

Sf. Ioan Gură de Aur

Cateheze maritale

omilii la căsătorie

Sf. Ioan Gură de Aur

Cateheze maritale Omilii la căsătorie

Traducere din limba greacă veche Pr. Marcel HANCHEȘ
Apare cu binecuvântarea P. S. Sale, **P. S. Lucian Lugojanu**
Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei

Coperta : Frescă realizată de Pr. Arsenic Boca, Biserica *Drăgănescu*

Editura «**Oastea Domnului**» - Sibiu 2004

La cuvintele apostolești: „Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui”

1. Și astăzi vreau să vă conduc la izvorul cel dulce, din care niciodată nu lipsește dulceața. Căci așa este felul vorbelor lui Pavel. Și toți câți își umplu inimile din izvorul acesta vor grăi prin Duhul Sfânt. Și mai dulce decât toată mierea este desfătarea dumnezeieștilor cuvinte. Și acest lucru îl limpezește proorocul, când zice: „Cât de dulci sunt gâtlejului meu cuvintele Tale, mai mult decât mierea în gura mea” (Ps 118, 103). Și nu numai decât mierea este mai dulce desfătarea dumnezeieștilor cuvinte, ci și mai scumpă decât aurul și decât orice piatră prețioasă și mai curată decât tot argintul. „Cuvintele Domnului - zice - sunt cuvinte curate, argint lămurit în foc, curățat de pământ, curățat de șapte ori” (Ps 11, 6). De aceea și înțeleptul a zis: „Nu este bine să mănânci multă miere, dar e de trebuință să prețuiești cuvintele slăvite” (Pilde 25, 27). Căci din aceea se naște adesea și boală pe care nu o aveam înainte, dar din acestea putem și slăbiciunea pe care o avem să o tămăduim. Iar mierea își pierde dulceața prin digestie¹, dar dumnezeieștile cuvinte când sunt digerate, atunci și sunt mai dulci și mai folositoare, și celor care le au și la mulți alții. Și cel ce se împărtășește din belșug din bucatele de la masă, vomitând din această pricină, se face neplăcut tovarășului său. Dar cel ce dă afară² din învățătura duhovnicească multă bună mireasmă dăruie celui de lângă sine. Și David, bucurându-se neconținut de un asemenea ospăț, a zis: „Revărsat-a³ inima mea cuvânt bun” (Ps 44, 1). Căci se poate revărsa și cuvânt rău. Și după cum în cazul mâncării voma dată afară dă seama de felul bucatelor înfulecate, așa-i și cu puterea cuvintelor: mulți dintre oameni, cu ce fel de cuvinte se hrănesc, de același fel și dau afară. Dacă mergi la teatru⁴ și ascuți cântece desfrânate, într-un tot astfel de cuvinte vei grăi⁵ către aproapele. Dacă vii la Biserică și te vei împărtăși de auziri duhovnicești, asemenea îți vor fi și graiurile⁶. De aceea și proorocul a zis „revărsat-a inima mea cuvânt bun”, arătându-ne hrana mesei de care pururea s-a împărtășit. Acestuia i-a crezut și Pavel, și îndemnând, zice: „Tot cuvântul stricat să nu iasă din gura voastră, ci dacă este vreunul bun” (Ef 5, 29). Care este cuvântul stricat? Dacă înveți care este cel bun, atunci vei cunoaște și pe cel stricat⁷. Căci spre a-1 deosebi de cel bun l-a așezat pe acesta. Iar care este cel bun nu te ruga să afli de la mine. Căci Pavel însuși ne tâlcuiește felul lui. Fiindcă după ce zice „dacă este vreunul bun”, adaugă „spre zidirea Bisericii”, arătând că acel cuvânt este bun care zidește pe aproapele. Așadar, după cum cuvântul ce zidește este bun, așa și cel ce distruge este stricat și rău. Acum, dar, și tu, iubite, dacă ai ceva de acest fel să spui, care poate să facă mai bun pe cel ce ascultă, nu opri cuvântul la vremea potrivită⁸. Dar dacă nu ai decât vorbe rele și stricate, taci, ca să nu fii osândit pentru aproapele.

Căci acest cuvânt este stricat, neziditor pentru cel ce ascultă, și nimicitor. Dacă cuvântul se îngrijește de virtute, adesea se ridică împotriva lăncezelii și lipsei de minte, iar dacă nu se îngrijește de ea, mai delăsător îl face pe ascultător. *Dacă îți vine să zici oarecare cuvânt de rușine care [stârnește] râsete, taci. Căci și acest cuvânt este stricat, pornind spre desfrânare și pe cel ce grăiește și pe cel ce ascultă, aprinzând poftele rele ale amândurora.* După cum lemnele se fac focului materie și hrană, așa sunt și vorbele pentru sfătuirile rele⁹. De aceea nu trebuie deloc să grăim toate câte le avem în minte, ci să ne sărguim și să scoatem din minte poftele rele și tot gândul rușinat. Și dacă vreodată, uitând, primim gânduri murdare, nu cumva să le dăm afară prin limbă, ci să le înăbușim prin tăcere. Căci și sălbăticiunile și șerpii, căzând în cursă¹⁰, dacă află vreo cale de scăpare, când ies de acolo se fac mai sălbatici. Iar dacă rămân jos, fiind neconținut închiși din toate părțile, ușor se pot ucide și pieri. Așa e și cu gândurile rele: *dacă află vreo ieșire prin gura și cuvintele noastre, aprind iar flacăra dinlăuntru. Dar dacă le țârmurim cu tăcerea se fac mai neputincioase, și,*

siluite ca de foamete prin tăcere, degrab pier din minte. Iar când poftesti oarecare dorire nerușinată, nu grăi cuvântul de rușine și se va stinge și pofta. Dacă nu ai mintea curată, măcar ține-ți gura curată și nu-ți dezgoli în afară tulburarea, ca să nu vatămi și pe altul și pe tine. Căci multă pată aduce nu numai celor ce grăiesc, ci și celor ce ascultă de la alții cuvinte de rușine. De aceea vă îndemn și vă sfătuiesc nu numai să nu vorbiți unele ca acestea, ci să vă țineți de-o-parte și de auzirea celor grăite de alții și să fiți pironiți pururea de legea dumnezeiască. Căci pe unul ca acesta și proorocul îl fericește, când zice: „Fericit bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioșilor și în calea păcătoșilor nu a stat și pe scaunul ciумаților nu a șezut, ci în legea Domnului e voia lui și la legea lui va cugeta ziua și noaptea” (Ps 1, 1-2).

2. Chiar dacă și în adunările cele din afară¹¹ se poate spune ceva folositor, nevătămător [cuvânt], abia unul de se găsește între cele multe spuse. Dar cu dumnezeieștile Scripturi este cu totul dimpotrivă. Căci nu se aude vreodată cuvânt rău, ci toate sunt spre mântuire și pline de multă filosofic. Așa sunt și acestea: „Despre cele ce mi-ați scris, bine este omului să nu se atingă de femeie. Dar din pricina desfrâului, fiecare să-și aibă femeia sa, și fiecare femeie bărbatul său” (I Cor 7, 1-2). Despre nuntă legiuiește Pavel; și nu se rușinează, nici roșește. Ba, mai mult, este ceva firesc. Căci dacă Stăpânul lui a cinstit nunta și nu S-a rușinat, ci a împodobit-o și cu prezența Lui și cu daruri (și daruri mai mari decât toți a adus la nuntă, preschimbând firea apei în vin), cum să fi roșit robul să legiuiască despre nuntă? Căci nu e rea nunta, ci rău e adulterul, rău e desfrâul.

Nunta este leac ucigător pentru desfrânare. Prin urmare, să n-o necinstim prin alaiuri¹² diavolești. Ci ceea ce au făcut cei din Cana Galileii să facă și cei care acum își iau femei: să-L aibă pe Hristos în mijlocul lor. Și cum se poate face aceasta? Prin preoți! Căci zice: „Cel ce vă primește pe voi, pe Mine Mă primește” (Mt 10, 40). Dacă lași deoparte pe diavol, cântecele desfrânate și mișcările mlădioase¹³, și jucatul fără rânduială, și vorbele de rușine, și alaiul diavolesc, și *zarva*, și râsul, și toate celelalte lucruri necuviincioase și îi aduci pe sfinții robi ai lui Hristos, atunci și Hristos, prin ei, cu adevărat va fi de față, dimpreună cu Mama și cu frații Lui. Căci zice: „Cel ce face voia Tatălui Meu, acesta este fratele Meu și sora Mea și mama Mea” (Mt 12, 50). *Și știi că anevoios lucru este pentru unii și mi se pare că și împovăraător, când îndemn acestea și tai vechiul obicei. Dar nu-mi pasă de aceasta. Căci nu mă rog să fiu plăcut înaintea voastră, ci să aveți folos. Nu caut aplauzele voastre și laudele, ci câștigul și filosofia¹⁴. Să nu-mi zică cineva că așa-i datina. Dacă-i vorba să cutezi a păcătui, să nu-mi pomenești de datină! Ci, dacă sunt lucruri rele, chiar de este datină veche, leapădă-le. Iar dacă nu sunt rele, chiar de este ceva neobișnuit, adu-le și îndăținează-le¹⁵. Și că necuviințele ce se fac azi nu sunt datină veche, ci noi sunt, adu-ți aminte cum a luat-o Isaac pe Rebeca și Iacob pe Rahila. Că Scriptura a pomenit și de nunțile lor, și zice chiar și cum miresele au fost duse în casele mirilor, dar nu pomenește de nici un lucru de acest fel. Ci au făcut ospăț și masă mai strălucit decât se obișnuia și au chemat la nuntă pe cei ce se cuvenea. Dar fluiere și surle și țimbale și dănțuirii venite din înfierbântarea vinului și toate celelalte necuviințe ce se petrec acum nu le-au primit. Iar ai noștri¹⁶ dănțuiesc și cântă cântări Afroditei, în care se vorbește de multe adultere, de stricări de nunți, de fărădelegi, desfrânări și împreunări nelegiuite, și multe alte cântece pline de necuviință și rușine zic în acea zi¹⁷ și, după ce că se îmbată și sunt într-atâta necuviință, se țin după mireasă, zicând cuvinte de rușine în auzul tuturor. Cum îi mai ceri întreagă înțelepciune¹⁸, spune-mi, când tu o înveți din chiar prima zi să aibă atâta lipsă de sfială și faci ca înaintea privirilor ei să se întâmpile și să se spună lucruri pe care este oprit a le auzi și sclavii cei mai de jos! Atâta vreme s-au ostenit tatăl și mama ei s-o păzească fecioară, încât nici n-a vorbit, nici n-a auzit pe altcineva să spună asemenea vorbe. Și după ce s-au îngrijit ei ca să fie ascunsă, și să stea în gineceu, și să fie păzită de străji, de uși, de încuietori, să aibă la ceas de seară însoțitori, și să nu i se arate nimic din aceste deșuchieri, și încă de multe altele au avut grijă, tu vii acum și într-o zi nimicești*

toate acelea, făcând-o să nu se sfiască de tot acel necinstit alai și vârându-i în suflet cuvinte stricate. Nu de aici se întâmplă după aceea toate relele? Nu de aici ies adulterele și geloziiile? Nu de aici dorința de a se lipsi de prunci și văduviile și lepădarea copiilor înainte de vreme¹⁹? Când chemi demonii prin cântece²⁰, când împlinești pofta acelor prin cuvinte de rușine, când aduci în casă mimi²¹ și desfrânați și tot teatrul, când umpli casa de des-frâu și când pregătești ca acolo să prăznuiască toată ceata dracilor, spune-mi, ce lucru bun aștepti mai departe²²? Pentru ce mai chemi și pe preoți, dacă în cele din urmă săvârșești unele ca acestea? Vrei să-ți arăt cinstire²³ care aduce câștig? Cheamă cetele de săraci! Dar tu te rușinezi cu totul și roșești. Și ce este mai rău decât această nebunie, că pe de-o parte tragi pe diavol în casă și nu socotești că faci ceva de rușine, iar pe de alta roșești dacă L-ai aduce pe Hristos! Căci după cum o dată cu intrarea săracilor vine de față și Hristos, așa, o dată cu desfrânații și mimi care dănuiesc acolo, prăznuiește și diavolul în mijlocul lor. Și nu e nici câștig din acea cheltuială, ci se face și multă vătămare. Dar din cheltuiala cu săracii pe dată iei multă plată, însă așa ceva nu face nimeni în oraș. Dar sârguiește-te să începi tu, și să fii începătorul acestui bun obicei, ca, văzându-te, și alții să te urmeze²⁴. Dacă va râvni cineva [dintre voi], dacă va urma acest obicei, copiii și urmașii vor zice celor ce întrebă: Cutare a adus cel dintâi acest bun așezământ. Căci dacă în întrecerile²⁵ cele din afară, și în ospete - în aceste lucruri fără de folos - cei care sunt premiați, de mulți sunt proslăviți prin cântare, cu mult mai mult pentru slujba cea duhovnicească toți vor aduce laude și mulțumire celui care cel dintâi a adus această minunată începătură și aceasta îi va fi lui și cinste și câștig. Și chiar dacă acest lucru este făcut și de alții, ție, celui care l-ai sădit cel dintâi, ți se va aduce slavă pentru roadele acelor. *Acest fapt de îndată te face și tată, aceasta te face înainte-stătător al multor născuți și îți vei ajunge bătrânețile împreună cu aleasa ta.* Căci după cum pe cei ce păcătuiesc degrab îi ia Dumnezeu, căci zice: „vor fi fiii voștri orfani și femeile voastre văduve”, așa și celor ce se încred întru toate în El le făgăduiește că le va da și bătrânețe îmbelșugată și toate bunătățile dimpreună cu acestea.

3. Auzi-l și pe Pavel, care zice la fel, că mulțimea păcatelor adesea cheamă moartea înainte de vreme. Căci zice: „pentru aceea sunt între voi slabi și neputincioși și mulți au adormit” (I Cor 11, 30). Iar că atunci când hrănim săracii nimic de acest fel nu lasă să cadă asupra-ne, ci, chiar de se întâmplă ceva ce nu ne-am așteptat, aceia aduc grabnică îndreptare, învață de la copila din lope. Căci pe aceasta, pe când zăcea moartă, săracii hrăniți [mai înainte de ea], stând împrejurii și plângând, au sculat-o și au adus-o iar la viață (Fapte 9, 36-42). Iată cu cât e mai de folos rugăciunea văduvelor și a săracilor decât orice răsede și dănuiri. În acestea o singură zi ține desfătarea, în celelalte neîncetat e câștigul. Gândește-te ce mare lucru este ca mireasa să intre în casa mirelui primind pe capul ei atâta noian de binecuvântări.

De câte cununi nu sunt mai scumpe acestea²⁶, de câtă avuție nu sunt mai de folos! Pe când cele ce se fac acum la nunți sunt cea mai mare nebunie și sminteală. Căci dacă nici o pedepsire ori osândă nu pune cineva asupra celor care cu atâta necuviință fac unele ca acestea, gândește-te câtă pedepsire suferă cei care sunt loviți cu atâtea ocări, în văzul și auzul tuturor, de oameni beți și stricați la minte²⁷. Căci săracii, [orice] primind, binecuvântează și [pentru binefăcătorul lor] se roagă cu dinadinsul, [cerând] mii de bunătăți. Dar aceia, după ce s-au îmbătat și s-au îmbuibat, aduc asupra capului mirilor tot noroiul zeflemelelor, având unii cu alții certuri diavolești. Și ca niște potrivnici strânși laolaltă, așa și cei ce s-ar cuveni să-și dea cinste unii altora, grăiesc ocări vrute și nevrute despre miri, ca și cum ar fi dușmani. Și întărătarea unora față de alții, întru totul trecând hotarul, îl fac de rușine pe mire dimpreună cu mireasa lui. Spune-mi, să mai căutăm altă dovadă că diavolii sunt cei ce mișcă sufletele acelor ca să facă și să spună asemenea vorbe? Cine se va mai îndoi că diavolii sunt cei ce mișcă sufletele acelor ca să facă și să zică toate acestea? De bună seamă că nimeni. Căci de acest fel și sunt „darurile” diavolului: batjocoriri, beții, ieșirea din minți a sufletului.

Dacă ți-ar spune cineva din superstiție că a aduce pe săraci în locul acestora este semn de nenoroc, să învețe și aceasta că a nu hrăni săracii și văduvele, ci afemeiații și desfrânații, este un lucru cu totul [aducător] de necaz și semn a mii de rele. Căci venind desfrânata la nuntă, din chiar acea zi și dintre cei dragi, îl apucă pe mire și îl face rob ei și stinge flacăra pentru mireasa lui, și îi răpește pe furiș bunăvoia față de aceea; și dragostea²⁸ mai înainte de a se aprinde o pierde și aruncă semințele adulterului.

Chiar dacă de nimic altceva, dar măcar de aceste lucruri ar trebui să se teamă părinții, și să oprească venirea cântăreților și dansatorilor la nuntă. Căci nunta a fost rânduită nu ca să ne destrăbălăm, nici să ne desfrânăm, ci ca să dobândim întreaga înțelepciune. Auzi-1 pe Pavel, care zice: „din pricina desfrâului fiecare să-și aibă femeia lui, și fiecare femeie bărbatul ei”. ***Două sunt pricinile pentru care s-a rânduit nunta: să dobândim întreaga înțelepciune și să devenim părinți***²⁹. Dintre acestea două, întâietate are întreaga înțelepciune.

Când a intrat pofta [în fire], a venit și nunta ca să taie lipsa de măsură și să ne înduplece să avem o singură femeie. Căci nașterea de prunci nu o săvârșește deloc nunta, ci acel cuvânt al lui Dumnezeu: „creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul” (Facere 1, 28). Și dau mărturie de aceasta toți câți s-au împărțit de nuntă, dar nu au fost părinți. Așa încât aceasta este cea dintâi pricină, adică întreaga înțelepciune, și mai ales acum, când toată lumea s-a umplut de neamul omenesc. Căci la început era dorire de copii fiindcă tot omul își lăsa prin ei urmași și pomenire vieții sale. Și fiindcă nu era nicidecât nădejde de înviere, ci moartea stăpânea, iar după viața de aici cei ce se săvârșeau socoteau că pier cu totul, Dumnezeu a dat mângâierea cea din copii, ca ei să rămână chipuri însuflețite ale celor duși, și neamul nostru să dăinuie și să se desăvârșească prin cei ce vin după, și urmașii acelora să fie cea mai mare mângâiere pentru cei ce i-au îngrijit. Și ca să vezi că pentru aceasta erau mai cu seamă copiii doriți, ascultă de ce i se plânge femeia lui Iov după multele năpaste. „Iată - zice - , pierit-a pomenirea ta de pe pământ, fiii tăi și fiicele tale”. Iar Saul zice către David: „Jură-mi-te că nu pierzi seminția mea și numele meu după ce mă voi duce” (I Reg 24, 22). Acum însă, de vreme ce învierea stă la ușă și moartea nu mai are cuvânt, ci suntem pe drum către cealaltă viață, mai bună decât cea de față, de prisos este râvna pentru acestea. Căci dacă poștești copii, mult mai buni și spre mai multă mângâiere poți să-i capeți acum, când sunt dureri duhovnicești și naștere mai ușoară și îngrijitori de bătrâni mai buni³⁰, încât una este pricina nunții, să nu desfrânezi, și de aceea s-a și rânduit acest leac. Iar dacă și după nuntă petreci în desfrâu, degeaba te-ai însoțit, de prisos și în *zadar*. Ba, mai mult, nu numai în *zadar*, ci și spre vătămare. Că nu este același lucru ca, neavând femeie, să desfrânezi, iar după nuntă să faci la fel. Nici desfrânare nu mai este după, un asemenea lucru, ci adulter. Și chiar dacă ciudat ți se pare ceea ce am spus, e adevărat.

4. Știm că mulți socotesc că este adulter numai când cineva strică o femeie măritată. Dar eu spun că este adulter și dacă cel ce are femeie se poartă³¹ netrebnic și neînfrânat fie cu o desfrânată de obște, fie cu o slujnică, fie cu orice altă femeie care nu are bărbat. Căci vina adulterului nu este doar a celor cu care se păcătuiește, ci și a celor care păcătuiesc. Și să nu-mi spui acum de legile cele din afară³², care pe femeile adultere le trag la tribunal și le cer socoteală, iar pe bărbații care au și femei și se strică și cu slujnicele, nu îi osândesc. Că eu îți voi citi legea lui Dumnezeu, care se împotrivesc atât bărbatului, cât și femeii și spune că acest lucru este adulter. Căci zicând: „și fiecare femeie să aibă bărbatul ei”, adaugă: „bărbatul să-i dea femeii bunăvoirea datorată” (I Cor 7, 3). Oare ce a vrut să arate când a zis aceasta? Să-i dea mulțime de bani, să-i facă daruri multe și haine scumpe, ori masă îmbelșugată, ori ieșiri strălucite, ori multă slujire a robilor? De ce fel de bunăvoire vorbește, căci și acestea toate, [acum înșiruite], se cheamă tot bunăvoire! De nimic de acest fel nu vorbesc, zice, ci de întreaga înțelepciune și de respect³³. Trupul bărbatului nu mai este al bărbatului, ci al femeii. Să păzească, așadar, ce-i al ei întreg și să nu-l împutineze nici să-l prăpădească³⁴. Căci și

între slugi acela se cheamă binevoitor care, luând în primire bunurile stăpânului, nu prăpădește nici unul dintre ele. Deci, fiindcă trupul bărbatului este avuția femeii, binevoitor să se arate bărbatul față de cea care i-a fost dată să-i stea alături. Căci aceasta a zis, când a spus: „să-i dea bunăvoirea”. Și apoi adaugă: „Femeia nu are stăpânie peste trupul său, ci bărbatul. Asemenea și bărbatul nu are stăpânie peste trupul său, ci femeia”. Când vezi vreo desfrânată amăgind, uneltind împotriva, cătând la trupul tău, spune-i: „Nu este al meu trupul, ci al femeii mele. Nu îndrăznesc să-l folosesc rău³⁵, nici să-l dau altei femei”. La fel să facă și femeia.

*Mare este aici egalitatea cinstei*³⁶, deși în alte cele Pavel dă mai multă întâietate bărbatului, zicând: „și voi să fiți ca unul singur, ca fiecare așa să-și iubească femeia, ca pe sine însuși, iar femeia să se teamă de bărbat” (Ef 5, 33); și: „bărbatul este capul femeii” (Ef 5, 23), și: „datoare este femeia să se supună bărbatului” (Ef 5, 22), iar în legământul cel vechi: „cătore bărbatul tău te vei întoarce și el va fi domnul tău” (Facere 3, 16). Cum de aici a pus egalitate între robie și stăpânie? Căci zicând: „Femeia nu are stăpânie peste trupul ei, ci bărbatul. Asemenea și bărbatul nu are stăpânie asupra trupului său, ci femeia” (I Cor 7, 4), a pus adevărata egalitate³⁷ între ei. Și după cum acela este stăpânul trupului ei, așa și ea este stăpâna trupului aceluia. Pentru ce le-a dat aceeași cinste? Oare nu era și aici trebuincioasă întâietatea? Când e vorba de întreaga înțelepciune și de respect, nimic nu are bărbatul mai mult decât femeia, ci se ceartă asemenea femeii de către legile despre stricarea nunții. Și e firesc. Căci nu de aceea a venit femeia la tine, și a lăsat tată și mamă și toată casa ei, ca să fie umilită, ca să treci peste ea pentru o slujnică de doi bani, ca să-i faci mii de necazuri. *Ai luat-o ca însoțitoare la drum, ca părtașă viețuirii tale, liberă și de aceeași cinste cu tine*. Cum nu este nebunie să primești darul ei de nuntă, să arăți toată bunăvoirea față de el și nimic să nu împruțezi din acesta, iar ceea ce este mai de preț decât orice dar de nuntă - întreaga înțelepciune și respectul și trupul tău, care este avuția aceleia - să le strici și să le pângărești? Dacă împruțezi zestrea, dai socoteală socrului. Dacă strici întreaga înțelepciune, vei da socoteală lui Dumnezeu, Cel Ce a rânduit nunta și ți-a dat în grijă femeia. Și că-i adevărat acest lucru, ascultă-l pe Pavel ce zice despre adulteri: „Cel ce se leapădă, nu de om se leapădă, ci de Dumnezeu, Care v-a dat Duhul Sfânt” (I Tes 4, 8). Uită-te, prin câte vorbe ți-a arătat cuvântul că adulter este nu numai a strica o femeie măritată, ci și când cel însurat are parte cu o desfrânată. Căci după cum zicem că o femeie măritată este adulteră când păcătuiește cu vreo slugă ori cu oricine altcineva³⁸, așa ar trebui să spunem și că adulter este bărbatul care, având femeie, se destrăbălează fie cu slujnice, fie cu vreo desfrânată de obște.

Prin urmare, să nu fim fără de grijă pentru mântuirea noastră, nici să-i întindem mai dinainte diavolului sufletul nostru prin acest păcat. Căci de aici ies mii de răzmerițe³⁹ în case, mii de certuri. De aici se duc pe nesimțite cele ale dragostei adevărate [ayajir] și se răpește puțin câte puțin bunăvoirea [unuia față de altul]⁴⁰. Căci precum nu este cu puțință⁴¹ ca bărbatul întreg la minte să-și treacă cu vederea femeia, nici cândva să o dispretuiască, așa nu este cu puțință ca bărbatul destrăbălat și nestăpânit să-și iubească femeia, chiar dacă ar fi mai frumoasă decât toate⁴². *Căci dragostea cea adevărată se naște din întreaga înțelepciune*⁴³, iar din această dragoste vin mii de bunătați. Ca pe niște pietre socoteș-te-le pe celelalte femei, știind bine că după ce te-ai căsătorit, chiar numai să privești cu ochi neînfrânați altă femeie - măritată sau nu -, te faci vinovat de osânda adulterului. Repetă-ți⁴⁴ aceste cuvinte în fiecare zi. Și de vezi că se ridică în tine pofta către altă femeie, și de aici soția ta îți pare că nu te mai desfată, intră în camera ta, și deschizând Scriptura și luându-l pe Pavel mijlocitor⁴⁵, și cugetând adânc⁴⁶ și neîncetat la aceste cuvinte, stinge văpaia. Și așa femeia ta îți va fi și mai dorită, nici o poftă nemitrăgând *pe furiș* bunăvoirea ta față de ea⁴⁷. Și nu numai că femeia îți va fi mai dorită, ci și tu vei ajunge mult mai venerabil și mai liber⁴⁸. Căci nu este, nu este nimic mai de rușine decât un om desfrânându-se după căsătorie. Căci nu numai pe socru și pe prieteni, și pe cei dragi, ci și pe slugi le face să roșească. Și acest lucru nu este singurul înfricoșător, ci și că o va privi pe propria soție mai cumplită decât orice înlănțuire și, cătândla

cea care l-a aprins, neconținut va avea în închipuirile sale cea desfrântă.

5. Vrei să vezi în amănunt cât este de înfricoșător? Gândește-te ce fel de viață duc aceia care își bănuiesc femeile: fără gust le este hrana, fără saț apa. Masa le pare plină de otrăvuri vătămătoare și, ca de pierzanie, așa fug de casă, [părându-li-se] plină de mii de răutăți. Nu mai au somn, nici noapte îmbucurată, nici părtașie cu prietenii, nici măcar cu razele soarelui. Ci socotesc că sunt împovărați până și de lumina acestuia. Și acestea se întâmplă nu numai când o văd în adulter, ci și când doar o bănuiesc. Gândește-te că acestea le pătimește și femeia când aude de la altul sau când bănuiește că te-ai dat unei desfrântate. Cugetând acestea, fugi nu numai de adulter, ci și de a-i da bănuielei soției. Iar dacă te bănuiește pe nedrept, tămăduiește-o și dă-i iarăși încrederea în tine. *Căci nu din dușmănie ori nebunie, d din grijă face ea aceasta⁴⁹, și din teama multă pentru propria avere. Căci avere a ei este, după cum am și spus, trupul tău, și încă avere mai de preț decât toate.* Nu o nedreptăți în cele mai mari lucruri, nici nu-i da prilej de rănire. Dacă pe ea o disprețuiești, măcar teme-te de Dumnezeu, răzbunătorul unor asemenea fapte, Cel Ce pierde cu pedepse de nesuferit astfel de păcate. Căci celor ce îndrăznesc unele ca acestea, le zice: „viermele nu încetează și focul nu se stinge" (Mc 9, 48). Dacă nu te mușcă cu putere cele din veacul viitor, să te înfricoșeze cele de aici.

Mulți dintre cei ce iau aminte la desfrântate cumplit sunt pierduți și aici, răbdând vicleniile desfrântatelor. Căci acelea sunt geloase pe consoarta lui și îl rup de apropiata sa și îl înlănțuie cu totul⁵⁰ prin dragostea [epcoq] lor. Și fac farmece și întrebuințează filtre⁵¹ și urzesc multe descântece. Și așa, îl aruncă într-o slăbiciune cumplită și îl predau stricăciunii și unei epuizări totale, și mai aduc asupra-i mii de alte rele, ca să-l piardă din viața aceasta. Dacă nu te temi de gheenă, omule, teme-te de vrăjitoriile lor.

Când prin această destrăbălare te faci gol de prietșugul lui Dumnezeu și te despoi de ajutorul cel de sus și fără nici o teamă te ia în primire desfrântata și își cheamă dracii și coase plăcuțe de metal⁵² și face sfătuirii potrivnice și, [prin acestea], cu multă ușurință îți îngreșește mântuirea. Și te face de ocară și de răs înaintea tuturor locuitorilor cetății, încât nici de milă nu mai ai parte pătimind aceste rele. Pe lângă acestea, mai pune și paguba bunurilor, bănuielile de fiecare zi, înfumurarea, ieșirea din minți, păcatul ce se abate din partea desfrântatelor asupra celor fără de minte, care [toate] sunt mai amare decât mii de morți. Și nu te-ai dăruit femeii tale, care, adesea, nici măcar un cuvânt greu nu ți-a zis, iar desfrântatei, care te lovește, te închini. Și nu ți-e rușine, nici nu roșești, nici nu te rogi să te mai țină pământul. Cum mai poți să intri în Biserică și să-ți tinzi mâinile la cer? Cu ce gură îl chemi pe Dumnezeu? Cu cea cu care ai sărutat-o pe desfrântată? Și nu te înspăimânți, nici nu te înfricoșezi, spune-mi, că un fulger venit de sus îți va aprinde nerușinatul cap? Chiar dacă te ascunzi de femeia-ți pe care o nedreptățești, de ochiul cel neadormit nu te poți ascunde cândva. Fiindcă și adulterului acela care zice: „întuneric am împrejurul meu și ziduri, pentru ce să mă tem", înțeleptul îi răspunde: „Că ochii Domnului sunt de mii de ori mai strălucitori decât soarele, privind la faptele oamenilor".

De aceea și Pavel despre toate a vorbit: „Fiecare să aibă femeia lui și fiecare femeie bărbatul ei. Femeii să-i dea bărbatul bunăvoirea⁵³ datorată, asemenea și femeia bărbatului" (I Cor 7, 3). Miere iese din buzele femeii desfrântate, care pentru o vreme îți va îndulci gâtjejul, dar mai apoi, mai amară decât fierea o vei afla și mai spintecătoare decât sabia cu două tăișuri. Venin are sărutarea desfrântatei, venin ascuns și dosit. Pentru ce te repezi după plăcerea care te face de ocară, care odrăsește pierzania, care aduce rană fără de vindecare, când poți să te bucuri și să nu pătimești nimic înfricoșător? Căci împreună cu femeia ta liberă⁵⁴ ai și plăcere, și siguranță, și îngăduință, și cinste, și frumusețe, și conștiință bună. Acolo însă e multă amăreală, multă vătămare, osândă necurmată. Căci și dacă nimeni dintre oameni nu te vede, conștiința nu încetează vreodată să te osândească. Ci oriunde te vei duce, acest judecător te va urma, osândindu-te și urlând lucruri mari împotriva-ți.

Dacă cineva este mai plecat spre plăcere, mai abitic să fugă de vorbirea împreună cu desfrânatele. Căci nimic nu este mai amar decât acest obicei, nimic mai neplăcut decât întâlnirea cu ele și nici o abatere mai pângăritoare. *Căprioara iubirii și puiul bucuriilor tale să vorbească [tainic] cu tine*⁵⁵. Izvorul apei tale să fie numai al tău (Pilde 5, 15-18). Având izvor de apă curată, pentru ce alergi la băltoaca plină de mocirlă, plină de putoarea gheenei? Ce iertare, ce apărare vei mai avea înaintea pedepsei negrăite? Căci dacă cei ce înainte de nuntă, luând aminte la desfrâu, se pedepsesc și dau socoteală, după cum a dat și acela îmbrăcat cu haine murdare (Mt 22, 11-13), cu cât mai mult cei care s-au căsătorit? Căci de două ori, ba de trei, sunt vinovați. Că bucurându-se de mângâiere, au sărit în destrăbălarea aceea și acest lucru nu este numai desfrâu, ci și adulter, care este mai cumplit decât orice păcat. Acestea repetându-vi-le și vouă înșivă și femeilor voastre, așa să le și împlinim! De aceea, la acestea îmi și întrerup cuvintele: „Din pricina desfrânării, fiecare să-și aibă femeia lui și fiecare femeie bărbatul ei. Femeii să-i dea bărbatul bunăvoirea datorată, asemenea și femeia bărbatului. Femeia nu are stăpânie peste trupul ei, ci bărbatul. Asemenea și bărbatul nu are stăpânie peste trupul lui, ci femeia”. Cu multă scumpătate păzind aceste cuvinte, și în piață și acasă, și ziua și seara, și la masă și în patul conjugal, și în tot locul, și noi să le cugetăm îndelung, să le deprindem și pe femeile noastre, și să le grăiască spre noi, și să le audă de la noi, ca, petrecând cu întreagă înțelepciune viața aceasta, să avem parte și de împărăția Cerurilor, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui, împreună și Duhului Sfânt, slavă în vecii vecilor. Amin.

³ Literal, pentru a păstra jocul de cuvinte din original și imaginea celui ce vomită din prea multă îmbuibare folosită la începutul acestui lanț de idei, s-ar traduce „vomitat-a inima mea...”

⁴ Locul unde atunci se țineau unele tipuri de spectacole, funcție preluată azi de orice mijloace media.

⁵ Literal: vei vomita.

⁶ Literal: vomete.

⁷ Fapt esențial: înainte de experiența răului, să o avem pe cea a binelui. Acest lucru este de maximă importanță în creșterea copiilor.

⁸ Literal: la vremea [potrivită] spre mântuire. Singura rațiune a oricărei vorbe a creștinului trebuie să fie veșnicia.

⁹ Aceste sfaturi sunt în acest caz lăuntrice. Când cel ce s-a hotărât, după ce a cugetat în sine, să spună ceva, cuvântul rostit aprinde și mai mult flacăra aprinsă până atunci doar în cugetul său.

¹⁰ Gropi săpate în pământ, unde se prindeau animale.

¹¹ Adunări ale păgânilor: spectacole, dezbateri etc.

¹² este primul lucru de care ne lepădăm la botez. Ele erau toate manifestările artistice și religioase ce însoțeau sărbătorile păgâne, majoritatea dintre ele camuflate în multe din distracțiile „nevinovate” de azi. De acestea toate noi făgăduim la botez să ne lepădăm.

¹³ Literal: mădularele frânte. Mișcările lascive și unduioase ale părților corporale au în general un mesaj erotic. Acest aspect presupune o multitudine de manifestări. Nu vizează doar mișcările gimnastice, iscusit executate, ci și mișcări ale ochilor, mimica feței, timbrul vocii etc.

¹⁴ La Sfântul Ioan Gură de Aur filosofia desemnează trăirea vieții în acord cu Evanghelia.

¹⁵ Remarcabil spirit „modernist” al Sfântului. Acceptă orice manifestare nouă adusă, numai să nu fie potrivnică lui Hristos. Insistăm asupra faptului că pentru el criteriul de acceptare nu este înnoirea în duhul lumii (a ține pas cu moda și cu orice nouă practică), ci deosebirea duhurilor, discernerea duhurilor ce se manifestă prin noile sau vechile practici și nu deosebirea practicilor prin ele însele. A se vedea și notele 19 și 20.

¹⁶ creștinii din vremea aceea

¹⁷ ziua căsătoriei

¹⁸ Curăție a trupului și sufletului, adeseori tradusă prin feciorie, dar pe care o depășește ca înțeles. Este, dacă se poate spune așa, fecioria deplină (exterioară și interioară), starea primilor oameni.

¹⁹ Transferat în termeni actuali, mecanismul este următorul: ceea ce primim fără discernământ prin mijloacele media modelează lăuntru omului, iar problema planing-ului familial, a orfanilor aruncați în case de copii, a divorțului etc., sunt strict legate - chiar dacă ne este incomod s-o recunoaștem - de noutățile vehiculate prin mijloacele de comunicare, ce ne in-formează (în sens etimologic: ne formează pe dinăuntru) interiorul.

²⁰ Cântecul este vehicolul unui duh. în general, orice formă este vehicolul unui duh. Acesta este principiul oricărei manipulari: se oferă o formă exterioară agreabilă, care ascunde în sine duhul distrugător. Este bomba învelită în ambalaj apetisant.

²¹ Denumire a actorilor din acea vreme.

²² Și azi chemăm duhurile rele și le introducem în casele noastre și în inima noastră prin anumite emisiuni deradio, televiziune, prin jocuri de pe computer, reclame de pe străzi, reviste și ziare etc.

²³ Toate elementele criticate, care sunt prezente la o nuntă, sunt săvârșite pentru că iubim slava din partea oamenilor. Dar această dorință de a fi cinstiți în ochii celorlalți nu ne aduce vreun câștig. Omul are înscrisă ontologic în sine dobândirea slavei. Căderea lui Adam a pervertit sensul slavei, nu a ucis și dorința ei.

²⁴ Puterea exemplului trăit. Punk-erii nu au urmat unei ficțiuni când au purtat creste, ci au imitat exemplul viu, trăit, al formațiilor precum *Exploited*, *Clash* etc. De aceea și există magazine cu îmbrăcăminte a la *Michael Jackson*, sau tunsori a la *Elvis Presley*. Exteriorizarea faptei este un mod de manifestare a persoanei, iar imitarea ei un mod de împărtășire și comuniune cu ea. Punctul culminant este atunci când fanii cei mai fideli obțin mult-dorita întrevvedere cu preferatul lor, încununare a „nevoinei” de a-l imita pe acela în toate. Este un principiu clar enunțat de Mântuitorul: cel ce face poruncile Sale (la început doar imitare exetrioară și mai slab resimțită, apoi, încetul cu încetul, împărtășire reală și simțită cu Hristos în poruncile Lui) este cel care îl iubește cu adevărat și acestuia doar i Se va arăta dimpreună cu Tatăl (corespondentul întâlnirii fanilor cu cântărețul, manechinul, liderul etc).

²⁵ Jocuri olimpice, întreceri sportive, concursurile gurmanzilor la banchetele grecești, concursuri de frumusețe etc. Nimic nou sub soare și azi.

²⁶ A hrăni văduvele și săracii.

²⁷ Pedepsa este însăși auzirea injuriilor și necuviințelor adresate ori rostite.

²⁸ „Flacăra” traduce pe epcoq iar „dragostea” pe *cçfam*. Prima nu trebuie să fie aprinsă, deoarece e firească și carnală, prezentă în toți oamenii, mai ales la vremea tinereții. *Ajanr* - dragostea care se dăruie necondiționat, care se jertfește pentru celălalt, dragostea lui Iisus pentru om - necesită un timp de finisare, ea se construiește împreună. Erosul este punctul de plecare pe care, dacă există conlucrare sinceră între cei doi împreună cu Hristos, se zidește puțin câte puțin, zi de zi, clipă de clipă *ayanri*, singura care poate duce la bun sfârșit o căsnicie și o poate încununa cu viața veșnică pentru ambii parteneri.

²⁹ Acestea două realizează asemănarea cu Dumnezeu. Din această perspectivă a avea mulți copii pune omul într-o asemănare uluitoare cu Dumnezeu, Care îngăduie, iubește și poartă de grijă de cât mai mulți oameni. Omul care refuză această binecuvântare refuză să se asemene lui Dumnezeu. Dar înainte de a deveni părinte el trebuie, prin lupta cu patimile, să câștige întreaga înțelepciune (la fel, părinte duhovnicesc nu poate fi decât cel care a biruit, prin experiența proprie, patimile din sine și a reușit să-și restaureze firea conform rațiunii puse de Dumnezeu în ea), întreaga înțelepciune, dobândită prin experiență, îl ajută pe om să poată educa, cu ajutorul Duhului Sfânt, și pe altul încredințat lui. A se observa că Sfântul Ioan nu formulează „să avem copii”, ci „să devenim părinți”. Pentru cei vechi, termenul de părinte (TtocTTip, precum și este folosit în textul de față) nu era același cu născătorul trupesc (*yoveix*; *sauparens* în latină). Părintele era de fapt cel care era capabil să cărmuiască pe altul, o casă cu sclavii și averile ei, soția, copiii, eventual copii adoptați ori nepoți etc. De cele mai multe ori, într-o familie el era identic cu tatăl trupesc, dar nu aceasta era regula neapărată. Prin urmare, nu oricine naște un copil este în stare să-l crească din punct de vedere duhovnicesc. De aceea, în cazul fiecărei perechi, totul ar trebui pus pe seama relației lor (și nu a altora!) cu Dumnezeu: timpul când să devină părinți, câți copii le va dăruia Dumnezeu, cum îi vor crește etc. De multe ori faptul de avea copii ne poate despătimi mai repede. Dar totul poate varia de la caz la caz și ține de voia lui Dumnezeu cu fiecare pereche în parte.

³⁰ Probabil se referă la săracii care îți devin proprii copii și pe care te ostenești să-i naști în Hristos și care, prin rugăciunile lor, au grijă de bătrânețele noastre. E vorba de un transfer al relațiilor trupesti în plan duhovnicesc.

³¹ Nu se referă doar la raporturi sexuale, ci la orice avansuri, gesturi, vorbe (după cuvântul Mântuitorului chiar gânduri și sentimente lăuntrice) etc. pe care cel căsătorit le face unei alte femei și care ar putea rupe relația cu soția sa.

³² Legislația de stat.

³³ conține o nuanță de venerabilitate, cinste, sfiiciune, respect maxim. Este respectul față de chipul lui Dumnezeu, Care este și în femeie, ca și în bărbat.

³⁴ Trupul soțului este al soției. Prin urmare, soțul (la fel este și pentru soție) trebuie să păzească avuția altuia (trupul care nu mai este al său, ci al soției). Este dragostea care se dăruieșete cu totul, care nu face nimic pentru sine, ci doar pentru celălalt. Dar mai întâi, cei doi trebuie să realizeze că nu-și mai aparțin lor, ci fiecare celuilalt.

³⁵ Reaua întrebuițare nu se referă doar la relații sexuale în afara căsniciei, ci la orice folosire a trupului care ar dăuna cuplului: lăcomie de orice fel, petreceri, carierism etc., toate expresii mascate (sub motivul că acestea tot pentru familie le facem) ale celui mai adânc și subtil egoism înrădăcinat în noi înșine.

³⁶ Credem că este limpede că Sfântul Ioan nu era un misogin, ci om cu un adevărat simț al valorii și al respectului față de orice om, indiferent de sex, preocupări etc.

³⁷ Literal: multă egalitate.

³⁸ După cum s-a văzut și mai sus, legile de stat bizantine erau favorabile bărbatului, incriminând mult mai drastic comportamentele feminine. Sfântul Ioan arată incompatibilitatea acestor legi cu Hristos. Dar, după cum ușor se poate vedea din cele spuse în această omilie, nici nu este de acord cu excluderea oricărei diferențe între bărbat și

femeie.

³⁹ Răsturnări de situații provocate de izbucnirile (ce deja mocneau prin adunătura multor nereguli din căsnicie) pricinuite unuia dintre soți de către celălalt.

⁴⁰ Infidelitatea conjugală (chiar în cele mai mici amănunte ale ei: o privire pătimășă aruncată altei femei sau bărbat, neglijarea vieții de familie pentru distracții, carieră, avere, neajutoararea reciprocă - când este nevoie - chiar și în cele mai mici lucruri etc.) erodează lent legătura dintre cei doi, și așa, într-o bună zi, se vor simți străini unul de celălalt, deși stau sub același acoperiș. Toată căsnicia este mucenicia de a păstra cu strictețe și amănunțime harul dat de Hristos celor doi, de a spori prin orice prilej oferit - cât de mic ar fi - legătura lor. Dacă nu va fi sporită (dacă nu va crește ayaTiri) se va întâmpla, mai de vreme sau mai târziu, contrariul.

⁴¹ Nimic - nici vrăji, nici alte influențe de natură psihologică, socială, politică - nu va putea deturna pe un om, în care trăiește Hristos, să-I calce cuvintele, „întreg la minte” traduce pe aco(ppcov, din aceeași familie de cuvinte ca și (întreaga înțelepciune).

⁴² Adevărata cauză a poftei de altă femeie nu este neapărat frumusețea aceleia, ci nestatornicia noastră. Acest lucru se întâmplă cu orice altă patimă. Problema nu este lucrul dorit, ci instabilitatea noastră. Această instabilitate vădește caracterul nostru infidel atât față de oameni, cât și față de Dumnezeu. Agitația și nestatornicia în care ne complăcem zilnic, deși pare un lucru ciudat, arată necredința noastră, incapacitatea de a trăi cu adevărat pentru Hristos.

⁴³ Dreapta nevoie (al cărei prim scop este dobândirea firii întregi, a lui Adam, adică întreaga înțelepciune) împreună, a celor doi, va spori dragostea duhovnicească dintre ei, căci prin nevoia celor doi dobândesc dragostea lui Hristos, pe care apoi și-o comunică reciproc, și aceasta este singura dragoste adevărată.

⁴⁴ Literal: fa incantație, farmecă prin cântare. Aceste incantații aveau și rol magic, dar ajutau și la canalizarea minții spre un anumit mod de a gândi. Este ceva asemănător cu formulele sacre, care repetate și meditate *conștienții* puneau pe recitator în relație cu cel cărui i se adresau cuvintele, în acest caz, Sfântul Ioan propune o meditare constantă din partea celor doi a ce înseamnă căsătoria.

⁴⁵ Pavel oferă prin cuvintele sale cheia rezolvării problemei. Dar aceasta nu exclude și rugăciunea îndreptată către marele Apostol. Metoda aceasta, ca prin rugăciune și meditare la cuvintele unui sfânt să primim rezolvarea unei probleme, este o constantă în Tradiția Bisericii.

⁴⁶ Același cuvânt ca și în nota 44. Deși pare învechit, Părinții - conform uzului antic - recomandă citirea cu glas tare și ritmat, acest fapt modelând și schimbând încet-încet mintea.

⁴⁷ Relația dintre cei doi crește dacă vor medita zilnic Scriptura și nu se vor dezlipi de Hristosul euharistie și de rugăciunea împreună.

⁴⁸ Lupta și împotrivirea izbândită asupra patimilor ne dă o aură care îi pleacă pe cei din jur spre respect. Este acel respect pe care puternicii lumii acesteia îl arătau față de Hristos, Care nu avea unde să-Și plece capul. *Viețile Sfinților* sunt pline de istorisiri în care era de ajuns doar prezența Sfântului spre a da o altă întorsătură lucrurilor. Victoria împotriva patimilor ne dă și Duhul libertății.

⁴⁹ bănuiala

⁵⁰ într-un chip greu de reparat, cu legături puternice.

⁵¹ Obiecte prin care se operează în magia erotică.

⁵² Tteicdov poate fi frunza unei plante, petala florii ori alt tip de obiect sub formă de foiță. Azi vrăjitoarele pot coase diferite petece din felurite materiale țesute ori bucăți minuscule de metal etc.

⁵³ Această bună voire (ei)voia, literal, dispoziție bună a minții) este o atitudine lăuntrică, fundamentală, și nu un respect convențional ori o datorie exterioară, reglementată juridic ori „la mica și buna înțelegere”.

⁵⁴ Condiție esențială a oricărei relații de iubire adevărată: libera dăruire.

⁵⁵ numire a soției

**„Femeia este legată prin Lege
câtă vreme îi trăiește bărbatul;
iar dacă moare, liberă este, dacă vrea,
să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este
însă dacă rămâne așa”**

I. Despre nuntă a rânduit alaltăieri fericitul Pavel; și despre îndreptările referitoare la ea așa le-a scris corintezilor: „Cât despre cele ce mi-ați scris, bine este bărbatului să nu se atingă de femeie. Dar din pricina desfrâului, fiecare să-și aibă femeia lui și fiecare femeie bărbatul ei” (I Cor 7, 1-2). Pentru aceea, să ne cheltuim și noi toată convorbirea cu aceste cuvinte.

Prin urmare, e de trebuință și astăzi să vă vorbim iarăși despre aceeași pricină, fiindcă și azi același Pavel grăiește despre aceleași lucruri. Căci numai ce l-ați auzit strigând și zicând: „Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul, iar dacă adoarme, liberă este dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa, după gândul meu. Și cred că și eu am Duhul lui Dumnezeu” (I Cor 7, 39-40). Să-l însoțim, dar, și azi și să vorbim despre această pricină. Căci urmându-l pe Pavel, prin el îl vom urma întru totul pe Hristos, căci și el a scris acestea urmând sîșii, ci Aceluia. Fiindcă nu e lucru de șagă să poți trăi bine căsătoria, căci ea se face prilej de mii de răutăți pentru cei ce nu o trăiesc cum trebuie. Căci după cum femeia poate fi ajutor, așa se poate face adesea și potrivnică sfătuitoare. Așadar, după cum liman poate fi nunta, tot așa și scufundare, nu prin firea ei, ci din pricina voii libere []⁵⁶ a celor ce rău o trăiesc. Căci cel ce o trăiește după legile potrivite ei află în soția și în căminul său mângâiere și [puterea] de a se rupe de toate răutățile de zi cu zi⁵⁷. Dar cel ce nu o ia în serios, ci ca un lucru oarecare⁵⁸, chiar dacă se va bucura de liniște în afara căminului, când vine acasă va vedea stânci ascuțite ce [ascund pierzania]⁵⁹. Așadar, fiindcă primejdia nu ne vine de la cele ce ni se întâmplă [în afară], este de trebuință să avem multă luare-aminte la cele spuse și să ne ducem căsnicia după legiurile lui Pavel. Ba, mai mult, să facem aceasta după legile lui Hristos. Știu că multora li se pare nou și nemaiauzit ceea ce spun⁶⁰. Dar tocmai pentru aceasta nu voi tăcea, ci, citindu-vă cea dintâi legiuire, voi încerca să dezleg păruta nepotrivelă.

Care este, așadar, legiuirea pe care ne-a dat-o Pavel? „Femeia - zice - este legată prin Lege”; prin urmare, nu trebuie să se despartă cât timp trăiește bărbatul. Nici să nu meargă la alt bărbat, nici să se unească prin o a doua nuntă. Ia vezi cu câtă precizie s-a folosit de cuvinte! Căci nu a zis „să trăiască împreună cu bărbatul” cât timp e viu, ci „femeia e legată prin Lege” câtă vreme trăiește bărbatul ei ; încât, chiar dacă îi dă carte de despărțire, chiar dacă părăsește căminul, chiar dacă pleacă la altul, legată fiind prin Lege, adulteră se face una ca aceasta. Dacă bărbatul vrea să se descotorosească de femeie, ori femeia vrea să-l lase pe bărbat, să-și aducă aminte de cuvintele acestea și să cugete că Pavel stă de față și o prigonește, strigând: „femeia este legată prin Lege” . Căci, după cum robii fugari, chiar dacă părăsesc casa stăpânului, sunt împiedicați de lanțuri, așa și femeia, chiar dacă îl lasă pe bărbat, are legea împotrividu-se ei asemenea unui lanț, osândind-o și pe adulteră și pe cei care o primesc. Cât timp mai este bărbatul, adulter se cheamă acest lucru. Și tot cel ce se însoară cu cea fugită săvârșește adulter. Și doar atunci - zice [Pavel] - îi este cu putință să se mărite a doua oară, când se dezleagă de lanț, când se sfârșește bărbatul.

Arătând aceasta, nu a adăugat că „dacă se săvârșește” bărbatul ei este liberă să se mărite cu cine vrea, ci „dacă adoarme”, mângâind-o pe văduvă și înduplecând-o să rămână [credincioasă] celui dintâi și să nu-și ia al doilea mire. Nu a murit bărbatul tău, ci doarme! Cine oare îl părăsește pe cel ce doarme? De aceea zice: „dacă a adormit, liberă este să se

mărite cu cine vrea". Nu zice [poruncitor]: „să se mărite", ca să nu i se pară că o împinge și o silește. Nici nu a oprit-o pe cea care voiește să se împărtășească de o a doua nuntă, nici nu a îndemnat-o pe cea care nu vrea, ci le-a făcut cunoscut că „liberă este să se mărite cu care vrea". *Zicând* că este liberă, după ce-i moare bărbatul, a arătat că înainte de aceasta era roabă, fiindcă acela trăia. Roabă fiind și supusă legii, chiar dacă ar primi mii de cărți de despățire, este înlănțuită de legea adulterului. Slugilor nu le este cu putință să-și schimbe stăpânii dacă aceștia trăiesc. Nici femeii să-și schimbe bărbatul câtă vreme trăiește. Căci acest lucru este adulter. Nu-mi zice de legile cele din afară, care poruncesc să-i dai carte de despățire și să te rupi de ea. Căci nu după aceste legi te va judeca Dumnezeu în acea Zi [a Judecării], ci după cele pe care însuși le-a pus. Ba și legile cele din afară nu rânduiesc aceasta pur și simplu, nici fără socoteală, ci și acestea pedepsesc fapta, încât și din aceasta se arată că nu se complac cu acest păcat: doar simpla pricină de despățire, fără implicare de bunuri, o resping. Și chiar dacă ar fi [bunuri la mijloc] ca motiv de despățire, pedepsesc fapta prin păgubire adusă averii [bărbatului]. Așadar, nici [legile statului] nu au lăudat pe cei ce fac aceasta.

2. Dar atunci cu Moise [cum rămâne]? Și acela a făcut acest lucru din aceeași pricină. Tu însă ascultă-L pe Hristos Care zice: „Dacă nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și fariseilor, nu veți intra în împărăția Cerurilor" (Mt 5, 20). Auzi-L iarăși când zice: „Cel ce se desparte de femeia lui în afară de motiv de desfrânare face adulter, iar cel care se însoară cu cea lăsată face adulter" (Mt 5, 32). Pentru aceasta a venit Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu, pentru aceasta a luat chip de rob, pentru a-cesta și-a vărsat preascumpul sânge, a pierdut moartea, a stins păcatul, ne-a dat cu îmbelșugare harul Duhului Sfânt, ca să te aducă pe tine la o mai mare filosofie. Sau altfel: nici Moise nu a legiuit aceasta fără să se gândească, ci silit fiind să se coboare la slăbiciunea celor cărora le dădea legi. Căci aceia erau gata să ucidă și își umpleau casele de sângele celor de un neam cu ei și nu erau cumpătați nici cu femeile lor, nici cu cele străine. Ca să nu-și ucidă în casă femeile, pe care le-ar fi ținut fără plăcere, a poruncit să le lepede, mai mare fiind răul de a omori și j grabnica pornire spre ucidere. Și că unii erau ucigași și pângăritori, ascultă pe profeții care zic: „Aceștia sunt cei ce zidesc Sionul prin sânge și Ierusalimul prin nedreptăți"; și iarăși: „Amestecă sângele cu sânge"; și iar: „Mâinile lor sunt pline de sânge". Iar că înnebuniseră nu doar împotriva femeilor lor, ci și împotriva altora, și aceasta lămurit ară-tând-o proorocul, a zis: „Și au jertfit pe fiii lor și pe fiicele lor demonilor" (Ps 105, 37). Cei ce nu s-au potolit față de copiii lor nu s-au potolit nici față de femei. Și ca să nu se întâmple aceasta, le-a îngăduit să se despartă. De aceea și Hristos, luându-Se la întrebări cu iudeii, aceștia I-au zis: „Cum dar Moise a îngăduit să i se dea [femeii] carte de despățire?"⁶¹ (Mt 19, 7). Arătând că [Moise] nu a scris acestea legiuind împotriva Sa, așa le zice: „Moise din pricina inimii voastre împietrite a scris, dintru început însă nu a fost așa. Ci Cel Ce i-a făcut, dintru început i-a făcut bărbat și femeie" (Mt 19, 8). Dacă era bun acest lucru nu făcea un bărbat și o femeie, ci un bărbat și două femei, încât acela, dacă voia, pe una să o lepede și pe cealaltă să o ia. Chiar prin modul plăsmuirii lor a introdus legea⁶² pe care Eu o scriu acum. Care anume? Femeia hărăzită dintru început, pe aceasta s-o țină pururea. Această lege era mai veche decât aceea, pe cât era Adam față de Moise. Prin urmare, eu nu fac acum ceva nou, nici nu introduc învățături străine, ci [învăț] pe acelea mai bătrâne și mai vechi decât Moise.

Vrednic este să ascultăm însăși legea lui Moise: „Dacă cineva își ia femeie - zice - și trăiește împreună cu ea și se va întâmpla că ea nu va găsi har înaintea lui, iar el va găsi în ea lucru necuviincios, îi va scrie carte de despățire și i-o va da în mâinile ei" (Deut 24, 1). Vezi? Nu a zis poruncitor „să-i scrie" și „să-i dea", ci „îi va scrie carte de despățire și i-o va da în mâinile ei". Mare e deosebirea între una și alta! Căci a zice „să-i scrie" și „să-i dea" este a celui ce poruncește și dă ordine. Dar a zice „îi va scrie carte de despățire și i-o va da în mâinile ei" este a unuia ce vestește ce să facă, nu a unuia ce legiuiește de la sine. „Dacă cineva

- zice - dă afară pe femeie și o trimite din casa lui și, plecând, ea se duce la alt bărbat și o va urî pe ea și al doilea bărbat și-i va scrie carte de despărțire și i-o va da în mâinile ei și o va scoate din casa lui, dacă nu moare acest bărbat care a luat-o de femeie, nu poate bărbatul cel dintâi, după ce a trimis-o de la el, dacă se întoarce, să o primească iar ca femeie a sa" (Deut 24, 2-4). Apoi, arătându-le că nu este de laudă o astfel de faptă, nici nuntă nu a socotit-o că este, ci s-a coborât din pricina slăbiciunii lor și a zis: „Nu poate bărbatul cel dintâi să o ia de nevastă". Și a adăugat : „după ce a fost pângărită", punând în lumină prin aceste cuvinte că a doua nuntă, câtă vreme trăiește primul bărbat, este mai mult spurcăciune decât nuntă. De aceea nu a zis „după ce ea s-a căsătorit". Vezi că grăiește în acord cu Hristos? Apoi a spus și pricina: „căci urâciune este înaintea lui Dumnezeu".

Așa a spus Moise. Dar proorocul Maleahi a arătat mult mai limpede decât Moise același lucru. Ba nu Maleahi, ci Dumnezeu prin Maleahi, așa zice: „Se cuvine să privesc la jertfa voastră sau să primesc dar din mâinile voastre"? Iar apoi: „Pentru ce lepezi femeia din tinerețea ta"? (Mal 2, 13-14) Arătând cât de mare rău este și nevrând să-i dea vreo iertare celui ce face aceasta, sporește osânda prin cele ce urmează, zicând astfel: „Și ea este părtașa ta și femeia legământului tău și roadă⁶³ duhului tău și nu altul a făcut-o". Vezi câte îndreptări îi dă? Mai întâi vârsta: „femeia tinereții tale". Apoi legătura de nedesfăcut: „și ea este părtașa ta". Apoi felul cum a plâsmuit-o: „roadă duhului tău".

3. Și pe lângă toate acestea, ceea ce și este mai mare decât toate acestea e vrednicia Făcătorului. Căci asta înseamnă: „nu altul a făcut-o". Nu poți să spui - zice - că pe tine te-a făcut Dumnezeu și pe aceea nu Dumnezeu, ci altul mai mic decât Acela. Ci Unul și Același v-a adus pe amândoi la ființă, încât chiar dacă pentru altceva nu, măcar pentru acest lucru sfiește-te și păstrează dragostea [] pentru ea. Căci dacă în cazul robilor, adesea fiind ei despărțiți unul de altul, faptul că amândoi sunt legați să slujească unuia și aceluiași stăpân li se face prilej [de dragoste], cu cât mai mult nu trebuie să se întâmple aceasta cu noi, când amândoi avem același Făcător și Stăpân⁶⁴. Ai văzut cum și în Vechiul Testament poruncile cuprindeau [rânduielele] de căpetenie ale noii filosofii. Și fiindcă au fost hrăniți mult timp cu Legea și erau datori să meargă către cele desăvârșite și țintă le erau cele ale noii viețuiri, la vremea convenită proorocul îi aduce către această filosofie.

Să ne încredem în această bună legiuire și să lepădăm de la noi înșine orice rușine, și nici pe femeile noastre să nu le alungăm, nici pe cele alungate de alții să nu le primim. Cu ce ochi va privi bărbatul pe femeie, cu ce ochi se vor uita la ea prietenii aceluia și slugile? *Căci dacă moare soțul și cineva ia femeia aceluia, și dacă numai văzând chipul⁶⁵ celui [mort], ce nu pătimește și suferă, ceferi de viață va mai avea dacă bărbatul ei trăiește? Știind [cel ce o ia] că este soața aceluia, cum va veni acasă, cu ce dispoziție a voinței, cu ce ochi o va privi pe soția aceluia ca fiind a sa?* Ba mai mult, nici a unuia, nici a celuilalt nu va putea spune cineva că este pe drept una ca aceasta. Căci adultera este femeia nimănui. Fiindcă a călcat și legămintele cu acela și nici la tine nu a venit prin legiuirea convenită.

Cum dar nu e nebunie să aduci în casă un lucru plin de atâtea rele? Împutinat-s-au oare femeile? Pentru ce, dar, fiind atâtea, nu ne este cu putință să ne luăm femeie după legea convenită și cu conștiință curată? Ci alergăm la cele ce ne sunt oprite, răscolind căsniciile și aducând răzmerițe între cei de același neam, făcându-ne din toate părțile dușmănie, deschizând gurile altora spre mii de osânde și făcând de rușine însăși viețuirea noastră. Și ceea ce este mai cumplit decât toate e că ne strângem pedeapsă de neînduplecat în ziua judecății. Căci ce vom spune Celui Ce ne va judeca atunci când, aducând legea în mijloc și citindu-o, va zice: „Am poruncit ca pe femeia lepădată să nu o iei, pentru că fapta este adulter. Cum, dar, ai îndrăznit să o iei printr-o nuntă oprită?". Ce vom zice și cum vom da răspuns? Căci acolo nu e de trebuință să se aducă înaintea legilor cele din *afara*, ci silite sunt să tacă și pe cei înfricoșați îi leapădă în focul gheenei dimpreună cu adulterii și cu cei ce au nedreptățit căsniciile altora.

Cel ce s-a despărțit de femeie fără pricină - în afară de cea de desfrânare - și cel ce s-a însurat cu cea divorțată, trăindu-i încă bărbatul, vor fi la fel pedepsiți, dimpreună cu cea divorțată. De aceea, mă rog și vă implor, și pun sufletul pentru voi, să nu alunge bărbații femeile, nici femeile să nu-și lase bărbații, ci să ascultăm de Pavel, care zice: „femeia este legată prin Lege câtă vreme bărbatul ei trăiește. Dacă bărbatul adoarme, liberă este să se mărite cu cine vrea, numai întru Domnul”.

Ce iertare mai au cei care cutează înainte de sfârșitul [bărbatului femeii] să facă aceasta, de vreme ce Pavel îngăduie a doua nuntă după sfârșitul soțului și spune asta cu atâta tărie? Ce apărare mai au, fie aceștia care, trăind *încă soții* lor, iau femeile [acelora] de neveste, fie aceia care se duc la desfrânatele de obște? Căci și acela e un alt chip al adulterului: ca acel ce are femeie să discute cu desfrânatele. Căci după cum femeia care are bărbat, dacă se dăruiește pe sine unuia care nu are nevastă - fie rob, fie liber - este pedepsită de legile privitoare la adulter, tot așa și bărbatul care se duce la o femeie fără soț - că-i desfrânată de obște ori altceva - păcătuiește. Căci având femeie, adulter se socotește fapta.

Să fugim și de acest fel de adulter! Căci ce vom spune, ce vom aduce înainte, dacă, după ce cutezăm unele ca acestea, vom veni de față cu o pricină bine ticluită: pofta firii? Însă se va porni împotriva-ne femeia dată nouă, lipsin-du-ne de această apărare. De aceea s-a rânduit nunta, ca să nu desfrânezi. Ba, mai mult, nu numai femeia, ci și mulți alții, părtași aceleiași firi cu noi, ne lipsesc de acesta iertare. Căci atunci când cel împreună rob cu tine, având același trup și aceeași poftă, îmboldit de aceeași silă, nu se uită la altă femeie, ci rămâne în dragoste doar cu femeia sa, ce apărare vei mai avea punând înainte [ca motiv] pofta? Dar ce voi spune de cei care au femei? Ia gândește-mi-te la cei care trăiesc pururea în feciorie și care nu se împărtășesc deloc de nuntă, ci arată multă întreagă înțelepciune⁶⁶. Când alții, care sunt în afara nunții, au întreaga înțelepciune, ce iertare vei mai avea tu dacă după nuntă desfrânezi? Acestea și bărbații și femeile să le audă, și văduvele și cele căsătorite! Căci Pavel pentru toți grăiește, și legiuirea aceasta zice: „femeia este legată prin Lege câtă vreme trăiește bărbatul ei. Iar dacă adoarme, liberă este să se mărite cu cine vrea, numai în Domnul”.

Și celor care au bărbați și celor care nu au, și văduvelor și celor căsătorite a doua oară, și simplu spus, tuturor le este de folos acest cuvânt. Căci cea care are bărbat, cât trăiește acela, nu va alege să fie a altuia, de vreme ce este legată cât timp el trăiește. Iar cea care îl pierde, dacă voiește, se poate mărita a doua oară. Nu pur și simplu, nici oricum să facă aceasta, ci ținând seama de leguirile așezate de Pavel, care zice: „liberă este să se mărite cu care vrea, numai în Domnul”. Adică s-o[^]facă cu întreagă înțelepciune și cu curăție⁶⁷. Iar dacă a ales să păstreze legământul față de cel adormit, să audă ce cununi i-au fost puse deoparte și așa va primi mai multă dorire. „Mai fericită este - zice - dacă rămâne așa.”

4. Vezi cum tuturor le este de folos cuvântul? Căci se coboară și la slăbiciunea acelor și nici pe acestea nu le lipsește de laude⁶⁸. Ceea ce a făcut în legătură cu fecioria și căsătoria, aceasta face și în legătură cu prima căsătorie și cu cea de a doua. Căci după cum acolo nu a oprit nunta, ca să nu îngreueze pe cei mai slabi, dar nici nu o socotit-o obligatorie, ca să nu depărteze de la cununile puse deoparte pe cei ce vor să rămână feciorelnici, ci a arătat că bună este nunta, dar a limpezit că mai bună e fecioria, așa și aici ne pune înainte alte trepte.

Arătând că mai bună și mai înaltă este cea a văduviei - și după ea și mai prejos, cea a nunții a doua - pe cei mai întăriți și care vor să treacă peste obstacol îi încununează, iar pe cei mai neputincioși nu-i lasă să cadă. Căci zicând „mai fericită este dacă rămâne așa” și auzind „după cugetul meu”, ca să nu socotești că aceasta este o lege omenească, adaugă: „și cred⁶⁹ că și eu am Duhul lui Dumnezeu”. Nu poți zice că este o părere omenească, ci vădire a harului Duhului și lege dumnezeiască. Să nu socotim că Pavel zice acestea, ci Mângâietorul ni le legiuiește. Iar dacă zice „și cred”, nu o spune ca și cum nu ar avea [Duhul], ci sme-rindu-se și micșorându-se pe sine. A zis că „mai fericită este”, dar cum este acest „mai fericită” nu a

adăugat, arătând astfel îndestulător că zicerea este de la Duhul⁷⁰. Iar dacă vrei să cercetezi și prin cugetare aceasta, vei afla multă bogăție de dovezi. Și vei vedea că văduva este mai fericită nu numai în veacul viitor, ci și în viața aceasta. Iar acest lucru l-a știut mai cu seamă Pavel, care și despre fecioare a zis în chip tainic: „îndemn și sfătuiesc să alegeți fecioria" (I Cor 7, 25). Și tot el a zis: „socotesc că din pricina nevoii ce stă de față, mai bine este omului să fie așa" (I Cor 7, 26); și iarăși: „dacă fecioara se mărită, nu păcătuiește" (I Cor 7, 28). „Fecioară" a numit aici nu pe cea afierosită, ci doar pe cea nenuntită și care nu a făgăduit să rămână pururea fecioară. „Necaz vor avea unii ca aceștia în trup. Iar eu vreau să vă cruț" (I Cor 7, 28). Prin acest simplu cuvânt a lăsat conștiinței ascultătorilor să înțeleagă toate: durerile nașterii, creșterea copiilor, grijile, slăbiciunile, morțile neprevăzute, dușmăniile, întărâtările, robia prin mii de păreri⁷¹, vinovăția față de răutățile altora, a primii mii de întristări într-un singur suflet. De toate acestea se *deporțează* cea care alege înfrânarea⁷²; iar după despărțirea de mahnirile de aici are plată multă în viața ce va să vină.

Știind toate acestea, să ne sârguim să ne fie de ajuns prima nuntă. Iar dacă o facem pe a doua, s-o facem după rânduiala și înfățișarea cuvenită și după legile lui Dumnezeu. Căci de aceea a zis: „liberă este să se mărite cu cine vrea". Și a adăugat: „numai întru Domnul", în același timp dându-i și libertate⁷³, dar și îngrădindu-i-o, oferindu-i și liberă stăpânie asupra sa, dar punând iarăși de pretutindeni hotar și lege acesteia. De pildă: femeia să nu aducă în casă bărbați pângăriți și stricați, sau actori, sau pe cei ce iau aminte la desfrânate. Ci întru curăție și întreagă înțelepciune și evlavie să se facă, pentru ca toate să fie spre slava lui Dumnezeu.

Și fiindcă adesea multe femei, după ce le mor bărbații dintâi, mai întâi fiind adultere, așa și-au adus bărbații din urmă⁷⁴ și au scornit alte feluri de pângăriri, de aceea a adăugat „numai în Domnul", ca nimic din acestea să nu aibă loc la a doua nuntă. Căci așa se va putea scăpa de învinuire. Fiindcă mai bine decât toate este să rămână fidelă celui mort și să păzească legămintele față de acela și să aleagă înfrânarea și să rămână cu copiii hărăziți și să atragă mai multă bunăvoință din partea lui Dumnezeu. Dar dacă vrea să se mărite a doua oară, s-o facă întru curăție, întru întreagă înțelepciune și după legiurile cuvenite, căci îngăduit este și acest lucru. Oprite sunt numai desfrâul și adulterul.

De acestea să fugim și cei ce au femei și cei ce nu au. Și să nu facem de rușine viețuirea noastră, nici să trăim o viață de batjocură, nici să nu ne întinăm trupul, nici să nu introducem în minte o conștiință vicleană⁷⁵. Cum mai poți intra în Biserică după ce te-ai înhăitât cu desfrânatele? Cum îți mai întinzi către cer mâinile cu care ai îmbrățișat desfrânata? Cum îți mai miști limba și te mai rogi cu această gură cu care ai sărutat-o pe desfrânată? Cu ce ochi vei privi pe cei mai curați dintre prieteni? Dar ce vorbesc de prieteni? Căci și dacă nu ar ști nimeni, tu însuși, fără să vrei, te vei roși și vei fi rușinat înaintea tuturor și, mai mult decât orice altceva, trupul tău va fi respingător. Căci dacă acesta⁷⁶ nu era așa, pentru ce alergii la baia publică după [ce săvârșești] acel păcat⁷⁷? Nu fiindcă te socotești mai murdar decât orice noroi? Ce altă mai bună dovadă cauți - că necurăție este ceea ce s-a întâmplat - sau ce hotărâre mai aștepti să-ți dea Dumnezeu [și să-ți spună că e păcat], de vreme ce chiar tu, după ce ai păcătuit, ai o asemenea părere despre cele făptuite⁷⁸.

Că ne socotim pe noi înșine necurați, laud foarte și primesc aceasta. Dar că nu venim să facem curățirea care se cuvine, aceasta o învinuiesc și îi cer socoteală. Căci dacă murdărie trupească era, firesc e să te speli la baia publică. Dar dacă îți pătezi sufletul și îl faci necurat, caută o curățire care să poată spăla petele lui. Care e baia care spală asemenea păcate? Izvoarele calde ale lacrimilor, suspinurile ce se ridică din adâncul inimii, străpungerea neconținută a inimii, rugăciunile încordate⁷⁹, milosteniile, și milosteniile făcute cu mărinimie, a osândi cele săvârșite, a nu te mai apuca de aceleași lucruri. Așa se spală firea de păcat⁸⁰, așa se curăță petele sufletului. Iar dacă nu facem unele ca acestea, chiar dacă mergem la toate izvoarele râurilor, nu vom putea curați nici cât de mică parte din acest păcat. Lucrul cel mai bun este să nu mai facem experiența acestui urâcios păcat. Dar dacă cineva vreodată cade în

[cursa] lui, să pună aceste leacuri, făgăduind mai întâi că nu va mai cădea în aceleași lucruri. Căci dacă după ce am păcătuit și am osândit cele ce ni s-au întâmplat iarăși ne apucăm de ele, nu vom avea nici un folos din curățire. Căci cel care, după ce se spală, se întoarce iar în același nămol, și cel care, după ce s-a curățit, a zidit din nou, și zidind, iarăși dărâmă, nu are nici un câștig, decât numai se chinuie și lucrează de prisos.

Așa și noi, ca să nu ne cheltuim viața⁸¹ în zadar, să curățim deplin păcatele de mai înainte și ce ne-a mai rămas de trăit să petrecem în întreagă înțelepciune și în cuviință și în toate celelalte virtuți. Ca, avându-L milostiv pe Dumnezeu, să ne împărtășim de împărăția Cerurilor, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie-I slava în vecii vecilor. Amin.

⁵⁶ Singura șansă de a avea o bună [] este Hristos. Tot această voie liberă ne duce, cu împreună lucrarea harului lui Dumnezeu, către [], condiție esențială pentru nașterea adevăratei iubiri (). A se vedea și nota 18 din cateheza întâi despre căsătorie.

⁵⁷ Relația dintre cei doi căsătoriți ar trebui să-i ajute să-și depășească toate problemele profesionale, psihice, biologice, pecuniare etc. Prin aceasta se verifică adevărul unei relații. Dacă ea nu se face matricea din care cei doi renasc zi de zi, e semn că mai trebuie luptă și renunțare la egoism. Nici o tulburare, de orice fel ar fi, nu poate fi mai puternică decât relația întru Hristos dintre cei doi (de bună seamă, dacă o trăiesc cu adevărat).

⁵⁸ Fără să realizeze adevărata ei dimensiune: îndumnezeirea celor doi. Dacă cei doi o fac doar ca să intre în rândul lumii, fără să țină cont de realitatea ei profundă, le va deveni în timp povară de nesuportat. Pentru aceea este absolut necesar, poate chiar cu riscul de a nu mai accepta cununia a doi tineri, inițierea prealabilă a tinerilor în profunzimile căsătoriei. Degeaba se căsătoresc, dacă nu știu ce implică acest fapt. În acest sens e urgentă și catehizarea baptismală și euharistică în Biserică, pentru a conștientiza ce înseamnă să fii creștin. Căci dacă nu vom conștientiza, cum spune Sfântul Simeon Noul Teolog, prin experiență harul Botezului și al împărtășaniei, nu ne putem numi cu adevărat creștini.

⁵⁹ Imaginea este preluată din limbajul marinarilor. Liniștea traduce de fapt starea nevălurită a mării, propice unei bune navigații. Stâncile ascuțite sunt cele care, fie sunt ascunse sub apă, dar destul de aproape de suprafață pentru a avaria corabia, fie sunt ieșite din apă și nu îngăduie loc de trecere corăbiilor.

⁶⁰ Realitatea lui Hristos trebuie spusă așa cum este, nu ca să ne atragem bunăvoința oamenilor. Sfântul Ioan nu se sinchisea că „smintește” pe ceilalți, *dar* nu o făcea - cum adesea se întâmplă - ca să se scoată pe sine în evidență prin neobișnuința vorbelor, ci cu durere și dragoste sinceră pentru păstoriții săi. Important nu este adevărul prin sine, ci modul cum reușești să-l faci părtaș și pe altul la el. De multe ori trebuie să ne coborâm unii la neputința altora, pentru că așa a făcut și Hristos cu noi. Așadar, duhul în care spunem anumite lucruri șocante este important poate mai mult decât ceea ce spunem în sine.

⁶¹ Carte de despărțire traduce pe Arcoaceaiov este divorțul. Dar apostasia era și starea creștinului care se lepădase de Hristos, uneori chiar după chinuri îndelungate. La slujba căsătoriei se cântă „Sfinților mucenici”, căsătoria fiind socotită de Biserică adevărată mucenicie. Dacă cei doi nu rabdă împreună până la sfârșit, nu se leapădă numai unul de altul, ci și de Hristos, *devin apostafi*. Lepădarea de Hristos are două dimensiuni: ruperea de cap (care e Hristos însuși) și ruperea de trup (Biserica). Prin urmare, ruperea unui soț de celălalt (deoarece fiecare din ei sunt în Biserică și în Hristos și doar în acest context „mare este taina căsătoriei”) produce și ruperea de Hristos.

⁶² Pasaj clar ce arată că pentru Sfântul Ioan legea nu este o conveție a lui Dumnezeu, dată exterior omului, ci însuși modul lui ontologic de ființare. Legea este însăși rațiunea pusă de Dumnezeu în el, programul după care l-a construit pe om să meargă. Hristos ne redescoperă „legile” după care am fost creați să funcționăm.

⁶³ Literal: rămășița

⁶⁴ Dragostea dintre cei doi are ca suport dragostea lor pentru același Dumnezeu și o egalitate ontologică venită tot de la El. Dar această egalitate nu se înțelege în sensul ei modern, fără Hristos. Egalitatea poate să aibă loc doar în Hristos, după ce firea este restaurată.

⁶⁵ Probabil portretul aceluia executat în timpul vieții, sau orice alt lucru ce avea legătură cu el, pe când era în viață.

⁶⁶ Unul din subiectele tratate în prima cateheză despre căsătorie este aceea a întregii înțelepciuni, primul motiv pentru care se săvârșește nunta. Scopul căsătoriei, ca și al călugăriei (după cum limpede se poate vedea din acest fragment coroborat cu cele din prima cateheză) este a dobândi întreaga înțelepciune, care este de fapt firea întregă, nevătămată de păcat, nedespărțită de Creator, aceea de care se bucura Adam în Rai. Căsătoria, *dacă o privim cu adevărat creștinește*, este o șansă de îndumnezeire a omului, fără nici cea mai mică scădere - ca finalitate - față de alte căi. Doar că se pleacă din alt punct. Că ambele sunt căi spre îndumnezeire ne spune și Sfântul Maxim în tâlcuirea dată Schimbării la Față din *Ambigua*, unde zice că prezența lui Moise și a lui Ilie

lângă Hristos în slavă înseamnă că și cei căsătoriți (reprezentați prin Moise) și călugării (reprezentați prin Ilie) sunt chemați la acea lumină lucitoare.

⁶⁷ [] Acest lucru implică curăție, demnitate, sinceritate etc. (nu prost înțeleasă, ca părere de sine, ci demnitatea de creștin care a trăit - căsătorit fiind până atunci - după legea lui Hristos). A se vedea și nota 33 din prima cateheză despre căsătorie.

⁶⁸ Este una din caracteristicile cuvântului Scripturii, care, asemeni Celui Care l-a dat oamenilor, se face tuturor toate. De aici rezultă necesitatea stringentă ca fiecare să mediteze pentru sine asupra Scripturii - de bună seamă, nu în afara Duhului Bisericii ce sălășluiește în scrierile Prinților, în oamenii duhovnicești, în smerirea față de frații noștri, în slujbe și, mai cu seamă, în Liturghie - și să avem mai mult curaj, cu rugăciune și întrebare, să vorbim cu Dumnezeu prin intermediul Scripturii.

⁶⁹ în sensul de „aceasta este opinia mea”.

⁷⁰ Acest „cum” este invitat fiecare dintre noi să-l descopere. Duhul Sfânt ne propune fiecăruia, prin Scripturi, câte ceva, dar nu ni-l dezvăluie total, ci așteaptă să aducem și noi, prin credință, osteneala din partea noastră și nu - cum adesea facem când nu înțelegem Scriptura sau nu vrem s-o punem în aplicare - să punem la îndoială poruncile date.

⁷¹ Problemele și poftetele care apar și despre care adeseori ne dăm cu presupusul, fără a întreba pe Dumnezeu.

⁷² înfrânarea nu are doar aspectul sexual, ci se referă la toate simțurile, la gânduri, imaginație etc.

⁷³ A Seicc înseamnă lipsă de teamă, siguranță totală, purtarea fără frica de primejdii.

⁷⁴ Erau din timpul vieții soților lor în adulter cu bărbații cu care, după moartea primilor, se căsătoresc.

⁷⁵ Să nu ne justificăm rațional patimile desfrâului și adulterului, prin sofisme viclene și conștiință nesinceră.

⁷⁶ trupul

⁷⁷ Toate gesturile noastre ne trădează starea lăuntrică, în acest caz, simțirea păcatului interior (care alterează și înfățișarea exterioară) este arătată de falsa dorință după spălarea, curățirea exterioară.

⁷⁸ Chiar dacă încercăm să mascăm păcatul, comportamentul vădește că în adâncul nostru (în resorturile intime ale firii) ca păcat îl privim. Rațiunea firii noastre dă seama, aproape independent de voința noastră, ori de câte ori păcătuim. Căci păcatul, după învățătura Părinților, nu e decât o abatere a puterilor firii de la scopul pentru care au fost făcute de Dumnezeu.

⁷⁹ Cu atenția lăuntrică mereu trează și cu mintea pironită în Dumnezeu.

⁸⁰ Poate fi tradus și „așa se spală firea păcatului”.

⁸¹ Viata duhovnicească la care e chemat omul și, prin el, întreaga creație.

Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm

1. Că v-am neglijat la Liturghia trecută, m-a durut. Dar că v-ați bucurat de o mai îmbelșugată masă, m-am desfătat⁸². Căci cel ce a tras împreună cu mine jugul a tăiat alaltăieri în noi brazdele și a aruncat semințele cu limbă neostoită și a lucrat cu multă grijă pământul sufletelor voastre. Știți limba lui cea curată, ați auzit cuvântul său șlefuit, v-ați bucurat de apa cea curgătoare spre viața veșnică, cunoașteți izvorul din care ies râuri de aur curat. Așa se numește râul care aduce firicele de aur oamenilor ce locuiesc de-a lungul lui. Nu că firea apelor produce aurul, ci revărsările râului întâmplându-se să treacă prin munți metaliferi, iau cu ele pământ aurifer, și râul se face comoară pentru cei ce locuiesc lângă el, dându-le bogăție nemuncită. Unui astfel de râu i s-a asemănat alaltăieri și acest dascăl, ca prin niște munți metaliferi trecând prin curgerile Scripturii și înțelesurile mai scumpe decât orice aur aducând sufletelor voastre. Și știu că mai sărace vă par astăzi [înțelesurile date] de noi. Căci cel care se bucură totdeauna de o masă săracăcioasă, dacă i se întâmplă să aibă parte undeva de una mai îmbelșugată și după aceea se întoarce iar la cea dinainte, mai neagră vede sărăcia ei. Dar pentru aceasta nu o voi lepăda stând la tocmeală. Căci știți, învățați fiind de Pavel, și să fiți îndestulați și să flămânziți, și să vă prisosească și să vă lipsească, și să vă minunați de cei avuți și să nu disprețuiți pe cei săraci (Filip 4, 11-14). Și precum iubitorii de vin și bețivii se bucură de vinul cel mai bun, dar nu-l disprețuiesc pe cel mai de jos, așa și voi, nemulțumiți fiind la auzirea dumnezeieștilor cuvinte, primiți-i și pe cei mai înțelepți dintre dascăli, iar celor mai neputincioși nu le arătați împotrivire și întărătare⁸³. Căci cei găunoși⁸⁴ și împrăstiați au greată și dacă este o masă mai îmbelșugată. Dar cei neadormiți și treji, care flămânzesc și însetoșează de dreptate, și la una mai săracăcioasă aleargă cu multă căldură⁸⁵. Și că nu sunt vorbe lingușitoare ați dovedit-o mai ales din predica ce vi s-a spus alaltăieri⁸⁶. Căci v-am grăit multe cuvinte despre nuntă, arătând că adulter este și a alunga femeia și a te căsători cu cea alungată dacă îi trăiește încă bărbatul. Și citindu-vă legea lui Hristos care zice: „Cel ce se însoară cu cea divorțată face adulter și cel ce divorțează de femeie, în afară de pricină de desfrâu, o face să săvârșească adulter” (Mt 5, 32), am văzut pe mulți plecându-și [ochii], bătându-și fața, și nemaiputând să-și ridice capul⁸⁷, și atunci, privind la cer am zis: *Binecuvântat este Dumnezeu că nu vorbim unor auzuri moarte, ci mintea ascultătorilor a priceput cele spuse cu multă adâncime*. Mai bine este a nu păcătui deloc, însă nu este puțin lucru pentru mântuire ca cel ce a păcătuit să fie îndurerat și să se osândească în sufletul său și să-și biciuiască conștiința cu multă amănunțime. Căci o asemenea osândire este o parte a dreptății și într-adevăr duce la a nu mai păcătui. De aceea și Pavel, făcându-le întristare celor care au păcătuit, s-a bucurat nu fiindcă i-a întristat, ci fiindcă i-a îndreptat prin [acea] întristare. Căci zice: „M-am bucurat nu că ați fost întristați, ci fiindcă ați fost întristați spre pocăință. Căci întristarea cea după Dumnezeu lucrează pocăință neschimbată”⁸⁸ (II Cor 7, 9-10). Fie că v-ați îndurerat atunci pentru păcatele proprii, fie pentru ale altora sunteți vrednici de mii de laude. Căci atunci când cineva se îndurerează pentru păcatele altuia vedește milostivire apostolească și îi urmează sfântului aceluia care zice: „Cine este slab și eu să nu fiu slab, cine se poticnește și eu să nu ard ?” (II Cor 11, 29). Când [acela] primește să se roage pentru ale tale, a stins și pedeapsa pentru cele pe care ai îndrăznit să le faci și s-a făcut și pe sine prin această întristare mai vrednic⁸⁹ de cele din veacul viitor. De aceea și eu, văzându-vă că vă plecați capetele și că suspinați și vă loviți fața, m-am bucurat cugetând la roadă acestei întristări. De aceea, și azi, despre aceeași pricină vă vom vorbi, încât cei care voiesc să se căsătorească să aibă multă grilă⁹⁰ pentru acest lucru. Căci dacă cei ce vor să cumpere case și slujitori cercetează cu de-amănuntul și se târguiesc cu cei care vând și vor [să vadă cu atenție]

cele spre vânzare⁹¹ și îndemânarea celor pe care îi vor cumpăra și starea trupului lor și înclinarea⁹² sufletului, cu cât mai mult cei care vor să-și ia soție, nu trebuie oare să arate o mult mai mare grijă? Dacă o casă este proastă se poate da iarăși înapoi, iar un slujitor ce se arată [după cumpărare] netrebnic, se poate da înapoi celui ce l-a vândut. Dar soția, o dată luată, nu se mai poate da înapoi celor care au dat-o, ci ești silit să o ai până la sfârșit. Chiar dacă e rea, alun-gând-o, cazi în adulter după legile lui Dumnezeu. Așadar, când vrei să-ți iei soție, nu lua aminte doar la legile din afară, ci înaintea aceluia, [uită-te] la cele ale noastre⁹³. Căci după acestea și nu după acelea te va judeca Dumnezeu în Ziua aceea [a Judecării]. Acelea, dacă le treci cu vederea, îți aduc adesea pagubă în bunuri; acestea, dacă le neglijezi, aduc sufletului osândă neîmbunată și focul cel nestins.

2. Tu însă, când vrei să-ți iei nevastă, alergi cu multă grăbire la legile cele din afară și stând asupra lor, le cercetezi în toată amănunțimea: cum să fie femeia, să nu aibă copii, dacă are copii, dacă are doi sau trei, și ce fel de tată are, dacă ea se poate folosi de bunurile proprii, dacă mai are și alți frați la moștenire, ce parte îi revine [viitorului] soț, și când soțul va deveni stăpân peste toate ale ei ca să nu lase pe nimeni să ia nici o fărâmbă din averea ei, și în ce condiții este lipsit acesta de toată averea. Și multe altele de acest fel cercetând cu sârguință în legătură cu soția, pe toate le cuprinzi și le scrutezi ca nu cumva, în vreun fel, ceva din lucrurile cuvenite femeii să ajungă la altcineva. Și cu toate că - ceea ce am și spus - dacă se întâmplă ceva la care nu te-ai gândit, se va face pagubă în bunuri, însă nu lași nimic dintre acestea trecut cu vederea. Așadar, j cum nu este lucru aiurit ca pentru niște bunuri ce se vor pierde să arătăm atâta sârguință, iar pentru primejdia ce ni se face sufletului și pentru pedepsirile de acolo⁹⁴ să nu mișcăm un deget, când ar trebui ca mai întâi de toate celelalte pe acestea⁹⁵ să le căutăm și pentru acestea să ne j preocupăm și să ne tocim cu de-amănuntul.

De aceea, vă rog și vă sfătuiesc pe cei ce urmați să vă însurați, să ieșiți în întâmpinarea lui Pavel și să citiți legiurile despre nuntă așezate de el, și să vă instruiți mai întâi ce poruncește să facem, să [cercetați] acea femeie dacă este rea și vicleană⁹⁶ ori robită de beție, batjocoritoare, fără pic de minte, ori are alt scăzământ de acest fel, și abia după aceea să vorbiți despre nuntă. Dacă vezi că [Pavel] îți dă [deplină] putere [să cercetezi], găsim una din aceste î patimi la aceea, desparte-te de ea și ai cutezanța de a-ți lua alta, ca să fii departe de orice primejdie. [Dar să-ți lepezi femeia după nuntă] nu îngăduie, ci poruncește ca pe cea care are toate celelalte neputințe în afară de desfrâu, s-o iubești și s-o ții la tine, și astfel te asigură că [trebuie] să porți toată răutatea femeii. Iar dacă acest lucru este greu și împovăraător, fă orice și preocupă-te ca să-ți iei o soție bună, îngăduitoare, vrednică de încredere, știind că altfel faci una din două: ori îți iei soție rea și îi porți povara ori - și aceasta nu-i de dorit - o alungi, și atunci cazi în adulter. „Căci cel ce-și alungă femeia - zice -, în afară de pricină de desfrâu, o face să facă adulter. Iar cel ce se însoară cu cea lepădată face adulter.” Să cercetăm bine acestea înainte de nuntă și să cunoaștem aceste legiuri și să ne sârguim mult ca să ne luăm o soție care dintru început se armonizează și se potrivește cu felul nostru de a fi⁹⁷. Luându-ne o asemenea femeie nu vom avea doar această bucurie, că niciodată nu o vom părăsi, ci și că o vom iubi cu toată tăria cu care Pavel a poruncit. Căci zicând: „bărbaților, iubiți pe femeile voastre” (Ef 5, 25), nu s-a oprit la aceasta, ci ne-a dat și măsură dragostei: „după cum și Hristos a iubit Biserica”. Și spune-mi, cât a iubit-o Hristos? încât S-a dat pe Sine pentru ea. Așadar, chiar dacă trebuie să murim pentru soție, să nu ne dăm la o parte. Căci dacă Stăpânul [tău] așa a iubit pe roabă⁹⁸, că S-a dat pe Sine pentru ea, cu cât mai mult trebuie să o iubești la fel pe cea împreună roabă cu tine. Dar să luăm aminte că nu frumusețea Miresei L-a atras pe Mire și nici virtutea sufletului. Așa ceva nu se poate zice! Iar că era urâtă și necurată, ascultă cele ce urmează; căci, zicând: „S-a dat pe Sine pentru ea”, a adăugat: „ca s-o sfințească pe ea curățind-o prin baia apei” (Ef 5, 26). Și zicând „curățind-o pe ea”, a arătat că era necurată înainte și puturoasă, și nu oricum, ci avea cea mai de pe urmă necurăție. Căci era

mânjită cu jertfe și fumigații și curățiri cu apă și sânge și cu mii de alte pete de acest fel [din jerfele aduse idolilor]. Dar chiar și așa nu S-a scârbit de lipsa ei de frumusețe, ci a schimbat urâciunea, a plămuit-o din nou, i-a dat altă viețuire", i-a iertat păcatele. Acestuia urmează-i și tu! Și chiar dacă consoarta greșește cu mii de păcate față de tine, iartă-i-le toate și fii îngăduitor¹⁰⁰. Chiar dacă îți iei una cu rele obiceiuri, domolește-o¹⁰¹ cu îngăduință și blândețe¹⁰², după cum și Hristos, Biserica. Căci nu a spălat numai necurăția ei, ci i-a șters și bătrânețea, dezbrăcând omul cel vechi ce era alcătuit din păcate¹⁰³. Și *aceasta*, a zis-o în chip tainic însuși Pavel: „Ca să Și-o înfățișeze Sieși Biserica slăvită, neavând pată ori zbârcitură" (Ef 5, 27). Căci nu numai frumoasă a făcut-o, ci și tânără, nu după firea trupului, ci după dispoziția [*statornică*] *liberei* voințe []. Și nu numai acesta e lucru minunat: că primind-o pe cea lipsită de frumusețe și urâtă și plină de rușine și îmbătrânită nu S-a scârbit de urâtenia ei, ci S-a dat pe Sine morții și i-a schimbat înfățișarea în frumusețe nemeșteșugită¹⁰⁴. Dar și după aceasta, adesea văzând-o murdară și pătată, nu o leapădă nici nu o alungă cu asprime, ci rabdă, tămăduind-o și îndreptând-o. Căci, spune-mi, câți nu au păcătuit după ce au crezut, și El nu S-a scârbit de ei? De pildă, desfrânatul din Corint mădular al Bisericii era. Dar Hristos nu a tăiat mădularul, ci l-a îndreptat. Toată Biserica galatenilor a luat-o *razna* și a căzut în iudaism. Dar nici pe aceea nu a lepădat-o. Ci, îngrijindu-Se prin Pavel de ea, a adus-o iar la cea dintâi cinste. Și după cum în trupurile noastre, când este vreo boală, nu tăiem mădularul, ci împingem afară boala, așa să facem și cu femeia. Dacă e în ea oarecare răutate, nu lepăda femeia, ci scoate afară răul. Căci femeia se poate îndrepta, dar adesea un mădular vătămat nu mai este cu putință să-l vindecăm. Dar chiar dacă știm că vătămarea lui este de netămăduit, nici așa nu-l tăiem. Fiindcă și picioare strâmbe având adesea mulți, și pulpe oloage, și mână uscată și moartă, și ochiul chiorăș, nici ochiul nu-l scot, nici mâna nu o taie. Ci, chiar văzând că nu au nici un folos pentru trup și [fiind conștienți] că aduc și multă rușinare celorlalte mădulare, le păstrează din pricina împreună pătimirii cu celelalte. Așadar, cum nu este lucru necuvenit ca unde nu se poate tămădui nimic și nu este nici un folos să avem atâta purtare de grijă, iar unde sunt bune nădejdi și multă schimbare să lepădăm îngrijirea¹⁰⁵? Căci cele care sunt handicapate prin fire nu e cu putință să fie iarăși dobândite, dar voia liberă [] dacă este strâmbată se poate reface¹⁰⁶. Dar și dacă ai zice că ea¹⁰⁷ boalește fără nădejde de vindecare și că are trebuință de multă purtare de grijă pentru felul ei de a fi, nici așa nu poate fi lepădată. Căci nici mădularul bolnav ce nu se mai poate vindeca nu se taie. Iar ea este mădularul tău. Căci zice [Scriptura]: „Vor fi cei doi un singur trup". Iar în cazul mădulelor nu avem nici un câștig din îngrijirea lor, fiindcă ele sunt mai dinainte de neîndreptat din pricina neputinței lor. Dar în cazul femeii, chiar dacă bolnavă fiind rămâne netămăduită, multă plată ni se pune deoparte dacă o învățăm și o educăm. Și chiar dacă aceea nu se folosește cu nimic de învățătura noastră, vom primi de la Dumnezeu multă răsplată pentru răbdarea noastră. Căci pentru frica Aceluia am arătat atâta răbdare și am suferit cu blândețe răutatea ei și nu am lepădat mădularul nostru. Căci femeia ne este un mădular de neapărată trebuință¹⁰⁸, și de aceea trebuie mai cu seamă s-o iubim. Acest lucru l-a învățat iarăși Pavel, când a zis: „Așa sunt datori bărbații să-și iubească femeile, ca pe trupurile lor. Nimeni, vreodată, nu si-a urât trupul, ci îl hrănește și îl încălzește, după cum și Hristos, Biserica. Iar noi, mădulare suntem ale trupului Lui, din carnea Lui și din oasele Lui" (Ef 5, 28-30). După cum Eva - zice [Pavel] - a fost din coasta lui Adam, așa și noi suntem din coasta lui Hristos, căci aceasta înseamnă din trupul Lui și din oasele Lui". Iar că Eva a fost din coasta lui Adam, cu toții știm, și Scriptura limpede zice aceasta: „A adus somn asupra lui și a luat una din coastele lui și a zidit-o pe femeie" (Facere 2, 2 1-22). Dar că și Biserica s-a plămădit din coasta lui Hristos, oare de unde ar putea cineva să ne arate? Inșă și acest lucru ni-l arată Scriptura. Când Hristos a fost pus pe cruce și pironit și apoi a murit, „apropiindu-se, unul dintre ostași a împuns coasta Lui și a ieșit sânge și apă"(In 19, 34). Din acel sânge și apă a luat ființă toată Biserica. Chiar El însuși mărturisește, zicând: „Dacă nu se va naște cineva din nou din apă și din Duh, nu poate să intre

în împărăția Cerurilor" (In 3, 5). Sângele îl numește Duh. Noi suntem născuți prin apa botezului și suntem hrăniți prin sânge¹⁰⁹. Vezi cum suntem din carnea Lui și din oasele Lui, născuți și hrăniți din sângele 'Aceluia și din apă? Și după cum, în timp ce Adam dormea, a plămădit-o pe femeie, așa, în timp ce Hristos era mort, a plăsmuit Biserica din coasta Lui. Dar nu numai pentru aceasta trebuie să ne iubim femeia - fiindcă este mădularul nostru și că dintru noi își are începutul plăsmuirii -, ci și fiindcă lege ne-a pus pentru aceasta Dumnezeu, zicând așa: „Pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi cei doi un singur trup" (Facere 2, 24). Căci de aceea a citat și Pavel legea aceasta, ca din toate părțile să ne îmboldească spre această dragoste]. Ia uită- te la înțelepciunea apostolească! Căci nu pornind numai de la legile dumnezeiești, nici doar de la cele omenești, ne duce spre dragostea [] de soții, ci, împletindu-le pe amândouă - din prima luând ceea ce este mai înalt și mai înțelept, din a doua ceea ce este neputincios și supus firii - așa ne duce către iubire¹¹⁰. Pentru aceea, începând de la așezămintele lui Hristos, introduce îndemnul, zicând: „iubiți-vă femeile precum și Hristos a iubit¹¹¹ Biserica" (Ef 5, 25). Apoi [merge] la cele omenești: „așa sunt datori bărbații să-și iubească femeile, ca pe trupurile lor". Apoi iar se întoarce la Hristos: „căci mădular suntem ale trupului Său, din carnea Lui și din oasele Lui"; și iarăși la cele omenești: „pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa". Și după ce citează legea aceasta, zice: „*Taina aceasta mare este*". Cum este mare, spune-mi? Prin aceea că fetița care a șezut tot timpul în cămărilor femeilor, care nu l-a văzut niciodată pe mire, atât de mult îl pofteste și îl iubește din prima zi, ca pe propriul trup. Și iar, bărbatul, pe cea care nu a văzut-o niciodată, cu care niciodată nu a avut vreo întâlnire prin vorbă, pe aceasta și el o pune mai presus de toate din chiar prima zi; și mai presus de prieteni și de slugi și de părinți. Părinții, iarăși, dacă din altă pricină ar fi deposedați de bunuri, ar mușca și s-ar învenina și i-ar trage la tribunal pe cei care i-au deposedat. Dar aici, adesea, unui om pe care nu l-au văzut niciodată, nici l-au cunoscut, îi înmânează pe fiica lor cu zestre multă. Și se bucură făcând aceasta și nu socotesc că lucrul este pagubă, ci văzându-și fiica plecată, nu-și mai aduc aminte de împreună viețuirea cu ea, nici nu se îndurează, nici nu se tânguie, ci mulțumesc și socotesc că au plinit o făgăduință când își văd fiica dusă de acasă și împreună cu ea și multe bunuri. Pe toate acestea cugetându-le Pavel, că amândoi, lăsându-și părinții, se înlănțuie unul de altul și că împreuna fericire din acea vreme¹¹² este mai tare decât îndelungata vreme petrecută [cu părinții], și știind¹¹³ că acest lucru nu este omenesc, ci Dumnezeu l-a sădit în adâncul acestor îndrăgostiți, i-a pregătit și pe cei care se despart și pe cei de care se despart să facă cu bucurie acest lucru și zice: „Taina aceasta mare este¹¹⁴". Și după cum în cazul copiilor, pruncul născut, chiar dacă nu vorbește, de îndată își cunoaște după privire părinții, așa și mirele și mireasa, fără să-i împreuneze cineva, fără să-i îndemne și să-i sfătuiască, se potrivesc unul cu altul din priviri. Apoi știind că și în cazul lui Hristos s-a făcut aceasta și mai cu seamă în cazul Bisericii, [Pavel] și-a ieșit din sine și s-a minunat¹¹⁵. Cum, dar, s-a făcut aceasta în cazul lui Hristos și al Bisericii? După cum mirele lăsându-și tatăl se duce spre mireasă, așa și Hristos, lăsând scaunul părintesc, a venit către Mireasă. Nu ne-a chemat pe noi sus, ci însuși a venit la noi. Iar când *auzi* că „a lăsat", să nu socotești că și-a schimbat locul¹¹⁶, ci că S-a împreună-pogorât. Căci și împreună cu noi fiind, era și împreună cu Tatăl. De aceea zice: „Taina aceasta mare este"¹¹⁷. Mare este și ceea ce se întâmplă în cazul oamenilor. Iar când văd că se întâmplă același lucru ca și cu Hristos și Biserica îmi ies din mine și mă minunez. De aceea, zicând: „taina acesta mare este", a adăugat: „iar eu zic în Hristos și în Biserica" (Ef 5, 32). Știind ce fel de taină este nunta și model [i-OTcoq] al cărui [minunat] lucru¹¹⁸, nu sfătui la întâmplare, nici oricum despre ea, nici nu căuta bogăția averii pentru ca să-ți iei o mireasă. Căci nunta nu trebuie socotită târguială, ci comuniune de viețuire¹¹⁹.

4. Căci pe mulți i-am auzit grăind: „cutare s-a făcut mai înstărit după nuntă, sărac fiind [mai

înainte], și fiindcă și-a luat femeie bogată s-a înavuțit și se desfătează acum". Ce zici, omule?! Poftești câștig de pe urma femeii și nu te rușinezi, nici nu roșești, nici nu intri în pământ pentru că te frământă pentru asemenea chipuri de câștig? Unde sunt aceste cuvinte [vrednice] de un bărbat: „Un singur lucru este al femeii: să păstreze cele adunate, să păzească ceea ce intră în casă, să se îngrijească de gospodărie”? Căci și pentru aceasta ne-a dat-o Dumnezeu, ca întru acestea să ne ajute, și în toate celelalte¹²⁰. Și deoarece viața noastră obișnuiește să aibă două laturi, una publică și alta privată, Dumnezeu, deosebindu-le, a *hărăzit* femeii cârmuirea¹²¹ casei, iar bărbaților toate treburile civile, cele din piață¹²², de la tribunal, din conducere¹²³, din armată, și toate celelalte. Căci femeia nu poate să țină lancea, nici să sloboadă săgeți, dar poate să țină fusul și să țesească *pânza*, și toate celelalte din casă să le pună cu bună rânduială¹²⁴. Nu poate să-și manifeste voia în senat, dar poate să și-o manifeste în casă și adesea cele pe care le cunoaște bărbatul despre cele ale casei, ea le cunoaște mai bine. Nu poate să orân-duiască bine averile obștești, dar poate să-și crească bine copiii, care sunt cea mai mare avere¹²⁵. Poate cunoaște răutățile slujnicilor, poate să se îngrijească de neprihănirea celor făcute de slugi, să ofere soțului toată cealaltă asigurare și să abată de la el toată grija de cele din casă. Ea se preocupă de camere, de lână, de pregătirea la timp pentru toate, de înfățișarea hainelor și de toate celelalte care nu i se potrivesc bărbatului, nici nu le poate face cu ușurință vreodată, chiar de s-ar sârgui de mii de ori. Căci și aceasta, da, și aceasta este lucrarea dărnicii¹²⁶ și înțelepciunii lui Dumnezeu, ca acel ce este de folos în treburile mai mari să fie inferior și de nici un folos în cele mai mici, așa încât necesară este trebuința femeii. Căci dacă îl făcea pe bărbat să fie deprins în amândouă, ușor de disprețuit devenea neamul femeiesc. Și iarăși, dacă îngăduia femeii să se ocupe de ceea ce este mai mare și mai de folos, umplea femeile de multă nebunie [arcovoia]. De aceea nu i le-a dat doar unui singur neam [în îngrijire] pe amândouă, ca nu cumva să fie micșorat celălalt neam și să pară că există de prisos. Nici nu le-a împărțit pe amândouă în chip egal fiecărui [neam], ca nu cumva din această egalitate să iasă vreo luptă sau încrâncenare, iar femeile, răzvrătindu-se, să poftescă aceeași cinste cu bărbații. Ci, cugetând mai dinainte cele egale¹²⁷ și pașnice și păstrând pentru fiecare rânduiala cuvenită, a oșebit viața noastră în două: ceea ce este mai de trebuință și mai de folos i-a dat bărbatului, iar ceea ce este mai mic și inferior, femeii, încât acela, din pricina slujirii lui de neapărată trebuință, să ne fie foarte dorit, iar aceea, din pricina slujirii mai mici, să nu fie coborâtă în ochii bărbatului său.

Așadar, știind cu toții acestea, un singur lucru să căutăm: virtutea sufletului și noblețea chipului de viață¹²⁸, ca să ne bucurăm de pace, ca să ne desfășăm neconținut întru înțelegere¹²⁹ și dragoste. Căci cel care își ia femeie bogată¹³⁰, a luat-o mai degrabă ca stăpână decât ca soție. Căci dacă, chiar fără avuție, femeile sunt pline de gânduri și ușor de abătut spre poftirea slavei, dacă mai primesc și această adăugire, cum nu vor fi povară pentru soții lor? Cel care își ia o femeie de aceeași stare cu el sau mai săracă, ia un ajutor și un împreună-luptător și își aduce toate bunătățile în casă. Căci cea strămtorată de sărăcie stăruie cu multă îngrijire asupra bărbatului și pe toate i le face pe plac și i se supune și pierde orice pricină de ceartă și de împotrivire și de nebunie și de întărâtare. Și devine legătura lor a păcii, și a înțelegerii, și a dragostei, și a bunei conglăsuiri.

Să nu căutăm aceasta, adică să avem bunuri, ci să ne bucurăm de pace și de dragoste. Pentru aceasta este nunta, nu ca să umplem casele de război și lupte, nu ca să ne ținem în întărâtări și certuri, nici să ne răzvrătim unii împotriva altora și să ne facem traiul de netrăit, ci ca să ne bucurăm de într-ajutorare și să avem un liman și loc de scăpare și mângâiere de relele ce sunt asupra-ne, ca să convorbim cu soția cu plăcere. Mulți bogați luându-și femei înstărite și sporindu-și avuția, au pierdut bucuria și înțelegerea, iscând zilnic certuri la masă și întărâtări. Mulți săraci luând din cele mai sărmene, se bucură de pace și cu multă veselie privesc soarele cel văzut. Dar bogații, înconjurați din toate părțile de desfătare, adesea și-au rugat moartea din pricina femeilor și, astfel plecând din viața aceasta, nu au avut nici un folos

de pe urma bunurilor, de vreme ce nu au sufletul bun. Dar ce nevoie mai este să grăim despre pace și înțelegere! Căci adesea faptul de a ne lua o soție mai bogată ne-a spulberat chiar dobândirea bunurilor. Fiindcă atunci când ne dăm toată averea ca dar de nuntă¹³¹ și se întâmplă ca ea să moară neașteptat, suntem siliți să lăsăm toată darea în seama socrilor. Și precum cei care suferă un naufragiu pe mare își scapă doar trupul, așa și acesta, după multe războiri și lupte și defăimări la tribunal, abia de iese cu trupul liber. Și precum cei nesătui de îmbogățiri, după ce umplu corabia cu mii de încărcături, punând în ea mai mult decât poate duce o scufundă și pierd toate, așa și aceștia, făcând nunți mai împovărătoare decât [pot ei duce], crezând adesea că își adaugă avere prin soție, o pierd și pe cea pe care o au. Și după cum acolo o scurtă lovitură a valului cufundă corabia, așa și aici, venind moartea neașteptată, o dată cu femeia pierde toate cele ce erau ale lui.

5. Așadar, cugetând la toate acestea, să nu ne uităm la bunuri, ci la blândețea felului de trai și la curăție și la întreaga înțelepciune. Căci femeia cu mintea întreagă și îngăduitoare și cu bună măsură [în toate], chiar dacă este săracă, poate să facă sărăcia mai dorită decât bogăția. Fiindcă cea stricată și destrăbălată și certăreată, și dacă s-ar afla mii de comori într-însa, le risipește mai repede ca vântul și aduce asupra bărbatului dimpreună cu sărăcia mii de alte rele. Să nu căutăm bogăția, ci soția potrivită cu starea noastră. Mai întâi învață care e pricina nunții și pentru ce a fost ea introdusă în viața noastră și nu cere nimic mai mult [de la ea]. Care e motivul nunții și pentru ce a dat-o Dumnezeu? Ascultă-1 pe Pavel, că zice: „Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă femeia lui” (I Cor 7,2). Nu a zis: „ca să scapi de sărăcie” sau „ca să te înavuțești”. Dar ce? Ca să fugim de desfrânare, ca să potolim pofta, ca să trăim împreună în întreaga înțelepciune, ca să bine plăcem lui Dumnezeu, ca să ne fie îndeajuns soția proprie. Acesta este darul nunții, acesta este rodul ei, acesta câștigul. Nu lăsa pe cele mai mari ca să cauți cele mai mici. Căci mult mai mică este bogăția decât întreaga înțelepciune. Doar pentru acest lucru trebuie să ne luăm femeie: ca să fugim de păcat, ca să ne depărtăm de orice desfrânare. Pe aceasta trebuie să se temeluiască orice nuntă: ca să lucrăm împreună la întreaga înțelepciune. Și se va întâmpla acest lucru dacă ne luăm asemenea mirese, care ne pot aduce multă evlavie¹³², multă întreagă înțelepciune și multă blândețe. Căci frumusețea trupului, când nu se înjugă cu virtutea sufletului, în douăzeci sau treizeci de zile poate să-1 piardă pe bărbat și nu merge mai departe cu el, ci, arătându-și răutatea, distruge toată dragostea. Iar cele care strălucesc cu frumusețea sufletului, cu cât înaintează timpul și își vădesc prin cercare noblețea lor, cu atât produc soților lor dorire mai caldă și își aprind dinlăuntru dragostea cea pentru ei. Și dacă se întâmplă aceasta și se statornicește între ei dragostea cea caldă și adevărată este alungat orice chip al desfrâului și nici un gând de neînfrânare nu mai vine asupra celui ce-și iubește soția, ci rămâne neîncetat în iubirea față de ea. Și prin întreaga înțelepciune [de care femeia dă dovadă] îl atrage [și] pe Dumnezeu spre a fi binevoitor și conducător al întregii case. Așa și-au luat adevărații bărbați de odinioară neveste: căutând la noblețea sufletului soțiilor și nu la bogăția bunurilor. Și că acest lucru este adevărat, voi aminti doar exemplul unei singure nunți. „Și Avraam era bătrân și înaintat în zile - zice Scriptura - și i-a zis slugii celei mai bătrâne din casa sa, celei ce chivernisea toate ale lui: *Pune mâna ta sub coapsa mea și te jur pe Domnul Dumnezeu cerului și al pământului să nu iei femeie pentru fiul meu Isaac dintre fiicele cananeenilor cu care eu locuiesc. Ci mergi în pământul unde am fost născut, la neamul meu, și de acolo ia soție pentru fiul meu*” (Facere 24, 2-4). Ai văzut virtutea dreptului, câtă grijire a făcut mai dinainte pentru nuntă? Căci nu a chemat femeie ușuratică, cum fac cei de azi, nici care au fost măritate înainte, nici din cele mai în vârstă [ca să meargă să aleagă soție pentru fiul său], ci pe casnicul său; și acestuia i-a încredințat treaba. Această faptă este cea mai mare dovadă a evlaviei patriarhului: că a însărcinat o astfel de slugă, fiindcă l-a socotit vrednic pentru a face un asemenea lucru. Apoi [îi spune] să caute o soție, nu avută, nici frumoasă, ci cu noblețe în felul de trai, și pentru aceasta îl trimite atâta amar de cale

departe de casă. Ai văzut și bunăvoința slujitorului? Căci nu a zis: „Pentru ce faci aceasta, când sunt atâtea neamuri învecinate cu noi și atâtea fiice de oameni bogăți, însemnați și cu multă slavă? Tu însă mă trimiți departe, la oameni necunoscuți. Cu cine voi vorbi? Cine mă va asculta? Dacă mă vor înșela? Dacă mă vor amăgi, căci nimic nu este mai ușor decât aceasta în situația în care mă voi afla, aceea de străin?” Nimic de acest fel nu a zis, ci, trecându-le pe toate cu vederea, ceea ce este cel mai important a reținut: să nu zică nimic împotriva aceluia, ci să se arate ascultător și să dorească numai acel lucru -care, de altfel, trebuie căutat mai înainte de orice -, să vădească pricepere și purtare de grijă [când va merge acolo]. Și atunci i-a spus stăpânului său: „Dar dacă femeia nu va vrea să vină cu mine, oare îl voi întoarce pe fiul tău în pământul din care tu ai ieșit?” (Facere 24, 5). A zis Avraam: „Să nu întorci pe fiul meu acolo. Domnul Dumnezeu cerului și al pământului, Cel Care m-a luat pe mine din casa tatălui meu și din pământul în care m-am născut, Cel Care mi-a grăit și S-a jurat zicând: *Ție îți voi da pământul acesta și seminției tale*, El însuși va trimite pe îngerul Său înaintea ta și bine te va cârmui pe calea ta” (Facere 24, 7). Ai văzut credința bărbatului? Nu a rugat pe prieteni, sau pe rude, nici pe alteineva; ci pe Dumnezeu i L-a dat slugii ca însoțitor și împreună-călător. Apoi, vrând să-l încurajeze pe slujitor, nu a zis simplu: „Dumnezeu cerului și al pământului”, ci a adăugat: „Cel Care m-a luat pe mine din casa tatălui meu”. *Adu-ți aminte - îi zice - cum am bătut atâtea cale, cum, lăsând ale noastre, ne-am bucurat mai mult de fericire străină, cum cele cu neputință s-au făcut cu puțință*. Și nu doar aceasta a vrut să-i arate când a zis „Care m-a luat din casa tatălui meu”, ci că îl are pe Dumnezeu datornic. *Ne este dator - i-a spus slugii -, căci El însuși a zis: „Ție îți voi da pământul acesta și seminției tale”. Chiar dacă noi suntem nevrednici, dar El a făcut promisiune. Și ca s-o ducă la îndeplinire va fi împreună cu tine și le va potrivi pe toate bine și va duce totul la capăt, pentru care ne și rugăm*¹³³. Și, acestea zicând, l-a trimis pe slujitor.

Apoi, sosind sluga în acel ținut, nu s-a dus la vreunul din cei ce locuiau în oraș, nici nu a vorbit cu oamenii, nu le-a chemat pe femei, ci ia uită-te la el câtă credință avea: pe însoțitorul pe Care L-a primit, de Acela s-a ținut și numai Lui I-a grăit. Și stând, s-a rugat și a zis: „Doamne Dumnezeule al domnului meu Avraam, bine călătorește cu mine astăzi”. Nu a zis „Doamne Dumnezeu meu”, ci „Doamne Dumnezeule al domnului meu Avraam”. *Chiar dacă eu sunt netrebnic și de lepădat - zice - îl pun înainte pe stăpânul meu. Căci nu pentru mine, ci pentru el am venit să slujesc. Sfiindu-Te, dar, de virtutea aceluia, fă bine de lucrează împreună cu mine tot ceea ce ai rânduit mai dinainte*.

6. Apoi, ca să nu socotești că a cerut-o ca și pe o obligație, ascultă cele ce urmează: „*Și fă milă cu domnul meu Avraam*”. *Chiar dacă facem mii de fapte bune și suntem vrednici să fim izbăviți prin har și să primim aceasta de la iubirea Ta de oameni, nu ne-o da ca pe o datorie sau obligație*. Așadar ce vrea? „Iată, am stat - zice - la izvorul de apă, iar fiicele celor care locuiesc în oraș ies să scoată apă și să fie [soție lui Isaac] fecioara căreia eu îi voi zice: *Pleacă-ti găleata ta ca să beau*, iar ea îmi va răspunde: *Bea și tu și le voi adapă și pe cămilele tale, până se vor sătura*. Pe aceasta ai pregătit-o copilului Tău Isaac și întru aceasta voi cunoaște că ai făcut milă cu domnul meu Avraam.” Ai văzut înțelepciunea slugii ce fel de semn și-a pus? Nu a zis: „Dacă văd pe vreo fată călare pe catâr, sau purtată în car, sau înconjurată de ceată de eunuci, sau având mulți slujitori, sau frumoasă ori strălucită la chipul trupului, pe aceasta ai pregătit-o fiului Tău”. Dar ce a zis? „Dacă îi voi zice: *pleacă-ți găleata ca să beau*”. Ce faci, omule? O astfel de nevastă de nimic cauți pentru stăpânul tău? Să poarte găleți și să poată discuta cu tine? *Da - zice - căci nu m-a trimis să mă uit la bogăție, nici la strălucirea neamului, ci să caut noblețea sufletului*. Adesea multe dintre cele ce poartă găleți au virtute desăvârșită, iar altele, șezând în casă, sunt mai rele și mai de defăimat decât toate. Dar de unde știi că femeia este virtuoasă? *Din semnul - zice - pe care ea îl va spune*. Și de unde știi că acesta este semnul virtuții? *Este semn îndestulător și fără tăgadă. Căci iubirea de*

străini este mare semn și este dovada deplină [că e virtuoasă].

Ceea ce spune sluga aceasta înseamnă, chiar dacă nu folosește aceste cuvinte: *Eu caut acea fecioară care este atât de iubitoare de străini încât le oferă toată slujirea de care este în stare. Și nu oricum caut acest lucru, ci fiindcă sunt dintr-o astfel de casă în care înfloresc mai cu seamă faptele bune ale iubirii de străini. Acest lucru îl caut mai înainte de toate: să iau pentru stăpânii mei pe una ca același fel de viață. În casa aceea voi intra, care este deschisă străinilor, în care să nu fie război și lupte și bărbatul punând înainte ceea ce are, urmând tatălui său, îi primește pe străini. Iar fata să fie scumpă la vorbă și să nu se țină pe sus nici să se împotrivescă, lucru care adesea se întâmplă în multe case. Și din aceasta vreau să știu deja dacă este iubitoare de străini. Căci de aici, [din iubirea de străini], ne vin toate bunătățile.*

Așa l-a dobândit stăpânul meu pe mire. Așa a devenit tată: a jertfit un vițel și a primit copilul; a frământat făina și Dumnezeu i-a făgăduit că-i va da urmași după mulțimea stelelor. Așadar, fiindcă din aceasta au venit în casa noastră toate bunătățile, acest lucru îl voi căuta mai înainte de toate. Să nu ne uităm la aceasta, că a căutat apă, ci acel lucru să-l privim cu băgare de seamă: că, fiind un suflet foarte iubitor de străini, nu numai ceea ce a cerut i s-a dat, ci mai mult decât cele pe care le-a cerut i-a fost oferit. Și a fost - zice - că mai înainte de a isprăvi-el de grăit, iată, Rebecca ieșea; și s-a plinit acel cuvânt profetic: „încă grăind tu, iată, Eu stau de față” (Is 58, 9). De acest fel sunt rugăciunile adevăraților bărbați. Mai înainte de a se împlini, ei sunt încredințați că Dumnezeu le acordă cele cerute. Acum dar, și tu, fiindcă urmează să-ți iei nevastă, nu fugi la ajutor omenesc, nici către femei ce se îmbogățesc din averi străine și care caută numai una: cum să dobândească vreun câștig¹³⁴. Ci aleargă la Dumnezeu. Nu te rușina ca El să-ți fie alegător al miresei. El însuși a făgăduit și a zis: „Căutați mai întâi împărăția Cerurilor și toate celelalte vi se vor aduga vouă” (Mt 6, 33). Și nu zi: „Cum pot să văd pe Dumnezeu și cum poate El să-mi răspundă cu vocea și să grăiască cu mine la arătare, încât eu, mergând la El, să-L rog aceasta?” Acestea sunt vorbe ale unui suflet necredincios. Căci și fără să-ți strige în gura mare, pe toate câte vrea le poate rându-i Dumnezeu. Asta s-a petrecut și în acest caz. Căci nu a auzit [sluga] glas, nici a văzut vreo față. Ci, lângă izvor stând, s-a rugat și pe dată s-a și întâmplat [ceea ce a cerut]. „Căci mai înainte de a sfârși el a grăi - zice - a ieșit Rebecca, fiica lui Batuel, fiul Milcăi, purtând o găleată pe umeri. Iar fecioara era oacheșă la chip nevoie mare și era fecioară și bărbat nu a cunoscut-o” (Facere 24, 15-16). Ce-mi spui mie de frumusețea trupului? Ca să afli de covârșitoarea ei întreagă înțelepciune, ca să-i afli frumusețea cea din suflet. Căci minunat lucru este a avea întreaga înțelepciune. Dar cu mult mai minunat când aceasta este împreună cu frumusețea trupului. De aceea, și când urma să ne istorisească despre Iosif și despre întreaga lui înțelepciune, mai întâi ne pune înainte frumusețea trupului său, zicând: „Frumos era la înfățișare și chipeș la față foarte” (Facere 39, 6). Și când ne spune de întreaga lui înțelepciune arată că frumusețea nu l-a plecat mai înainte spre destrăbălare. Căci nici frumusețea nu este pricină pentru desfrâu și lipsa ei nu este defel pricină a întregii înțelepciuni. Căci multe sunt strălucite după înfățișarea trupului, dar strălucesc mai mult prin întreaga înțelepciune. Și iarăși altele sunt urâte și slute, dar mai urâte se fac cu sufletul, întinându-se cu mii de desfrânări. Căci nu firea trupului, ci libera voie [Тпоатпей] a sufletului este pricina uneia sau alteia. Și nu pe degeaba a numit-o a doua oară fecioară. Căci zicând: „era fecioară”, a adăugat: „era fecioară și bărbat nu a cunoscut-o pe ea”. Fiindcă multe dintre fecioare își păzesc trupul nestruciat, dar își umplu sufletul de multă destrăbălare; fiind machiate, atrag de pretutindeni mii de amorezi și întraripează [spre ele] ochii celor mai tineri și le sunt acelora piedică și groapă de pierzanie. Dar Moise arată că aceasta nu era așa, ci fecioară era din amândouă punctele de vedere: și cu trupul și cu sufletul. Căci zice: fecioară era și bărbat nu a cunoscut-o. Și acestea [toate], deși avea multe pricini ca să fie cunoscută de bărbați. Mai întâi frumusețea trupului, apoi felul ei de a sluji. Căci dacă ar fi șezut neconținut în iatac, cum fac azi unele*

fecioare, și nu s-ar fi preumblat prin piață niciodată, nici ar fi părăsit casa părintească, nu avea atâta laudă că nu a cunoscut-o vreun bărbat. Dar când o vezi ieșind prin piață - căci trebuia în fiecare zi să care apă - o dată și de două ori, ba și de mai multe ori, dar rămânând necunoscută de vreun bărbat, atunci mai cu seamă poți să-i vezi pricina de laudă. Căci, dacă o fecioară, ieșind de puține ori prin piață - chiar urâtă să fie și slută și urmată de multe slujnice - din aceste ieșiri i se vătămă adesea bunul caracter¹³⁵ al sufletului, ia gândește-te la aceasta (care în fiecare zi ieșind de una singură din casa părintească și nu mergând simplu în piață, ci la izvor după apă și silită fiind să se întâlnească cu mulți alții), cum nu este vrednică de mii de minunări, când nici din neconținutele ieșiri, nici din frumusețea feței, nici din mulțimea celor pe care îi întâlnea, nici din altă parte, nicidecum nu și-a stricat bunul caracter! Ci a rămas nestrucată și cu trupul și cu sufletul și și-a păzit mai strict întreaga înțelepciune decât cele ce șed în cămările muieresti. Și s-a arătat pe sine, după cum cere și Pavel, când zice: „ca să fie sfântă cu trupul și cu duhul” (I Cor 7, 34). Coborându-se la izvor, a umplut găleata de apă și s-a ridicat să plece. Iar sluga a alergat în întâmpinarea ei și a zis: „Dă-mi să beau puțin din găleata ta”. Iar ea a zis: „Bea, Doamne”. Și s-a grăbit să ia găleata în mână și i-a dat să bea până a încetat să mai bea. Și a zis: „Și pe cămilele tale le voi adăpa până ce vor bea toate”. Și s-a grăbit și și-a deșertat găleata în adăpătoare. Și a alergat la fântână să scoată și să adape toate cămilele.

Mare este iubirea de străini a femeii, mare este întreaga ei înțelepciune, și pe amândouă acestea le aflăm mai cu seamă și din cele ce a făcut și din cele ce a spus. Ai văzut cum nici întreaga înțelepciune nu a știrbit iubirea de străini, nici iubirea de străini nu a stricat întreaga înțelepciune? Căci nu ea a fost cea dintâi care a alergat, nici nu a vorbit cu bărbatul. Și acestea arată întreaga înțelepciune. Dar, rugată fiind, nu a refuzat, nici nu a întors spatele; și acestea sunt semnele unei mari iubiri de străini și iubiri de oameni. Căci, după cum, dacă ar fi alergat prima și ar fi grăit ceva celui ce nu i-a zis nimic, ar fi fost semnul obrăzniciei și al nerușinării, tot așa, dacă ar fi refuzat pe cel care o rugase, era semn al cruzimii și al lipsei de omenie. Dar acum, ea n-a făcut nici una dintre acestea. Nici din pricina întregii înțelepciuni nu a știrbit iubirea de străini, nici din pricina iubirii de străini nu s-a lipsit de lauda întregii înțelepciuni, ci a dat dovadă de fiecare virtute întreagă: prin faptul că nu a deschis discuția arătând întreaga ei înțelepciune, iar prin aceea că a oferit ajutor, după ce i-a fost cerut, iubirea negrăită de străini. Și că era nespuse de iubitoare de străini ne arată și faptul că nu a dat numai ceea ce i s-a cerut, ci a oferit mai mult decât acestea. Și chiar dacă apă era ceea ce a dat, acest lucru era cel mai important atunci. Iar pe cei iubitori de străini obișnuim să-i judecăm nu după bogăția celor date, ci după puterea cu care le dăruiesc. Fiindcă Dumnezeu l-a lăudat și pe cel care dă un pahar de apă rece; și despre cea care a aruncat doi bănuți a spus că a aruncat mai mult decât toți, fiindcă toate câte avea atunci le-a aruncat. Așa și aceasta, prin acestea a făcut dragoste de străini cu acel nobil om, căci nu avea nimic mai mult ce să-i ofere. Și nu în *zadar* a scris „s-a grăbit” și „a alergat” și toate câte sunt asemenea acestora, ci ca să afli râvna¹³⁶ cu care a făcut fapta, nu fără voia ei, nici silită, nici cu îngreu-iere, nici cu supărare. Și că nu puțin lucru este acesta, vedem din aceea că adeseori fiind pe drum și oprindu-ne puțin rugăm pe vreunul care are o torță să o aprindă și pe a noastră sau pe vreunul care cară apă să ne stâmpere setea și acela nu suferă, ci cu greu o face. Iar aceea nu numai că i-a plecat aceleia găleata, ci și cămilele toate le-a adăpat, chinându-se atât de mult și plinind iubirea de străini cu multă bunătate prin osteneala trupului¹³⁷. Căci nu numai faptul că a făcut, ci faptul că a făcut cu dispoziție râvnitoare arată virtutea ei. Domn îl numește pe omul necunoscut și pe care atunci îl vede prima dată. Și precum socrul ei, Avraam, nu a întrebat pe oaspeți: „cine sunteți?” și „de unde sunteți?” și „unde mergeți?” și „de unde veniți?”, ci pur și simplu a plinit iubirea de străini, așa și ea nu a zis: „cine ești?” și „de unde?” și „ce cauți aici?”, ci a împlinit cu îmbelșugare iubirea de străini și a lăsat deoparte toate cele de prisos. Căci și cei care vând mărgăritare și iau aur, numai un singur lucru caută: cum să câștige de la cei care au bani și nu

cum să-i iscodească mai mult. Și aceasta un singur lucru căuta: cum să primească rodul iubirii de străini, cum să primească plata pregătită pentru acest lucru. Căci știa acest fapt cu limpezime: că străinul, mai ales, este rușinat de toți. De aceea este nevoie [în acest caz] de multă prietenie și de întreagă înțelepciune neiscoditoare. Dacă vrem să-l iscodim și să ne interesăm prea mult de el, șovăie și se sfiește și vine fără bucurie. De aceea nici ea nu a făcut acest lucru cu acela și nici socrul ei cu străinii, ca să nu piardă răsplata. Ci i-a slujit numai pe drumeți și, dobândind prin ei rodul pe care îl dorea, așa i-a slobozit¹³⁸.

7. De aceea atunci chiar îngerii a primit. Dacă ar fi iscodit, i s-ar fi micșorat plata. Iar noi îl admirăm nu fiindcă a primit îngerii, ci tocmai fiindcă neștiind cine sunt i-a primit. Căci dacă știind cine sunt le slujea, nu făcea nici un lucru minunat, vrednicia celor primiți obligându-l și pe cel prea împietrit și uscat la inimă să devină iubitor de oameni și blând. Acesta este însă lucru minunat că, socotind că erau oarecare drumeți, le-a arătat atâta purtare de grijă. Tot așa este și Rebecca. Nu știa cine era, nici pentru ce se afla acolo, nici că a venit s-o pețescă pe ea, ci l-a socotit un oarecare străin și pribeag. De aceea mai mare i-a fost plata pentru iubirea de străini, că pe cel pe care nu-l cunoștea nicidecum l-a primit cu atâta dragoste (evvoia)¹³⁹, păzindu-și în același timp și întreaga înțelepciune. Căci nu în chip urâcios, nici cu obrăznicie, nici de silă, nici îmbufnată nu a făcut aceasta, ci cu sfiala¹⁴⁰ cuvenită. Căci acest lucru l-a spus Moise în taină atunci când zice: „Omul a cercetat-o pe ea și a păstrat tăcerea să cunoască dacă a îndreptat Domnul bine calea lui” (Facere 24, 21). Ce înseamnă „Omul a cercetat-o pe ea”? I-a cercetat și înfățișarea exterioară, și mersul, și uitătura, și cuvintele, și pe toate le-a cercetat cu de-amănuntul, căutând să afle din mișcările trupului dispoziția lăuntrică¹⁴¹ a sufletului. Și nu s-a mulțumit numai cu acestea, ci a făcut și o a doua ispitire. Și deoarece i-a dat apă să bea, nu s-a oprit la aceasta, ci i-a zis: „A cui fiică ești, spune-mi, și dacă este în casa tatălui tău loc de mas?” Ce răspunde aceea? Fără urmă de răutate și cu blândețe îi spune și cine este tatăl ei și nu se oțărăște, zicând: „Tu cine ești, iscoditorule, și căutătorule, și întrebătorule, despre casa mea?”. Dar ce îi zice? „Sunt fiica lui Batuel, fiul Milcâi, pe care ea i l-a născut lui Nahor. Și paie și fân mult sunt la noi și loc de mas”. Și după cum în cazul apei i-a dat mai mult decât a cerut -căci acela a cerut numai să bea, dar ea a promis să adape și cămilele și le-a și adăpat - așa și aici, el a cerut doar un loc, iar ea și paie și hrană și celelalte toate, și prin toate acestea l-a invitat pe el și a mers acasă ca să ia plata iubirii de străini. Acestea să le ascultăm nu doar așa să fie ascultate, fără dispoziția de a le lucra, ci, cugetând cu mintea în noi înșine și comparând lucrarea noastră cu aceste fapte, ne vom da seama cât de mare era virtutea femeii. Noi adesea cu anevoie primim și pe cei cunoscuți și pe cei ce se îngrijesc de noi, iar dacă zăbovesc o zi sau două ne îngreuiem la suflet. Iar aceasta pe cel necunoscut și străin cu multă râvnire [ТроГуиііс] l-a adus acasă și acestea nu numai lui i le-a oferit, ci s-a îngrijit și de atâta amar de cămile. După ce a intrat, privește și aici mai mult priceperea lui. Căci când i-a pus înainte să mănânce pâine, a zis: „nu mănânc până nu voi grăi cuvintele mele”. Ai văzut cât era de treaz și de atent? Apoi, după ce i-au îngăduit să vorbească, să vedem cum a discutat cu ei. Dacă ar fi zis către ei aceste cuvinte - că are un stăpân strălucit și vestit, cinstit înaintea tuturor, care se bucură de mare respect în fața celor din acel ținut - chiar dacă ar fi vrut să zică acestea, nu greșea. Căci localnicii l-au cinstit pe Avraam după rânduială împărătească. Dar nimic din acestea nu a zis, ci, lăsând deoparte toate cele omenești, a înfrumusețat vorba sa pornind de la ajutorul de Sus cel dat lui: „Sluga lui Avraam sunt. Domnul l-a binecuvântat pe stăpânul meu foarte și l-a înălțat și i-a dat lui turme și vite și aur și argint” (Facere 24, 34-35). L-a numit bogat nu ca să-l arate că este avut, ci ca să vădească faptul că este iubitor de Dumnezeu. Căci nu plecând de la faptul că a dobândit multe a vrut să-l laude, ci din pricină că le-a primit pe ele de la Dumnezeu. Apoi, vorbind despre mire, a zis: „Și a născut Sarra, femeia domnului meu, un fiu domnului meu după ce el îmbătrânise” (Facere 24, 36). Aici mi se pare că a ascuns [în aceste vorbe] și felul nașterii,

arătând că nașterea a fost din pronia lui Dumnezeu cea către acela, și nu potrivnică firii. Și tu acum ești mire și îți cauți mireasă! Acestea caută-le mai întâi de celelalte: dacă este iubitoare de Dumnezeu, dacă se bucură de multă bunăvoință de Sus. Căci dacă sunt acelea, urmează și celelalte. Dar dacă nu sunt acestea, chiar dacă își țin cu multe asigurări¹⁴² cele lumești, nu este nici un câștig. Apoi, ca să nu zică [părinții Rebecăi]: „Pentru ce nu a luat una din femeile localnice?” a spus [că Avraam i-a cerut]: „Jură-mi-te că nu vei lua fiului meu femeie din fetele canaanenilor, ci vei merge în casa tatălui meu și în neamul meu și vei lua femeie fiului meu”. Dar ca să nu părem că îngreuiem urechile voastre povestind toată istoria, să vă spunem sfârșitul ei. Căci după ce a zis cum stătea la izvor, cum a rugat-o pe fată, cum aceea i-a dat mai mult decât îi ceruse, cum Dumnezeu i-a fost mijlocitor, după ce pe toate le-a istorisit în amănunt, a încheiat cuvântul său [cerând-o de soție pentru Isaac]. Acestea toate auzindu-le, aceia nu s-au mai îndoit deloc, nici nu și-au mai făcut griji, ci, fiindcă Dumnezeu a mișcat sufletul lor spre aceasta, îndată i-au dat fiica. Și, răspunzând Laban și Batuel, au zis: „Porunca aceasta de la Dumnezeu a ieșit. Nu putem, așadar, să-ți grăim împotriva ceva rău. Iată-o pe Rebecca; luându-o, te du; și va fi femeie domnului tău, după cum a grăit Domnul” (Facere 24, 50-51). Cine nu se va uimi, cine nu se va minuna de câte și ce fel de opreliști s-au distrus în scurtă vreme prin ajutorul de Sus? Căci și faptul de a fi străin, și slugă, și necunoscut, și multa distanță a drumului, și faptul că nu erau cunoscuți Rebecăi nici socrul, nici mirele, nici altul din cei ce se cuveneau să-i fie prezentați, fiecare dintre acestea, luat separat, era de ajuns să oprească nunta. Dar nici unul dintre ele nu a oprit-o, ci toate acestea au fost depășite cu bine și, ca și unui cunoscut și vecin, ca și unuia cu care ar fi trăit împreună din prima zi, așa i-au încredințat mireasa, încrezându-se în el. Pricina? Dumnezeu era la mijloc! Și, după cum când vrem să facem ceva fără El, chiar dacă ar fi ușor de făcut, aflăm poticneli și piedici și mii de alte nepotriviri în ele, tot așa, când este El de față și le potrivește, chiar dacă ar fi problemele mai încurcate decât toate, devin toate ușor de rezolvat. Prin urmare nimic, nici să nu facem, nici să grăim mai înainte de a chema pe Dumnezeu și de a-L ruga să le adune El în mâinile noastre [și să le rezolve] pe toate, după cum și această slugă a făcut. 8. Dar să ne uităm, după ce a luat-o, în ce mod a săvârșit nunta. Oare a luat cu sine țimbale și surle și dansuri și timpane și fluiere și alte închipuiri [și manifestări deșarte]? Nimic din toate acestea! Ci, luându-o doar pe ea, așa s-a dus, având cu sine pe îngerul ce mergea alături de ea și îi însoțea pe drum, pe care stăpânul lui L-a implorat pe Dumnezeu să-l trimită împreună cu slujitorul, când acesta a plecat de acasă. Și s-a dus mireasa fără să audă ea fluiere și chitari și nimic din celelalte de acest fel, dar având pe capul ei mii de binecuvântări din partea lui Dumnezeu și cunună mai strălucită decât orice diademă împărătească. Și s-a dus nu înveșmântată în haine aurite, ci în întreaga înțelepciune și evlavie, în iubirea de străini și în toată cealaltă virtute. S-a dus nu în trăsură acoperită, nici cu altă închipuire deșartă de acest fel, ci șezând pe cămilă¹⁴³. Căci dimpreună cu virtutea care era în suflet, și trupurile fecioarelor din vechime se împărtășeau de multă vigoare¹⁴⁴. Căci nu așa le-au crescut maicile lor, ca pe cele de acum, cu băi dese, cu alifii binemirosoase, cu încondeieri ale ochilor și farduri, în haine moi ori stricându-le în alte mii de chipuri, făcându-le mai molatice decât se cuvine, ci atunci le creșteau în toată severitatea¹⁴⁵. Pentru aceea și prospețimea trupului lor era foarte înfloritoare și nobilă, fiindcă era naturală, nu artificială ori îngrijită [prin metode cosmetice]. De aceea se și bucurau de o sănătate curată și frumusețea lor era nemeșteșugită și nici o slăbiciune nu le împovăra trupul, ci orice moleșală era lepădată de la ele. Căci ostenele și chinurile și a lucra toate cu mâna ta pierd toată moleșală și asigură întru totul vloga cea bună și sănătatea [trupului]. De aceea erau și mai dorite de bărbați și mai mult iubite. Dar nu numai trupul, ci și sufletul devine prin lucrarea acestora mai bun și având mai multă întregă înțelepciune¹⁴⁶. Șezând pe cămilă și ajungând în ținutul [lui Avraam], mai înainte de a se apropia [de casă] și-a ridicat ochii și l-a văzut pe Isaac și a coborât de pe cămilă. Ai văzut tărie? Ai văzut suflet nobil? A coborât de pe cămilă! Așa era de mare tăria acelor fecioare: împreună cu întreaga

înțelepciune. Și a zis slugii: „Cine este omul acela care umblă pe câmp?” Și a zis sluga: „Domnul meu” (Facere 24, 65). Atunci, luându-și năframa, s-a acoperit. Ai văzut întreaga ei înțelepciune mărturisită în toate chipurile, cât era de sfioasă și cu bun simț? „Și a luat-o Isaac, și i-a fost lui femeie și a iubit-o și s-a mângâiat pentru Sarra, mama sa” (Facere 24, 67). Nu pe degeaba s-au spus acestea - „că a iubit-o și s-a mângâiat pentru Sarra, mama sa” -, ci ca să afli pricinile dragostei lui Isaac, căci pe acestea femeia le avea de la casa părintească. Căci cine nu ar iubi pe una ca aceasta, având atâta întreagă înțelepciune, atâta cumișenie, atâta iubire de străini și iubire de oameni și blândețe, și bărbăție în suflet și vigoare în trup? Acestea le-am zis nu ca să le ascultați doar, nici ca, ascultându-le, doar să vă rușinați, ci ca să le și râvniți. Voi, taților, urmați purtarea de grijă ce a arătat-o patriarhul spre a lua o femeie fără ifose [pentru fiul său], necăutând el averile ei, nici strălucirea neamului, nici frumusețea trupului și nimic altceva [de acest fel], ci numai noblețea sufletului. Iar voi, mamelor, așa să vă creșteți fiicele! Voi, viitorilor miri, luați-vă soții cu multă cumișenie, fără dansuri și râsete și cuvinte rușinoase și trâmbițe și fluiere și manifestări diavolești și toate celelalte de acest fel, ci rugându-L pururea pe Dumnezeu să fie mijlocitor al tuturor celor ce trebuie făcute în acest caz. Căci dacă astfel vom rândui cele ale noastre, nu vor fi niciodată divorțuri, nici pricini de adulter, nici motive de gelozie, nici lupte, nici certuri și ne vom bucura de multă pace și multă înțelegere [oiiouvoux]. Dacă este acest lucru, și celelalte virtuți vor urma întru totul. Căci după cum dacă femeia se răzvrătește împotriva bărbatului nimic sănătos nu va fi în casă, chiar dacă toate celelalte lucruri merg strună, tot așa și dacă ea este în același gând cu el și împăciuitoare, nu va fi nimic neplăcut, chiar dacă se vor ivi mii de necazuri în fiecare zi. Și dacă așa se fac nunțile, atunci vom putea și pe copii cu mare ușurință să-i ducem spre virtute. Căci când mama este astfel împodobită cu multă cumișenie și cu întreaga înțelepciune și cu toată virtutea, va putea să-1 țină pe bărbat lângă ea și să-1 aibă [cu totul al ei] prin dorirea [ce i-o insuflă] pentru ea. Și ținându-1 pe el cu sine, îl va avea ca ajutor plin de râvnă pentru îngrijirea copiilor și așa îl va atrage și pe Dumnezeu spre a le purta de grijă. Iar el, sârguindu-se împreună [cu soția] pentru bunul mers al casei și educând prin asceză sufletele copiilor, nimic neplăcut nu se va întâmpla mai departe, ci și cele *ale* casei bine se vor rândui, căci în bună rânduială se vor afla și chivernisorii lor¹⁴⁷. Și, în acest chip, o dată cu casa, fiecare va putea împreună cu femeia lui și cu copiii, și slugile, să treacă în siguranță timpul vieții de aici și să intre în împărăția Cerurilor. De care fie ca noi toți să avem parte cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui slavă și putere, împreună și Sfântului și de viață Făcătorului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

⁸² Cuvântul de învățătură din precedenta Liturghie a fost dat de Maxim, căruia i se și adresează lauda din prima parte a acestei omilii.

⁸³ Credem că este de prisos să mai comentăm nivelul la care se predica în Antiohia secolului al I V-lea. O predică bună nu este una care uimește pe ascultători prin subtilitatea și bogăția informațiilor (deși de multe ori acestea pot fi foarte folositoare), ci una care reușește să sape adânc în inima ascultătorilor și să pună acolo semințele dumnezeiești (a se vedea începutul paragrafului). Dar puterea de a intra adânc în brazdele sufletului este dată de viețuirea celui care vorbește și de măsura în care Hristos trăiește în el.

⁸⁴ desemnează atât pe cel molatec, cu caracter slab și nestatornic, cât și pe cel plin de mândrie, de prejudecăți, cu nasul pe sus.

⁸⁵ Bine ar fi să nu mai judecăm pe unii preoți că țin predici plictisitoare (față de alte timpuri avem acum mii de cărți folositoare). Chiar dacă ar repeta monoton și ar repovesti doar pericopa evanghelică ar fi de ajuns să scoată în sufletele noastre noi înțelesuri. Căci cel duhovnicesc chiar dacă ar citi de mii de ori Scriptura nu s-ar sătura și nu ar ajunge la capătul înțelesurilor ei. Dovadă este spre exemplu cazul Sfântului Serafim de Sarov care în fiecare zi, de luni până joi, citea una din cele patru evanghelii, și doar el poate ști ce bucurii a trăit cugetându-le. Aceasta nu înseamnă să ne complăcem într-o situație deplorabilă din punct de vedere catehetic. Dar mult mai importantă este dispoziția și atenția sinceră cu care mergem la Biserică.

⁸⁶ Iată poziția Sfântului față de plecaciunile și laudele gratuite, în Biserică ar trebui să fim realiști și sinceri: ce e de laudat s-o facem cu bucurie, iar ce este poleială să înlăturăm cu smerenie și rugăciune, în cazul de față este remarcabilă finețea duhovnicească a celui cu gură de aur: îi laudă pentru că s-au smerit și au arătat sincer că unii sunt în greșeală, iar alții că îi compățimesc pe primii, demonstrând astfel că îl doresc mai mult pe Hristos decât

păcatul. Lauda Sfântului nu este un act de politețe, ceea ce le și argumentează imediat mai jos.

⁸⁷ Predicatorul se cuvine să fie foarte atent la reacțiile celor ce-l ascultă.

⁸⁸ Literal: schimbare a minții care nu mai are nevoie la rândul ei de altă pocăință.

⁸⁹ Literal: mai sigur. A simțit mai multă asigurare că va dobândi cele din veacul viitor.

⁹⁰ Pronoia înseamnă și preocupare, prevedere, grijă delicată mai dinainte pregătită.

⁹¹ Astăzi nu mai avem nici măcar acel minim discernământ, căci privind reclamele fără o minte trează, nu mai cercetăm riguros producătorul și produsul, ci ne lăsăm atrași de ce ni se spune în spotul publicitar.

⁹² Literal: libera voință

⁹³ ale creștinilor

⁹⁴ din viața veșnică

⁹⁵ cele ale sufletului

⁹⁶ Imaginea este aceea a unei răni care pare vindecată, dar ascunde în ea puroiul, inducând în eroare pe cei ce o privesc.

⁹⁷ Imaginea este a doi oameni care merg *împreună, în aceeași cadență bine ritmată*, fără dezacord în felul de a păși.

⁹⁸ Biserica. Dar și soția ca roabă a lui Hristos și ca mădular al Bisericii.

⁹⁹ Literal: i-a schimbat ritmul de viațuire, de la unul agitat, specific păcatului, la unul plin de pacea lui Hristos. La fel, faptul că suntem ai lui Hristos se reflectă în ritmul nostru de viațuire, ce se reflectă, la rândul lui, în toate actele și gândurile ce le avem. Această schimbare a ritmului de viațuire ține de harul care penetrează și schimbă în chip real firea omului (în cazul de față, schimbă firea unuia din soți) și nu de autoeducație ori propria nevoință, deși fără aceasta din urmă nici harul nu va lucra. Un lucru demn de notat și de adâncit este acela că acest verb este folosit, tot de Sfântul Ioan Gură de Aur, când vorbește de prefacerea cinstitelor daruri în Trupul și Sângele lui Hristos. Redăm textul: „Căci nu omul este cel ce face ca darurile puse înainte să devină Trupul și Sângele lui Hristos. Preotul stă numai și împlinește formula și aduce rugăciunea [însă harul și puterea lui Dumnezeu sunt cele care lucrează toate. Acesta este, zice [preotul], Trupul Meu. Acest cuvânt prefăce [] darurile puse înainte” (PG 49, 389-390). Este limpede că în acest caz toate sfintele taine sunt legate de transformarea omului din trupesc în om duhovnicesc și că în afara Euharistiei e greu de conceput cum s-ar realiza înduhovnicirea omului. Credem că este limpede și că oricare creștini căsătoriți nu se vor putea îndumnezei fără o participare conștientă și simțită la Sfânta Liturghie, de bună seamă cerându-se și din partea noastră cooperarea deplină.

¹⁰⁰ Etimologic [] înseamnă: locuiește în pace împreună cu ea, în același loc.

¹⁰¹ același verb ca și la nota 73

¹⁰² Când suntem în contact cu altă persoană ritmurile noastre de viațuire suferă influențe reciproce. Cel care este mai puternic are cea mai intensă acțiune asupra schimbării celuilalt. Trebuie să fim conștienți că pentru a putea schimba un om cu un ritm agitat e nevoie ca noi să avem o trăire plină de blândețe, dar această trăire să fie mult mai puternică decât în celălalt. Și poate fi astfel, căci adevăratul creștin nu lucrează cu puterea sa, ci cu a lui Hristos, Cel Ce a biruit lumea. Prin urmare, toată problema se reduce la cât de adânc viețuiește creștinul în Hristos și nu la greșelile celuilalt.

¹⁰³ Omul care trăiește în noi înainte de Hristos este produsul 3ăcatelor săvârșite și a urmărilor moștenite de la părinți. Ceea ce noi lumim personalitate, caracter etc., ar trebui să fim conștienți că sunt doar accidente ale firii noastre alterate. Când Hristos intră cu adevărat în mod simțit în om, el nu se mai supune canoanelor psihologiei care se ocupă cu ceea ce apostolul Pavel numește în *Epistola a doua către Corinteni* - cap 2 și 3 - „omul trupesc” și „omul sufletesc”), ci legilor duhovnicești și devine om duhovnicesc. Cât suntem încă din primele două categorii ne putem ajuta și de psihologie, psihanaliză etc., dar să nu credem că ele sunt într-adevăr eficiente și oferă soluții reale. Viața în Hristos este una a Duhului ce se revarsă prin Sfintele Taine și Sfintele virtuți, cum spune părintele Iustin Popovici.

¹⁰⁴ Nu obținută prin lucruri adăugate: rețușuri cosmetice, operații estetice etc.

¹⁰⁵ Observația este perfect valabilă și în alte cazuri: spre exemplu, de multe ori facem orice ca să prelungim cuiva viața - fără să încercăm să aflăm dacă este și voia lui Dumnezeu aceasta - decât să ne îngrijim a-l pregăti pentru moarte și a lăsa lucrurile mai mult în purtarea de grijă de Sus. Aceasta nu este o invitație la a renunța la medicină, ci de a schimba planul priorităților.

¹⁰⁶ Termenii grecești oferă o imagine: este ca o persoană care umblă de colo colo, se abate în toate părțile și nu are un ritm al mersului și care în cele din urmă, dându-și seama de agitația în care se află, își impune să meargă în ritm constant și liniștit.

¹⁰⁷ femeia

¹⁰⁸ Este vorba de cei care s-au căsătorit.

¹⁰⁹ Relația dintre bărbat și femeie este alimentată din cea dintre Hristos și Biserică. Euharistia și botezul ar trebui să constituie începutul, mijlocul și sfârșitul relației celor doi, barometrul care reglează viețuirea în familie sub toate aspectele ei, fapt aproape ignorat în căsătoriile din ziua de azi. Cum se arată în propozițiile următoare, puterea dragostei dintre cei căsătoriți este dată de tăria legăturii dintre Hristos și Biserică.

¹¹⁰ Cu iubire l-am tradus pe []. Acesta este un termen folosit în magia erotică pentru a desemna acțiunea magică

prin care două persoane sunt foarte strâns legate una de alta. Pavel, meșteșugind iscusit din legea dumnezeiască și omenească un „filtru”, îi leagă printr-o unire de nedespărțit pe cei căsătoriți. După cum se observă, Părinții au încercat să sacralizeze limbajul pervertit al epocii lor și nu s-au dat în lături de a sfinți mai toate cuvintele prin harul Duhului. Și acesta este un aspect a sfințirii a toată creația și de a o pune în legătură intimă cu Dumnezeu. Spre exemplu, Teodoret, povestind viețile pustnicilor din Siria, nu se sfiște să folosească cuvinte din limbajul hetairelor sau al confreriilor dionisiace pentru a desemna realități pur duhovnicești trăite de marii părinți, plini de dragostea dumnezeiască.

¹¹⁷ Înțelesul ambilor termeni ce desemnează iubirea se leagă de []

¹¹² Când cei doi se întâlnesc.

¹¹³ (cu acest verb are legătură și termenul de conștiință, în sens etimologic de împreună-vedere ori cunoaștere, nu de știință de unul singur). Sfântul Pavel avea confirmată înlăuntrul său această realitate de către Duhul Sfânt.

¹¹⁴ Se pare că Sfântul Ioan leagă căsătoria de o taină a firii, dar cu împreună-lucrarea lui Dumnezeu și nu de ceea ce noi numim în sens juridic *Taina căsătoriei*. E drept că doar în Biserică ea poate fi pe deplin trăită (căci plenitudinea ei este legată de împărțirea cu Hristos), dar acest lucru nu exclude că Dumnezeu nu participă tainic cu harul Său și în căsătoriile sincere ale necreștinilor.

¹¹⁵ A rămas uimit când și-a dat seama că este o realitate analoagă.

¹¹⁶ Că ar fi trecut dintr-o stare în alta, în cea nouă nemaivând ceva comun cu cea dinainte.

¹¹⁷ Taina este legată și de întruparea Mântuitorului, dar și de realitatea căsătoriei.

¹¹⁸ Nunta este model al întrupării lui Hristos. Prin urmare, singura șansă de a o înțelege pe deplin este comuniunea cu Hristos-Mirele prin Biserică-Mireasa, adică de a intra prin experiență în taina legăturii dintre Hristos și Biserică.

¹¹⁹ Cei doi sunt părtași aceleiași viețuiri, care este viața în Hristos.

¹²⁰ După cum rezultă din acest text, femeia nu este înlăturată din viața publică, căci ea este menită să-și ajute soțul în casă și în „toate celelalte”. Ceea ce diferă este modul de participare, deci este vorba de o diferență în modul de participare, nu în participarea efectivă. Ca exemplu negativ putem da faptul că uneori la perși (ca de altfel de multe ori și în Bizanț) adevărata cărmuire a imperiului se făcea din serai, de către soțiile favorite ale regelui, acesta fiind doar un instrument al poftelor soțiilor. Ca exemplu pozitiv, sugerăm a se medita asupra capitolului 31 din Pildele lui Solomon.

¹²¹ Literal: să stea în fruntea casei. La romani, *Domina* (de unde avem actualul „doamnă”) era soția stăpânului casei și se bucura de mare cinste. Apelativul Maicii Domnului în tradiția latină este *Domina*, ca una ce este „mai cinstită decât heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât serafimii”. Și ceea ce este mai surprinzător, cinstea aceasta a dobândit-o fiindcă era *smerită în adevăratul înțeles al cuvântului*, căci ea însăși spune că „a căutat spre smerenia roabei Sale, că iată, de acum mă vor ferici toate neamurile; mărire mi-a făcut Cel Puternic și Sfânt e numele Lui” (Le 1, 48-49).

¹²² Locul unde se dezbăteau probleme culturale, economice, publice etc. A se vedea spre exemplu unul din rolurile pieței în descrierea vizitei lui Pavel la Atena, când a vorbit în Areopag.

¹²³ Literal „din senat”. Locul unde se făceau sfaturi obștești.

¹²⁴ Ceea ce este de cugetat e faptul că azi femeile poftesc fără discernământ să conducă o societate de tip patriarhal și nu să-și descopere vocația proprie prin care ar putea ajuta mult mai mult pe bărbați să dărâme sistemul social - greșit din multe puncte de vedere - construit chiar de ei.

¹²⁵ După cum se observă, Sfântul Ioan prezintă sfera de acțiune a bărbatului în paralelism strict cu cea a femeii, referindu-se la aceeași capacitate naturală. Femeia își exercită capacitățile de guvernare asupra copiilor, bărbatul asupra treburilor obștești. Nu există diferență între rațiunile celor două tipuri de cărmuire, ci doar între modurile lor de manifestare. Iar în ascetică (adică în efortul nostru de a ajunge de la chip la asemănare, singurul lucru cu adevărat important în viața aceasta) nu contează chipul sub care se lucrează o virtute (care ține de personalitatea fiecăruia), ci în ce măsură ea activează toate potentele chipului spre a ajunge asemenea în cele din urmă cu Hristos. Prin urmare, pentru o lume neduhovnicească (despre una desacralizată nici nu mai încap vorbe) contează aspectul exterior al lucrurilor (și de aici și aparenta inegalitate între bărbat și femeie), pentru cea duhovnicească esențialul este descoperirea rațiunilor sădite în ele de Dumnezeu. Păcatul -în sensul lui ontologic de abatere a puterilor firești de la scopul pentru care au fost create de Dumnezeu - este cel care aduce inegalitățile (nu ierarhiile, care țin de diversitatea creației și nu de raporturi juridice de subordonare).

¹²⁶ Dorinței lui Dumnezeu de a le da oamenilor cinste.

¹²⁷ Locul cuvenit fiecăruia, care să nu producă inegalități nepermise, de tip structural.

¹²⁸ Omul, în viziunea Părinților, este un aristocrat, și nu se cuvine ca prin fapte înjositoare, nedemne de statutul său, să se coboare la treapta comportamentului vulgar și nemanierat (de bună seamă acestea se referă la cele duhovnicești și nu la felurile convenții omenești prin care suntem sau nu considerați mondeni, deși aceste două sfere de existență nu se exclud. Un om duhovnicesc niciodată nu bruschează prin vulgaritatea comportamentului, căci „dragostea nu se poartă cu necuviință”, spune Sfântul Pavel în I Corinteni, cap. 13).

¹²⁹ voia este starea când cei doi au aceeași minte, același mod de a cugeta, lucru ce nu se poate dobândi decât dacă avem „minteai lui Hristos”.

¹³⁰ Bogăția se poate referi și la calitățile persoanei, și practic se întâmplă aceeași greșeală când ne căsătorim pentru calitățile celuilalt, despărțindu-le de persoana lui (spre exemplu, ne place vocea unei persoane, faptul că știe să picteze, frumusețea corporală etc.). Calitățile nu se pot da la o parte, căci fac parte din personalitatea aceluia, dar nu ele sunt esențialul, ci în ce măsură ele sunt dăruite lui Hristos și în ce măsură locuiește Hristos în acela.

¹³¹ Este vorba despre darurile pe care le dădea mirele socrilor.

¹³² este starea vânătorului care stă la pândă și a străjerului ce priveghează pe meterez. Este trezvia maximă, ce nu are nimic de a face cu sentimentalismul gratuit, dar în același timp nici cu atenția rece de tip intelectualist, căci trezvia duhovnicească nu este străină de inima iubitoare și jertfelnică.

¹³⁴ Poate fi vorba de vrăjitoare, descântătoare, tot felul de babe. Dar ajutorul omenesc (doar omenesc) poate fi și cel dobândit din consultații la specialiști în psihologie, planning familial etc, care adeseori (și tarifulurile practicate azi dau mărturie de acest lucru) caută slava proprie și înavușirea. Oare unde este hipocraticul „nu voi cere de la nimeni nimic pentru vindecări” și buna conștiință pe care aceștia o promet la jurământul făcut și care le conferă demnitatea de a fi colucrători ai binefacerilor lui Dumnezeu? Și Biserica are sfinți tămăduitori, doctori fără de arginți. Oare aceștia căutau propriul renume și îmbogățire sau folosul omului, luându-L ca împreună-lucrător pe Duhul Sfânt? Desigur, credem că sunt și astăzi mulți vrednici urmași ai doctorului Alexis Carrel sau ai savantului Paulescu.

¹³⁵ Despre [] (caracterul lăuntric al sufletului), care se dobândește prin educația primită de mic copil - vezi Platon, Republica, partea a II-a, cartea a III-a, 398-401.

¹³⁶ Dispoziția lăuntrică de a se jertfi; ea este dobândită mai înainte de a face fapta, iar aceasta din urmă probează doar adevărul sau falsitatea dispoziției lăuntrice.

¹³⁷ Ceea ce se străduia ea să simtă străinul era doar dulceața și bunătatea ei, nu și osteneala pe care o făcea, ca nu cumva să-1 facă să se simtă dator.

¹³⁸ Important nu este ce dăm noi aproapelui, după valorile și părerile noastre, ci ca noi să ne facem unelte ale voii dumnezeiești pentru aproapele nostru. Important este ca prin noi aproapele să simtă dragostea lui Dumnezeu. Or, pentru a deveni unelte ale dragostei, ni s-a poruncit să ținem așezămintele lui Hristos și nu să judecăm starea aproapelui, fapt ce ține de Dumnezeu și de cei duhovnicești, rânduți de El pentru acest lucru, în cazul lui Avraam, roadă era harul Duhului Sfânt, concretizat în dragostea de oameni, dar darul dumnezeiesc întrece toate așteptările: Sara rămâne însărcinată.

¹³⁹ Literal: bună dispoziție a minții.

¹⁴⁰ Respectul, demnitatea conferită celuilalt, dar și sieși, căci împlinea o poruncă dumnezeiască spre slava Celui Cea dat-o.

¹⁴¹ ... care este constanta sufletului său, adâncul cel adevărat al ei și nu superficialitatea care adeseori înșală, dacă nu există o privire și cercetare duhovnicească a subiectului în cauză.

¹⁴² Azi aceste lucruri sunt aceleași ca și pe acea vreme, doar forma s-a schimbat: bani în bancă, asigurări la tot felul de asociații de asigurări, investiții pentru, chipurile, „zile negre”. Oare nu spune psalmistul: „îmbătrânit-am, dar n-am văzut pe cel drept părăsit, nici pe urmașii lui cerșind pâine” (Ps 36,25)? Iar Mântuitorul poruncește să nu ne îngrijim de ziua de mâine. Probleme nu sunt aceste mijloace în sine, ci faptul că ne încredem în ele mai mult decât în Dumnezeu.

¹⁴³ E ușor de găsit corespondența de azi: haină aurită - garderobă sofisticată de nuntă; trăsura acoperită - mașină ultimul tip; surle și fluier - Dj și stații de amplificare etc.

¹⁴⁴ Bună dispoziție a trupului, sub raport anatomic și fiziologic. Azi se caută foarte mult acest lucru, dar după observația adâncă a Sfântului, singura cale de a o dobândi este starea virtuoaasă a sufletului. Mai mult, această dispoziție nu este un scop, ci doar urmarea firească a virtuții ce se lucrează în sufletul credincios.

¹⁴⁵ A nu se înțelege în sensul lipsei de dragoste. Această severitate era îndreptată tocmai împotriva a ceea ce noi credem azi că este dragoste maternă sau paternă, fiind de fapt un cumplit răsfăț care strică sufletele copiilor. A se vedea educația pe care a primit-o Sfântul Serafim de Sarov sau Sfântul Siluan ori, din spațiul catolic, parohul de Ars, Don Bosco, sau Sfânta Tereza de Lisieux.

¹⁴⁶ De remarcat că și astăzi femeia sportivă, practicând jogging, aerobic etc., apare mult mai sexy în ochii bărbaților. Aceasta este un fapt al firii omenești, ceea ce și Sfântul Ioan Gură de Aur certifică, urmând experienței antice în educarea tinerilor. Problema este în scopul pentru care se fac ostenele. Dacă finalitatea lor este duhovnicească sau nu se vedește din observarea lăuntrică a scopului pentru care le facem: să slujim altora prin ele, ori egoismului propriu. Spre exemplu, unei fete sau unui băiat îi este greu să care provizii pentru o asociație filantropică dacă drumul este lung și bagajele grele - și aceasta nu se face în fiecare zi -, dar să alerge o oră în fiecare zi sau să „tragă la fiare” în sala de culturism nu este de nesuportat, căci acestea mențin tonusul trupului, care trebuie afișat spre a fi admirat și dorit de cei din jur. Știm, poate pareă demodat și semn de habotnicie, dar dacă avem prea multă energie, aceasta se va „potoli” dacă vom încerca să facem câteva zeci de metanii după putere, respectând indicațiile Sfinților Părinți în executarea lor și nu mândrindu-ne cu numărul lor.

¹⁴⁷ Este absolut necesară conlucrarea soților și părinților cu Dumnezeu în cele mai mici detalii ale vieții lor particulare și publice.

Omilia aceluiași, rostită în Biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică și despre ușurătatea celor care lipsesc și despre cântare; și că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții

Intr-adevar, preadulce este citirea Scripturilor, si mai placuta decat orice gradina si mai desfatatoare decat raiul, mai ales cand citirii ii urmeaza cunostinta¹⁴⁸. Caci si gradina, si frumusetea florilor, si podoaba pomilor, si trandafirii, si iedera, si mirtul¹⁴⁹ incanta privirea. Dar dupa ce trec putine zile se vestejesc. Citirea Scripturilor insa intareste ca un zid mintea, curata constiinta, risipeste patimile nedemne de un om liber¹⁵⁰, sadeste [in om] virtutea, inalta si subtiaza cugetul, nu ne lasa sa fim cufundati de tarcoalele si asalturile lucrurilor lumesti, ne asaza mai presus de sagetile diavolului, ne stramuta cu locuinta chiar in ceruri, dezleaga sufletul de legaturile trupului, ne da aripi usoare si tot lucrul bun ce-l zice cineva il incuiba in mintea ascultatorilor¹⁵¹. De aceea, si pe cei ce lipsesc [azi] nu incetez sa-i plang¹⁵², iar pe cei ce sunt de fata sa-i fericesc, pentru ca voi [cei prezenti] adunati comoara necheltuita si bogatie nerisipita si avutie nepizmuita si va intoarcati acasa plini de multa veselie. Ca nimic nu ne poate produce o atat de mare placere precum o constiinta curatita. Iar o constiinta devine curata daca asculta neincetat si cu luare-aminte Scriptura, chiar daca mai inainte era incarcata de mii de pacate¹⁵³. Ca prin aceasta nici nu se adauga la pacatele de mai inainte altele - ba si cele ce sunt se nimicesc - si nici sufletul nu mai este dispus asa de usor sa se porneasca iar spre aceleasi fapte rele.

De aceea rog dragostea voastra sa le repete necontentit celor ce lipsesc aceste lucruri si degrab sa-i intoarcati la Maica noastra de obste¹⁵⁴ si sa-i faceti partasi ai castigurilor voastre duhovnicesti. Caci partasia aceasta nu aduce nici o imputinare, ci mai degraba prisos. Dar, o, cumplita tiranie a avutiilor si banilor! Cum de-i desparte [de Biserica] pe cei mai multi dintre fratii nostri?! Ca nimic altceva nu-i desparte de adunarea de aici, decat acea cumplita boala si focul [acela] care nu se stinge niciodata¹⁵⁵. Aceasta stapana¹⁵⁶ este mai salbatica decat orice barbar si mai cumplita decat orice fiara si mai necrutatoare decat orice diavol, caci ii prinde pe cei robiti ei si ii poarta in ceasul de acum¹⁵⁷ prin piata si le da insarcinari grele si nu le ingaduie nici macar un pic sa rasufle din pricina chinuitoarei munci [la care ii supune]. Dar ce vor face, oare, in ziua cea infricosata, la judecata cea nemitarnica, in fata neamagitului Judecator, cand cortinele cerurilor se vor strange si poporul ingerilor se va pogori cu Cel Drept, cand toate vor fi goale si in vazul tuturor? Atunci nici vorbaria impestritata a ritorilor, nici multimea averii, nimic altceva nu va putea sa-L induplece¹⁵⁸ pe Cel Drept. Fiindca cel Nemitarnic, Care vede cu limpezime toate, va pune inaintea ochilor [tai]¹⁵⁹ toate pacatele, zugravite ca intr-o icoana¹⁶⁰. Atunci nu va mai fi nici imparat, nici om simplu, nici sarac, nici bogat, nici intelept, nici neinvatat, ci se vor smulge toate aceste masti, si fiecare isi va arata infatisarea din cele faptuite¹⁶¹.

Nu se vor mai vedea atunci nici coroana, nici visonul¹⁶². Atunci nu mai vezi pe vreunul plimbandu-se in trasuri si inconjurat de mii de servitori, preumblandu-se cu semetie prin piata. Ci, lepadand toate acestea, fiecare va veni gol si isi va avea din fapte pricina, fie de mantuire, fie de pierzanie. Si precum vor fi fiecare din cele faptuite, asa va fi si judecata. Multe bunatati veti avea fiindca ascultati cu atata ravna [npoGuuia] cuvintele acestea. Caci suspinul fiecaruia si lovirea fetei imi arata roada acestor seminte¹⁶³. Pentru aceea plang pe cei ce nu sunt de fata, ca putand sa aiba parte de atata purtare de grija [din partea noastra],

[prefera] sa primeasca rani si lovituri in fiecare zi si nici macar nu stiu ca bolesc. De aceea este si anevoie sa se insanatoseasca. Caci cine le va vorbi despre aceste lucruri? Femeile lor? Dar acelea au o singura grija: aurariile, hainele si luxul. Iar grija casei apasa pe sotii lor. Oare slujitorii? Dar cum sa o faca, de vreme ce ei nu au nici o indrazneala [inaintea stapanilor], ci trebuie numai sa-si plineasca slujba lor cu sarguinta ? Oare functionarii publici? Dar aceia n-au alta sarcina decat sa se grijeasca de treburile cetatenesti. Atunci imparatii si cei ce poarta coroane? Dar si aceia isi indreapta toata osteneala si sarguinta spre stapaniri si putere si avutii. Oare [se vor indrepta] ei insisi? Cum, dar, o vor face, de vreme ce n-au timp nici sa rasufle de povara treburilor, ci se macina zi si noapte pentru acestea? O, cat de jalnici sunt cei ce capata mii de rani, insa nu vin aici, unde pot sa invete ca si de ar avea rani, este cu putinta sa se scape de ele si sa se faca sanatosi. Cand se vor mai ingriji si acestia de sufletul lor? Caci [numai] cei care de drag vin neincetat la Biserica si au parte de invatatura cea duhovniceasca si arata multa grija [pentru mantuirea lor] pot sa-si biruie si sa-si infraneze poftele cele rele si sa priceapa in adancime cum sa lucreze virtutea.

2. Dar, ca nu cumva toata cuvantarea sa fie alcatuita i din invinovatirea acelora si [asa] sa va lipsim pe voi de cele obisnuite, hai iarasi sa va punem inainte obisnuita **masa** si sa va vorbim de castigul ce-l aveti din cantare. **Iata** ca psalmul amesteca felurite glasuri¹⁶⁴ si din ele pregatete sa se inalte [la cer] o singura cantare plina de armonie: **si** tineri, si batrani, si bogati, si saraci, si femei, si barbati, **si** robi, si liberi, cu totii inaltam¹⁶⁵ o singura melodie. Caci **daca** un chitarist, lovind cu multa dibacie mai multe corzi deodata, reuseste sa faca din cele multe o singura [melodie], (**dar** corzile] raman in acelasi timp multe, ce noutate este **daca** puterea psalmului si a cantarii duhovnicesti¹⁶⁶ lucreaza exact acelasi lucru? Ba, mai mult, nu numai pe noi, cei de fata, ci si pe cel ce s-a savarsit dintre cei vii 1-a adunat [in acelasi duh]. Fiindca si acel fericit prooroc a cantat impreuna cu noi¹⁶⁷. Si, desi la curtile imparatesti tiu este cu putinta acest lucru, fiindca cel ce poarta coroana sade si toti se desfata in tacere [de cel ce canta], iar acestui Jobicei se supun] chiar si cei aflati in cele mai mari vrednicii, aici nu este asa, ci proorocul glasuieste si toti raspundem, toti laolalta cantam.

Si nu este osebite aici intre rob si liber, nici intre bogat **si** sarac, nici intre carmuitor si omul de rand. Ci toata aceasta deosebire lumeasca se leapada si un singur cor se incropeste din toti si este adevarata egalitate [intre toti] si pamantul se face oglinda a cerului¹⁶⁸. Atat de vestit este bunul neam al Bisericii¹⁶⁹, ca nici nu se poate inchipui ca stapanul sa poata canta cu multa indrazneala daca servitorul carteste impotriva lui. Si nici bogatul nu-si misca limba atata timp cat saracul il osandeste prin tacerea lui. Nici barbatul nu canta si vorbeste cu indrazneala daca femeia tace si sta fara de glas. Ci cu totii au parte de cinste egala si inalta jertfa comuna si daruri¹⁷⁰ comune. Nu are nimic mai mult acesta decat acela, nici acela decat acesta, ci toti sunt in aceeasi cinste si ridica spre Facatorul lumii un singur glas din mai multe guri. Deosebirea nu sta in faptul ca unul e rob si altul liber, ca unul e bogat si altul sarac, ca unul e femeie si altul barbat, ci in voia libera in ravna sau lancezeala [pa0i]iia], in rautate sau virtute¹⁷¹.

Si asa, voi putea si eu sa numesc bogat pe cel sarac, sarac pe cel bogat, muiere pe barbat, barbat pe femeie, nestiutor pe cel intelept si intelept pe cel simplu, insa nu amestecand firea lucrurilor, ci judecand dupa cel mai bun dreptar, care pe toate le indrepteaza. Si cum poate sa fie barbatul femeie - ar zice cineva - si femeia barbat? [Poate, iJar] nu schimbandu-si firea, ci voia libera. Pai atunci cand il vad pe barbat cu aurarii, infrumusetat, cu *frizura* aranjata, mirosind a parfum, imbracat cu haine moi si cu mersul de femeie, luand aminte la desfatari, cum as mai putea sa-l numesc barbat pe unul ca acesta, care si-a tradat nobletea firii sale si s-a potrivit firii femeiesti? Caci daca Pavel nu o socoteste vrednica sa se numere printre cei vii pe o femeie care face asemenea lucruri, ci o scoate din ceata celor insufletiti si o asaza cu cei morti, zicand ca „cea care traieste in desfatari este moarta" (I Tim 5, 6), cum mai poate

un barbat care face acestea sa mai fie numarat in ceata barbatilor, de vreme ce si o femeie care face asa deva a pierdut viata¹⁷²? Sa nu imi arati ca cineva este barbat din aceea ca poarta vesminte barbatesti si centura, nici din faptul ca se poarta cu autoritate si infricosare acasa, ci [vadeste-mi] ca este barbat din mintea lui cea iubitoare de intelepciune, din aceea ca isi tine din scurt patimile, ca biruie bolile sufletului [sau], ca isi carmuie si este stapan in casa launtrica a inimii¹⁷³ si nu se lasa dus incoace si-ncolo de gandurile cele fara de randuiala. Acest lucru il face mai cu seama barbat. Iar daca se tine de betii si de orgii si isi pierde toata ziulica in ospete si jocuri si discutii la un pahar cu vin si se face, sub [tirania] patimii, mai moale decat orice ceara, cum mai poti sa-l numesti pe unul ca acesta barbat, de vreme ce este prins cu totul si rob vandut, dedandu-se la toate patimile? Pe un astfel de om cu apucaturi femeiesti si molatic si iubitor de desfatari, calcat in picioare de toti, oare mai este cu putinta sa-l pui in ceata barbatilor? Sau nu stiti ca lupta si razboirea noastra nu este cu oameni de o fire cu noi, ci cu puterile cele nevazute, cu armile demonilor, dupa fericitul Pavel? Ca zice .el: „Lupta noastra nu este impotriva sangelui si a carnii, ci impotriva incepatoriilor si a stapaniilor" (Ef 6, 12).

3. Acest lucru tine mai cu seama de barbat, insa cel ce se impodobeste, dar nu e plin de elan, cel ce se infrumusetea, dar este lipsit de barbatie, cum sa stea in ceata de bataie? Sau cum sa fie numit barbat un om cu o dispozitie launtrica mai moale decat orice femeie? Tot asa, dupa cum pe acesta nu l-as numi barbat, ci mai muieratic decat o femeie, la fel si *o femeie plina de barbatie poate fi mai tare decat orice barbat, daca manuieste armele cele duhovnicesti si imbraca platosa dreptatii, daca isi ia coiful mantuirii si isi pune in fata scutul credintei, daca se incinge cu cingatoarea adevarului si ia sabia Duhului*. Una ca acesta, care straluceste invesmantata cu armele, sa stea in ceata de lupta. Caci este mai presus decat cerurile in cugetul ei si imprastie ostile demonilor si nimiceste tirania diavolului, alunga patimile si dupa ea raman mai multe cadavre decat de pe urma razboaielor, nu [cadavre] ale oamenilor, ci ale gandurilor necuviincioase. *Caci femeia si barbatul se deosebesc numai in trupurile lor*, femeii fiindu-i rezervat razboiul de tesut si fusul si a framanta [painea] si grija caminului si dereticarea prin casa si cresterea copiilor, iar barbatului tribunalul si conducerea cetatii si afacerile si catania si razboaiele si luptele¹⁷⁴. *Dar in luptele pentru vietuirea in dreapta credinta, comun este stadionul, comune si razboaiele*. Caci, la fel [ca barbatii], si femeile se dezbraca¹⁷⁵ si nu parasesc lupta, ci si ele sunt gata de bataie si se incunugfcaza si sunt laudate si au parte de cele mai de seama , jffemii si cununi si de trofee stralucite si de necontenite Biruinte si de toate celelalte.

Si, ca sa nu socotiti ca aceste cuvinte sunt numai vorbe goale, ci sa cunoasteti cu limpezime ca femeile pot fi nu doar mai barbateste decat barbatii, ci li se ingaduie sa se apropie chiar de nepatimirea ingerilor, va voi aduce inainte g femeie prin firea ei, dar care s-a atins de cer prin taria Vietuirii ei intelepte: maica Macabeilor. Aceasta de doua Oii cate sapte a fost incununata. Daca vrei, adu aici pe cel mai bun ostas, pe cel mai aprig in lupta, pe cel mai plin de barbatie, pe cel mai curajos si vei vedea pe aceasta femeie pe atat mai presus de acela, pe cat este de departe bolta gerului de pamant. Caci un ostas, fie el si cel mai bun, aftca a primit o rana, a avut numai o singura teama: moartea grabnica din pricina acelei rani. Aceasta insa a ramas neclintita ca o stanca, suferind cu rabdare, pentru flecare copil al ei, dureri mai cumplite decat chinurile pe fcare aceia¹⁷⁶ le primeau in coaste. Si asta fiindca era si fnama, si vaduva, si in varsta celei mai adanci batraneti. Cati ati fost parinti si ati avut dureri pentru copiii vostri, Ititi ca asemenea lucruri sunt mai cumplite decat orice Ghin. Nici chiar o sageata ascutita nu aduce o durere asa ae adanca celor pe care-i raneste cum a zvarcolit fiecare [suferinta] a copiilor ei sufletul aceleia. Gandeste-te cum ii era sa vada, pentru fiecare copil, trupul sfasiat de foc sj sabie. Cum a privit, cum a auzit, cum a primit arderea trupurilor lor, cum putea sa se uite la miile de morti ce se abateau asupra fiecarui copil? Si totusi, ca o stanca

a stat nemiscata, care, neputand fi clintita de valuri, le preface in spuma. Ca un fier era, ca un diamant! Ba mai bine as zice ca nu gasesc nici un cuvânt vrednic prin care sa redau, cât de cât, statornicia si rabdarea femeii.

Asadar, pe aceasta, femeie sau de-a dreptul barbat o vom numi? Si nu este ea cu totul mai presus decât barbatii? Pentru ce, când vezi pe alta având trup firav din cea dintai vârsta si petrecându-si noptile nedormita si zilele nemancata, subtiindu-si pofta pantecelui si lepadând la pamânt dorirea de bani si avutii, omorându-si trupul si rastignindu-l, socotind ca pe nimic cele de aici, umblând pe pamânt, dar atingând cerul, calcând în picioare si dispretuind slava [lumeasca], lepadând fala si purtând în loc o haina din postav ieftin, purtând lanturi¹⁷⁷, asternându-si sub ea cenusa, dormind pe podea si necerând nimic mai mult, stramtorându-se într-o cascioara, vorbind fata catre fata cu proorocii si socotindu-si viata ca o pregătire pentru moarte, moarta fiind¹⁷⁸ mai înainte de sfârșitul [vietii sale], cheltuindu-se în foame si priveghere si negrija fata de trup¹⁷⁹, nepunând nici un pret pe inchipuirile, care sunt ca niste frunze vestejite, ale vietii acesteia, pentru ce, dar, o ocarasti si o vorbești de rau pe aceasta femeie, spune-mi? Nu mai degraba ar trebui s-o scoti chiar din rândul barbatilor si s-o pui în ceata ingerilor, de vreme ce, femeie fiind cu firea, a aratat atata filosofie?

4. Si cine va avea de grai ceva împotriva la aceste cuvinte? Nimeni! ***Ia asculta si ce femei erau pe vremea apostolilor.*** Auzi-l pe Pavel zicând în epistola către Romani: „V-o incredintez pe Febe, sora noastră, care este diaconita a Bisericii din Chenhreea, care a fost intaistatoare¹⁸⁰ multora si chiar si mie” (Rom 16, 1-2). Ce spui, Pavele? O femeie ti-a fost în tai-statatoare si nu te rusinezi, nici nu rosești sa spui acestea? Nu ma rusinez - zice -, ba ma si laud. Si Stapanul meu nu s-a rusinat sa aiba maica o femeie. Iar intaistatoare mi-a fost nu fiindca era pur si simplu femeie, ci fiindca era filosoafa¹⁸¹ si se grijea de evlavie. Si cum a fost intai-statatoare lui Pavel? Caci de cine ar fi avut nevoie Pavel, alergatorul în toata lumea, cel ce isi avea trupul numai de forma, cel care a calcat în picioare pana si trebuintele firii, cel ce alunga demonii, cel ce era cinstit în ochii credinciosilor ca un inger, cel de care s-au rusinat si fiarele, cel de care s-a sfiit marea si, tinându-l o zi si o noapte, nu l-a inecat; cetateanul raiului, cel rapit la cer de trei ori, cel ce s-a impartasit din tainele lui Dumnezeu, cel ce s-a ostenit mai mult decât toti apostolii; vasul alegerii, cel ce a condus Biserica la Mirele Hristos; crainicul neamurilor, cel ce a strabatut marea si uscatul, cel ce a lasat pretutindeni urmele de biruinta ale barbatiei sale; cel ce s-a luptat neincetat cu foamea si cu setea; cel ce s-a razboit cu golatatea si cu frigul si a zis: „pana în ceasul de acum flamanzim si insetam, si suntem goi”; cel ce s-a facut mort lumii; cel ce socotea lumea moarta pentru sine, locuitorul ceresc, nebunaticul indragostit de Hristos, cel mai fierbinte decât focul, cel mai vajnic ca fierul si mai tare ca diamantul? Acesta nu se rusineaza sa spuna despre o femeie ca „intai statatoare a multora a fost, si chiar a mea”! Caci daca nu voia, n-ar fi scris aceasta în epistola. Acum inasa, vrand ca acest fapt sa ramana pururea pomenit, o saluta pe femeie si ii invata pe toti sa o primeasca si ii spune „intaistatoare a lui”. Si nu se rusineaza, nici nu roseste. Atat de mare lucru este un suflet filosof, chiar si în trup femeiesc! Iar acestea le zic ca sa nu gaseasca femeia pretexte si sa spuna: „Pentru ca sunt femeie, nu am putut ajunge la masura deplina a evlaviei. Iata, si aceasta era femeie, si firea nu i-a fost piedica, ci a fost invrednicita sa-i fie în tai-statatoare lui Pavel si sa propovaduiasca în toata lumea. Si cum i-a fost intai-statatoare? Fiindca l-a slujit în primejdii. Caci a stat langa cel întemnitat, l-a incurajat pe când era în lanturi, i-a adus mangaiere în nevoile sale, i-a dat la o parte pe uneltitori, s-a dat chiar pe sine la moarte, ca pe Sfântul acela sa-l rapeasca din primejdii.

De aceea si pe urmatoarea femeie [din epistola] o lauda, zicând: „imbratisati pe Priscilla si Aquila”. ***Vezi si aici femeie stralucita!*** Chiar daca una erau cei doi, pe femeie o asaza înaintea barbatului. Nu zice: „pe Aquila si Priscilla”, ci „pe Priscilla si Aquila”. Cine erau acestia? Facatori de corturi ce sedeau în atelier, inasa nici mestesugul lor, nici saracia nu

le-au fost piedica. Caci prin tot orasul strabatand fericitul acesta [Pavel], intr-o casuta ca aceasta a socotit sa ramana.

Dar pentru ce? Nu fiindca avea coloane sculptate, nici fiindca era impodobita cu pardoseli si pavaje cu mozaicuri, nici cu acoperis aurit, nici fiindca aveau cete de robi si ajutorarea eunucilor, ci tocmai fiindca aceasta cascioara era mai cu seama lipsita¹⁸² de toate acestea. Si fiindca femeia si barbatul munceau cinstit, nu rapind, nici lacomindu-se, ci, folosindu-se pentru slujirea trupului numai de hrana absolut trebuincioasa, au facut casa lor Biserica. De aceea socotea Pavel casa aceasta destoinica sa-i fie gazduire. Si ca sa vezi ca a ramas acolo tocmai din pricina virtutii sufletului lor, auzi ce zice mai departe: „Care si-au pus gatul pentru sufletul meu. Si carora nu numai eu le multumesc, ci si toate Bisericile cele dintre neamuri”. Ai vazut ca nu firea femeiasca, nu mestesugul, nu saracia sunt piedici in calea virtutii? Ai vazut femeie primitoare de straini si barbat care nu numai masa [si casa], ci si sangele si l-au dat pentru Apostol? Cum asta, de vreme ce n-au fost ucisi pentru el? Nu, dar acestia au plinit acelasi lucru ca si mucenicii, caci erau niste mucenici vii si adeseori dadeau marturie prin aceea ca pururea erau gata sa fie junghiatii pentru Pavel. Caci nu zice „care si-au cheltuit banii”, nici „care mi-au deschis casa”, ci - lucru care era mai mare decat toate - ar fi primit moarte si ucidere, ar fi ales taierea capetelor pentru mine¹⁸³. Sa auda acum cei bogati, care abia se incumeta sa dea un banut sfintilor. Aceia si-au dat sangele, s-au dezbracat de viata aceasta ca sa-l scape si sa-l slujeasca pe Sfant. Iar cei de azi nici cea mai mica particica de avere nu o dau cu usurinta celor aflati in nevoi. Iar Priscilla si Aquila, si banii si trupurile si insasi viata au dat-o. Vezi ce femeie inteleapta, vezi ce barbat, care vietuia in saracie, din mestesugul sau? Acestora sa le ravnim, acestora sa le urmam, trecand cu vederea toate cele de aici si sa dam toate pentru cei ce sunt ai lui Dumnezeu¹⁸⁴, ca sa avem parte de bunatatile cele viitoare, cu harul si cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care si cu Care Tatalui si Duhului Sfant slava, acum si pururea si in vecii vecilor. Amin.

¹⁴⁸ Cand si intelegem ceea ce citim.

¹⁴⁹ Plante decorative sau arome extrem de apreciate in antichitate.

¹⁵⁰ Crestinul ar trebui sa fie un om ce experimenta, in chip simtit, nu numai intelectual, libertatea Duhului. Iar aceasta libertate are ca semn incetarea lucrarii patimilor launtrice.

¹⁵¹ Fundamental pentru ca un predicator sa aiba priza in fata ascultatorilor. De fapt, acest principiu este valabil si in alte parte: daca studiem cu ravna un anumit domeniu si ne umplem de duhul (si nu neaparat de informatia) acelor carti, mult mai usor vom fi ascultati de cei ce arata vreo predispozitie spre acel domeniu. Pe aceasta se bazeaza si informarea de masa: omul, nestiind prea multe, dar dorind sa stie, primeste orice informatie (de fapt, un duh care il formeaza pe dinauntru - il in-formeaza) fara prea mult discernamant (a se vedea Sf. Petru Damaschin si Sf. Ignatie Briancianinov). Conditia ca sa-i invatam pe altii este ca mai intai noi sa ne imbibam pana in strafundurile sufletului si trupului de Sfintele Scripturi.

¹⁵² Iata adevarata atitudine fata de cei ce nu inteleg ce pierd, prin lipsirea de darurile Duhului Sfant ce se dau in Biserica. Ei nu trebuie proscrisi si osanditi, ci pomeniti printr-o rugaciune staruitoare si plina de dragoste. A se vedea urmatoarele fraze ale omiliei.

¹⁵³ Noi nu mai punem azi prea mult pret pe citirea Scripturii, desi, de cele mai multe ori, e de folos sa o citim chiar cu voce tare, pentru a alunga duhurile din noi.

¹⁵⁴ Biserica

¹⁵⁵ De Biserica nu ne pot desparti decat patimile noastre de voie si iadul, ca urmare fireasca a celor dintai.

¹⁵⁶ patima iubirii de arginti

¹⁵⁷ ceasul rugaciunii in Biserica

¹⁵⁸ Literal: sa-L corupa.

¹⁵⁹ Poate fi tradus si „inaintea ochilor tuturor”, caci textul original nu contine decat „ochilor”, fara nici o referinta pronominala.

¹⁶⁰ Ni se va arata chipul lui Dumnezeu din noi, desfigurat de pacatele noastre.

¹⁶¹ Tot ceea ce am facut in viata aceasta ne contureaza chipul si starea din viata vesnica. La judecata ne vom prezenta cu trasaturile imprimate in noi de pe urma faptelor. Iar aceasta se intampla fiindca firea umana este elastica si se poate usor modela, cum arata Sf. Grigorie de Nyssa in *Comentariul la Cantarea Cantarilor*. Fapta este cea care se imprima in adancul nostru. Asadar, nu faptele in sine ne vor mantui, ci modul cum s-a imprimat lucrarea lor in noi. Spre exemplu, nu milostenia in sine ne va fi de folos, ci modul in care am inaintat spre

asemanarea cu Dumnezeu, folosindu-ne de milostenie (adica modul cum am actualizat starea de persoana deplina ce se exprima prin dobandirea dragostei celei adevarate).

¹⁶² insemne ale inaltei pozitii sociale.

¹⁶³ Roadele cuvintelor sunt gesturile de ingrijorare si pocainta ale ascultatorilor. Noua ni se pare de necrezut ca o cuvintare sa dea rod imediat, ba chiar in timpul ei, pentru ca nu mai avem cuvintare cu putere. Dar un exemplu ca acela al Sfantului Cosma de Etolia - care vorbea oamenilor dintr-un anumit sat doar o seara si o dimineata - ne arata ca o vorba plina de har poate schimba adesea mii de inimi in scurt timp. Oare Mantuitorul nu schimba vietii in cateva minute?

¹⁶⁴ Nu in sensul de moduri muzicale, ci de timbre vocale.

¹⁶⁵ AvacpepoD. De aici vine si cuvantul *amfora*. Prin urmare, cantarea este socotita ca jertfa de lauda si poate fi asimilata Jertfei din timpul Sfintei Liturghii. De fapt, amandoua au ca scop sa faca din cei multi o singura iaima si un singur suflet. Prin cantare ne putem uni inimile spre a desavarsi unirea prin impreuna-impartasire din Trupul si Sangele lui Hristos.

¹⁶⁶ Noi, mai tot timpul, uitam de puterea cantarii duhovnicesti si o privim doar ca bucata muzicala, insa aceasta putere trebuie pusa in lucrare printr-o viata virtuoasa si abia apoi printr-o tehnica muzicala.

¹⁶⁷ in general, sfintii care au alcatuit rugaciuni sau cantari ne iau sub ocrotirea lor atunci cand ne facem partasi inspiratiilor lor si se roaga impreuna cu noi. Cantand sau rugandu-ne cu cuvintele unui sfant, daca o facem cu atitudinea cuviincioasa, ne putem impartasi de harul sau.

¹⁶⁸ Iata adevarata egalitate si lipsa de diferentiere sociala. Numai rugaciunea facuta in duh poate arata reala dimensiune a anularii diferentelor de pozitie si inzestrare sociala. Nu unificarile artificiale, de genul politic, economic, cultural etc. sunt cele viabile, ci numai unirea duhovniceasca. Dar lipsiti fiind de o experienta duhovniceasca a unei uniri in credinta traita liturgic, compensam dorinta firii de a fi una prin alte compromisuri de natura amintita.

¹⁶⁹ Bunul neam (eDyeveux) arata genealogia ilustra a unei persoane si care, in societatea de atunci, ca si acum, de altfel, era motiv de mare fala. Faptul de a face parte din Biserica este considerat ca cea mai nobila obarsie si aceasta inrudire anuleaza orice diferentiere „genetica” de ordin social ori material.

¹⁷⁰ npoacpopoc este darul adus de credincios la altar si care se aduce ca jertfa lui Dumnezeu. La noi pot fi prescurile sau orice dar si talent, pentru care ii multumim cu smerenie lui Dumnezeu.

¹⁷¹ Prin astfel de pasaje orice misoginism al Parintilor Bisericii nu-si mai are nici un temei.

¹⁷² Este vorba de viata cea adevarata, in Hristos.

¹⁷³ Literal: „a sufletului”.

¹⁷⁴ Fiecare din cei doi isi pastreaza o specificitate formala, ce rezulta din insasi datul biologic si psihologic al apartenentei sexuale. Dar nu acest lucru este esentialul unei persoane, ci omul launtric si vietuirea duhovniceasca. De fapt, suntem chemati sa reusim sa biruim, din interior, diferentele de natura exterioara. Prin urmare, incercarea de a egaliza, dupa criteriile trupului - in care tocmai cei doi sunt diferiti - barbatul si femeia, nu arata decat neintelegera de catre societatea contemporana a adevaratei esente a omului. Aspiratia si constiinta egalitatii oamenilor este ceva natural, insa planul de unde se vrea realizarea lui - exterior sau interior - arata de fapt schilodena sau integritatea societatii. Doar pentru omul duhovnicesc - al carui launtru, transfigurat prin har, se imprima si in trup - nu mai este barbat si femeie in Hristos, pentru ca doar acesta intelege, din experienta, universalitatea lui Hristos. Pentru toti ceilalti o astfel de uniformizare reglementata prin legi sociale si politice nu face decat sa adanceasca haosul in care zace societatea

actuala. Acest mod de a fi, plecand de la premise, ce-i drept, adevarate, dftf neintelese prin nevointa si experienta, este vatamator pentru omul tftipesc. Cazul este asemanator interdictiei pe care o aveau incepatorii fe a citi lucrurile specifice contemplativilor, mai inainte de a se curata afc patimi, incapatanarea in a nu respecta legea cresterii duhovnicesti Wragea dupa sine caderea in inselare. Nimeni, in afara omului duhovnicesc, nu stie, spre exemplu, ce transformari, chiar la nivel Wologic, se petrec cu o femeie ajunsa la mari masuri duhovnicesti.

¹⁷⁵ Conform obiceiului antic ca luptatorii sa intre goi in arena. i, ¹⁷⁶ Copiii sai, care erau schingiuiti.

¹⁷⁷ „De aceea si noi ne ducem in pustie, nu ca sa purtam pur si simplu haina de par, nici sa ne infasuram cu lanturi, nici ca sa dormim pe cenusă, ci ca mai inainte de toate sa fugim de rautate si sa alegem virtutea” (PG 47, 375).

¹⁷⁸ Moarta pentru lumea aceasta.

¹⁷⁹ Cuvantul grec inseamna mizerie, mai precis pustiirea si neoranduiala de pe urma unei arsute, intr-un cuvint, este vorba despre negrija fata de aspectul exterior (aici se putea include nespalarea, neingrijirea de curatenia exterioara etc). Desi aceste aspecte par scandaloase, totusi ele ar fi pe deplin intelese daca si noi am putea avea experienta duhovniceasca a unor astfel de oameni. Asemenea ne vointe, poate greu de purtat in vremurile de azi, dar nu imposibil, isi aveau

sensul numai daca nu se faceau pentru slava desarta, ci realmente din dorinta de a jertfi orice confort (de fapt, timp pierdut pentru realizarea aceluia confort) lui Dumnezeu, si mai ales daca o astfel de persoana nu judeca pe ceilalti ca se ingrijesc prea mult de trup.

Un parinte atonit isi pusese in loc de fereastră o icoana. Uimit, un pelerin l-a intrebat dacă socoteste lumea rea, încat nu-si îngaduie să privească nici cel mai mic peisaj. Monahul i-a răspuns că nu vrea să privească lumea nu pentru că n-ar fi frumoasă și datatoare de binecuvântare, ci pentru că el are o altă vedere, de a cărei dulceața oamenii nu sunt conștienți.

Bine ar fi ca nevointele pe care nu le înțelegem să nu le osândim, ci să ne plecăm cu smerenie în fața proniei lui Dumnezeu, Care le-a îngăduit. (A se vedea nota 177, de unde reiese că nevointa doar pentru sine nu-si are sensul, ci toate năstrusniciile ascetice au o motivație mult mai adâncă, ce scapă omului iubitor de sine și care nu face altceva decât să critice, tocmai din neputința de a face la fel.)

¹⁸⁰ ἡτοιασμένη; înseamnă etimologic *întăistătoare*. Dar are și sensul de ajutor, cel care se ocupă cu ceva, mai-marele peste ceva. Prea Sfântul Bartolomeu îl traduce cu „ajutor”, năstăit la Sfântul Ioan Gura de Aur era funcția de matroană pe care o avea femeia în casă. Ea conducea, de fapt, gospodăria, în acest sens este numită Sfânta Febe întăistătoare, ca una ce a fost principalul om - într-o anumită perioadă - care s-a îngrijit de nevoile Apostolului, după cum arată în continuare Sfântul Ioan. Asadar, sensul versetului nu este că i-ar fi fost conducătoare, ci i-ar fi dirijat acțiunile.

¹⁸¹ în sensul de vietuire virtuoză, nu de cunostințe filosofice.

¹⁸² Literal: curată de toate acestea.

¹⁸³ în epistola către Romani textul este „și-au pus gatul pentru mine”, ceea ce este interpretat de Sfântul Ioan că și-ar fi dat și gaturile spre tăiere, pentru a muri decapitați pentru Apostol.

¹⁸⁴ Literal, „cei ce par [ca sunt] ai lui Dumnezeu”. Nu trebuie să judecăm cum sunt cei care ne cer, ci dacă ne cer în numele lui Hristos trebuie să le dăm, căci lui Hristos îi dăm. Cazistica pe care o facem și codirea cum că cine știe ce face aceia cu banii arată doar micimea sufletului nostru.

Omilia despre căsătorie din comentariul la Efeseni

Un înțelept, punând multe în rândul fericirilor, a pus și aceasta în rândul lor: „Și femeia - zice - întru toate să se înțeleagă bine cu bărbatul” (Is. Sir 25, 2). Și iarăși, în altă parte, împreună cu alte fericiri, o pune și pe aceasta: „Femeia să stea cu bărbatul în același cuget” (Is. Sir 40, 23). Și chiar dintru început Dumnezeu a arătat multă purtare de grijă pentru această însoțire. Și, vorbind despre amândoi ca despre unul, a zis: „Bărbat și femeie i-a făcut Dumnezeu” (Fac I, 27); și altundeva: „Nu mai este bărbat și femeie” (Gal 3, 28). Căci nu este atâta apropiere¹⁸⁵ a bărbatului către bărbat, câtă a femeii către bărbat, dacă ar fi însoțirea cum trebuie¹⁸⁶.

De aceea și un fericit bărbat, lămurind ce este dragostea cea covârșitoare, când a plâns pe unul din prietenii cei de un suflet cu el, nu a adus vorba de tată, nu de mamă, nu de copii, nu de frați, nu de prieteni. Dar despre ce a vorbit? „A căzut peste mine dragostea ta -zice -, ca dragostea femeilor” (II Rg I, 26). Căci cu adevărat, cu adevărat, această dragoste este mai tiranică decât orice tiranie. Alte iubiri au numai tăria¹⁸⁷. Dar această dorire are și tărie și trăinicie¹⁸⁸. O poftă zace încuibată în fire și, fără să țină seama de noi¹⁸⁹, îmbrățișează [cu putere] aceste trupuri. Pentru aceea dintru început femeia este din bărbat și abia după aceasta - din bărbat și femeie - se naște și bărbatul și femeia. Vezi împreună înlănțuire și împletire [a celor doi] și cum nu a lăsat ca altă materie să intre între ei din afară?

Și ia aminte câte a economisit¹⁹⁰ [Dumnezeu și a încuviințat pentru asta]! I-a îngăduit să se însoare cu sora lui, ba mai mult, nu cu sora, ci cu fiica. Ba nici cu fiica, ci cu ceva mai mult decât o fiică: cu însăși carnea lui. Intregul l-a făcut de la început, ca pe niște pietre adunându-i într-unul singur¹⁹¹. Căci nu din afară¹⁹² a făcut-o pe femeie, ca nu cumva să o țină [bărbatul la sine] ca pe o străină. Dar nici nunta nu a statornicit-o până ce a făcut-o pe ea, ca nu cumva [bărbatul], retrăgându-se și adunându-se în sine, să se despartă de restul lucrurilor¹⁹³.

Și, după cum în cazul copacilor aceia sunt cei mai buni, care au o singură rădăcină și din ea se destind multe ramuri - că dacă n-are rădăcină toate sunt în zadar, iar dacă are multe rădăcini nu se mai face copac frumos - așa și aici. Dintr-un singur Adam a făcut să odrăslească tot neamul omenesc, strângându-l cu această legătură puternică, pentru ca să nu se despartă și să se risipească¹⁹⁴. Și [vrând] să unească [pe oameni] și mai mult, nu a făcut să ne însurăm cu surorile sau fiicele noastre, ca nu cumva să ne întoarcem dragostea doar către unii și astfel să ne despărțim, în alt chip, de noi înșine¹⁹⁵.

Pentru aceea a zis: „Cel Ce i-a făcut de la început, bărbat și femeie i-a făcut” (Mt 19, 4). Mari rele se nasc din aceasta, dar și mari bunătăți: și pentru casele noastre și pentru cetăți. Că nimic nu unește și întărește așa de mult viețuirea noastră ca dragostea dintre bărbat și femeie. Pentru această [dragoste] mulți au luptat cu armele, pentru ea și-au dat sufletele. Și nu pe degeaba mult s-a sârguit și Pavel pentru acest lucru, atunci când a zis: „**Femei, supuneți-vă bărbaților voștri ca Domnului**” (Ef 5,22).

Ce înseamnă asta? Că, dacă în *unire de gand* vor trăi aceștia, și copiii cresc bine, și casnicii trăiesc în bună rânduială, și vecinii se bucură de liniște, și prietenii și rudele. Dar dacă viețuiesc altfel, toate se întorc cu susu-n jos și se tulbură. Și, după cum dacă generalii sunt în pace unii cu alții toate ostile le urmează cu bună cuviniță, iar dacă sunt tulburați toate se strică, așa și aici. Pentru aceea „femeie - zice - să se supună bărbaților lor ca Domnului”.

O! Dar cum a zis altundeva: „Dacă nu se va despărți cineva și de bărbat și de femeie nu poate să-Mi urmeze” (Mt 14, 26)? Dacă trebuie să se supună [bărbatului] ca Domnului, cum zice să se despartă [de bărbat] pentru Domnul? De bună seamă, este absolut necesar să se

supună [bărbatului], însă particula „ca” nu are peste tot înțelesul de „egalitate”. Aici ea are acest înțeles: „ca unele care știți că slujiți Domnului”. Iar acest lucru [se poate vedea] și din altă parte, unde zice: „chiar dacă nu vă supuneți din pricina bărbatului, însă faceți-o mai cu seamă pentru Domnul”¹⁹⁶; sau [alt înțeles]: „când te supui bărbatului, fii convinsă că slujești Domnului”.

Că dacă cel care se împotrivesc acestor stăpânii vremelnice se împotrivesc de fapt rânduiei lui Dumnezeu (Rm 13, 2), cu cât mai mult nu se împotrivesc cea care nu se supune bărbatului? Așa a vrut - zice - Dumnezeu dintru început¹⁹⁷.

Să socotim deci pe bărbat că are locul capului și femeia pe cel al trupului. Iar aceasta o arată și din cuvinte precise, când zice „Bărbatul este cap al femeii, după cum și Hristos al Bisericii și însuși este Mântuitor al trupului, însă, precum Biserica se supune lui Hristos, așa și femeile bărbaților lor întru totul” (Ef 5, 23-24). Zicând că bărbatul este cap al femeii, după cum Hristos al Bisericii, a adăugat: „și însuși este mântuitor al trupului”. Căci capul este mântuirea trupului său. Deja mai dinainte a rânduit [amândurora] - și bărbatului și femeii - purtarea de grijă și temelia iubirii, fiecăruia împărțindu-i ceea ce i se cuvine: bărbatului cărmuirea și purtarea de grijă, iar femeii supunerea¹⁹⁸.

2. După cum Biserica se supune lui Hristos - adică după cum bărbații și femeile, [care sunt Biserica], se supun lui Hristos - așa și voi, femeilor, supuneți-vă bărbaților ca lui Dumnezeu¹⁹⁹.

„**Bărbați, iubiți pe femeile voastre, după cum și Hristos a iubit Biserica**” (Ef 5, 25). Ai auzit ce supunere nemaiîntâlnită? L-ai laudat [mai înainte] și te-ai minunat de Pavel²⁰⁰ că a tocmit așa de bine viețuirea noastră, ca un bărbat minunat și duhovnicesc ce este? Însă ascultă acum și cele care le cere de la tine.

Că iarăși se folosește de un exemplu: bărbați, iubiți pe femeile voastre, după cum și Hristos a iubit Biserica. Ai văzut măsura supunerii [datorată de femeie]? Ascultă și măsura dragostei [ce o datorează bărbatul]! Vrei să ți se supună femeia precum Biserica lui Hristos? Ai și tu grijă de ea, după cum Hristos de Biserica! Și chiar dacă trebuie să-ți dai sufletul pentru ea, chiar dacă trebuie să fii tăiat în mii de bucăți, chiar dacă ai suferi și ai pătimi pentru ea, să nu te dai în lături. Fiindcă de pătimești acestea n-ai făcut nimic din ce a făcut Hristos. Căci tu, fiind deja unit cu ea, faci acestea. Acela însă a făcut-o pentru cea care îi întorcea spatele și îl ura. Așadar, după cum El a adus-o cu multă purtare de grijă la picioarele Lui pe cea care stătea cu spatele la El și îl ura și era lepădată și ruptă în bucăți, și nu [S-a purtat cu ea] cu amenințări, nici cu supărări, nici cu frică ori cu altceva de acest fel, așa să fii și tu cu femeia ta.

Chiar dacă te privește de sus, chiar dacă este supărată, chiar de o vezi disprețuindu-te, poți s-o aduci la picioarele tale dacă ai multă purtare de grijă pentru ea și dragoste și bunăvoință. Căci nimic nu este mai tare decât aceste lanțuri²⁰¹, mai ales între bărbat și femeie. Pe un slujitor îl poate cineva lega cu frica. Ba nici pe acela, căci degrabă o va șterge [de la stăpân], însă pe părtașa vieții tale, pe mama copiilor tăi, pe cea care este pricina a toată bucuria ta, nu trebuie s-o legi cu frica și cu amenințarea, ci cu dragostea și cu dispoziția iubitoare a sufletului. Ce fel de însoțire mai e asta, când femeia tremură înaintea bărbatului? Ce bucurie va mai avea bărbatul dacă trăiește împreună cu ea ca și cu o roabă și nu ca și cu una liberă? Și chiar dacă pătimești pentru ea ceva, să nu o ocărăști.

Că nici Hristos nu a făcut aceasta [cu Biserica]. „S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o curate și s-o sfințească” (Ef 5, 25-26). Prin urmare, era necurată, avea prihană, era urâtă, era de nimic. Orice femeie ți-ai fi luat, nu ți-ai luat una ca Aceasta, după cum Hristos a luat Biserica; nici nu a fost atât de departe de tine pe cât a fost Biserica de Hristos. Iar El nici n-a urât-o, nici n-a lepădat-o din pricina urâteniei ei covârșitoare. Vrei să vezi urâtenia ei? Ascultă pe Pavel, care zice: „Erați cândva în întuneric” (Ef 5, 8). Ai văzut negreala ei? Ce este mai

negru decât bezna? Dar uită-te și la nebunia ei! Că zice: „Petrecând în răutate și pizmă” (Tit 3, 3). Privește acum și necurăția ei: „ca niște necredincioși și fără de minte”. Ce zic eu? Era și pângărită și vrednică de batjocură!

Iar cu toate acestea, S-a dat pe Sine pentru cea urâtă ca și cum ar fi fost frumoasă și iubită și minunată. De acest lucru, uimindu-se, Pavel a zis: „Și pentru un drept abia de moare cineva” (Rm 5, 7). Și apoi: „Că pe când eram noi păcătoși, Hristos a murit pentru noi” (Rm 5, 8). Pe una ca aceasta luând-o, o spală și o înfrumusețează, și nu-i cere absolut nimic. „Ca s-o sfințească -zice - curățind-o prin baia apei prin cuvânt. Ca să o înfățișeze Sieși Biserică slăvită, neavând pată sau zbârcitură ori altceva de acest fel, ca să fie sfântă și fără de prihană” (Ef 5, 26-27). Prin îmbăiere spală necurăția ei, prin cuvânt.

Cum? întru numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Și nu a împodobit-o oricum, ci a făcut-o slăvită, neavând pată ori zbârcitură ori ceva de acest fel. Și noi, dar, această frumusețe să o căutăm și să putem să ne facem plăsmuitori ai ei. Nu căuta la femeie ceea ce nu este al ei. Vezi că Biserica le avea pe toate de la Stăpânul?

De la El a primit slava, de la El, neprihănirea. ***Nu întoarce spatele femeii dacă nu este frumoasă [la înfățișare ori la trup]***²⁰².

Ascultă Scriptura, care zice: „Mică între zburătoare este albina, dar împărăteasa dulceților este roadă ei” (Is Sir 11, 3). ***Făptură a lui Dumnezeu este femeia și nu pe ea o batjocorești, ci pe Cel ce a făcut-o.*** Ce ți-a făcut femeia?

N-o lauda pentru frumusețea ei! Căci atât lauda, cât și ura și dragostea [care se ivesc din pricina frumuseții din afară] țin de sufletele neînfrânate²⁰³. ***Caută frumusețea sufletului! Urmează Mirelui Bisericii! Frumusețea din afară este plină de fală și de multă nebunie și te aruncă în gelozie și adeseori te face să bănuiești lucruri necuviincioase. Dar tu zici că dragostea aceasta îți dă plăcere? O lună sau două sau cel mult un an, și mai departe nu! Iar apoi minunea se veștejește după obișnuința îndelungată cu ea. Iar cele care au fost acoperite de frumusețe rămân: mândria, lipsa de minte, disprețul Dar în cazul celei sufletești nu e așa. Ci dragostea întemeiată pe frumusețea sufletească, o dată începută, rămâne cu tărie, fiindcă e vorba de frumusețea sufletului și nu a trupului.***

3. Ce este mai frumos decât cerul, spune-mi? Ce este mai frumos decât stelele? Nici un trup nu este atât de luminat [ca cerul], nici un ochi atât de strălucitor [ca stelele]. Și când au fost făcute acestea și îngerii le admirau. Acum le admirăm și noi, dar nu la fel ca la început, [căci ne-am obișnuit cu ele]. Așa este firea obișnuinței și pentru aceea nu ne mai uimim la fel [acum ca atunci]²⁰⁴. Cu atât *mai* mult va fi așa în cazul femeii. Căci dacă i se întâmplă vreo boală îndată pierde toată [podoaba trupului] ei.

Să căutăm la femeie mintea și inima binevoitoare, cugetarea măsurată, blândețea. Acestea sunt însemnele frumuseții [lăuntrice]. Să nu căutăm frumusețea trupului, nici să nu o învinovățim pentru acele lucruri peste care nu are putere. De fapt, să nu o învinovățim deloc - că asta e o faptă a celor plini de îndrăzneală -, nici să nu o întărâtăm, nici să nu ne pornim împotriva-i. Sau nu vedeți câți locuiesc împreună cu femei frumoase și își distrug în chip jalnic viața, iar alții, viețuind cu unele nu prea arătoase, ajung cu bucurie la cea mai înaintată bătrânețe?

Sa curățăm pata cea dinlăuntru, să tămăduim zbârciturile cele lăuntrice, să pierdem necurățiile ce se pun pe suflet. Acest fel de frumusețe caută Dumnezeu. ***S-o gătim pe femeie să fie frumoasă pentru Dumnezeu, nu pentru noi.***

Să nu căutăm la ea averi, nici bunul neam, ci noblețea sufletului. Nimeni să nu aibă pretenția să se îmbogățească de pe urma femeii. Că rușinoasă și vrednică de ocară este această bogăție. Mai bine zis, în nici un chip să nu caute cineva să se îmbogățească în viața de aici²⁰⁵. „Că cei ce vor să se îmbogățească - zice - cad în ispită și în pofte fără de minte și vătămătoare, și în curse, și în pieire și nimicire” (I Tim 6, 9).

La femeie, dar, nu căuta mulțimea averii, și atunci pe toate celelalte le vei afla cu ușurință. Cine, spune-mi, [orice lucru ar face], lasă cele mai de seamă și se îngrijește de cele mai neînsemnate? Dar mie mi se pare că mai totdeauna și pretutindeni pătimim aceasta.

Că dacă dobândim copil nu ne sârguim să îl facem bun, ci să-i luăm nevastă bogată. Nu să-l facem cu bune deprinderi, ci să-l facem bogat. Dacă ne apucăm de oarecare îndeletnicire, nu căutăm una care să ne ferească de păcate, ci ca să ne aducă mare câștig²⁰⁶. Și toate se fac pentru bani. Pentru aceea se strică toate, că suntem robiți patimii acesteia [de înavuțire].

„Așa sunt datori - zice - bărbații să-și iubească femeile lor ca pe trupurile lor" (Ef 5, 28).

Cum vine asta? S-a folosit de acest exemplu ca să avem o icoană mai bună și mai exactă [a acestei iubiri]. Dar nu numai pentru asta, ci și ca un alt model, mai apropiat și mai limpede pentru noi. Că celălalt [model] nu [ne era prea la îndemână] și nu ne obliga prea tare. Deci, ca nu cumva să zică cineva: „Bine, dar Acela era Hristos, și era Dumnezeu, și a putut să Se dea pe Sine", ne arată altă cale. Și zicând „așa sunt datori" a arătat că această faptă nu este har, ci datorie [firească]. Iar apoi, spunând „ca pe trupurile lor", a adăugat: „Că nimeni nu și-a urât trupul vreodată, ci îl hrănește și îl încălzește". Asta înseamnă că se poartă față de el cu multă grijă. Și cum de este [femeia] trupul lui? Ascultă: „Aceasta este acum os din oasele mele și carne din carnea mea" (Facere 2, 23). Și nu numai aceasta, ci mai zice că „vor fi amândoi un singur trup" (Facere 2, 24). Și spunând „după cum și Hristos a iubit Biserica" (Ef 5, 29) se întoarce iar la cel dintâi exemplu: „Că mădulare ale trupului Lui suntem, din carnea Lui și din oasele Lui" (Ef 5, 30). Cum vine asta, de vreme ce El este din materia noastră, după cum Eva este carne din carnea lui Adam? Bine a făcut pomenind de oase și carne. Că acestea, oasele și carnea, sunt cele mai însemnate părți ale noastre: oasele ca un fel de temelie, iar carnea ca o zidire [pe temelie]. Bine, dar acel exemplu e limpede²⁰⁷!

Cu acesta însă, cum rămâne? După cum acolo este multă apropiere [între Adam și Eva], așa este și aici. Ce înseamnă „din carnea Lui"? înseamnă „cu adevărat din El"! *Și cum suntem astfel mădulare ale lui Hristos? Suntem, dacă am devenit ca și El. Și cum este „din carne", știți cu toții câți vă împărtășiți de Sfintele Taine²⁰⁸. Căci din ele ne plăsmuim pe dată, iară și iară.*

Cum anume? Ascultă iar pe fericitul Pavel: „De vreme ce copiii sunt părtași trupului și sângelui, și El s-a împărtășit de ele" (Evr 2, 14). însă aici, [în acest din urmă verset, se spune că] El S-a făcut părtaș nouă, nu noi Lui. Cum, dar, suntem din carnea Lui și din oasele Lui? Unii vorbesc de sânge și apă, dar nu e asta. Prin aceasta se arată limpede că este vorba despre altceva: după cum Acela S-a născut de la Duhul Sfânt, fără împreunare, așa și noi ne naștem în baia [botezului]. Ai văzut câte exemple dă ca să facă vrednică de crezut nașterea aceea [din botez]? O, ce nebuni sunt ereticii! Pe cel născut deja din apă - de vreme ce este născut - îl mărturisesc ca fiu adevărat²⁰⁹. Dar că ne -facem trup al Lui, asta nu primesc. Dacă nu ne facem trup al Lui, cum explicăm spusa „din carnea Lui și din oasele Lui"? Dar ia fii atent! Adam a fost plăsmuit, Hristos a fost născut. Din coasta lui Adam a intrat stricăciunea [în lume], din cea a lui Hristos viața, în rai a odrăslit moartea, prin Cruce a fost nimicită.

Așadar, după cum Fiul lui Dumnezeu S-a făcut părtaș firii noastre, așa și noi firii Lui. Și după cum Acela ne are întru Sine, așa și noi îl avem întru noi. „Pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amândoi un singur trup" (Ef 5, 31). Iată și al treilea dreptar [în legătura dintre bărbat și femeie]²¹⁰.

Căci arată că omul lasă pe cei ce l-au născut și din care a ieșit, și își împletește [de acum viața] cu aceea. Iar trupul [de care vorbește] sunt tatăl și mama și copilul, trup ce se alcătuieste din punerea laolaltă a ființei fiecăruia²¹¹. Căci amestecându-se semințele celor doi, se naște copilul, încât cei trei sunt un singur trup. Tot așa și noi, devenim un singur trup cu

Hristos prin împărtășire²¹². Și cu mult mai mult noi, decât copilașul²¹³.

De ce este așa? Fiindcă dintru început a fost așa. Nu-mi spune mie că nu e așa, ci altfel. Nu vezi că și în trup avem multe defecte? Unul este șchiop, altul are picioare strâmbe, altul cu mâna uscată, altul cu vreun alt mădular neputincios. Și așa fiind nu se mânie, nici nu-l taie, ci adesea îl cinstește mai mult decât pe altul [sănătos]. Și e firesc, căci este al lui.

Așadar, câtă dragoste are cineva pentru sine, atâta voiește [Dumnezeu] să avem și noi către femeie. Nu numai pentru că suntem părtași unei singure firi, ci avem o pricină și mai mare decât aceasta să ne iubim femeia: fiindcă nu mai sunt două trupuri, ci unul singur: bărbatul cap și femeia trup.

Dar cum de zice în altă parte: „Capul lui Hristos este Dumnezeu” (I Cor 11, 3)? Asta o zic și eu: după cum noi suntem un singur trup, așa și Hristos și Tatăl sunt una²¹⁴. Prin urmare, să ne aflăm și noi avându-L cap pe Tatăl.

Două exemple ne dă: unul al trupului, altul al lui Hristos. De aceea și adaugă: „Taina aceasta mare este. Eu zic în Hristos și în Biserică” (Ef 5, 32).

Ce înseamnă acest cuvânt? Mare taină este aceasta - zice -, fiindcă fericitul Moise s-a referit în chip ascuns la ceva mare și minunat²¹⁵. Ba nu el, ci Dumnezeu, „în Hristos” înseamnă că însuși, lăsându-L pe Tatăl, S-a coborât și a venit la Mireasă și S-a făcut un singur Duh cu ea. Fiindcă „Cel ce se lipește de Domnul - zice - un singur Duh cu El este” (I Cor 6, 17). Și bine a zis că mare taină este. Ca și cum ar fi spus: „[am grăit în alegorie], dar alegoria nu desființează dragostea”²¹⁶.

„Prin urmare, și voi, fiecare așa să-și iubească femeia, ca pe sine. Iar femeia să se teamă de bărbat” (Ef 5, 33). Cu adevărat, cu adevărat taină este, și încă mare taină: că pe cel ce l-a născut și l-a crescut și pe cea care a suferit chinurile nașterii [pentru a-l aduce pe lume] și care s-a necăjit cu el, pe cei care i-au făcut atâtea binefaceri și care i-au fost apropiați, lăsându-i, se alipește de cea pe care nu a văzut-o până atunci și nici nu a avut ceva comun cu ea, și o prețuiește mai mult decât pe toți ceilalți. Cu adevărat taină este! Iar părinții nu sunt necăjiți că se petrec acestea - ba mai mult ar fi dacă nu s-ar petrece - și cu bucurie își cheltuie banii și se face multă risipă.

Cu adevărat mare taină este și are în sine o negrăită înțelepciune²¹⁷. Acest lucru l-a lămurit Moise când a profetit mai demult.

Acest lucru îl strigă și Pavel acum: „în Hristos și în Biserică”. Nu numai despre grija bărbatului grăiește, ca s-o grijească asemenea trupului său, după cum și Hristos pe Biserică, ci și femeii îi spune: „Iar femeia să se teamă de bărbat”. Nu vorbește doar despre dragoste, ci și de altceva. Să se teamă de bărbat! Ea este în treapta a doua²¹⁸, [după bărbat]. Nici ea să nu ceară cinste egală cu el, căci este rânduită sub cap. Nici el să n-o disprețuiască pe cea supusă lui, căci ea este trup.

Și dacă el, capul, disprețuiește trupul, pierde și el. Dar să arate față de ea dragoste, după cum și ea e datoare să asculte. Așa cum capul are treaba lui și trupul o are pe a sa²¹⁹. Trupul îi dă capului spre slujire mâinile și picioarele și toate celelalte mădulare, iar capul, la rândul său, trebuie să se îngrijească de trup și să aibă toată simțirea caldă pentru el. Nimic nu este mai bun decât această însoțire²²⁰.

Dar cum poate fi dragoste, de vreme ce este frică? Tocmai atunci este mai cu seamă dragoste. Fiindcă cea care se teme și iubește. Cea care iubește se teme ca de capul ei și îl iubește ca pe un mădular al ei, că și capul este mădular al trupului întreg²²¹.

Pentru aceea l-a pus pe unul deasupra și pe altul să se supună, tocmai ca să fie pace. Dacă ar fi egalitate, nu ar mai putea fi pace. Nu se poate să fie într-o casă fiecare de capul lui, nici toți conducători, ci e nevoie de un singur conducător. Dar acestea se întâmplă în cazul oamenilor trupești, fiindcă, dacă ar fi bărbații duhovnicești, ar fi pace. Cinci mii de suflete erau și nimeni nu zicea că este ceva al său, ci se supuneau unii altora²²² (Fapte 2, 41-47). Aceasta este o dovadă de pricepere și frică de Dumnezeu. Modelul și felul dragostei l-a

arătat Pavel, dar al fricii, nu.

5. Ia vezi cum dezvoltă cele despre dragoste: vorbește mai întâi de Hristos, apoi de trupul propriu, iar mai pe urmă zice: „pentru aceea va lăsa omul pe mama sa și pe tatăl său”. Dar cele despre teamă nu le dezvoltă. Oare de ce? Fiindcă vrea mai bine să predomine dragostea.

Căci atunci când e dragoste, toate celelalte îi urmează. Dar dacă-i frică, nu este deloc așa. Cel ce-și iubește femeia, chiar dacă nu e foarte ascultătoare, o supune cu totul [prin iubire]. Atât poate fi de grea și anevoioasă unirea cea de un gând dacă cei doi nu sunt legați prin tirania dragostei, încât frica nu o poate îndrepta defel. Pentru aceea stăruie asupra iubirii, ca una ce este mai puternică [decât înfricoșarea].

Femeia, deși pare că este în pierdere prin aceea că a fost rânduită să se supună și să aibă frică [de bărbat], de fapt este în câștig. Căci ceea ce este mai greu și mai important - iubirea - cade pe umerii bărbatului. Dar pentru ce să nu se teamă femeia de bărbat, ar putea zice careva? Tu iubește-o! Împlinește ce ține de tine! Chiar dacă alții nu fac ceea ce ține de ei, noi trebuie să facem [tot ce suntem datori]. Oare ce vreau să zic? [Iată ce!] [Pavel zice]: „Supuneți-vă unul altuia întru frica lui Hristos” (Ef 5, 21).

Pentru ce, dar, celălalt să nu se supună, [ci numai unul din ei]? Tu crede [numai] legii lui Dumnezeu și [supune-te ei]! Așa-i și acum! **Femeia, chiar dacă nu e iubită [de bărbat], să se teamă²²³, ca să nu se întâmple nimic rău din partea ei. Asemenea bărbatul, chiar dacă femeia nu se teme, s-o iubească, pentru ca să nu dea el pricină de ceva²²⁴. Fiecare să facă ce ține de el.**

Prin urmare, nuntă este dacă se face după Hristos, dacă e nuntă duhovnicească și naștere duhovnicească, nu din sânge, nu din dureri ale nașterii²²⁵. Așa a fost și nașterea lui Isaac. Ascultă ce zice Scriptura: „Și Sarra nu mai era în stare să nască” (Facere 18, 11). **Iar nunta nu este din patimă trupească, ci întreagă duhovnicească, atunci când sufletul se unește cu Dumnezeu prin unire negrăită și numai de El este cunoscut²²⁶. De aceea zice: „Cel ce se lipește de Domnul un singur Duh cu El este”** (I Cor 6, 17).

Vezi cum se sârguiește să unească și trupul unuia cu al celuilalt, dar și duhul [fiecăruia] cu Duhul [Sfânt].

Ce zic ereticii de asta? Nu i-ar fi numit [pe Hristos și Biserica] mire și mireasă, dacă nunta ar fi fost printre lucrurile de lepădat. Și, îndemnând prin cuvintele: „va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa”, nu ar fi adăugat: „iar eu zic în Hristos și în Biserică”. Despre aceasta și psalmistul a zis: „Ascultă, fiică, și vezi și pleacă urechea ta și uită poporul tău și casa părintelui tău. Și va pofți împăratul frumusețea ta” (Ps 44, 12-13).

Pentru aceea și Hristos a spus: „De la Tatăl am ieșit și la El merg” (In 13, 3). Însă când zic că a lăsat pe Tatăl, nu socoti că S-a mutat dintr-un loc în altul, cum fac oamenii. Că zice că a ieșit nu ca și cum ar fi plecat de lângă El, ci din pricina întrupării. Pentru ce, dar, nu a zis și despre femeie că se va lipi de bărbatul ei? Fiindcă a vorbit despre dragoste și a vorbit bărbatului. Iar femeii, vorbindu-i despre frică, îi zice: „Bărbatul este cap femeii”. Fiindcă și Hristos e cap Bisericii.

Despre dragoste i-a vorbit bărbatului și i-a încredințat lui cele ale femeii. Și i-a grăit cele despre dragoste, ca să-l apropie cu tărie și să-l lipească de femeie. Căci cel care își lasă tatăl pentru femeie, dacă o lasă și pe ea și o părăsește, de ce iertare mai este vrednic?

NU vezi de câtă cinste vrea Dumnezeu să se bucure [femeia], încât te-a despărțit de tată și te-a pironit de ea²²⁷? Dar pentru ce să facem cele datorate de noi, iar ea să nu facă? „Dacă necredinciosul se desparte, despartă-se. Nu este legat fratele sau sora în acest caz” (I Cor 7, 15).

Tu, când auzi de frică, să-i ceri frica ce se cuvine unei femei libere, nu frică cum e a roabei [față de stăpân]. Că ea este trupul tău. Dacă faci aceasta [și o socotești roabă], pe tine te ocărăști, trupul tău îl necinstești. Dar, atunci, ce fel de frică este aceea? [Să aibă] frică pentru

ca nu cumva să îți grăiască împotriva, să se răzvrătească asupra-ți, să poftească ea întâietatea. Ajunge dacă frica rămâne numai la aceste lucruri²²⁸.

Dacă o iubești cum ți s-a poruncit, vei răzbi cu ea mai cu spor. Ba mai bine zis, nu vei face nimic cu înfricoșarea, ci dacă vei face ceva, numai cu dragostea vei izbândi.

Neputincios cum este neamul femeiesc, are trebuință de mult ajutor, de multă îngăduință. Ce să mai zicem de cei care s-au însurat a doua oară? Nu o spun osândindu-i. Să nu fie! Că și Apostolul a îngăduit-o, dar ca un mare pogorământ. Îngrijește-te de toate ale ei, toate le fă pentru ea și ostenește-te.

Asupra ta zac nevoile ei! Aici nu a socotit de cuviință să dea sfătuire cu exemple din afara [Bisericii], cum a făcut altundeva. A fost de-ajuns exemplul concret și puternic cu Hristos²²⁹. Mai mult a insistat în ce privește problema supunerii. „Va lăsa - zice -pe tatăl său și pe mama sa". Iată, acesta este un exemplu din afară. Dar nu a zis [după aceea]: „și va locui împreună cu ea", ci „se va lipi de ea". ***Prin aceasta arată unirea strânsă și dragostea foarte puternică [dintre ei].*** Și nici aceasta nu i-a fost de-ajuns, ci a arătat prin ceea ce urmează că supunerea este de așa fel, încât cei doi să nu mai fie doi. Nu a zis să fie un singur duh sau un singur suflet, căci acel lucru este clar și cu putință oricui, ci așa [să fie supunerea] ca și cum sunt un singur trup²³⁰.

6. Ea are locul doi. Dar are și ea un rol [cepurii]²³¹ și aceeași cinste cu cel dintâi. Dar, în același timp, bărbatul are și ceva mai mult. Acest lucru este de fapt cea mai mare întregire a unei familii²³². A primit această [sarcină], care este de fapt a lui Hristos, și nu trebuie numai s-o iubească, ci și să o conducă bine²³³. Că zice: „ca să fie sfântă și fără de prihană" (Ef 5, 27). Iar când a vorbit despre trup²³⁴ a vrut să spună „ca s-o iubească". La fel și „se va lipi", tot pentru ca s-o iubească s-a spus. ***Căci dacă o pregătești să fie sfântă și fără de prihană, toate vor veni după aceea. Caută cele ale lui Dumnezeu, și cele omenești vor veni cu multă ușurință. Dă-i femeii un ritm [de viețuire duhovnicească] și așa va fi în ordine și unire întreaga familie.*** Ascultă pe Pavel, care zice: „Dacă vor să învețe ceva, să întrebe acasă pe bărbații lor" (I Cor 14, 35).

Dacă ne vom îngriji astfel de casele și familiile noastre, vom fi și destoinici să avem ceva de spus în Biserică. Fiindcă ***familia este o mică Biserică.*** Și așa este cu putință ca bărbații și femeile să devină buni și să treacă [împreună] peste toate [pedicile].

Gândește-te la Avraam, la Sarra, la Isaac, la cele 318 slugi ale lui.

Cum de toată casa era în ordine și unire? Cum de era toată familia²³⁵ plină de cucernicie? Fiindcă Sarra plinea porunca Apostolului și se temea de bărbat²³⁶.

Ascultă ce zice chiar ea: „Nu mi s-a întâmplat mie până acum, iar ***domnul meu*** este bătrân" (Facere 18, 12). Iar Avraam o iubea mult, fiindcă în toate câte îi porunca avea încredere în el. Și copilul era deosebit și slugile minunate, încât nu s-au dat în lături să se primejduiască împreună cu stăpânul și nu l-au refuzat, nici n-au căutat pricină pentru că face vreun lucru (Facere 14). Iar mai-marele casnicilor săi era așa de minunat, că i-a încredințat chiar să se grijească de nunta fiului său cel unul născut și l-a trimis în călătorie depărtată (Facere 24).

Căci după cum, dacă generalul este strâns unit cu oastea, nu poate intra vreo vrajbă de nicăieri, așa și aici, când și bărbatul, și femeia, și copiii, și casnicii se îngrijesc de aceleași lucruri²³⁷, multă înțelegere este în familie. Iar dacă nu e așa, adeseori este de-ajuns să fie rău numai unul de-al casei, ca să se răstoarne și să se piardă totul, și acel unul distruge și nimicește toată [familia].

Prin urmare, să avem multă purtare de grijă și de femei, și de copii, și de slugi, știind că așa, nouă înșine ne vom face cârmuirea ușoară și vom avea parte de judecată blândă și

îngăduitoare, și vom putea zice: „Iată, eu și pruncii pe care mi i-a dat Dumnezeu” (Ps 8, 18). Dacă bărbatul este vrednic de admirat, adică de va fi bun capul, și restul trupului nu va avea nici o greutate și nu se va supune prin silire.

Așadar, când bine a rânduit cele pentru femei, a spus cu exactitate și bărbatului ce să facă: pe ea îndemnând-o să se teamă ca de capul său, iar el s-o iubească ca pe una ce e femeia sa. Dar cum împlinesc cei doi aceasta? Că „trebuie” [fiecare să facă ce ține de el] a arătat Apostolul. Dar „cum”, vă voi spune eu: *dacă vom disprețui banii și lucrurile pământești, dacă vom privi doar la un singur lucru, anume la virtutea sufletului, dacă vom avea frica de Dumnezeu înaintea ochilor*²³⁸.

Ceea ce a zis și când a vorbit despre robi: „Ceea ce face fiecare, bun sau rău, aceea va lua de la Domnul” (Ef 6, 8). Așa este și aici.

Să nu-ți iubești soția atât de dragul ei, cât de dragul lui Hristos s-o iubești. Și acest lucru l-a grăit în chip ascuns, când a zis: „ca Domnului” (Ef 5, 22). Ca și când te încrezi în Domnul și ai face toate pentru El, așa lucrează-le toate²³⁹. Aceasta²⁴⁰ este deajuns să-ți arate și cum să te porți, și cum să ai încredere, și cum să nu lași să te sâcâie vreun gând ori vorbă sau să ai vreo îndoire în minte.

Nici *un credincios să nu-l învinovățească pe nedrept pe bărbat din pricina femeii, însă nici bărbatul să nu creadă orice și oricum împotriva femeii, nici femeia să nu pună la cale veniri și plecări [din casă] doar așa, pur și simplu*²⁴¹. Dar nici bărbatul, nici el să nu dea vreo pricină de bănuială [femeii].

Păi cum vine asta, spune-mi: toată ziua stai cu prietenii²⁴² și numai seara cu femeia și nici așa nu poți să ai încredere în ea și nu stai cu ea fără s-o bănuiești? Chiar dacă femeia te învinovățește, nu te purta urât, că din dragoste o face, nu din nebulie. Invinovățirile ei sunt din dragostea înflăcărată [ce ți-o poartă] și din iubirea aprinsă a sufletului și din frica pentru tine. Că se teme ca nu cumva cineva să-i fure [liniștea] căminului, nici s-o păgubească de pricina bunătăților ei, nici să nu-i taie cineva capul²⁴³ sau să sape la temelia căsniciei sale.

Și mai este o pricină a împrumutării ei de suflet. Nimeni să nu întrecă măsura în privința slugilor, nici bărbatul în relațiile cu slujnicele, nici femeia față de robi. Că și acestea sunt îndestulătoare ca să nască bănuieli. Ia gândește-mi-te la dreptii aceia. Chiar Sarra a poruncit patriarhului să se culce cu Agar. Ea a poruncit. Nimeni nu a silit-o, nici nu a venit bărbatul să-i ceară aceasta. Chiar dacă era de mult timp fără copii, a ales mai bine să nu mai fie vreodată tată decât s-o întristeze pe femeia lui. Dar chiar după toate acestea, ce zice Sarra? „Să judece Dumnezeu între mine și tine” (Facere 16, 5). Cine altcineva nu s-ar fi pornit spre mânie [dacă auzea asemenea vorbe]? Dar el nu și-a întins mâinile [s-o bată] și nici nu i-a zis [cum i-ar fi zis altul]: „Ce spui?! Eu n-am vrut să fiu împreună cu acea femeie, ci al tău a fost întreg gândul și acum mă învinovățești?” Dar Avraam nu i-a spus nimic de felul acesta. Dar ce a făcut? „Iată, slujnica este în mâinile tale”, i-a grăit, „fă cu ea cum îți place” (Facere 16, 6).

A alungat mai bine pe cea care le tulbura căsnicia, decât s-o întristeze pe Sarra. Și nu este [o dovadă] mai mare decât aceasta pentru dragostea lui [față de soție]? Căci dacă [și numai] faptul de a fi părtaș la masă îl face pe om de un suflet cu hoții și îl pleacă spre cele potrivnice - iar psalmistul și zice: „cel care s-a îndulcit cu mine din mâncăruri la aceeași masă” (Ps 54, 15) - cu atât mai mult faptul de a fi un singur trup [cu o femeie] (iar asta înseamnă a avea parte de același pat) este îndeajuns să-l atragă [spre a avea bunăvoință către aceea cu care s-a culcat]. Dar nimic din toate acestea nu a putut să-l abată pe drept, ci a dat-o [pe slujnică] femeii sale, arătând că nu s-a petrecut nimic din pricina lui. Cine nu ar fi fost milos cu cea care i-ar fi născut un copil? Însă dreptul nu s-a plecat. ***Căci cinstea, mai mult decât toate, dragostea către femeia sa.***

7. Acestuia să-i urmărim și noi. Nimeni să nu batjocorească sărăcia aproapelui, nimeni să nu-i dorească bunurile. Că făcând astfel, va nimici toate [pricinile răului]. Să nu zică femeia către

bărbat: „Muierușcă fricoasă, ești plin de lenevie și de moleșeală și de somn trândăvitor. Cutare sărăntoc, născut din părinți sărmani, s-a primejduit și a plecat în călătorie [să câștige ceva] și a făcut multă avere. Și-a îmbrăcat femeia în aurării și au la trăsură cai albi. Și se duce femeia lui pretutindenii, și are cârduri de servitori și mulțime de eunuci. Iacă, te-ai prostit și trăiești degeaba”²⁴⁴. Să nu spui acestea, femeie, nici altceva asemenea acestora! Căci ai fost pusă trup și nu ca să te răzvrătești împotriva capului [tău], ci ca să ai încredere în el și să îl ascuți. Cum va [mai fi el în stare să] poarte sărăcia și mizeria?

Unde [altundeva decât la tine] va găsi mângâiere și încurajare? Ia uită-te la cele mai de plâns decât tine, ia gândește-te: Câte femei de bun neam și copile de vază nu numai că n-au primit nimic de la bărbații lor, ci, pe lângă că îi așteptau [să aducă ceva], aceia le-au cheltuit și tot ce aveau. Cugetă la primejdiile ce vin de la asemenea avuții și vei îmbrățișa viața fără griji și agitație. Și dacă îl iubești cu adevărat pe bărbat nu îi vei spune nimic de acest fel, ci mai bine vei alege să-1 ai aproape de tine și să nu-ți aducă nimic, decât să aducă mii de talanți de aur, iar tu să stai neconținut cu grijă și frământare din pricina călătoriilor lui.

Dar nici bărbatul auzind acestea, cum că el este conducătorul, să n-o ocărăscă, nici s-o rănească și să se poarte cu fudulie, ci să o îndemne, să o mustre, să o înduplece în repetate rânduri cu vorbă înțeleaptă, ca pe una ce este mai nedesăvârșită, însă nicidecum să nu-și tindă mâna asupra ei, [ca s-o lovească]. Departe să fie așa ceva de un suflet liber [și demn]. Așadar, fără ocări, fără josnicii, fără batjocoriri! [Așa] să-i dea un ritm [de viețuire], ca uneia ce are mintea mai neputincioasă²⁴⁵. Cum va face aceasta?

Dacă ea va învăța [de la bărbat] care e bogăția cea adevărată, dacă va învăța care e filosofia cea de Sus, nu-1 va mai învinovăți de nimic din unele ca acestea. Să o învețe [soțul] că sărăcia nu e nici un rău. Dar s-o învețe nu numai cu cuvântul, ci și cu fapta. Să o învețe să disprețuiască slava [lumii] și atunci femeia, nimic de acest fel²⁴⁶ nici nu va mai zice, nici nu va mai pofti. **Și, primind-o ca pe un lut [dat în mâinile sale spre modelare], așa, din seara în care o ia în patul lor de căsnicie, să o învețe întreaga înțelepciune, blândețea, cum să viețuiască cu cuviință și respect, surpând chiar dintru început și chiar din fața ușilor [căsniciei lor] poftirea bunurilor [lumii acesteia]. Să o învețe filosofia²⁴⁷ și s-o îndemne să nu-și atârne cercei la urechi și să nu-și împodobească fața și gatul și să-și pună covoare și ornamente prin cameră, nici să nu se înveșmânteze cu haine strălucitoare și scumpe. Ci să-i fie podoaba [simplă și] luminoasă, însă strălucirea [împodobirii] să nu treacă de măsura cuviinței. Iar tu, bărbate, lăsând celor de pe scenă [toată] această [împodobire], înfrumusețază-ți casa cu multă cuviință²⁴⁸ și mai bine să fie plină [de mireasma] întregii înțelepciuni decât de orice alt parfum²⁴⁹.**

Căci două, și chiar trei lucruri bune vin de aici. Mai întâi, nu se va întrista mireasa când, după ce se va termina nunta²⁵⁰, vor fi înapoiate fiecăruia hainele și aurăriile și vasele de argint²⁵¹.

Al doilea, că mirele nu-și va face griji pentru pierderea și paza obiectelor de valoare adunate.

Iar al treilea, care este și capul bunătăților, că din acestea își arată dispoziția voinței, și anume că nu se bucură de nimic din aceste lucruri ale lumii și că va renunța și la toate celelalte, adică nu va mai îngădui vreodată să aibă loc dănțuirii, nici cântece necuviincioase²⁵².

Știu că vă par vrednic de răs punându-mi mintea cu aceste treburi și învățând despre asemenea lucruri. Dar de credeți ce vă spun [și veți face așa], o dată cu trecerea timpului, veți avea parte și de folosul acestei fapte. Și atunci veți cunoaște câștigul [de care acum vă vorbesc]²⁵³. [Atunci] va pieri și râsul [de azi] și veți disprețui și obișnuința [voastră] de acum și veți vedea că, într-adevăr, lucru de copii fără de minte și de oameni beți sunt cele ce se petrec acum²⁵⁴.

Cele la care eu vă îndemn țin de întreaga înțelepciune și de filosofic și de cea mai înaltă viețuire²⁵⁵. Așadar, voi spune ceea ce trebuie să spun. *Toate cântecele de rușine și*

drăcești, toate cântările necuviincioase, cetele de tineri desfrânați, leapădă-le de la nuntă și vei putea să-țiții mireasa întru întreaga înțelepciune.

Căci de îndată va cugeta de la sine: „O, ce bărbat este acesta! Cu adevărat filosof este, căci ca un nimic socotește viața aceasta și de bună seamă m-a adus în casa lui numai pentru nașterea și creșterea de copii și ca să am grijă de casă". Tu zici că aceste lucruri nu vor fi deloc pe placul miresei? Nu-i va plăcea o zi sau două. Mai mult însă nu, ci mai apoi se va bucura în sine de cea mai mare plăcere, alungând de la ea orice bănuială.

Căci cel ce nu îngăduie nici fluier, nici dănțuiri, nici cântece desfrânate în vremea nunții, nu va îngădui niciodată să se grăiască sau să se facă ceva rușinos [în casa lui]. *Apoi, după ce lepezi toate aceste [necuviințe] ce se petrec în vremea nunții, luând-o la tine, plăsmuiește-o bine [și cu grijă], purtându-te multă vreme [în toate cele] cu multă cumpătare și simplitate și fără să cedezi degrabă*²⁵⁶. Și [după asemenea purtare din partea ta], chiar dacă femeia ar fi lipsită de rușine, după un timp va ști să tacă și ea, sfiindu-se de bărbat și înstrăinându-se de [aceste] lucruri lumești.

Tu însă numai nu dezlega cu repeziciune acest mod de viețuire cumpătată, căci bărbații neînfrânați fac aceasta, ci poartă-te așa îndelungată vreme și mare îți va fi câștigul: de la o vreme nu te va mai învinovăți, nici nu te va mai ocărî pentru cele prin care tu o modelezi²⁵⁷.

8. Pe toate rânduiește-i-le [mai cu seamă] în cea vreme²⁵⁸ în care *sfiala* este asemenea unui frâu pentru sufletul ei și nu o lasă să bage de vină sau să te ocărăscă pentru cele ce se întâmplă. Că atunci când o cuprinde cutezanța, pe toate le tulbură și le întoarce pe dos, fără nici o teamă.

Când oare mai este prilej așa de potrivit să modelezi femeia ca în vremea când ea se sfieste de bărbat și mai are puțină teamă de el și își pleacă ochii înaintea lui? În vremea [când încă se rușinează], dă-i toate povețele și o vei îndupleca negreșit, fie de vrea, fie de nu vrea.

Dar cum [poți s-o povățuiești] ca să nu-i destrami sfiala? Dacă însuți vei fi întru totul mai sfielnic decât ea și îi vei spune puține cuvinte, dar le vei zice cu greutate și putere lăuntrică²⁵⁹. Atunci pune-i înainte toate cuvintele despre viețuirea virtuoasă, căci le primește sufletul ei. Statornicește-o în cea mai bună dispoziție a sufletului, adică în sfială. Iar dacă vreți, vă voi spune printr-o pildă și ce trebuie să vorbiți cu ea. Căci dacă Pavel nu s-a dat în lături să spună „nu vă lipsiți unul de altul" (I Cor 7, 5) și a grăit cuvinte cuvenite nașei²⁶⁰, ba nu unei nașe, ci unui suflet duhovnicesc, cu atât mai mult noi nu ne vom sfii să spunem [aceasta]²⁶¹.

Acum, dar, oare ce trebuie să-i spunem femeii? Oare să-i vorbim cu mult har²⁶² astfel: „Noi, copilul meu, te-am primit ca părtașă a viețuirii noastre și te-am adus ca să fim împreună în cele bune și în nevoile noastre, întru creșterea de prunci și cârmuirea casei. Așadar, te rugăm primește aceasta"! Mai bine, înainte de a-i zice acestea, vorbește-i despre cele ale dragostei. Că nimic nu folosește așa de mult ca să-l convingi pe ascultător să primească cele spuse decât faptul ca el să vadă că i se vorbește cu multă dragoste. Și cum îi vei arăta [cu adevărat] dragostea? Dacă-i vei spune: „**Pe multe aș fi putut să le iau de nevaste, și mai bogate și de neam mai strălucit, dar te-am ales pe tine și am fost îndrăgostit de felul tău de a fi, de bună cuviința ta, de blândețea și de întreaga ta înțelepciune**".

Apoi, pornind de la acestea, îndată și gătește calea pentru grăirile cele despre filosofie și încheie cu disprețul față de bogăție. Dacă îi vei spune cu simplitate²⁶³ câtă e deșertăciunea bogăției, o vei face să o socoată o povară. Și punând astfel temelie²⁶⁴, pe toate le vei duce apoi la capăt. Iar când ți se pare că este vremea potrivită²⁶⁵ spre a continua, nu o fă cu duritate și cu mojicie, ca unul îngust la minte, ci ia-ți prilejuri din cele ale ei și așa va deveni simțitoare [la cele spuse]²⁶⁶.

Prin urmare, îi vei zice (căci este necesar să-i vorbești mereu): „Nu am suferit să mă însor cu una care este în veacul de acum bogată și avută. Și pentru ce îți zic [asta] de mai multe ori? Nu pe degeaba te învăț eu că bogăția nu este nici o agoniseală adevărată, ci lucru vrednic de disprețuit, și poftit numai de hoți și desfrânate și de furii de morminte. Și de aceea, lăsând la o parte toate acestea, am venit la tine pentru virtutea sufletului tău, pe care o cinstesc mai mult decât tot aurul.

Căci o copilă înțeleaptă și liberă și care se îngrijește cu sârg de evlavie este mai vrednică de dorit decât întreaga lume. Pentru aceea te și iubesc și te sărut și te îmbrățișez și mai mult decât sufletul meu te prețuiesc. Căci nimic nu este viața de aici, și mă rog și te îndemn și voi face totul²⁶⁷ ca așa să ne învrednicim să petrecem în viața aceasta încât să putem să fim fără nici o teamă împreună și în veacul ce va să fie²⁶⁸.

Că timpul acesta de acum este scurt și degrab trecător. Iar dacă vom fi învredniciți să trecem viața aceasta în chip bineplăcut lui Dumnezeu vom fi pururea cu mai multă desfătare, și împreună cu Hristos, și unul cu altul.

Eu prețuiesc dragostea ta mai mult decât toate și nimic nu-mi este așa de greu și anevoios ca aceea de a fi despărțit vreodată de tine. Și chiar dacă trebuie să pierd toate și să devin mai sărac decât Irus²⁶⁹, chiar dacă voi ajunge în cele mai rele primejdii și voi pătimi [greu], ***toate îmi vor fi ușoare și lesne de purtat, atâta timp cât cele cu privire la tine vor fi în bună orânduire. Iar copiii atâta îmi vor fi doriți, câtă vreme tu te arăți iubitoare și binevoitoare față de noi. Și te rog și pe tine să faci acestea ce le-ai auzit de la mine.***

Apoi, cu aceste vorbe amestecă și cuvinte de-ale apostolilor și zi: „Așa vrea Dumnezeu: să avem dragoste și unire între noi (I Cor 7, 3). Ascultă Scriptura, care zice: «Pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa». Să nu dăm nici un prilej mincinos micimii noastre de suflet. Să curgă banii și mulțimea sclavilor și toate cinstirile lumești. Nimic nu-mi este mai de preț decât [dragostea] aceasta". Fie aur cât o fi și comori asemenea, nu-i sunt mai dorite aceste cuvinte femeii, decât [toate] acelea?

Nu te teme că se va porni cândva iubita ta împotriva-ți, ci mărturisește-i că o iubești. Căci până și curtezanele, care se dau când unuia, când altuia, se topesc când aud asemenea cuvinte din partea iubiților lor. Oare o femeie liberă și o copilă de bun neam, cum nu s-ar topi de aceste cuvinte? Ba nu numai atât, ci mai mult se va pleca la auzul lor.

Arată-ți unirea ta cu ea, punându-te de multe ori la dispoziția ei și dorind mai bine să stai pentru ea acasă decât să te duci în piață. Și prețuiește-o mai mult decât pe toți prietenii tăi și decât pe copiii ce-i ai de la ea, și chiar și pe aceștia să-i iubești pentru că o iubești pe ea²⁷⁰. Dacă face ceva bun, laud-o și te minunează de ea. Dacă face ceva nelalocul lui, și aceasta se întâmplă din pricina tinereții [și a necercării] ei, îndeamn-o și adu-i [iar] aminte²⁷¹. In tot chipul defăima [în fața ei] banii și luxul, și dezvăluie-i frumusețea cuminenției și a cuvînței și învaț-o neîncetat cele ce-i sunt de folos.

9. ***Rugăciunile să le faceți în comun.*** Fiecare să alerge la biserică [și, lăsând orice alte preocupări, să fie atent] la cele spuse și citite acolo. Iar acasă, bărbatul să întrebe pe femeie și aceea pe bărbat²⁷². Iar dacă v-ar cuprinde sărăcia, aduceți-vă aminte [și vorbiți] de sfinții bărbați, de Petru, de Pavel, care erau mai avuți decât mulți împărați și bogați, și gândiți-vă cum își petreceau viața în foame și sete.

Invaț-o pe femeie că nimic nu este înfricoșător din cele ale vieții acesteia, decât numai a se porni împotriva lui Dumnezeu.

Iar dacă cineva se va însura și va face așa [cum am spus], nu va fi cu mult mai prejos decât monahii, nici cel căsătorit decât cei necăsătoriți²⁷³.

Dacă vrei să faci mese și să dai ospete, nu este ceva necuviincios, nici vrednic de ocară, numai găsește un oarecare sfânt sărac²⁷⁴ care poate să vă binecuvânteze casa și care poate, o dată ce vă calcă pragul, să vă aducă toată binecuvântarea lui Dumnezeu. Și pe acesta

cheamă-1.

Să mai spun și un alt lucru? Nimeni dintre voi să nu râvnească să se însoare cu vreuna mai bogată decât el, ci mai bine cu una mai săracă. Că nu va veni atâta bucurie din averi, cât necaz din reproșuri, din faptul că ea a adus mai mult în casa ta, din ocări, din luxuri și din cuvintele grele [ce le vei auzi]. Că îți va spune cu ifose: „N-am cheltuit nimic din ale tale, că încă am ale mele, pe care mi le-au dăruit părinții”. Ce zici tu, femeie? Că ai ale tale? Ce-ar putea fi mai mizerabil decât vorba asta?! Nu mai ai trup care să fie al tău și [zici] că mai ai avuții care să fie ale tale? *Nu mai sunteți două trupuri după căsătorie, ci ați devenit unul singur! Iar averile sunt două și nu una?* O, [vicleană] iubire de avuție! Un singur om, o singură vietate ați devenit, și încă mai spui „ale mele”? Cuvântul acesta murdar de la diavol a venit. Toate cele care sunt mai de trebuință decât acestea ni le-a făcut Dumnezeu comune, iar acestea nu sunt comune? Nu poți spune: „a mea e lumina, al meu soarele, a mea este apa”. Oare toate cele mai de seamă sunt de obște, iar averile nu sunt comune?

Să piară averile de mii de ori, ba mai bine gis nu averile, ci voile cele libere care nu știu să se folosească [cum se cuvine] de averi, ci le cinstesc mai mult decât pe toate celelalte, învaț-o pe soție și acestea împreună cu altele! Dar cu multă bunăvoință²⁷⁵ învaț-o.

Fiindcă îndemnul acesta spre virtute are în sine multă întristare și măhnidu-ne și aceasta mai ales pentru o copilă tânără și delicată. Când îi grăiești cuvinte despre viața virtuoasă dă-i să înțeleagă și îmbelșugatul har [pe care această viețuire îl aduce] și *scoate-i mai ales din suflet pe „al meu” și „al tău”.* Când zice „al meu”, spune-i și tu: „Care sunt ale tale? Căci nu știu. Eu nu am nimic al meu. Așadar, cum zici tu *al meu* ca și cum toate ar fi ale tale?”. Iartă-i vorba. Nu vezi că așa facem și cu copiii²⁷⁶?

Iar când ia ceva din cele ce sunt ale noastre și mai vrea iar să mai răpească și altceva, să-i îngăduim și să-i spunem: „Da, ia-1, că-i al tău. Și acela”. Așa să ne purtăm cu femeia. Căci mintea ei este mai copilăroasă. Și chiar de zice „ale mele”, tu spune-i: „Da, toate sunt ale tale, ba și eu sunt al tău!”. Că acesta nu e cuvânt de lingușeală, ci mare, mare pricepere. Așa vei putea să-i dai iuțimea și să-i stingi descurajarea²⁷⁷. Lingușire este numai atunci când cineva face ceva josnic pentru un rău [oarecare]. Dar aici este vorba de cea mai înaltă filosofie. Așadar, spune-i: „și eu sunt al tău, copilașul meu. Aceasta mă sfătuiește Pavel când zice că bărbatul nu mai are stăpânire peste trupul lui, ci femeia (I Cor 7, 4).

Dacă nu mai am stăpânire peste trupul meu, ci tu ai, cu atât mai mult [ești stăpână] peste bunurile mele”. Dacă îi spui acestea ai potolit-o, ai stins focul, 1-ai rușinat pe diavol, ai făcut-o roaba ta mai mult decât pe una cumpărată cu bani, ai legat-o cu aceste cuvinte. Iar din cele ce îi grăiești învaț-o ca niciodată să nu mai zică „al meu” și „al tău”.

Și niciodată să nu o chemi [pe nume] pur și simplu, ci [orice i-ai spune, fă-o] ca dulceață, cu cinstea cuvenită, cu multă dragoste. Dă-i cinstea cuvenită și nu va avea nevoie de cinste din partea altora. Nu va avea nevoie de slavă din partea altora dacă se bucură de cinste din partea ta. Prețuiește-o mai mult decât toate și laud-o pentru toate, și pentru frumusețe, și pentru priceperea ei. Așa o vei convinge să nu mai ia aminte la nimic din cele din afară, ci să disprețuiască toate celelalte²⁷⁸, învaț-o frica de Dumnezeu și toate vor curge ca dintr-un izvor și casa va fi plină de mii de bunătăți²⁷⁹. Dacă vom căuta cele nesticăcioase, vor veni și acestea stricăcioase.

„Căutați - zice -mai întâi împărăția lui Dumnezeu și toate acestea vi se vor adăuga vouă” (Mt 6, 33).

Cum trebuie să fie socotiți copiii unor astfel de părinți?

Cum, slugile unor astfel de stăpâni?

Cum, toți ceilalți apropiați ai lor? Oare nu plini de mii de bunătăți?!

Fiindcă și robii își rânduiesc multe obiceiuri după cei puternici și se aseamănă până și în dorințele lor cu aceia, și poftesc aceleași lucruri care au fost învățați să le poștească, și grăiesc aceleași lucruri și petrec la fel [cu stăpânii]. Dacă așa ne vom modela pe noi înșine și

vom fi cu luare-aminte la Scripturi, mai multe vom învăța din ele²⁸⁰. Și astfel vom putea să bine plăcem lui Dumnezeu și să trecem toată viața aceasta în fapta cea bună și să avem parte și de bunătățile făgăduite celor ce-L iubesc pe El. De care fie ca noi toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui și Duhului Sfânt slavă, putere și cinste, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

¹⁸⁵ Familiaritate, compatibilitate, capacitate de a se potrivi unul cu altul conform rațiunilor dumnezeiești. Este și împlinire a unuia prin altul, dar numai întru și împreună cu Dumnezeu.

¹⁸⁶ Dacă e conformă cu planul, cu intențiile lui Dumnezeu. Numai în acest caz este mai puternică legătura bărbat-femeie, decât o prietenie uni-gen.

¹⁸⁷ și intensitatea

¹⁸⁸ Textual: nu se vestejește, își păstrează intensitatea, de fapt, o sporește mereu.

¹⁸⁹ In chip ascuns, pe nesimțite, fără să putem interveni.

¹⁹⁰ Dumnezeu a socotit mai importantă legătura dintre cei doi și a nu se amesteca nimic străin între ei, decât faptul că se căsătorește frate cu sora etc. Mai importantă era intimitatea și libera lor voință, decât orice altceva. Dar aceasta doar la început.

¹⁹¹ Mai multe pietre care, puse împreună, alcătuiesc o construcție.

¹⁹² Din altă ființă decât a lui Adam.

¹⁹³ Versiunea engleză traduce: „Nici nu a restrâns [Dumnezeu] nunta în jurul ei, ca nu cumva prin adunarea ei în sine și prin considerarea că ea este centrul a toate, să taie legătura cu restul”. Propoziția lipsește din versiunea românească din secolul trecut. Nouă ni s-a părut că sensul este puțin altul: Adam se închidea în sine dacă nu avea un partener, un alter ego cu care să comunice întru dăruire reciprocă. Unirea cuplului trebuie să fie cu deschidere spre creația lui Dumnezeu. Pentru un cuplu creștin nu poate exista „noi doi și restul lumii” (a la Romeo și Julieta), dar nici o risipire necontrolată, sub pretextul că trăiesc în societate. Fiecare știe cum e mai bine pentru sine și care e voia lui Dumnezeu cu sine, dar nu trebuie uitat că această deschidere spre creație trebuie să fie una strict duhovnicească; și nu toți oamenii sunt de la început duhovnicești.

¹⁹⁴ Nu l-a făcut din mai mulți oameni, pentru ca Adam, prin firea sa, să rămână veriga de unitate între toți oamenii. Firea este prima legătură între oameni. Ea se întărește atunci când omul nu se căsătorește cu vreo rudenie, ci cu „un străin”, prin aceasta întărind legătura pe care cei doi - ca vlăstare ale unor familii dezbinată - nu o mai conștientizau, legătură ce vine din faptul că avem aceeași fire.

¹⁹⁵ Căsătoria doar între frați ar fi dat caracter de castă închisă anumitor grupuri de oameni și ne-ar fi rupt de restul umanității și creației. Chiar și lucrul bun (în acest caz, căsătoria) folosit rău poate duce la dezbinare.

¹⁹⁶ Supunerea nu este față de bărbat, ci față de Domnul, care a rânduit o asemenea ordine. Prin bărbat, femeia se supune Domnului, nu bărbatului.

¹⁹⁷ Să introducă această „ierarhie”. Dar ierarhia nu este arbitrară, căci ea a fost produsă de căderea omului în păcat. Ordinea de acum este una stabilită în lumea păcatului. Dacă vrem să o abolim nu o putem face decât reîntorcându-ne la starea dinaintea căderii, spune Sfântul Ioan Gură de Aur într-un ciclu de omilii la Facere (altele decât cele traduse în colecția PSB).

¹⁹⁸ Responsabilitatea iubirii o au amândoi partenerii, dar fiecare de pe poziția rânduită lui. Așadar, nu se poate spune că doar bărbatul este conducător, ci acest lucru îl face cu ajutorul femeii. După cum și Hristos nu conduce Biserica fără conlucrarea ei de bunăvoie.

¹⁹⁹ Adevărata dimensiune a supunerii femeii, față de bărbat se realizează numai în supunerea amândurora lui Hristos.

²⁰⁰ Probabil satisfacția auditoriului masculin, care jubila că el deține rolul conducător în căsnicie.

²⁰¹ Lanțurile dragostei, ale bunăvoinței, ale grijii etc.

²⁰² Principiu ce este în flagrant conflict cu toate principiile estetice ale societății actuale.

²⁰³ Doar omul pătimaș are simpatii și antipatii în funcție de aspectul exterior ori de diferite înzestrări și talente ale unei persoane cu care intră într-o relație.

²⁰⁴ rutina, nu intervin decât în momentul când cercetăm superficial (iar superficial nu înseamnă cu puține informații, ci fără a privi cu ochiul lui Dumnezeu, fără a avea perspectiva duhovnicească asupra unui lucru). Dacă Dumnezeu a făcut creația și a văzut că este bună, iar îngerii nu s-au săturat de atâta timp să o contemple și să se uimească, cu atât mai mult noi, ca oameni pătimași, nu putem spune că am văzut cu adevărat frumusețea creației. Iar plictisul și obișnuința intervin din pricina păclei patimilor ce ne întunecă puterea văzătoare a minții. De multe ori sfinții, la simpla vedere a unui „banal” fir de iarbă, cădeau în extaz înaintea Ziditorului.

²⁰⁵ Principiu contrar cerințelor și standardelor societății actuale, dar tocmai, cu atât mai mult, singura șansă de a scăpa de cursele veacului acestuia. Bogăția se poate referi și la cele intelectuale. Este vorba de a nu dori bogăția ca finalitate în lumea aceasta și nu de a o avea pentru a ne folosi de ea spre mântuirea noastră și a altora.

²⁰⁶ La fel și azi ne alegem locurile de muncă nu văzând cât putem spori duhovnicește, ci cât venit ne aduce.

Așadar, există și ocupații primejdioase (cu atât mai mult mijloace de divertisment!) pe care trebuie să avem tăria și hotărârea să le evităm, căci nu orice lucru este compatibil cu Hristos.

²⁰⁷ Cu Adam și Eva. Dar cum suntem noi din oasele și trupul Lui?

²⁰⁸ Sfântul face apel la experiența credincioșilor, împărtășirea nu este ritual, ci simțire a lui Hristos și proba că ne simțim - nu doar că știm intelectual - ca făcând parte din trupul Lui.

²⁰⁹ E vorba de ereticii care primesc doar formal denumirea de fiu al lui Dumnezeu, fără a avea o experiență vie a acestei realități, care nu este posibilă decât în Tainele Bisericii. Este foarte asemănător cu situația confesiunilor neoprotestante de azi.

²¹⁰ Primul model (asemănare) după care se trăiește iubirea dintre cei doi a fost Hristos și Biserica, apoi omul și trupul său și acum despărțirea omului de cei prin care a primit viață și lipirea de femeie spre împlinirea trupului lor, în naștere de prunci. Se observă că ideea de trup nu se referă la ceva strict carnal, ci este o realitate de tip personalist, care se creează și se modifică permanent prin influențarea reciprocă a celor pe care îi include. Trupul este ceva extensiv, capabil de a include mereu noi elemente, ceva ce se formează continuu, asemenea Bisericii ce sporește în creșterea lui Dumnezeu (Col 2, 19) *cu condiția strictă* să se țină de capul care este Hristos și nu de învățăturile lumii acesteia, oricât ar părea de științifice și de bun-simț. Așadar familia este matcă pentru împărăția lui Dumnezeu și dacă nu va crește după legea harului, ci își va menține nenumăratele sechele și influențe păgâne și naturaliste, nu are nici o șansă de a fi cadru al îndumnezeirii în Hristos.

²¹¹ Duvouaux înseamnă împreunare, trăire împreună. Dar etimologic este împreunarea ființelor: trup și suflet. Așadar, nu poate fi vorba doar de un contact sexual, ci de o împreună ființare a întregii persoane a fiecăruia, o dăruire totală și conștientă întru Hristos.

²¹² Experiența celor doi cu Hristos în Sfintele Taine este esențială pentru înțelegerea reală și conștientă a căsătoriei. Literal, se traduce prin „părtășia la ființa [Lui]” (neTovoux), dar știm că aceasta se face prin Sfintele Taine ale Bisericii.

²¹³ Nu este atât de strânsă legătura între părinți și copil, cât este între creștin și Hristos. Ideea este foarte mult aprofundată de către Sf. Nicolae Cabasila în „Viața în Hristos”.

²¹⁴ Taina căsătoriei e legată de taina Sfintei Treimi.

²¹⁵ Nunta era o prefigurare a tainei întrupării lui Hristos.

²¹⁶ Deși nunta este preînchipuire și simbol al tainei întrupării!, asta nu înseamnă că dragostea dintre soți nu este tot o taină. Faptul alegoric nu distruge sensul literal, care presupune angajamentul concret de a-1 iubi pe celălalt, cum ne arată versetul imediat următor și tâlcuirea lui. La priceperea tainei întrupării ne ajută trăirea concretă a iubirii aproapei sub toate aspectele ei (de la soție sau soț până la sărac).

²¹⁷ Nunta despre care a vorbit Moise în *Cartea Facerii* și care conține în ghicitura înțelepciunea tainei întrupării.

²¹⁸ presupune și femeii o autoritate, nu o stare de robie, dar nu o autoritate ce vrea să iasă de sub conducerea soțului, ci una care se armonizează cu el prin supunerea reciprocă lui Hristos.

²¹⁹ Nu e vorba de inegalitate, ci de funcțiuni diferite ale celor doi, și nu pot unul fără altul.

²²⁰ Conlucrarea și unirea dintre femeie și bărbat ar trebui să fie tot atât de tare și armonioasă ca aceea dintre cap și trup.

²²¹ Femeia, prin dragoste, își depășește statutul de supusă și îl înglobează pe bărbat în sine. Ea devine cumva - de fapt fiecare din cei doi - trupul întreg, rămânând totuși supusă mădularului ei, capul. Este o taină care se experimentează, nu se explică.

²²² Adevărata viață de familie nu se poate trăi dacă nu există o experiență eclesială ca a primilor creștini. Suntem atât de „familisti”, pe cât suntem de „liturgici”. Ca să înțelegem căsătoria trebuie să fim oameni duhovnicești, în caz contrar o transformăm într-o militarie și relație juridică, iar acestea sunt trebuincioase oamenilor trupești.

²²³ Frica este o alternativă la dragoste, ca să nu fie defăimată taina lui Hristos.

²²⁴ A pune problema altuia este ceva fals. Pe bărbat să nu-l intereseze ce face femeia, ci dacă își împlinește cu sârguință ce ține de el. Asemenea femeia.

²²⁵ Creșterea duhovnicească a omului provoacă chiar și transformări fiziologice.

²²⁶ Starea duhovnicească a nunții ține de legătura intimă a celor doi cu Dumnezeu.

²²⁷ După un asemenea pasaj (și de altfel multe altele), orice pretins misoginism, văzut de criticii moderni la Sfinții Părinți, credem că este un semn al neînțelegerii totale a duhului Părinților Bisericii. Tot timpul trebuie văzut cui se adresează și în ce context, căci Sfinții se adresau oamenilor ca să-i mântuiască, nu ca să facă reci și seci judecăți de valoare și să batjocorească făptura lui Dumnezeu...

²²⁸ în rest, să domnească dragostea.

²²⁹ Se referă la pasajul dinaintea celui despre părăsirea tatălui și a mamei și a lipirii de femeie: „Nimeni nu și-a urât vreodată trupul, ci îl hrănește și îl încălzește precum și Hristos Biserica”, unde nu se face nici o specificare a modului cum să se îngrijească bărbatul de femeie, decât se aduce doar pilda lui Hristos și a Bisericii, pildă concludentă doar pentru cei ce experimentaseră taina Bisericii și nicidecum pentru cei din afară.

²³⁰ Cei doi trebuie să se armonizeze atât de fin și amănunțit, încât fiecare mișcare a inimii, a trupului, a întregii lor ființe să fie ca o singură mișcare. Aceasta se poate numai dacă se mișcă, până în cel mai mic amănunt, vorbă, gest și gând, după Hristos.

²³¹ desemnează și autoritatea, conducerea. Deci și femeia are o autoritate a ei, dar în acord și dependentă de cea a bărbatului.

²³² Ca fiecare să-și recunoască rolul și funcția proprie și să nu defăimeze sau să tindă a înlocui atribuțiile celuilalt. Tocmai în aceasta stă complementaritatea celor doi. Deci tocmai în a juca unul rolul capului și celălalt pe al trupului, cu tot ce implică aceasta, este ceea ce va salva familia și o va preface în adevărată Biserică.

²³³ Să imprime femeii un ritm, să meargă împreună în același pas cadențat către Hristos. Iar ritmul viețuirii lor este dat de măsura în care Duhul locuiește în ei. Cu cât vor fi mai duhovnicești, cu atât mersul va fi mai liniștit și mai plin de încredințarea că se vor odihni împreună în împărăția veșnică. Dar este esențial ca cei doi să aibă același puls, același ritm - ritmul lui Hristos -, altfel nu vor putea merge împreună la Hristos. Mai întâi de toate, cei doi trebuie să aibă același program duhovnicesc și strict aceleași năzuințe și dorire reală de despățimire. Nici un motiv (carieră, poziție socială, bani, poftă, nevoia de relaxare etc.) nu poate fi pus mai presus de viața duhovnicească a cuplului, căci altfel se va distruge.

²³⁴ Că vor fi un trup.

²³⁵ în sens antic, familia nu desemna doar soțul, soția și copiii, ci toți locuitorii ce trăiau sub același acoperiș. Deci intrau și servitori, sclavi, rude etc.

²³⁶ Deși pare paradoxal dacă ne gândim la pretinsul „misoginism” al Sfinților Părinți, dar rolul femeii este absolut esențial în bunul mers al familiei. Ba ar părea, după această afirmație a Sfântului, că tocmai ea este cheia păcii în familie, deși greul cade pe umerii bărbatului, cum se vede în continuare, întregă această ierarhie și întrepătrundere - de fapt „dependență” a unuia față de celălalt - este o mare taină ce se cuvine descoperită cu multă smerenie și frică. Tainele duhovnicești, fie că sunt ale pustnicilor, fie ale familiei, se trăiesc și se descoperă în Duhul Sfânt, nu se discută (cel mult se pot oferi indicații). Și tocmai pentru că sunt duhovnicești este cu putință ca omul duhovnicesc, chiar dacă nu este căsătorit, să poată vedea limpede problemele (dar și rezolvările) ce apar în căsnicie, iar adeseori cei căsătoriți să se învrednicească de mari experiențe duhovnicești, inaccesibile chiar monahilor, cum spune undeva cuviosul Paisie Aghioritul. Totul este sinceritatea și inima cu care ne apropiem de Hristos.

²³⁷ Fiecare să facă ce ține de răspunderea sa, având toți un singur scop: unitatea duhului în familie.

²³⁸ Singurul mod în care fiecare din cei doi poate să-și facă datoria proprie este să se desprindă de lume cu toată ființa și să se lipească de Dumnezeu. Orice încercare psihologizantă de conviețuire a celor doi e sortită eșecului, căci patimile din fiecare nu-i vor da pace să-l iubească cu adevărat pe celălalt. Nu e nici o diferență, în privința lepădării de lume, între monahi și căsătoriți, cum adeseori se crede. Tocmai faptul că se vehiculează azi impresia că poți fi creștin și dacă cochetezi cu patimile lumii ne stopează în efortul de a trăi real în Hristos. Primii creștini erau și căsătoriți, dar puțini erau aceia care pactizau fie și cât de puțin cu lumea. Și de aceea deveneau mucenici.

²³⁹ Spunând femeilor să se supună bărbaților ca Domnului, Apostolul a indicat un principiu general pe care Sfântul Ioan îl aplică apoi bărbaților, dar și slugilor: orice facem, să facem ca pentru Dumnezeu, și nu uitându-ne la fața omului ori la câștig etc. De aceea a zis mai sus că atunci când a rânduit modul de comportare al femeilor, l-a arătat și pe cel al bărbaților.

²⁴⁰ A face totul pentru Hristos, ca și cum Dumnezeu ar fi de față -și de fapt și este -, nu pentru soție, sau copii, sau carieră, sau câștig etc.

²⁴¹ Fiecare să se păzească să nu dea prin faptele și vorbele lui prilej de bănuială celuilalt.

²⁴² Stând toată ziua departe de ea și pălăvrăgind cu prietenii, oare nu-i dăm îndestulătoare prilejuri să ne bănuiască?

²⁴³ adică pe bărbat

²⁴⁴ Potrivirea cu ce se întâmplă azi, credem că nu mai are nevoie de comentariu.

²⁴⁵ Textul nu se referă la faptul că femeia este lipsită de minte, ci la aceea că este mai gingașă și mai sensibilă, nu atât de cerebrală ca bărbații, și are nevoie de multă delicatețe în comportarea soțului. Acesta este cazul general, dar pot fi și excepții, când femeia este *bărbată* (nu masculinizată, cum se întâmplă azi), iar Sfântul ține cont în asemenea cazuri de specificitatea situației (a se vedea prima predică despre Aquila și Priscilla).

²⁴⁶ din cele ale lumii

²⁴⁷ Adevărata trăire creștinească, în fapta cea bună și curăția inimii.

²⁴⁸ Ne pare că acest pasaj se referă și la atmosfera din timpul nunții (inclusiv pregătirea pentru primirea invitaților), dar și la cea de după plecarea oaspeților. Dacă mireasa va fi obișnuită cu simplitatea, nu se va întrista că se va reîntoarce de la atmosfera aceea fastuoasă și sărbătorească la simplitatea vieții de zi cu zi. În caz contrar, ea ar rămâne cu iluzia că scopul vieții este să trăim la fel ca în noaptea nunții, în fast și strălucire. Celelalte lucruri bune sunt discutate imediat mai jos.

²⁴⁹ Duhul și mireasma duhovnicească a omului se reflectă la modul fizic în ambianță, odihnind sau tulburând pe cei care intră în casa unde locuiește. Pentru aceea simțim atâta pace lângă moaștele sfinților sau în locuințele oamenilor duhovnicești, și agitație în casele oamenilor pătimiși. Iar aceste stări, ale celui ce locuiește acolo, se transmit și prin amenajarea și mobilierul locului.

²⁵⁰ Pe atunci atmosfera de nuntă (poate chiar petrecerea de nuntă) ținea mai multe zile. Este echivalentul de azi al

atât de gustatei „luni de miere”. Din analiza Sfântului se vede că această „lună de miere” are influențe contrarii asupra ulterioarei căsnicii. „Luna de miere” este de fapt o închipuire și o evadare din realitatea duhovnicească a ceea ce înseamnă cu adevărat nunta. Toată viața trebuie să fie o lună de miere, iar mierea e Hristos. Iar azi, în luna de miere, de obicei, cei doi se dedau la toate plăcerile și desfătările lumii acesteia, când acei bani și timp ar putea să-i utilizeze în așa fel încât să conștientizeze harul ce l-au primit în Sfânta Taină și să-L mențină pe Hristos, în chip simțit, între ei. Spre exemplu, ar putea face împreună fapte de milostenie și rugăciune adâncă, lucruri care ar putea spori unirea lor duhovnicească.

²⁵¹ Principiul enunțat aici de Sfântul Ioan este mai general. Este vorba de a nu ne lega de vreo imagine ce ni se induce din exterior (în cazul textului: să nu se lege mireasa de imaginea festivă a camerei de nuntă, de împodobirea mesei, de aranjamentele ambientale etc). Spre exemplu, dacă mergem la cumpărături, de ce ne este plăcut să mergem în supermarket-uri strălucitoare? Pentru că, de acolo primim, la modul inconștient, o anumită viziune despre ce înseamnă viața și bucuriile ei (în general, tristețile nu prea sunt înfățișate) și apoi, tot ce nu cadrează cu acea imagine, vom respinge. De pildă, vedem cât de strălucitor este să ai faianță în baie, un anumit tip de cadă, robinete ce reflectă lumina etc. Din acel moment, pentru că am acceptat acea imagine și o avem ca ideal, orice baie ce nu este conformă cu acea imagine ni se pare necivilizată. Prin urmare, ne vom zbate să ne facem și noi o baie la fel de frumoasă. Dar pentru asta trebuie bani pe care, poate, nu-i avem. Atunci începem să-i câștigăm (dacă nu avem posibilitatea, umblăm mereu mâhniți); și așa ne agităm din ce în ce mai mult și ne epuizăm. Devenim mai irascibili și când, într-un târziu, dobândim baia cu pricina, ne bucurăm puțin de ea, eventual ne lăudăm cu noua achiziție ori de câte ori avem prilejul, dar de agitația și nervozitatea acumulate în suflet nu vom mai putea scăpa, cel puțin prin metode psihologice.

²⁵² Nu va mai admite nici la nuntă dansuri și-muzică lumească, dar nici în viața privată nu va mai dori să asculte sau să vadă așa ceva.

²⁵³ Bine ar fi să nu mai iscodim atât învățăturile Sfinților, ci să le punem în practică, pentru ca așa, cu rugăciunile lor, să dobândim rodul fegăduit de ei și pe care ei îl cunosc din cercare.

²⁵⁴ Enoriașii Sfântului, probabil, începuseră să rădă de el în biserică și să facă glume pe seama lui, că un om în toată firea se putea ocupa de astfel de absurdități (în ochii lor) și putea fi atât de obtuz la minte și anacronic cu moda vremii.

²⁵⁵ Nu poate bunul-simț și mintea oricui să accepte învățătura lui Hristos în toată radicalitatea ei.

²⁵⁶ Cheia educației este exemplul personal și, mai ales, stăruința în viața duhovnicească. Această stăruință (numită și program duhovnicesc) este cheia acestui proces. Dar este nevoie ca cel care îl educă pe celălalt să nu admită nici o abatere de la legea duhovnicească, nici o concesie duhului lumesc, decât în cazuri asupra cărora a chibzuit îndelung și cu multă rugăciune. Modul de a fi sobru și adunat lăuntric (nu ursuz și închis) va avea în timp (și nu deodată, la comanda noastră) influențele benefice asupra partenerului. Spre exemplu, Sfânta Monica, mama fericitului Augustin, a statornicit într-o nevoiță și rugăciune ani de zile pentru ca, până la urmă, fiul ei să se convertească real (nu formal).

²⁵⁷ Procesul de educație este asemenea sculptării unei forme din piatră brută: el cere răbdarea și finețea artistului.

²⁵⁸ Timpul necesar modelării și schimbării caracterului partenerului mai lumesc.

²⁵⁹ cu concizie. Dar pentru a le spune concise trebuie să știi exact ce să spui și să ai experiența lor.

²⁶⁰ desemna femeia care o conducea pe mireasă la casa mirelui și o povățuia în chestiuni de etică feminină în viața de familie. Or, acest rol, deși nu este neapărat, îl deține nașa mirilor.

²⁶¹ Discutarea celor mai delicate chestiuni nu țin de domeniul medical ori al psihologului de familie, ci trebuie dezbătute în Biserică, fără a socoti că aceste lucruri sunt tabu și nu pot fi discutate în locașul sfințit. După afirmația Sfântului, îndrumările și cateheza - fie și a vieții sexuale, ca să nu mai vorbim de celelalte aspecte - țin de o înaltă treaptă duhovnicească a celui ce învață. Prin urmare, nu oricine poate sfătui în asemenea probleme, chiar dacă are pregătire medicală și psihologică adecvată, ci omul duhovnicesc, care poate să le judece pe toate prin Duhul Sfânt. Desigur, acest lucru, după credința fiecăruia, nu înseamnă că nu se poate apela și la elemente de medicină, dar nu acestea constituie esențialul, cum se procedează din nefericire azi.

²⁶² Condiție esențială pentru ca soțul să-și poată învăța soția. De fapt, prezența harului, fie și cât de puțin simțită, și sentimentul nevredniciei de a fi dascăl altuia sunt necesare în orice proces de catehizare creștină.

²⁶³ în sensul de: cu concentrare, la obiect, punctând și atingând exact coardele care trebuie ale sufletului, pentru a o face să accepte virtutea în viața ei. Dar a atinge cu succes și finețe sufletul unui om -mai ales când miza este viața veșnică - ține doar de Duhul Sfânt și nu de metodă psihologică, deși manipularea maselor se bazează tocmai pe tehnici psihice, în acest caz, simplitatea și nevinovăția omului duhovnicesc este mai spornică decât sofisticata tehnică psihică.

²⁶⁴ Adică primind acceptul ei că merită să se nevoiască împreună pentru mântuire și să se lepede de lumea aceasta. Dacă unul din cei doi nu-și dă asentimentul total va fi foarte greu, căci pofta lumii acesteia poate fi oricând reactivată pentru simplul motiv că unul din ei nu a lepădat-o cu toată vehemența și hotărârea. De aceea, lucrul de cea mai mare importanță este ca cei doi să fie de acord să înfăptuiască, prin lucrare, și nu doar la nivel intelectual, maximalitatea învățăturii lui Hristos. Este neapărat de trebuință acceptul lăuntric al celor doi.

²⁶⁵ Pentru a observa când este momentul să acționăm trebuie să fim foarte atenți și delicați la tot ce se întâmplă

cu celălalt, la toate aspectele personalității sale, să observăm care sunt lucrurile care îi fac plăcere și bucurie și, pornind de la acelea, să-i vorbim și să-l modelăm după Hristos. Este aceeași problemă ca în pasajele anterioare: doar un om de rugăciune, cu multă trezvie lăuntrică, și mai ales dragoste pentru aproapele, poate acționa eficient.

²⁶⁶ Modelarea celuilalt nu se poate face programatic, după metodă prestabilită (căci mai devreme sau mai târziu eșecul va fi garantat), ci cu multă finețe, intrând în relație intimă cu el. Dar această răbdare și delicatețe nu o poate avea decât cel ce-și iubește dumnezeiește, în Duhul Sfant, aproapele. Totul se petrece spontan dacă există trezvie duhovnicească; căci Dumnezeu, la vremea potrivită, va scoate la iveală patimile ce trebuie tămăduite în fiecare, numai noi să nu pierdem acel prilej.

²⁶⁷ Rugăciunea către Dumnezeu și îndemnul către partener trebuie împlinite prin lucrarea celor cerute prin rugăciune și prin a fi exemplu pentru celălalt cu fapta. Doar așa modelarea celuilalt se face cu putere.

²⁶⁸ Căsătoria este o taină pentru veacul viitor, nu doar pentru veacul acesta. Pentru cei în stare, moartea partenerului îi face să aleagă mai departe văduvia, având în vedere că soțul mort este de fapt viu în Hristos, iar cei doi rămân uniți pentru vecie în Hristos.

²⁶⁹ cerșetor din poemele homerice

²⁷⁰ Este mult mai importantă iubirea celor doi decât copiii, care nu sunt decât rodul dragostei. Copiii, ca rod al dragostei, pot sau nu să fie, însă legătura duhovnicească a celor doi nu trebuie să aibă de suferit. Totul (și căsătorie și copii) trebuie făcut cu un singur scop: a dobândi împreună împărăția veșnică.

²⁷¹ Actualizează ceea ce i-ai spus mai înainte. Răul, o dată înfăptuit, actualizează o stare profundă care nu a fost total tămăduită, în asemenea caz, remediul este a scoate la suprafață, a actualiza fondul bun pe care ea l-a primit de la partener.

²⁷² Este un test pe care ar trebui să și-l facă soții: cât de atenți au fost în Biserică la cele auzite și să-și lămurească nedumeririle, discutând. De pildă, Evanghelia din ziua respectivă sau Sinaxarul pot fi discutate la masă sau când se fac alte treburi în comun (curățenie, pregătirea mesei pentru primirea de oaspeți etc). Important e faptul de a nu renunța la acest obicei, ci de a-l ține, chiar dacă uneori o facem în silă. În asemenea cazuri de ariditate a cuplului, citirea în comun din Sfinții Părinți sau din alte cărți duhovnicești este de cel mai mare ajutor.

²⁷³ N_{ar} trebui să existe diferențe semnificative între viața monahală și cea de familie. Singurul lucru ce ne-ar putea deosebi este că unii au partener, iar alții nu. Viața Sfintei Gorgonia, în descrierea Sfântului Grigorie Teologul, este concludentă în acest sens (A se vedea *Viețile Sfinților căsătoriți*, Ed Sofia, 2001).

²⁷⁴ Orice sărac este sfânt (de fapt orice om), căci Hristos spune că pe El îl primim când primim acel sărman.

²⁷⁵ Literal, „cu mult har”. Să ai mult har când o înveți, multă dragoste, îngăduință și smerenie, colorând cu veselie greutatea unei vieți de nevoie, care i se poate părea foarte ostentivă în sine. Esențial este ca cei doi să aibă experiența harului și atunci toată osteneala va fi covârșită de râvna aprinsă pentru virtute. Iar pentru dobândirea harului ție este necesară multă smerenie și dragoste, rugăciune îndelungată și stăruitoare etc.

²⁷⁶ îi muștră, dar apoi îi iertăm.

²⁷⁷ Este momentul în care cel supărat nu mai dorește să continue drumul către desăvârșire. Atunci e nevoie de acel tact duhovnicesc, plin de dragoste jertfelnică, spre a-i risipi încrâncenarea și a reaprinde nițoarele inimii lui.

²⁸⁰ Modelarea celor din jur tine de imprimarea în noi înșine, în mod practic, a unui ritm de viață duhovnicească. Dacă vom avea acest program duhovnicesc, pe care să-l ținem cu acrivie (în duhul dragostei, fiu al ritualismului), avem șanse să înțelegem și Scriptura, căci dreapta nevoie, într-o smerenie a inimii, ne va deschide mintea spre înțelegerea adâncă a Cuvântului lui Dumnezeu, și vom putea să aplicăm principiile extrase din Scripturi în toate situațiile concrete cu care ne confruntăm.

I. Nunta din Cana Galileii

1. „Iar a treia zi s-a făcut nuntă în Cana Galileii. Și a fost chemat și Iisus la nuntă. Și erau și Mama lui Iisus acolo și frații Lui” (In 2, 1-2).

Am spus și mai înainte²⁸¹ că El era cunoscut mai ales în Galileea. Pentru aceea L-au și chemat la nuntă și S-a dus. Că n-a căutat la vrednicia Sa, ci la binefacerile noastre. Fiindcă Cel Ce nu S-a socotit nevrednic ca să ia chip de rob (Flp 2, 7) cu atât mai mult nu a socotit lucru nevrednic să vină la nunta robilor. Cel Ce a șezut la masă împreună cu vameșii și cu păcătoșii, cu atât mai mult nu a nesocotit să stea la ospăț cu cei ce erau de față la nuntă. Iar cei care L-au chemat nu aveau despre El o părere sănătoasă, nici nu L-au chemat ca pe unul din cei mari, ci pur și simplu ca pe unul din cei mulți și ca pe un cunoscut. Și acest lucru l-a lăsat să se înțeleagă evanghelistul când a zis: „Și erau și Mama lui Iisus acolo, și frații lui”. Precum au chemat-o pe aceea și pe frați, așa L-au chemat și pe Iisus.

„Și, terminându-se vinul - zice -, a zis mama Lui: *“Nu mai au vin.”* Vrednic lucru este a cerceta aici de unde i-a venit Mamei Sale să-și închipuie ceva măreț despre copilul ei. Căci nu făcuse [până atunci] nici o minune. Fiindcă spune Scriptura că „acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii” (In 2, 11).

2. Iar dacă ar zice cineva că nu este îndeajuns faptul că a zis simplu „în Cana Galileii” spre a socoti că acesta este începutul minunilor - fiindcă se poate ca aceasta să fi fost cea dintâi în acel ținut și nu cea dintâi dintre toate, căci, de bună seamă, va mai fi făcut El altele, în altă parte- îi vom răspunde ceea ce am spus și mai înainte. Și care e răspunsul? Acela pe care l-a dat și Ioan: „Eu nu-L știam, ci ca să se arate lui Israel, pentru aceea a venit ca să-L botez” (In 1, 31).

Dacă din cea dintâi vârstă ar fi făcut minuni, nu mai aveau trebuință israeliții să li-L arate altul. Fiindcă după ce a ajuns la vârsta bărbăției, nu numai celor din Iudeea S-a făcut cunoscut prin minuni, ci și celor din Siria și chiar celor mai de departe, și aceasta în numai trei ani. Ba nici de trei ani n-ar fi avut nevoie ca să Se facă arătat, căci îndată după prima minune a și ieșit pretutindenea vestea despre El.

Așadar, dacă Cel Ce a strălucit cu mulțimea minunilor în așa scurt timp Și-a făcut tuturor cunoscut numele, cu cât mai mult, copil fiind, dacă făcea minuni din cea dintâi vârstă, nu putea să fie uitat numai în atâta vreme! Căci întâmplările ce par nemaiauzite și care s-au petrecut cu un copil, timpul le face de două ori mai vestite și de trei ori, ba chiar de mult mai multe ori. Însă nimic nu a făcut pe când era copil, ci numai acest lucru îl mărturisește Luca, că fiind de doisprezece ani a șezut împreună cu dascălii [templului] și prin întrebările pe care le punea părea un copil minunat (Le 2, 46).

Dar și pentru altă [pricină], [de astă dată] rațională, nu a început să facă minuni din cea dintâi vârstă: fiindcă [iudeii] socoteau că lucrul acesta este închipuire. Căci dacă mulți erau bănuitori față de un om în puterea vârstei, dacă făcea aceasta, cu atât mai mult dacă un băiețuș făcea minuni, mistuiți cum erau de invidie, l-ar fi pironit pe cruce mai înainte de vremea cuvenită.

Și dacă însele lucrurile iconomiei²⁸² nu au fost crezute [de oameni], de unde i-a venit Mamei Sale să-și închipuie ceva mare despre El?

Din aceea că El începuse să Se descopere: și din faptul că a fost arătat de Ioan și din cele spuse de El ucenicilor (In 1, 19-51). Iar mai înainte de toate acestea, însăși zămislirea și cele ce s-au petrecut după Nașterea Lui i-au dat cele mai înalte cugetări despre Copilul ei. „Căci a auzit - zice - toate cele despre Prunc și le păzea în inima ei” (Le 2, 19). Dar pentru ce nu le-a spus acestea mai înainte de [întâmplarea din Cana]? Fiindcă, și asta am mai spus-o, atunci numai a primit voie²⁸³ să-L facă arătat.

Mai înainte era ca unul din cei mulți și ca ei petrecea. Pentru aceea nici nu a îndrăznit Mama Sa să spună așa ceva către El. Dar când a auzit că Ioan a venit tocmai pentru El și că I-a mărturisit cele pe care I le-a mărturisit, și că avea ucenici, atunci, nemaifiind vin, luând îndrăzneală, L-a rugat, zicându-I: „Nu mai au vin”. Fiindcă voia ca și acelor [nuntași] să le facă bucurie²⁸ și pe sine să se facă mai strălucită prin fiul ei.

Și de bună seamă că s-a întâmplat și cu ea ceva omenesc, ca și cu frații Lui, când au zis „Arată-Te lumii” (In 7, 4), dar de fapt voiau ca ei să se slăvească de pe urma minunilor. De aceea și El i-a răspuns mai apăsător, zicându-i: „Ce este mie și ție, femeie? Încă n-a sosit ceasul Meu”, însă că **El se sfia foarte de cea care L-a născut, ascultă-1 pe Luca, cel care povestește cât de supus le era părinților (Le 2, 51), iar Ioan evanghelistul arată cum S-a îngrijit pentru ea mai dinainte, chiar în ceasul răstignirii (In 19, 25-27).**

Când părinții trupești nu împiedică cu nimic, nici nu se pun de-a curmezișul vreunui din lucrurile cele după Dumnezeu, suntem datori și este de neapărată trebuință să-i ascultăm. Iar a nu face aceasta este primejdie mare. Dar când cer ceva nepotrivit și împiedică ceva din cele duhovnicești, nu trebuie să-i ascultăm nicidecum.

Pentru aceea i-a și răspuns aici astfel, după cum a făcut-o și în altă împrejurare, când a zis: „Cine este mama Mea și frații Mei?” (Mt 12, 48). Căci [frații Săi] nicidecum nu aveau despre El părerea care trebuia. Dar fiindcă ea L-a născut, s-a socotit pe sine îndreptățită, după obișnuința maicilor, ca să-I poruncească toate, când ar fi trebuit să-L cinstească și să I se închine ca Stăpânului [a toate]. De aceea i-a răspuns atunci așa [Mamei Sale].

Gândește-te cum S-a simțit când tot poporul și gloatele stăteau în jurul Lui și mulțime de ascultători îl sorbeau, când le punea înainte învățătura Sa, iar Mama Sa, venind în văzul tuturor, L-a întrerupt din cuvântare ca să vorbească cu ea. Ba nici înăuntru nu a voit să vină, ci El să Se ducă afară, ca să vorbească singur numai cu ea.

De aceea a și zis: „Cine sunt mama Mea și frații Mei?” Nu ca să o ocărăscă și să se înalțe mai presus de cea care L-a născut. Departe de El aceasta! **Ci fiindcă era de folos să n-o lase să gândească despre El cele mai de jos, ci cele mai înalte. Căci dacă Se îngrijea de ceilalți și făcea toate ca să le pună în inimă părerea dreaptă despre Sine, cu mult mai mult făcea aceasta pentru Mama Sa.**

Și fiindcă era firesc ca nici dacă L-ar fi ascultat să nu fi vrut să se lase convinsă de Fiul ei - socotind că i se cuvine în tot locul întâietatea, deoarece îi era mamă - de aceea a răspuns astfel celor care i-au spus [că este așteptat afară]. Că nu ar fi putut s-o suie altfel de la o părere smerită despre El la una înaltă, dacă ea ar fi așteptat totdeauna să i se dea cinste de către Fiul său și nu ar fi venit [vreodată] la El ca la Stăpânul tuturor.

Și aici, pentru aceeași pricină îi spune: „Ce este Mie și ție, femeie?” Dar nu mai puțin și din altă pricină de neapărată trebuință! Care anume? Ca nu cumva să fie vreo bănuială²⁸⁵ [după aceea] asupra minunilor săvârșite. Fiindcă ar fi trebuit să fie rugat de cei ce aveau nevoie [de vin] și nu de Mama Sa. Cum așa? Păi cele ce se fac din rugămintea alor tăi, chiar dacă sunt lucruri mari, adesea le par celor ce privesc mai dinainte ticluite. Dar când înșiși cei ce au nevoie se roagă, minunea iese de sub orice bănuială, iar lauda este curată și folosul mare.

3. Căci și un medic, chiar dacă ar fi foarte priceput, intrând într-o bolniță cu mulți bolnavi, dacă nu ar asculta nimic de la cei neputincioși, nici de la cei ce le-au venit în vizită, ci ar mângâia-o doar pe mama sa, va fi bănuț și disprețuit de cei bolnavi și nimeni, nici dintre cei ce zac în pat, nici dintre cei ce sunt lângă ei, nu va crede că este în stare să facă ceva bun și vrednic de uimire. Pentru aceea a și certat-o atunci, zicându-i: „Ce este Mie și ție, femeie?”

Și așa, a învățat-o să nu mai facă asemenea lucruri în viitor. ***Căci dacă Se îngrijea până și de cinstea Maicii Sale, cu atât mai mult Se îngrijea de mântuirea sufletului și de binefacerea cea pentru cei mulți, pentru care a și îmbrăcat trup. Nu ca să Se dea mai***

presus de Maica Sa a zis aceste cuvinte, ci rânduind multă purtare de grijă pentru ea și ca să pregătească cu vrednicia cuvenită minunile ce le va face.

Iar că o cinstea foarte, chiar dacă n-ar reieși din alte [împrejurări], însuși faptul că a certat-o dă mai cu seamă mărturie îndestulătoare. Căci prin faptul că i-a atras luarea-aminte a arătat **că se sfaia foarte tare de ea**. Cum și în ce fel, vă vom spune în cele ce urmează. Ia gândește-te la femeia care a zis: „Fericit e pântecul care Te-a purtat și sânii la care ai supt” (Le 11, 27), iar El i-a răspuns: „Așa este, dar fericiți cei ce fac voia Tatălui Meu”. **Socotește că în același scop au fost spuse [de El] și acele cuvinte. Căci [un astfel de] răspuns nu era al unuia care își respinge mama, ci al unuia care arată că nu ar fi ajutat-o cu nimic [acele vorbe de laudă], dacă ea²⁸⁶ nu ar fi fost foarte bună și credincioasă²⁸⁷.**

Și dacă nu îi ajuta cu nimic Mariei să-L nască pe Hristos, dacă nu ar fi avut și suflet virtuos, cu cât mai mult pe noi nu ne va putea ajuta cu nimic faptul că avem tată sau mamă sau copil virtuos, dacă suntem departe de virtutea aceluia.

„Căci fratele - zice David - nu izbăvește; oare va izbăvi omul?” (Ps 48, 7). **In nimic altceva - după harul lui Dumnezeu - nu trebuie să avem nădejdea mântuirii, decât numai în faptele proprii.**

Căci dacă singur faptul în sine [de a-L naște trupește pe Hristos] ar fi fost de vreun folos Fecioarei, ar fi fost de folos și iudeilor - căci Hristos era după trup din neamul lor -, ar fi fost de folos și orașului în care S-a născut, ar fi fost de folos și fraților Săi. Dar câtă vreme au fost cu negrijă față de ei înșiși, nu le-a fost de nici un folos înrudirea cu Hristos, ci și ei erau osândiți împreună cu restul lumii și atunci [numai] au fost admirați, când au strălucit cu fapta lor cea bună. Iar orașul a căzut și a ars și nu a avut nici un câștig din aceasta²⁸⁸. Au pierit în chip jalnic și rudele după trup, neavând nici un câștig pentru mântuire, din aceea că erau rude după trup, de vreme ce nu aveau și apropierea de virtutea Lui. însă mai mari decât toți aceștia s-au arătat apostolii, fiindcă au îmbrățișat apropierea de El printr-un mod de viețuire adevărat și plin de râvnă, prin aceea că s-au supus [cu totul] Lui.

Să învățăm și noi, dar, de aici că avem nevoie în tot locul de credință și de viețuire luminoasă și strălucitoare [în virtute]. Căci numai acest lucru ne poate mântui. Fiindcă și rudele Lui, câtăva vreme, au fost foarte cinstite pretutindeni, dar noi nu le mai știm nici măcar numele, pe când viața și numele apostolilor sunt laudate în tot locul. Prin urmare, să nu cugetăm nimic măreț despre neamul bun după trup, ci și de-am avea mii de înaintași străluciți, să ne sârguim noi înșine să întrecem virtutea acelora, știind că nimic nu vom dobândi de pe urma sânguinții altora la judecata viitoare, ba aceasta ne va fi pricină de și mai mare osândă. Că fiind din părinți buni și avându-i pildă de acasă, nici așa nu i-am urmat ca pe niște învățători ai noștri. Iar acestea le zic acum fiindcă văd pe mulți elini, când ne luăm cu ei la întrebări despre credință și îi îndemnăm să se facă creștini, că vorbesc despre rudenii și strămoși și zic: „Toți apropiații mei, și din afară și casnici, sunt creștini adevărați”. Și la ce-ți folosește asta, ție, cel vrednic de plâns? Căci aceasta mai mult te va pierde, fiindcă nu te rușinezi de mulțimea casnicilor să alergi și tu la adevăr. Și iarăși, sunt alții, credincioși, care nu se griesc de viețuirea lor [duhovnicească], ci atunci când sunt îndemnați la virtute își aruncă în față una ca asta: „Tata și bunicul și străbunicul erau tare evlavioși și sârguitori”. Dar mai cu seamă asta te va osândi, că, fiind urmaș al unor asemenea oameni, ai lucrat în chip nevrednic de rădăcina [din care te tragi].

Auzi ce zice profetul către iudei: „A robii Israel unei femei și de o femeie era păzit”. Iar Hristos [spune]: „Avraam, tatăl vostru, s-a bucurat să vadă ziua Mea și a văzut-o și s-a bucurat” (In 8, 56). **Și oricum am întoarce-o, isprăvile înaintașilor nu numai că nu sunt spre lauda, ci mai degrabă spre osândă celor ce se fălesc cu ele.**

Știind dar acestea, să lucrăm noi înșine toate, încât să putem fi mântuiți prin faptele²⁸⁹ noastre, ca nu cumva să ne înșelăm cu nădejdea în alții și atunci [la judecată] să aflăm că am rătăcit degeaba, fiindcă nu ne este de nici un folos cunoștința aceasta²⁹⁰. „Căci în iad - zice -

cine se va mărturisi Ție?" (Ps 6, 5).

Așadar, să ne pocăim aici, ca să avem parte de bunătățile veșnice, de care fie ca noi toți să ne bucurăm cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și împreună cu Care Tatălui și Duhului Sfânt slavă și putere în vecii vecilor. Amin.

²⁸¹ în omilia despre Natanael (In 1, 43-51).

²⁸² Toate faptele pe care Hristos le-a făcut pentru mântuirea noastră. Dacă minunile făcute special pentru a arăta cine este Hristos nu i-au convins pe oameni că El este Dumnezeu, de unde putea să gândească Maica Domnului asemenea lucru despre El?

²⁸³ împuternicire, mandat de la cineva mai înalt decât ea.

²⁸⁴ Se poate traduce și prin „să le dea har acelora”.

²⁸⁵ Să nu trezească ideea cum că cel care îl roagă și cel ce face minunea au fost complici și s-au înțeles mai dinainte.

²⁸⁶ Mama Sa

²⁸⁷ Răspunsul Mântuitorului nu face decât să confirme starea duhovnicească excepțională a Mamei Sale. Sensul discursului de până aici nu este de a o înjosi pe Maica Domnului, cu atât mai puțin o dezbatere asupra păcătoșeniei ei, ci de a arăta că nici o legătură formală - fie ea chiar filială - nu ne poate mântui și nu ne poate curăța de patimi, dacă nu există o dispoziție corespunzătoare a voinței noastre. Iar că - sub ceea ce noi numim „aspect dogmatic” - Sfântul avea mare cinste pentru Maica Domnului și îi pune în valoare rolul în Taina mântuirii noastre, dăm un scurt pasaj dintr-o predică despre sărbătoarea Sfintei Cruci: „Ai văzut biruința minunată? Ai văzut isprăvile Crucii? Să-ți spun și altceva, mult mai minunat? Învață și felul biruinței și atunci și mai mult te vei uimi. Prin cele prin care a fost biruit diavolul, prin acelea 1-a biruit și Hristos. Și, luând aceleași arme pe care le-a folosit acela, prin ele 1-a zdrobit. Cum anume, ascultă: fecioara și lemnul și moartea erau simbolurile înfrângerii noastre. Fecioară era Eva, că nu a cunoscut bărbat. Lemn era pomul și moartea era pedeapsa lui Adam. Dar iată, fecioara și lemnul și moartea, simboluri ale înfrângerii, s-au făcut simboluri ale biruinței, în locul Evei este Măria; în locul pomului cunoștinței binelui și răului, lemnul Crucii; în locul morții lui Adam, Moartea lui Hristos. Ai văzut cum prin cele prin care odinioară a biruit [pe om], prin acestea a fost supus?” (PG 49, 396)

²⁸⁸ Din faptul că era patria lui Hristos. Și azi se observă aceeași atitudine, când faima cuiva se răsfrânge asupra locului, și de multe ori spunem că suntem de loc din cutare oraș, locul de naștere al cutărei personalități, sau ucenicii cutărui mare duhovnic etc. Aceasta, fără o asimilare la nivel personal, nu face decât să ne semețească și să ne blocheze înaintarea duhovnicească.

²⁸⁹ Nu faptele noastre în sine ne mântuiesc, căci epyov înseamnă a pune în lucrare ceva aflat în potență. Harul Duhului îl avem de la Botez și, prin urmare jfkpta nu este decât o actualizare a harului Botezului J (sau a altor Sfinte Taine). A se vedea Sf. Marcu Ascetul - Despre cei ce socotesc că se mântuiesc prin fapte, Filocalia voi I.

²⁹⁰ Cunoașterea învățării fără aplicarea ei sau simpla familiaritate ori înrudire cu oamenii duhovnicești nu ne pot mântui, ci numai conlucrarea noastră cu rugăciunile acelora și cu harul lui Dumnezeu.

II. „Ce este Mie și ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu.”

A ține cuvânt [de învățătură] este o oarecare osteneală. Iar aceasta și Pavel o spune lămurit: „Preoții care cârmuiesc bine să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei care se ostenesc cu Cuvântul și cu învățătura” (I Tim 5, 17). Dar osteneala aceasta voi aveți putere să o faceți fie ușoară, fie grea. Dacă lepădați cele grăite - sau chiar dacă nu le lepădați, nu le arătați nici cu fapta-, pentru noi grea va fi osteneala, căci muncim în *zadar*. Dacă însă luați aminte și arătați [cele spuse] prin fapte, nu vom simți sudoarea osteneții. Căci rodul ce se naște din osteneală nu mai lasă să iasă la iveală greutatea munciiT]

Așadar, dacă vreți să se ațâțe sârgul [] nostru și nu să se stingă ori să slăbească, arătați-ne, vă rog, roadă, ca văzând pe Cel Ce Se îngrijește de seceriș, și noi să ne hrănim cu nădejdea unei recolte frumoase, și gândindu-ne la bogăția noastră, să nu facem doar de mântuială lucrarea această frumoasă²⁹¹. Căci nu mică nedumerire avem și azi în cercetarea [Scripturii].

După ce Mama lui Iisus a zis că nu mai au vin, Hristos i-a răspuns: „Ce este Mie și ție, femeie? Nu a venit încă ceasul Meu”. Dar zicând aceasta a făcut totuși ceea ce i-a spus Mama Lui. Acest lucru nu este mai puțin, decât cel de ieri, o problemă. Dar dacă îl vom ruga chiar pe Cel Ce a făcut minunea, vom primi dezlegarea²⁹². Că nu numai aici zice, ci și altundeva. Același evanghelist arată că: „Nu puteau să-L prindă, că încă nu sosise ceasul Lui” (In 8, 20). Și iarăși: „Nimeni nu a pus mâinile pe El, că încă nu venise ceasul Lui” (In 7, 30). Și: „A venit ceasul. Slăvește pe Fiul Tău” (In 17, 1). Toate acestea le-am adunat aici de prin întreaga Evanghelie ca să le dăm la toate o singură dezlegare. Care e aceasta? Nu fiindcă ar fi fost Hristos supus necesității vremurilor sau ceasurilor a zis „Mu a venit încă ceasul Meu” (căci cum ar putea să se întâmple aceasta cu Făcătorul vremilor, și al timpurilor, și al veacurilor?²⁹³), ci, prin aceste expresii, vrea să arate lămurit că **[Hristos] toate le lucrează la timpul cuvenit și nu le face pe toate deodată și oricum**.

Căci s-ar fi produs o amestecare și o neorânduială dacă nu făcea fiecare lucru la vremea lui, ci le-ar fi plămădit pe toate deodată: și Nașterea Sa, și învierea și Judecata [lumii]. Ia aminte, dar! A trebuit să facă creația, dar nu a făcut-o toată deodată. Trebuia să facă pe bărbat și pe femeie, dar nu i-a plămădit deodată. Trebuia ca neamul omenesc să fie osândit la moarte, dar să fie și învierea, însă mare este distanța dintre ele. Trebuia să fie dată Legea, dar nu în același timp cu harul, ci pe fiecare l-a iconomisit la vremea cuvenită. Așadar, Hristos nu este supus necesității vremilor, căci El este Cel Care a pus rânduială în vremi, tocmai pentru că este Făcătorul lor. Dar Ioan a spus aici că Hristos a zis „Nu a venit încă ceasul Meu”, ca să arate că nu era încă cunoscut celor mulți și că nu avea nici ceata întreagă a ucenicilor, căci îl urmaseră numai Andrei și, împreună cu el, Filip. Ba, mai mult, nici chiar aceștia toți [care erau cu El] nu-L cunoșteau cum trebuie, nici Mama Sa, nici frații. Deoarece chiar după [ce făcuse] multe minuni, evanghelistul spune despre frații Lui că „Nici frații Lui nu credeau în El” (In 7, 5). Însă nici cei de la nuntă nu-L știau. Căci [dacă L-ar fi știut], ar fi venit chiar ei, care aveau nevoie, să-L roage. Pentru aceea zice: „Nu a venit încă ceasul Meu”. *Nu sunt cunoscut celor de față - [zice Iisus] - nici celor care au văzut că s-a terminat vinul Lasă-i să simtă ei mai întâi²⁹⁴ acest lucru. Fiindcă n-arfi trebuit ca ei să audă acestea despre Mine din partea ta. Căci tu ești Mama Mea și de aceea ai putea aduce bănuială asupra minunii. Ar fi trebuit ca cei ce aveau nevoie să vină și să Mă roage, nu fiindcă aş fi avut nevoie să fiu rugat, ci pentru ca ei să primească ceea ce se săvârșea cu toată inima²⁹⁵.*

Căci cel ce știe că zace în nevoi, când cere cele ce are trebuință, capătă mult har. Dar cel ce nu simte nevoia, nu poate primi nici simțirea limpede și clară a binefacerii²⁹⁶.

Dar pentru ce, zicând că „nu a venit încă ceasul Meu”, după ce a refuzat, a făcut totuși

ceea ce i-a spus Mama Sa? Mai ales pentru ca și celor ce-i grăiesc împotriva, și celor care cred că este supus timpului, să le dea îndestulătoare dovadă că, de fapt, nu este supus soroacelor. Căci dacă era supus, cum, nesosind încă ceasul [să facă], ar fi făcut ceea ce a făcut? Apoi și pentru că își cinstea Mama și pentru aceea, fiind atâta lume de față, nu [voia] să se împotrivescă întru totul dorinței ei, nici ca ea să înceapă să creadă că ar fi neputincios și nici ca s-o facă de rușine [neîmplinind ruga] celei ce L-a născut. Că ea îi și adusesese deja la El pe slujitori. Deoarece și femeii canaanence, după ce i-a zis că „nu este bine să iei pâinea copiilor și s-o dai câinilor” (Mt 15, 26), i-a împlinit cererea, ***sfiindu-Se de stăruința ei***. Și deși după aceea a zis [evangelistul] și că „nu am fost trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel”, însă a adăugat și aceea că „a tămăduit pe fiica femeii”.

Să învățăm de aici că și dacă suntem nevrednici, adeseori tocmai prin stăruință ne facem vrednici de a primi. Pentru aceea și Mama Sa a stăruit și ea, dar, în chip înțelept, i-a adus și pe slujitori, încât cererea să fie din partea mai multora²⁹⁷. De aceea a și adăugat: „Ceea ce vă va spune, să faceți”. Fiindcă ea știa că refuzul nu era din pricina neputinței, ci ca să nu se semețească și să nu pară că vrea pur și simplu să se repeadă să facă minuni. Pentru aceea i-a și adus pe slujitori²⁹⁸.

„Și erau acolo șase vase de piatră cu apă pentru curățirea iudeilor, ce aveau câte două sau trei măsurii. Și le-a zis lor Iisus: *Umpleți vasele de apă! Și le-au umplut până sus*”. Nu a zis degeaba „pentru curățirea iudeilor”, ci ca nu cumva unii dintre necredincioși să fie bănuitori că ar mai fi rămas vin înăuntru [vaselor], iar apoi, fiind turnată apa și amestecată cu el, să devină vin din cel mai bun. Pentru aceea și zice „pentru curățirea iudeilor”, arătând că niciodată acele vase nu avuseseră vin. Iar aceasta, fiindcă Palestina este săracă în apă și nu se găsesc pretutindeni izvoare și fântâni și, de aceea tot timpul umpleau cu apă vasele, ca să nu alerge la râu ori de câte ori erau necurați, ci să aibă aproape un mijloc de a se curăți.

Dar pentru ce nu a făcut minunea înainte de a le umple, că ar fi fost lucru mult mai minunat? Fiindcă [de bună seamă] altceva este a schimba calitatea materiei și altceva a-i plămădi ființa din cele ce nu sunt. Într-adevăr, mai minunat ar fi fost cea din urmă. Însă nu așa a socotit de cuviință să Se facă crezut celor mulți. De aceea, adeseori, de bună-voie, a micșorat mărimea minunilor, ca să se facă și mai mult bine primit de oamenii. Și pentru ce, oare, nu a adus [dintru neființă] chiar El apa și atunci să o și arate [preschimbată] în vin, ci a poruncit slujitorilor? Iarăși pentru aceeași pricină: ca să-i aibă martori chiar pe cei care au pus-o în vase cum că ceea ce s-a săvârșit nu era nici o închipuire. Fiindcă dacă ar fi fost vreunii fără de rușine²⁹⁹, slujitorii le-ar fi putut spune: „Noi înșine am cărat apa”. Iar asta [s-a întâmplat] ca să răstoarne și părerile celor ce spun dogme potrivnice Bisericii. Căci sunt unii care spun că altul este plâsmuitorul lumii și nu sunt ale lui [Dumnezeu] lucrurile văzute, ci ale altuia, potrivit lui Dumnezeu³⁰⁰. Și pentru că aceștia grăiesc nebunește împotriva-I a făcut cele mai multe dintre minuni folosindu-Se de materia deja existentă. Căci dacă acel plâsmuitor al lumii ar fi fost potrivit Lui, nu s-ar fi folosit de lucrurile altuia ca să-și arate puterea. Acum însă a arătat că însuși este Cel Ce preschimbă apa în struguri și ploaia o preface prin mijlocirea rădăcinii în vin. Iar ceea ce se întâmplă cu răsadurile în multe luni de zile, l-a făcut El dintr-o dată la nuntă. Și când au umplut vasele, a zis: „Scoateți acum și duceți nunului”. „Și i-au dus. Iar când a gustat nunul apa prefăcută în vin, nu știa de unde este (dar slujitorii care scosese apă știau) și a strigat pe mire și i-a zis: *Tot omul mai întâi pune vinul cel bun, iar când se îmbată, atunci îl pune pe cel mai rău. Tu ai ținut însă vinul cel bun până acum*”. Acum vor răstălmăci unii și vor zice: „Păi era o adunare de oameni beți și înțelegerea celor ce își dăduseră cu părerea era vătămată [de băutura] și nu era suficient de limpede ca să priceapă cele ce s-au petrecut, nici să judece cele ce s-au făcut, de vreme ce [în starea în care se aflau nu puteau] ști de era apă sau vin. Și că erau beți, însuși nunul a arătat prin cele ce a spus, iar acest lucru este de-a dreptul vrednic de râs”. Dar evangelistul a tăiat și această bănuială a lor. Căci nu pe nuntași i-a luat ca martori pentru ceea ce s-a petrecut, ci pe

nun, care era treaz și nu gustase deloc din nimic. De bună seamă știți acest lucru cu toții, cum că celor cărora li se încredințează o asemenea slujire la astfel de ospete³⁰¹, aceștia sunt mai cu seamă cei treji, căci au de făcut un singur lucru: totul să se petreacă în bună rânduială și cuviință. Pentru aceea a și luat ca mărturie a celor întâmplare simțirea și înțelegerea trează [a unui astfel de om]. Că nu a zis [Hristos]: „Vărsați vin în cupele mesenilor”, ci: „Duceți nunului”. Iar când nunul a gustat apa prefăcută în vin și nu a știut de unde este - însă slujitorii știau - a strigat pe mire. Dar pentru ce nu a strigat pe slujitori, căci astfel ar fi fost descoperită și minunea? Fiindcă nici Iisus însuși nu a descoperit ceea ce s-a întâmplat, ci cu binișorul și câte puțin a vrut să se facă cunoscută puterea semnelor Sale. Fiindcă, dacă S-ar fi dat pe față atunci, nu ar fi crezut nici chiar de ar fi povestit slujitorii, ci ar fi socotit că au înnebunit dacă dădeau mărturie despre asemenea lucruri, cum că ar fi fost săvârșite de cineva ce părea în ochii celor mulți un simplu om. Dar [trebuia] ca înșiși să cunoască limpede, prin cercare, [minunea făcută]. Căci dacă urmau să cerce cu propriile lor mâini, nu mai puteau rămâne necredincioși. Dar pe alții ar fi putut să nu-i creadă. Pentru aceea nici El nu a descoperit tuturor, ci numai celui ce putea să priceapă și să conștientizeze cel mai bine ceea ce se făcuse, păstrând cunoașterea mai limpede³⁰² a minunii pentru mai târziu. Căci după arătarea celorlalte semne și acesta urma să fie crezut. Când, mai pe urmă, a vindecat pe fiul slujbașului împărătesc, evanghelistul, prin cele ce le spune în acel capitol, arată că și acest semn din Cana a devenit mai învederat (In 4, 46). Ba chiar pentru aceea L-a și chemat acel slujbaș pe Iisus, pentru că aflase de minunea săvârșită, după cum am și spus. Iar aceasta o arată și Ioan, când zice: „A venit Iisus în Cana Galileii, unde prefăcuse apa în vin”. Dar nu pur și simplu în vin, ci în vinul cel mai de soi. Așa erau minunile lui Hristos: erau cu mult mai frumoase și mai bune decât cele săvârșite în chip firesc³⁰³. Așa s-a petrecut și cu altele, [de pildă] când îndrepta vreun mădular bolnav al trupului și îl făcea mai bun decât cele sănătoase. Iar că [apa] prefăcută era vin, și încă din cel mai de soi, nu numai slujitorii urmau să dea mărturie, ci și mirele și nunul. Și fiindcă cei care scosese apă au scos de fapt apa preschimbată de Hristos, chiar dacă nu s-ar fi dezvăluit atunci minunea, tot nu s-ar fi putut trece sub tăcere până întru sfârșit. Dar așa, și-a asigurat multe și tari mărturii pentru ceea ce avea să facă mai departe. Căci slujitorii dădeau mărturie că apa a fost prefăcută în vin, iar nunul și mirele că vinul era din cel bun. Fiindcă, de bună seamă, și mirele a avut ceva de spus referitor la acestea, însă evanghelistul, restrângându-se numai la cele de neapărată trebuință dintre amănunte, a vorbit numai despre minune, iar restul le-a trecut cu vederea. Căci trebuia să arate numai ceea ce era absolut necesar: că apa se prefăcuse în vin și că vinul era de soi. Iar ce a mai zis mirele către nun nu a socotit trebuincios să adauge. Că multe dintre semne erau la început mai întunecate, dar cu timpul deveneau mai limpezi, fiind vestite mai cu tărie și amănunțime chiar de cei ce le văzuseră dintru început³⁰⁴. *Atunci Iisus prefăcuse apa în vin. însă și atunci, și acum, El nu încetează să preschimbe voințele [npoaipevig] delăsătoare și nestatornice.* Că [și acum, ca și atunci] sunt oameni care nu se deosebesc cu nimic de apă: tot așa de reci, de molatici și de nestatornici. Pe cei care au o astfel de dispoziție lăuntrică [ca a apei] să-i aducem la Domnul, încât voia [Ttpoaipeoiq] lor să fie preschimbată într-o dispoziție ca cea dată de vin: să nu mai curgă încoace și încolo, ci să aibă dop³⁰⁵ și să se facă și loruși și altora pricină de veselie.

Cine alții sunt cei reci decât cei ce iau aminte la lucrurile curgătoare ale acestei vieți, care nu disprețuiesc desfătarea cea vremelnică și care iubesc slava și puterea? Căci toate acestea sunt curgătoare - și nicidecum statornice - și pururea se pornesc cu toată vârtoarea lor împotriva-ne³⁰⁵. Căci cel ce azi e bogat mâine e sărac. Cel ce azi are crainic vestitor înaintea lui și centură și trăsură și mulți paji, adesea, în ziua următoare zace în închisoare și lasă altuia, chiar fără să vrea, slava aceea. Și iarăși, cel ce se desfătă și se lăcomește până-i plesnește pântecul, nu poate să țină în sine decât o zi toată hrana și apoi iar trebuie să înfulece alta și nu se deosebește cu nimic de o furtună cu rafale³⁰⁷. Și, după cum acolo după prima rafală urmează a doua, așa și aici, după ce iese cea dintâi hrană, trebuie să primim alta. *Și așa este*

firea celor ale lumii: nicicând nu are parte de statornicie și pururea curge și se zvârcolește încoace și încolo.

Iar în legătură cu desfătările lumii acesteia, nu numai că sunt trecătoare și curgătoare, ci ne pricinuiesc și multe alte necazuri, în freçușul cu vâltoarea lor se tocește și puterea trupului și se slăbește³⁰⁸ și bărbăția sufletului³⁰⁹. Și nu obișnuiesc revărsările râurilor să sfarme și să mănânce așa l de mult din maluri și să le niveleze³¹⁰, cum surpă desfătarea/ și comoditățile³¹¹ cu atâta ușurință și pe ascuns toate' eforturile³¹² noastre de a ne menține sănătatea³¹³. Iar dacă vei merge la vreun spital și vei întreba, o să afli că mai toate pricinile bolilor din aceste [desfătări ale lumii] se trag. Pe când o masă simplă și ușoară este maica sănătății. Pentru aceea și asistenții doctorilor așa o numesc, spunând faptului de a nu te sătura, sănătate. Nesăturarea de hrană este sănătate. Iar a mânca numai cât este de trebuință o numesc maica sănătății. Iar dacă mâncatul, cât e de trebuință, este sănătate, e clar că îmbuibarea-i maica bolii și a slăbiciunilor și naște [în noi] patimi care întrec chiar și meșteșugul doftoricesc. Fiindcă și umflările de picioare, și durerile de cap, și slăbirea vederii, și durerile de mâini, și tremurăturile, și slăbiciunile ori leșinurile, și gălbenarea, și frigurile îndelungate, și fierbințelile, într-un cuvânt, toate celelalte nenumărate - că nu este timp a le înșirui pe toate - nu se ivesc din viețuirea cumpătată³¹⁴ și înțeleaptă, ci din plăcerea gâtlejului și lăcomia pântecelui³¹⁵. Iar dacă vrei să vezi³¹⁶ că și bolile sufletului se nasc de aici, îți vei da seama că lăcomiile, dezmierdările, tristețea, moliciunea, desfrâul și toată neștiința aici își au începutul³¹⁷. Căci cu nimic nu sunt mai bune decât măgarii sufletele care se desfată din astfel de mese, de vreme ce sunt hărțuite de asemenea fiare. Ca să nu mai spun câte întristări și neplăceri au cei ce stăruie în desfătări. Dar pe toate nu este cu putință să le spun. Totuși voi dezvălui una și, din aceasta, care este de căpetenie, vă voi arăta totul. Niciodată nu au plăcere și nu se bucură de mesele cele încărcate și scumpe [pe care le înfulecă]. Fiindcă după cum folosirea doar a hranei de trebuință este maica sănătății, tot așa este și a plăcerii. Pe când lăcomia, după cum e maica bolilor, la fel este și izvorul și rădăcina lipsei de plăcere. Dacă ești sătul, nu mai poate fi nici o poftă. Iar dacă nu mai ai nici o poftă, cum ar mai putea fi plăcere? Pentru aceea, să-i socotim pe săraci nu doar mai înțelepți și mai sănătoși decât pe bogați, ci și plini de mai multă veselie.

Cugetând, dar, la toate acestea, să fugim de beție și de desfătare, nu numai de cea de la mese, ci și de oricare alta, ce se află în lucrurile lumești. Și în locul acelei desfătări să dobândim plăcerea celor duhovnicești și să ne desfătăm de Domnul, cum zice proorocul - „Desfătează-te în Domnul și îți va da ție cererile inimii tale” (Ps 36 ca să ne bucurăm și de bunătățile de aici și de cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui și Duhului Sfânt fie-I slava, în vecii vecilor. Amin.

²⁹¹ Rodul unei lucrări și râvna ce se naște pentru înfăptuirea ei se sporesc reciproc. De aceea noi nu avem râvnă în lucrarea poruncilor, pentru că nu dăm rod vrednic de pocăință. Iar rod nu dăm pentru că nu suntem dispuși să ne pocăim sincer.

²⁹² Atitudine fundamentală în cercetarea Scripturii: rugăciunea către cel implicat în acțiunea descrisă în Biblie.

²⁹³ Orice speculație de dependență a lui Hristos cu astrologia este sortită eșecului în învățătura Părinților Bisericii.

²⁹⁴ Să simtă ei că au nevoie să cunoască pe Hristos și trebuința de ajutorul Lui.

²⁹⁵ Rugăciunea trebuie făcută nu pentru că Dumnezeu are nevoie de ea, ci pentru ca noi să conștientizăm cu toată ființa că avem nevoie și depindem întru totul de El. Cu cât e mai adâncă rugăciunea, cu atât simțim și noi mai adânc și ne dăruim din ce în ce mai mult întreaga ființă lui Hristos. Dar e de absolută necesitate să o facem din toată inima, chiar dacă ne silim.

²⁹⁶ Este fundamental acest punct: dacă nu vom face experiența conștientă a realităților duhovnicești și a păcătoșeniei proprii, prin simțirea lor vie, nu le vom putea păstra în noi și nici ființa noastră nu se va schimba în chip real vreodată.

²⁹⁷ Acesta este și rugăciunea sfinților pentru noi. Vrednicia lor împreună cu nevrednicia noastră, dar secundată de stăruință, este în stare „să smulgă” de la Dumnezeu cererile cele de folos. Asemenea, se vede puterea rugăciunii în comun. Dar se cere și din parte-ne dispoziția reală de a face orice vom primi ca răspuns de la

Dumnezeu. Căci El adeseori nu ne dă, cum zice Sfântul Petru Damaschin, pentru ca nu cumva, știind mai dinainte că nu vom face voia Sa, să ne osândim ca unii ce am știut, dar nu am vrut s-o lucrăm.

²⁹⁸ I-a adus ca să stăruie și ei cu rugăminte. Hristos nu ne va rușina nici nouă rugăciunea dacă va vedea că o facem cu toată inima și cu credință. Maica Domnului nu și-a închipuit că o va refuza și de aceea a avut curajul de a-i aduce și pe slujitori.

²⁹⁹ Care cu nerușinare și emfază ar fi spus că totul nu era decât o farsă *a la David Coperfield*,

³⁰⁰ Ca și cum Dumnezeu cel Bun ar fi făcut lumea spirituală (eventual și materia amorfa), iar acest demiurg a modelat lumea, distinctă și întinată în raport cu puritatea celei spirituale. O astfel de doctrină dualistă este specifică maniheilor, împotriva cărora Sfântul Ioan are mai multe cuvântări.

³⁰¹ De fapt, „nun” traduce un cuvânt grecesc care înseamnă moț a moț „cel ce conduce masa”. Aici este vorba de funcția persoanei care conduce o masă festivă.

³⁰² Adică pentru tot poporul, când acesta era pregătit să primească semnul, când ar fi fost întărit și de autoritatea celui pe care chiar ei l-au investit cu cinstea de a le conduce ospățul. Oamenii nu pot fi câștigați decât cu asentimentul lor. De vreme ce ei au acordat încredere nunului, iar lui Iisus nu, Acesta Se folosește de capul mesei (adică de însăși conștiința și autoritatea mesenilor îngemănată în nun) pentru a se face recunoscut de popor.

³⁰³ Hristos nu restaura doar firea (în acest caz nu a făcut doar vin), ci îi dădea și cea mai bună calitate (aici, cel mai bun vin).

³⁰⁴ Semnul presupune o semnificație. El este o invitație la a-i decipta sensul. Dar, pentru că suntem ființe create, supuse timpului, și pentru că nu avem toate datele (decât poate cei ce au înalte măsuri duhovnicești se pot apropia de o privire cât de cât mai cuprinzătoare) e necesară curgerea vremii, împletită cu permanenta cugetare asupra aceluși semn pentru ca, treptat, să își dezvăluie din ce în ce mai mult din semnificație. Acesta este, de fapt, și drumul spre mântuire: fiecare să-și găsească și să-și împlinească cât mai fidel posibil funcțiunea la care a fost chemat în creația lui Dumnezeu. Acesta este și rostul cunoașterii de sine: de a ne situa în dreapta raportare față de Dumnezeu și creație. Așa și cei ce vedeau minunile la început pricepeau cu timpul din ce în ce mai mult. În continuare, se oferă un exemplu de adâncire a semnificației acestei minuni și un mod în care înțelesul ei poate fi actualizat cu fiecare epocă istorică. Problema este că pentru a face o interpretare neeronată e nevoie să fim oameni duhovnicești.

³⁰⁵ Vinul păstrat în butoi rămâne mult timp nemișcat și, pe măsura trecerii timpului, dobândește tărie. Cu cât este mai parfumat și mai vechi, cu atât produce mai multă veselie când oamenii se strâng să-l deguste (el unește și înveselește inimile comesenilor). Așa trebuie să devină soțul și soția pentru toți cei ce stau în preajma lor: întreagă bucurie și veselie. Dar acest lucru nu se poate întâmpla dacă mai întâi nu dobândesc, prin împreună nevointă și ascunderea de curiozitatea lumii (nu de slujirea semenilor), calitatea vinului duhovnicesc în sufletele lor. Și după cum vinul, cu cât este păstrat într-o pivniță mai tainică și mai mult timp, în condiții știute numai de vieri experimentați, devine mai îmbătător pentru cei ce-l beau, așa și cei căsătoriți, cu cât vor trăi mai lăuntric și intens și mai multă vreme, după indicațiile și în duhul Sfinților Părinți, vor putea fi, la vremea potrivită, sursă de veselie duhovnicescă pentru semenii lor. Dar este necesară acea împreună nevointă tainică și sinceră, de dăruire totală lui Dumnezeu.

³⁰⁶ Și ne opresc din urcușul duhovnicesc.

³⁰⁷ Care mătură tot ce-i stă în cale.

³⁰⁸ Literal: este abătută de la calea dreaptă, este pervertită, i se denaturează sensul și capacitățile naturale. Asta și face lumea în care trăim: ne schilodește, ne face neoameni, refuză rațiunile pentru care au fost toate create.

³⁰⁹ Acesta este efectul contactului zilnic cu agitația și poftele lumii: incapacitatea de a mai lupta cu noi înșine, cu puterile demonice, slăbirea voinței și a încordării trupești. Devenim fleșcăiți și fără nici cea mai mică dorință și aprindere în lupta duhovnicescă. Pentru aceea suntem datori să ne ferim cu orice preț de toată agitația.

³¹⁰ Acesta este și rolul viețuirii în comodități și plăceri lumești: nivelarea conștiinței maselor. Viața ca plăcere ne oferă tuturor aceeași finalitate terestră: bunăstarea de aici. Ea egalizează toate aspirațiile duhovnicești, de fapt le distruge, și ne aruncă într-o viață instinctuală, automată, marcată doar de extraordinarul efervescent al atmosferei de carnaval (ce, mai nou, deși neobservată, acaparează toate compartimentele vieții noastre). Tuturor ni se induc aceleași idealuri și de aceea vom putea fi o masă foarte ușor de manipulat și condus pentru a pregăti vremurile Antihristului (iar dacă nu, cel puțin a înainte mergătorilor lui).

³¹¹ Toate finețurile prin care încercăm să ne facem viața de aici mai plăcută (mijloace electronice și automate, desfătărilor simțurilor pe toate căile de comunicație, dar și prin contact direct etc).

³¹² Mijloacele - materiale și spirituale - prin care încercăm să ne păstrăm vigoarea duhovnicescă și trupească. Ceea ce agonisim în lupta duhovnicescă pierdem apoi în agitația și plăcerile lumii, pentru că nu suntem treji la minte și nu avem hotărârea să murim cu adevărat pentru Hristos. Iar clădind pe de-o parte și dărâmand pe de alta, cu timpul, pentru că nu avem roade și nici bucuria de pe urma lor, ne pierdem elanul de la început. Cheia este să refuzăm în totalitate modul lumesc de a fi, sub orice aspect ar fi, chiar dacă aceasta ni se pare greu și anacronic. Acest lucru nu înseamnă fundamentalism - căci acela este o încremenire în forme învechite - ci o reală trezvie a minții.

³¹³ Sănătatea integrală: trup și suflet.

³¹⁴ Literal: care uzează doar de lucrurile absolut necesare, și nu de cele care sunt necesare doar în închipuirea și din pricina obișnuințelor și comodităților noastre.

³¹⁵ Nu trebuie să mâncăm mult ca să fim moleșiți lăuntric, ci este de ajuns, spre a ne pierde trezvia, și numai să mâncăm alimente ce ne plac și ne îndulcesc: finețuri și fantezii culinare de care, azi mai mult decât oricând, dăm la tot pasul. Același principiu al dorinței de calitate (în cazul hranei, îndulcirea gâtlejului), cât și de cantitate (în cazul hranei, lăcomia pântecelui) guvernează și celelalte compartimente ale viețuirii noastre. Azi nu mai căutăm stricta necesitate, ci calitatea mărfii, fără a observa și modificările inconștiente ce se produc în mentalul nostru din pricina acceptării modului lumesc de a fi și a valorilor seculare. De aici ni se nasc toate bolile sufletești și trupești.

³¹⁶ Pentru a observa sincer cauzele duhovnicești ale patimilor ni se cere cooperare din partea voinței. În general, nu vrem să acceptăm că micile noastre poftes și comodități sunt de fapt pricina dezordinii din viața noastră.

³¹⁷ Toată problema apare pentru că nu vrem să ne dezlegăm de îndulcirile lumii. E foarte greu, spre exemplu, după ce ne-am așezat pe un fotoliu comod, să ne deranjeze cineva pentru a-l ajuta cu ceva. Sau e foarte neplăcut după ce am fost la pedichiură sau la coafor ori la masor să ne stricăm fața ieșind în clima aspră sau să ne murdărim pe mâini pentru niște „fleacuri” spre a ajuta pe cineva. Singura soluție este să renunțăm cu hotărâre la toate aceste comodități și artificii, și asta pentru simplul fapt că nu mulți au ajuns la măsura apostolului Pavel de a fi atât de dezlegați de lume, încât să nu mai conteze și să-i influențeze condițiile exterioare. Ar merita ca fiecare, pentru cazul propriu, să cugete cum se naște - din legătura sa cu poftesle lumii - fiecare tip de patimă din cele enumerate.

III. „Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii”

Mult și tare se împotrivesc diavolul, din toate părțile năpustindu-se asupra mântuirii noastre. Trebuie, dar, să fim treji și cu priveghere și să înălțăm ziduri în toate părțile în fața asaltului său. Căci dacă va prinde un prilej cât de mic³¹⁸, o dată aflat, își va pregăti și restul intrării și își va introduce câte puțin [în cetatea noastră] întreaga sa putere. *Dacă ne pasă într-adevăr de mântuirea noastră, nici în cele mici să nu-i îngăduim să aibă de a face cu noi, ca nu cumva să pregătim astfel, mai dinainte, cale pentru cele mari.* Căci este cea din urmă nebunie ca diavolul să arate atâta sâr-guință spre a ne pierde sufletul, iar noi, pentru însăși mântuirea noastră, să nu facem nici măcar cât el. Iar acestea nu le spun numai de dragul de a le spune, ci fiindcă mă tem ca nu cumva, chiar și acum, lupul acesta să șadă în mijlocul staulului și noi să nu-l vedem, iar din această pricină să fie răpită vreo oaie care paște departe de turmă și de auzirea [cuvântului], din pricina ușurătății [ei] și a uneltirii rele [a diavolului]. Fiindcă dacă era vorba de răni trupești sau trupul ar fi primit vreo boală, nu era nici o problemă să cercetăm asemenea răni. Dar fiindcă nevăzut e sufletul și primește răni tot nevăzute, trebuie să avem multă trezvie, încât fiecare să se probeze pe sine. Că nimeni nu știe cele ale omului cum le știe duhul omului ce se află în el. Cuvântul este spus pentru toți și leacul este de obște pentru toți cei ce au trebuință. Dar fiecare din cei ce aud să ia ceea ce este potrivit pentru boala lui. Eu nu-i știu pe cei bolnavi. Nu-i știu nici pe cei sănătoși.

De aceea voi face cuvântul cât mai cuprinzător, ca el să fie potrivit pentru toate patimile, acum osândind lăcomia, aici lăcomia, și iarăși aprinzându-mă împotriva desfrâului, apoi voi împleti laudă și îndemn pentru milostenie, iar după aceea pentru fiecare din celelalte fapte bune. Căci mă tem ca nu cumva, zăbovind numai asupra unei singure patimi, să uit să tămăduiesc și pe cealaltă, iar voi să vă chinuiți și să suferiți [din pricina aceasta]. Dacă ar fi fost aici numai unul singur împreună cu mine, nu aș fi socotit că este atât de trebuincios să fie cuvântarea atât de felurită, însă, fiindcă în atâta mulțime, în chip firesc, multe sunt și patimile, nu este nimic ieșit din comun ca mult felurită să fie și învățătura. Și fiindcă cuvântul este pentru toți, fiecare va afla din el [leac] pentru nevoia sa. Pentru aceea și Scriptura este mult felurită, vorbindu-ne despre mii de lucruri, tocmai pentru că vorbește tuturor oamenilor, în atâta mulțime sunt toate patimile care siluiesc sufletul, chiar dacă nu sunt toate deodată în toți. Așadar, curățindu-ne de ele, în această stare să ascultăm dumnezeieștile cuvinte³¹⁹. Și să auzim și azi ceele citite, cu mintea încordată și adunată.

Ce spune azi? „Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii”. Am spus și alaltăieri că unii zic că nu acesta este începutul minunilor. Dar de ce este în Cana Galileii? Pentru că zice că acest început l-a făcut în Cana. Mai mult și mai amănunțit nu mai spun despre acestea. Ci numai atât, că abia după botez a început să facă semne și că înainte de botez nu a făcut nici o minune. Iar acestea le-am lămurit zilele trecute, însă fie că acesta, fie că altul este cel dintâi semn din cele făcute după botez, nu mi se pare că este foarte de trebuință să ne batem prea mult capul³²⁰.

„Și a arătat slava Lui.” Cum și în ce fel? Că nu mulți au fost cei care au luat aminte la ceea ce s-a întâmplat, ci numai slujitorii, mirele și nunul. Așadar, cum și-a arătat slava? În acea clipă numai în parte. Și chiar dacă atunci nu, însă mai pe urmă toți urmau să audă de minune. Că până azi este lăudată și nu a fost uitată. Iar că în acea zi nu toți au știut de ea, vom arăta din cele ce urmează. Zicând: „Și-a arătat slava”, a adăugat: „Și au crezut într-însul ucenicii Lui”, care și mai înainte de aceasta au fost uimiți de El. Vezi că atunci era cel mai necesar să facă minuni, când erau de față persoane cu bună dispoziție a voinței și care luau aminte cu cuget limpede la cele ce se petreceau?³²¹ Căci aceștia erau mai dispuși și să creadă

cu mai multă ușurință și să ia aminte cu amănunțime la cele ce se făceau. Și cum s-ar fi făcut cunoscut dacă n-ar fi săvârșit minuni? Că sufletele celor care ascultau aveau și învățătură destulă, știau și profețiile și minunile [ce s-au făcut cu israeliții], încât sufletul, fiind mai dinainte obișnuit cu acestea, să poată să ia aminte cu o dispoziție [potrivită] la cele ce se săvârșeau³²². De aceea, de multe ori, în alte locuri, zic evangheliștii că nu făcea nici un semn, tocmai din pricina cerbiei oamenilor ce locuiau acolo. „Și după acestea S-au coborât în Capernaum El și Mama Lui și frații și ucenicii Lui. Și au rămas acolo nu multe zile”. Pentru ce a stat împreună cu Mama Sa în Capernaum? Că nici vreo minune nu a făcut acolo, nici cei ce locuiau în acel oraș nu îl țineau de bine, ba, mai mult, erau oameni foarte decăzuți. Iar aceasta a arătat Hristos când a zis: „Și tu, Capernaume, cel ce până la cer ai fost înălțat, până la iad vei fi coborât” (Le 10, 15). Pentru ce, dar, a fost acolo? Mie îmi pare că, deoarece urma să porceadă către Ierusalim puțin mai târziu, pentru aceea a plecat atunci în Capernaum, ca să nu-i tragă după Sine, în orice loc [S-ar fi dus], pe frații și pe Mama Sa. Mergând deci acolo și rămânând puțin, nu a făcut-o decât pentru a-Și cinsti Mama, ca, mai pe urmă, despărțindu-Se de ea, să Se apuce iar de minuni. Fiindcă de aceea zice că „nu după multe zile S-a suit la Ierusalim”.

³¹⁸ înseamnă că lupta și trezvia noastră nu se referă neapărat la patimi, ci la prilejurile lor. Spre exemplu, dacă a privi anumite tipuri de reclamă îmi suscită patimi lăuntrice, soluția, cel puțin la început, nu este cochetarea și filosofarea cu ele (cu pricinile patimilor), ci refuzul lor hotărât. Dacă ne-a prins patima, sigur vom fi robiți și nici nu mai poate fi vorba de luptă, și asta pentru că puțini sunt aceia care să fie la măsura avvei Pimen, căruia Dumnezeu i-a poruncit să lase gândurile să intre în el și apoi să se lupte în sine cu ele.

³¹⁹ Folosul citirii Scripturii nu este deplin dacă nu ne luptăm să scoatem patimile din noi. Afirmarea Sfântului nu are sensul că doar cei curățiți de patimi să citească Scripturile, ci, ca fiecare, pe măsura despătimirii sale, să poată avea acces la nivele din ce în ce mai adânci și mai lipsite de echivoc ori dublă interpretare ale Bibliei. Cele două activități, de fapt, se determină reciproc: citirea Scripturii cu atenția potrivită măsurii noastre și cu conștiința smereniei și a nedesăvârșirii proprii ne ajută să mai înaintăm puțin pe calea despătimirii; iar această înaintare în despătimitare ne va da o înțelegere mai adâncă a Scripturii.

³²⁰ în una din omiliile despre Aquila și Priscilla, Sfântul Ioan zice că nu trebuie să trecem nici măcar peste cele mai neînsemnate cuvinte din Scriptură. Iar aici, din contră, că nu e important un anumit amănunt. Această capacitate de a discerne care sunt cuvintele potrivite în fiecare situație și în ce măsură aduce rod duhovnicesc o dezbateră științifică asupra Bibliei o au numai oamenii duhovnicești, care percep scopul pentru care Duhul Sfânt a spus fiecare cuvânt în Scriptură. Mai mult, nu este de folos în orice context și pentru oricine cercetarea Scripturii în toate adâncimile ei, mai ales când pentru cei de față alte aspecte sunt mult mai importante pentru creșterea lor duhovnicească.

³²¹ Minunea are sens deplin doar dacă adresanții sunt pregătiți, având voința și atenția încordate și dispuse la a face cele sugerate de acea minune. Doar în acest caz o minune poate să schimbe lăuntru omului.

³²² Evreii erau deja pregătiți prin lege și prooroci să-L primească pe Hristos. Dacă nu o făceau, aceasta ținea de reaua dispoziție a voinței lor.

„Imbrățișați pe Priscilla și Aquila” și cele următoare Cuvântul I

I. Cred că mulți dintre voi vă minunați de pericopa ce s-a citit din Apostol și socotiți că această parte a epistolei este în plus și de prisos, din pricină că are doar adresări interminabile ale unora către alții. De aceea și eu, astăzi, deși eram pornit să vă vorbesc despre altceva, o să las deoparte acea pricină și mă voi pregăti să mă îndrept către ceea ce s-a citit, ca să aflați că nimic nu este de prisos în Sfânta Scriptură, nimic nu este în plus, chiar de-ar fi o singură iotă ori virgulă, ci și cea mai sărăcăcioasă adresare ne deschide un ocean de înțelesuri. Dar ce zic eu de adresare sărăcăcioasă, căci adesea și o singură literă adăugată ne introduce în întreaga putere a înțelesurilor! Și acest lucru se poate vedea în cazul schimbării numelui lui Avram.

După cum cel care primește o scrisoare de la un prieten nu citește doar corpul epistolei, ci și salutarea scrisă la sfârșit, și de acolo, mai ales, află dispoziția sufletească a celui ce i-a scris-o, așa și Pavel, scriind - ba nu Pavel, ci mai degrabă harul Duhului Sfânt fiind cel ce vorbește prin epistolă întregului oraș și la atâta popor, și prin aceia, lumii întregi - cum nu este lucru necuvenit să socotim că este ceva de prisos între cele scrise și peste care putem trece pur și simplu și la care să nu luăm aminte. Fiindcă pe toate acestea, de la început până la sfârșit, [harul] le-a scris. Căci aceasta înseamnă, aceasta arată, că ne-am umplut de multă ușurătate și nu mai scrutăm cu râvnire întreaga Scriptură, ci pe cele care le socotim mai clare, pe acestea le alegem, iar cu celelalte nu ne batem defel capul. Acest lucru a adus și eresurile: faptul că nu vrem să ne avântăm către tot conținutul Scripturii și socotim că există lucruri de prisos și peste care se poate trece. De aceea toate celelalte³²³ ni se par nu numai de prisos, ci și nefolositoare și chiar vătămătoare. Iar de cercetarea Scripturilor nu purtăm grijă și o trecem cu vederea.

Dar cei ce sunt înnebuniți după spectacolele de curse hipice pot să spună cu cea mai mare exactitate și numele, și herghelia, și rasa, și locul de proveniență, și modul de hrănire a cailor, și vârsta lor, și cum s-au comportat la curse, și cine cu cine se întrece pentru a răpi premiul, și care cal pleacă de pe fiecare pistă, și care este călărețul fiecăruia, care e favoritul alergării și rivalul pe care trebuie să-l întrecă. Iar cei care sunt preocupați de cele de pe scenele de spectacole nu sunt mai prejos decât aceștia, ba chiar arată mai multă nebunie pentru cei ce fac necuvenițe în teatre - adică pentru actori și formații de muzică - și le cunosc neamul și de unde sunt și cum au crescut și toate celelalte. Iar noi, dacă întrebăm câte și care sunt epistolele lui Pavel, nici măcar numărul lor nu știm să-l spunem. Iar dacă totuși știm care sunt și numărul lor, orașele care au primit epistolele nu le cunoaștem. Iar eunucul acela barbar (Fapte 8), tras de mii de griji și mii de treburi, așa stăruia în citirea Bibliei, că nici în vremea călătoriei nu înceta, ci șezând în trăsură, cerceta cu mare stăruință³²⁴ și amănunțime Scripturile. Iar noi, neavând aproape nimic din îndatoririle aceluia, [care să ne cheltuie timpul], suntem străini și de numele epistolelor, deși le citim aici în fiecare duminică și ne bucurăm de dumnezeiasca ascultare a lor. Dar ca să nu-mi cheltui cuvântul doar spre a vă certa, hai să aducem spre cercetare însăși salutarea, care pare a fi de prisos și care ne tulbură.

Căci dacă o vom explica și se va arăta cât câștig dobândesc cei ce iau aminte în amănunțime la ea, mai mare va fi atunci osânda celor ce nu se grijesc de atâta comoară și care azvârlă chiar din mâinile lor bogăția duhovnicească.

Așadar, ce este cu adresarea: „*imbrățișați pe Priscilla și Aquila, cei împreună lucrători ai mei întru Domnul*” (Rom 16, 3)? Oare nu pare că este o salutare simplă, neavând să ne arate nimic important, nici ceva demn de luat aminte? Hai să discutăm doar despre ea; ba, mai mult, chiar dacă ne sânguim, nici nu ne va ajunge ziua de azi ca să strângem toate înțelesurile ce zac în aceste puține cuvinte. Ci este necesar ca să punem și într-o altă zi în vistierile voastre prisosul celor contemplate, ivite din această mică salutare. Căci nu mă pregătesc să v-o ofer

toată, ci doar o parte din ea, doar începutul, și anume: „îmbrățișați pe Priscilla și Aquila”.

2. Mai întâi, trebuie să ne minunăm de virtutea lui Pavel, că având grija a toată lumea și purtând întru sine și pământ și mare, și toate orașele de sub soare, și pe barbari, și pe elini și atâta amar de popoare, se frământă atât de mult pentru un bărbat și o femeie. Iar al doilea lucru de care să ne uimim este cum de avea sufletul treaz și purta de grijă nu numai de toate la un loc, ci își amintea în parte de fiecare dintre cei probați și cu suflet nobil. Căci azi nu e nici o minune că în tai-stătătorii elinilor fac acest lucru, căci cel care se ocupă de tulburările [poporului] nu primește în grijă decât un singur oraș. Atunci însă nu erau doar primejdii mari, ci și distanțe mari și mulțime de griji și furtuni peste furtuni și faptul că nu putea pururea să stea neconținut cu toți și multe altele mai grozave decât acestea, suficiente să scoată din amintirea [lui Pavel] chiar și lucrurile foarte necesare, însă el nu le-a scos din mintea sa. Cum de nu au fost uitate? Din pricina mărimii de suflet a lui Pavel și a dragostei sale calde și adevărate. Căci așa îi avea pe ei în cugetul său, încât și în epistole adesea îi pomenește.

Dar să vedem care și cum erau aceștia pe care Pavel îi avea în grijă și de care îi era atât de dor. Erau oarecare generali și conducători de oști ori guvernatori sau în altă funcție strălucită sau înconjurați de multă bogăție, ori dintre cei ce conduc orașul? Nimic din toate acestea nu se poate spune, ci dimpotrivă, cu totul altceva: erau săraci și strâmtorați, trăind din munca mâinilor lor. Căci zice că erau făcători de corturi (Fapte 18, 3). Și nu s-a rușinat Pavel, nici nu a socotit lucru de ocară pentru preaimpără-tescul oraș³²⁵ și pentru niște oameni care cugetau măreț, poruncindu-le să îmbrățișeze pe acei meșteșugari și nici nu a crezut că îi va dezonora pe ei prin dragostea pentru aceia. Și așa i-a învățat pe toți atunci să filosofeze. Iar noi, adesea având neamuri doar cu puțin mai sărace, ne rupem de legătura firească cu ele și socotim că ne este spre ocară dacă am fi surprinși în compania acelor. Iar Pavel nu așa a făcut, ba s-a și lăudat nu numai celor de atunci, ci și tuturor celor de atunci încoace, vădindu-le că acei făcători de corturi au fost cei dintâi care au plinit față de el dragostea. Și să nu-mi spună mie careva: „Ce mare și uimitor lucru a făcut și ăsta, că nu s-a rușinat de cei de o breaslă cu el, că doar avea aceeași meserie?” Ce zici tu? Păi chiar acest fapt este mai mare și mai minunat. Fiindcă în acest fel se întâmplă cu cei care au slava de mai înainte [și nu au dobândit-o mai pe urmă]. Unii ca aceștia disprețuiesc pe cei mai jos decât ei. Dar nu fac aceasta cei care au fost cândva în aceeași mizerie, iar mai apoi, deodată, se suie în mare strălucire și slavă. Iar decât Pavel, nu era nimic mai strălucit și mai slăvit³²⁶; căci și decât înșiși împărații era mai vestit, fiind cunoscut pretutindeni. Căci cel ce poruncește diavolilor și învia morții, și îmbolnăvea doar prin poruncă, și putea să vindece pe cei bolnavi, ale cărui haine și umbră tămăduiau orice fel de boală, de bună seamă că nu era socotit a fi om, ci vreun înger coborât din cer. Și, bucurându-se de atâta slavă și fiind admirat în tot locul, încât oriunde s-ar fi arătat îi aducea la Hristos pe toți, nu s-a rușinat de un făcător de corturi, nici nu i-a socotit mai prejos de cei ce erau în funcții atât de mari. Căci de bună seamă că în Biserica romanilor erau mulți oameni de vază pe care i-a silit să-i îmbrățișeze pe acei sârmani [făcători de corturi]. Căci știa, știa în chip limpede că noblețea nu o dă strălucirea avuțiilor, nici prisosul bunurilor, ci blândețea și dragostea felului de a fi³²⁷. Fiindcă cei ce sunt lipsiți de acestea cugetă înalt din pricina slavei părinților lor, fiind de bun neam doar cu numele, dar nu se pot lăuda că sunt [de bun neam] și prin faptă. Ba adeseori și numele este de prisos dacă scormonește cineva în „ilustra” lor genealogie. Căci pe cel ilustru și strălucit, având tată vestit și bunic la fel, dacă-l cercetezi pe-ndelete, adesea află că străbunicul era unul de condiție umilă și un necunoscut. După cum și cei care par de neam umil, dacă cercetăm în amănunt tot neamul de înaintași, vom găsi adesea guvernatori și conducători de oști, chiar dacă cineva ar vedea că ei sunt acum păzitori de cai și porcari.

Prin urmare, știind Pavel toate acestea, nu s-a prea sinchisit de ele, ci îl interesa noblețea sufletului și învăța și pe alții să admire aceasta. Nu puțin rod am strâns până acum:

că nu trebuie să disprețuim pe cei mai jos decât noi; să căutăm virtutea sufletului, să le socotim pe toate cele ce le avem în exterior de prisos și nefolositoare.

3. Este și un alt câștig de scos de aici, nu mai mic decât cele dinainte și care mai cu seamă susține viața noastră, îndreptându-o. Care este? *A nu osândi nunta, nici a socotipiedică și poticneală spre calea ce duce la virtute faptul de a avea femeie și a crește copii și a cârmui case și a te îndeletnici cu o meserie* și au arătat o viețuire filosoficească mult mai riguroasă³²⁸ decât cei ce trăiesc în mănăstiri. De unde știm aceasta? Din cele pe care le-a grăit Pavel către ei, ba mai mult, nu din cele pe care le-a grăit, ci și din cele pe care le-a mărturisit [chiar el] după aceea. Căci zicând „îmbrățișați pe Priscilla și Aquila”, a adăugat și vrednicia lor. Care era aceasta? Nu a zis: pe cei bogăți, pe cei străluciți, pe cei de bun neam. Dar ce? „Pe cei împreună-lucrători cu mine întru Domnul”. Nimic nu ne arată mai mult decât acest lucru virtutea lor. Și nu numai de aici se vede, ci și din faptul că a rămas la ei nu o zi sau două, sau trei, ci doi ani întregi; de aici se poate vedea virtutea lor. Căci după cum stăpânitorii cei din afară nu aleg niciodată să fie găzduiți la cineva dintre cei de condiție joasă și smerită, ci caută conacele strălucite ale oarecărui bărbăți slăviți, ca nu cumva sărăcia celor ce-i primesc să le întunece mărimea vredniciei lor, tot așa făceau și apostolii. Nu găzduiau la care se întâmpla, ci, după cum aceia căutau case strălucite, așa și aceștia căutau suflet virtuos. Și căutând cu cercetare adâncă pe cei ce se potriveau cu ei, la aceia rămâneau³²⁹. Căci și legea lui Hristos poruncește aceasta. Fiindcă zice: „în care oraș sau casă veți intra, întrebați cine este vrednic, și acolo să rămâneți” (Mt 10, 11). Aceștia erau vrednici de Pavel, iar dacă erau vrednici de el, erau vrednici și de îngerii. Iar eu voi îndrăzni să numesc căsuța aceea a lor și cer și Biserică. Căci unde era Pavel, acolo era și Hristos. „Iar de căutați probare - zice - Hristos este Cel Ce grăiește în mine” (II Cor 13, 3). Iar unde era Hristos, acolo și îngerii neîncetat erau de față.

Iar cei care mai înainte de a-l primi pe Pavel erau vrednici de slujirea lui, gândește-te că după ce au viețuit doi ani împreună cu el, au deprins să fie atenți și la înfățișarea lor, și la mers, și la privire, și la felul îmbrăcăminteii, și la intrări, și la ieșiri, și la toate celelalte. Căci în cazul sfinților, nu numai cuvintele, nici doar învățăturile și îndemnurile, ci și tot restul modului lor de trai este îndeajuns să dea învățătura filosofici³³⁰ celor care iau aminte. Gândește-te câtă vreme l-au văzut pe Pavel făcând Liturghie, și certând, și mângâind, și rugându-se, și plângând, ieșind și intrând. Căci dacă noi, care avem doar paisprezece epistole și ne agităm să ni le procurăm de oriunde, [putem deveni asemenea lui Pavel]³³¹, cei care au avut izvorul epistolelor, limba întregii lumi, lumina Bisericilor, temelia credinței, stâlpul și întărirea adevărului, cum nu vor avea oare aceeași viețuire cu un asemenea înger? Căci dacă haina lui era înfricoșătoare demonilor și avea atâta putere asupra lor, oare împreună-locuirea cu el cum nu atrăgea mulțime de har al Duhului? Oare a vedea patul lui Pavel, oare a-i vedea așternutul, încălțările, nu era pricină îndestulătoare pentru ei ca să aibă pururea în inimă străpungerea? Căci dacă demonii văzându-i hainele se înfricoșau, cu mult mai mult aceștia, credincioși fiind și împreună-viețuitori cu el, se umileau la inimă³³² privindu-le.

Apoi, vrednic lucru este și să cercetăm pentru ce, atunci când îi salută, pe Priscilla o pune înaintea bărbatului ei. Căci nu zice: „îmbrățișați pe Aquila și Priscilla”, ci „pe Priscilla și Aquila”. Nici aceasta nu a făcut-o pe degeaba, ci mie îmi pare că era conștient că ea avea mai multă evlavie decât bărbatul ei. Și că nu este ceva ipotetic ceea ce am spus, ne învață și *Faptele Apostolilor*. Căci pe Apollo, bărbat învățat și puternic în Scripturi și care cunoștea doar botezul lui Ioan, ea l-a luat și l-a învățat calea lui Dumnezeu și l-a făcut învățător desăvârșit. Căci femeile creștine de pe vremea apostolilor nu se îngrijeau de aceste lucruri de care se îngrijesc cele de acum: să îmbrace haine strălucite³³³, să-și înfrumusețeze fața cu farduri și încondeieri ale ochilor, să devină povară pentru bărbatii lor, să se silească să-și cumpere haine mai scumpe decât vecina sau decât cele de același rang³³⁴, să aibă cai albi și frâie de aur³³⁵, mulți eunuci care să le slujească³³⁶, cârd de slujnice³³⁷, și toate celelalte

închipuiri deșarte³³⁸ și vrednice de batjocură. Ci scuturând toate acestea și lepădând îngâmfarea lumească, un singur lucru căutau: cum să se facă părtașe apostolilor și să aibă parte chiar de plata lor³³⁹. De aceea, nu numai aceasta era așa, ci și toate celelalte. Căci și despre o oarecare Persida zice: „care mult s-a ostenit pentru noi”. Iar pe Măria și Trufaina le admiră pentru aceste osteneli fiindcă se osteniseră împreună cu apostolii și s-au adâncit în lupta pentru ei. Dar atunci, cum de-i scrie lui Timotei: „Femeii nu-i îngădui să învețe pe altul, nici să stăpânească pe bărbat” (I Tim 2,12)? Aceasta se întâmplă când bărbatul este evlavios și are aceeași credință ca și femeia și aceeași înțelepciune. Dar *când bărbatul este necredincios și înșelat, nu o lipsește apostolul de autoritatea de a-l învăța. Căci, scriindu-le corin-tenilor, zice: „Iar femeia care are bărbat necredincios să nu-l lase. Că ce știi tu, femeie, dacă îți vei mântui bărbatul?”* (I Cor 7, 16). Cum să-l mântuiască femeia credincioasă pe bărbatul necredincios? De bună seamă, catehizându-l și învățându-l și aducându-l la credință, după cum a făcut și această Priscilla cu Apollo. De altfel, când zice: „femeii nu-i îngădui să învețe”, vorbește de învățătura ce se dă de la amvon, despre discuțiile publice și despre învățătura ce ține de rațiunea preoției. Dar în particular nu o oprește să îndemne și să sfătuiască. Căci dacă acesta era lucru oprit, nu ar fi lăudat-o pe Priscilla că a făcut aceasta.

4. Să audă bărbații, să audă acestea și femeile! Acelea, ca s-o urmeze pe cea care este de același sex și neam cu ele. Aceștia, ***ca să nu se arate mai neputincioși decât o femeie. Ce apărare vom avea, ce iertare, văzând că femeile arată atâta dispoziție râvnitoare și atâta filosofie, iar noi pururea suntem legați de lucrurile lumii acesteia?*** Acestea să le învețe atât conducătorii, cât și cei conduși, și cei din tagma preoțească și laicii, încât aceia³⁴⁰ să nu-i mai admire pe cei bogăți, nici să caute cu dinadinsul casele strălucite, ci să caute virtutea împreună cu sărăcia și să nu se rușineze de frații lor mai sărmani și nici să nu treacă cu vederea pe făcătorul de corturi, pe tăbăcar, pe vânzătorul de purpură, pe arămier, ca să slujească puternicilor [lumii acesteia]. Iar cei conduși [să ia aminte] să nu socoată că există vreo piedică pentru a-i primi [în casa lor] pe sfinți. Ci, gândindu-se la văduva care l-a primit pe Ilie, deși avea numai un urcior de făină, și la aceștia care l-au găzduit pe Pavel doi ani de zile, să deschidă casele lor celor ce au trebuință și toate câte le au să le împartă cu străinii. Să nu-mi spui mie că nu ai robi care să slujească. Căci și dacă ai avea mii de robi, Dumnezeu ție îți poruncește să strângi roadă iubirii de străini³⁴¹. De aceea și Pavel, vorbind despre femeia văduvă și poruncindu-i să primească pe străini, i-a spus să facă asta prin osteneala ei, nu a altora. Căci zicând: „dacă a primit pe străini”, a adăugat: „dacă a spălat picioarele sfinților” (I Tim 5, 10). Nu a zis „dacă și-a cheltuit averile”, nici „dacă a poruncit slugilor să facă aceasta”, ci „dacă a lucrat ea însăși această faptă”. De aceea și Avraam, având acasă 318 slugi, singur a alergat la turmă și a luat vițelul și a slujit în toate celelalte și a făcut-o și pe femeia lui părtașă roadelor iubirii de străini. De aceea și Domnul nostru Iisus Hristos S-a născut în iesle - și după ce S-a născut, a fost crescut în casă, și după ce a crescut nu avea unde să-Și plece capul - ***ca să te învețe prin toate [câte a făcut] să nu căști gura la lucrurile strălucite ale acestei lumi, ci în tot locul și vremea să fii doritor de simplitate și să urmezi cu sârguință sărăcia și să fugi de orice este de prisos și să te înfrumusezezi pe dinăuntru. Căci „toată slava fiicei împăratului este înlăuntru”*** (Ps 44, 15). Iar dacă ai ales³⁴² să fii iubitor de străini, să ții așezământul iubirii de străini întreg, chiar dacă ai numai un obol³⁴³. Iar dacă nu ești iubitor de oameni și nu iubești pe străini, chiar dacă ai agonisi toate lucrurile, tot strâmtă ți se pare casa ca să mai încapă în ea și pe străini. Nu avea Priscilla paturi argintate, dar avea multă întreagă înțelepciune []. Nu avea așternuturi, dar avea o voință [] iubitoare de străini și blândă. Nu avea colonade aurite, dar avea frumusețe preastrălucitoare în suflet. Nu avea ziduri de marmură, nici podea împodobită cu mozaicuri, ci era ea însăși templu al Duhului. Aceste lucruri le-a lăudat Pavel, de acestea a dorit. Pentru aceea a și rămas doi ani în casa lor și nu a plecat. Pentru aceea îi pomenea pururea și le-a alcătuit mare și minunată laudă, nu ca să-i

slăvească pe ei, ci ca pe ceilalți să-i aducă către aceeași râvnire; și a crezut de cuviință să-i fericească nu pe cei bogați, nici pe cei ce stăpânesc în orașe, ci pe cei iubitori de străini, pe cei milostivi, pe cei iubitori de oameni, pe cei care au arătat multă cugetare iubitoare³⁴⁴ față de sfinți.

5. Acestea să arătăm și noi că le-am învățat din această salutare, prin însăși făptuirea lor. Să nu-i fericească³⁴⁵ pur și simplu pe cei bogați, nici să nu-i disprețuim pe cei sărmani, nici să nu ne rușinăm de meșteșugari, nici să nu socotim munca o ocară, ci nelucrarea și a nu avea nimic de făcut, [aceasta este ocară]. Căci dacă ocară era faptul de a lucra, nu ar fi acceptat Pavel să muncească, nu ar fi gândit că [munca cu mâinile sale] i-ar putea aduce ceva mai bun. Căci el așa zice: „Dacă binevestesc, nu am nici o laudă. Așadar, care este plata mea? Ca binevestind Evanghelia lui Hristos, să o fac fără plată” (I Cor 9, 16-18). Dacă a avea o meserie este lucru de ocară, nu ar fi poruncit celor care nu lucrează să nu mănânce (II Tes 3, 10). Doar păcatul este lucru de ocară. Iar păcatul obișnuiește să se nască din nelucrare. Și nu doar un singur păcat sau două ori trei, ci deodată toată răutatea. De aceea și un înțelept, arătând că nelucrarea s-a făcut dascăl a toată răutatea și grăind despre slugi, zice: „Pune-1 la treabă, ca să nu fie nelucrător” (...). Căci ceea ce este frâul pentru cal, aceasta este lucrarea pentru firea noastră³⁴⁶. Dacă era bună nelucrarea, pământul ar fi odrăslit toate, fără să fie arat și semănat, însă nimic de acest fel nu se întâmplă. La început a poruncit Dumnezeu să le scoată pe toate fără a fi arat. Dar acum nu face așa, ci [trebuie omul] să înjuge boii la plug, să tragă brazde, să arunce semințe și să îl lucreze în multe alte moduri. Și le-a pus oamenilor legiuire ca să crească vii și pomi și cereale tocmai pentru ca lucrarea fără odihnă să abată mintea celor ce lucrează de la orice răutate³⁴⁷. La început, ca să arate puterea pământului, l-a pregătit ca să dea toate, fără ca noi să ne ostenim. Căci zice: „Să odrăsească pământul iarbă” (Facere 1, 11). Și îndată l-a și umplut de toate. Dar după aceea nu a făcut așa, ci a poruncit ca roadele să iasă din pământ prin osteneala noastră, ca să afli că spre folosul și sporul nostru a adăugat osteneala. Iar cuvintele auzite de Adam, „în sudoarea feței tale vei mânca pâinea ta” (Facere 3, 19), par a fi pedeapsă și bătaie. Dar de fapt nu sunt decât o atenționare și o înțeleptire³⁴⁸, un leac pentru rănilor invitate de pe urma păcatului. De aceea și Pavel a lucrat neîncetat nu numai ziua, ci și noaptea. Și acest lucru îl spune în gura mare atunci când zice: „Căci am lucrat ziua și noaptea, ca să nu îngreunăm pe vreunul dintre voi” (II Tes 3, 8). Și nu a muncit doar pentru hrană și pentru sufletul lui, cum fac mulți dintre frați, ci atâta s-a ostenit, încât a putut să-i hrănească și pe alții. „Căci pentru nevoile mele - zice el - și ale celor care erau împreună cu mine au slujit mâinile acestea” (Fapte 20, 34).

Omul care porunca demonilor, dascălul lumii, cel ce se îngrijea de sporirea tuturor celor de pe pământ și de toate Bisericele de sub soare și slujea cu multă grijire atâtea popoare și neamuri și orașe, el muncea ziua și noaptea și nu și-a îngăduit câtuși de puțin să răsufle în acele osteneli. Iar noi, nici a mia parte având din grijile aceluia, ba mai mult, nici măcar putând să le cuprindem cu mintea, petrecem neconținut în nelucrare. Ce apărare vom avea, ce iertare, spune-mi? Și de aici ne vin toate relele în viață, fiindcă mulți socotesc că este cea mai mare cinste să nu ai o meserie și cel mai de ocară lucru ar fi să cunoști practic vreuna dintre ele. Iar Pavel nu s-a rușinat ca împreună cu mânuirea cuțitului și tăierea pieilor pentru corturi să discute cu mai marii lumii, ci s-a și lăudat cu lucrul lui, în timp ce mii de oameni străluciți și de vază veneau la el. Și nu numai că nu s-a rușinat făcând acestea, ci în auzul tuturor se lăuda în epistole cu ocupația lui. Ceea ce a învățat ca ucenic de la început, același lucru l-a lucrat și după aceea, chiar după ce a fost răpit de trei ori la cer, după ce a fost dus în rai, după ce s-a împărțit de negrăite cuvinte din partea lui Dumnezeu. Iar noi, nefiind vrednici nici măcar de încălțăminte aceluia, ne rușinăm de acelea cu care el se fălea. Și, păcătuind în fiecare zi, nici nu ne întoarcem, nici nu socotim acest lucru o ocară. Dar de faptul de a trăi din muncă dreaptă³⁴⁹ fugim ca de ceva rușinos și vrednic de batjocură. Ce nădejde de mântuire

vom mai avea, spune-mi? Căci cel cu bun-simț trebuie să se rușineze de păcat și de a se împotrivi lui Dumnezeu și de a face ceva din cele ce nu trebuie, dar să se laude cu meseria și cu lucrarea [cinstită]. Căci astfel, prin neostoita lucrare³⁵⁰, vom lepăda cu ușurință din minte cugetele rele și vom avea cele de trebuință și nu vom îngreuna casele celorlalți și vom plini și legea lui Hristos, care zice: „Mai fericit este a da decât a lua” (Fapte 20, 35). Pentru aceea avem mâini, ca să ne fie nouă de ajutor. Iar celor neputincioși cu trupul să le dăm după putere, din toate ale noastre. Iar dacă cineva petrece în nelucrare, sănătos fiind, este mai de plâns decât cei bolnavi de friguri. Căci aceia, din pricina neputinței, au iertare și se bucură de mila altora. Dar aceștia, bătându-și joc de sănătatea trupului lor, de bună seamă că sunt urâți de toți, ca unii care calcă legile lui Dumnezeu. Aceștia se murdăresc cu mesele celor neputincioși și își fac sufletul și mai rău³⁵¹. Și nu numai acest lucru este cumplit, că trebuie să fie hrăniți de cei din casa lor și îngreuiază și casele altora, ci și că se fac mai răi decât toți. Căci nimic nu se află pe lumea asta care să nu se piardă prin nelucrare. Apa, dacă stă, se impute, dar dacă curge și rătăcește prin toate coclaurile, își păstrează prospețimea; fierul, dacă rămâne nefolosit, devine moale și nefolositor, mâncat fiind de multa rugină. Iar cel cu care se lucrează este mult mai folositor și mai bun, nelucind cu nimic mai puțin ca argintul. Și dacă ar privi cineva pământul nelucrat, nu ar vedea să scoată ceva bun, ci doar ierburi rele și spini și mărăcini și copaci fără rod. Iar cel lucrat este încărcat de roade bogate. Și fiecare lucru din cele ce sunt - ca să zicem într-un cuvânt - se strică din pricina nelucrării, iar prin folosirea conform cu rațiunea sa, devine mai bun.

Știind, dar, toate acestea - câtă vătămare vine din nelucrare, dar cât câștig vine din lucrare - de prima să fugim, iar de cealaltă să ne apropiem cu osârdie, încât și viața aceasta să o trăim cu bună cuviință, să hrănim din ale noastre și pe cei ce au trebuință și, făcându-ne sufletele noastre mai bune, să avem parte de bunătățile veșnice.

De care fie ca noi toți să ne împărtășim cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie-I slava și puterea, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

³²³ Care sunt în afara celor ce le considerăm noi importante.

³²⁴ S-a cufundat în ele prin citire.

³²⁵ Roma și romanii cărora le adresează epistola ce conține salutarea comentată aici.

³²⁶ în momentul când i-a cunoscut pe cei doi soți.

³²⁷ Comportamentul îngăduitor și plin de dragoste față de aproapele.

³²⁸ Este vorba despre o viață extrem de atentă, cu mare trezvie, față de cele mai mici gesturi, impulsuri ale inimii, gânduri, preocupări etc., un mod de viață care mai târziu s-a generalizat la monahi și tocmai de aceea considerat, în mod fals, ca aparținându-le doar acestora. De fapt, el era caracteristic tuturor creștinilor din primele trei veacuri - feciorelnici sau căsătoriti - ceea ce se poate lesne observa dacă se lecturează scrierile părinților apostolici, ale apologetilor, ale părinților numiți preniceeni ori actele martirice.

³²⁹ Acesta este criteriul oricărei alegeri pe care o facem: folosul duhovnicesc și nu interesele ori plăcerile carnale, intelectuale etc.

³³⁰ Sub acest termen părinții denumesc modul de viață creștinesc, oglindit în fapte, cuvinte, gesturi, gânduri, adică cel care transformă omul în integritatea lui. Dar se cere multă atenție și dorință sinceră din partea celor care vor să-și însușească acest mod de trai.

³³¹ Pe atunci nu oricine putea avea cărți acasă și ele erau rare, neexistând tipar ori altă tehnică de multiplicare în afara copierii manuale.

³³² Dobândeau străpungerea inimii care este, conform părinților asceți, motorul și temeliea vieții duhovnicești.

³³³ S-ar putea obiecta că acum femeile nu se mai îmbracă fastuos ca în Bizanț, dar aceea era moda atunci. Deci afirmația, în adâncul ei, ar însemna: se îmbracă conform modei bazate pe criterii estetice omenești. De fapt, această interpretare este susținută de faptul că acele haine erau și atunci „strălucite” tot conform criteriilor omenești și pătimase. A se vedea mai sus și criteriile după care stăpânitorii lumești și apostolii își alegeau gazdele.

³³⁴ în Bizanț, și mai apoi la curtea regilor, rangul social era oglindit în tipul de haine purtat. Astăzi, de asemenea, se poate observa după haine cărei subculturi îi aparține fiecare persoană și care sunt rivalitățile din cadrul ei: spre exemplu, fanii muzicii rock și costumația lor.

³³⁵ Azi, mijloacele de transport sunt mașinile, bicicletele, rotilele etc. și se știe ce importantă este firma

producătoare și design-ul produsului.

³³⁶ Azi, bodyguarzi; funcționalitatea este aceeași, doar modul de exercitare s-a schimbat.

³³⁷ Acestea se ocupau cu întreținerea hainelor, coafură, pregătirea băilor, servirea mesei etc. Aceste lucruri nu se mai efectuează azi de persoane având denumirea înjosoare de slujnice, ci ele sunt plătite, și încă foarte bine, iar activitățile lor țin de compartimentul numit în limbaj economic: servicii. Oare mai pot trăi azi femeile și bărbații fără a merge la coafor, pedichiură, manichiură, masaj, sală de gimnastică, fără a apela la room-service ori la a ne aduce mâncarea gata pregătită acasă etc.?

³³⁸ „închipuri deșarte” redă pe *fantasia*. Acest termen este folosit și pentru a indica imaginația, sursa tuturor patimilor, asupra căreia se îndreaptă toată lupta ascetică de despățimire. „Fantasia” lumii se imprimă în fantasia fiecăruia și ne leagă de lumea aceasta. Așadar, prin asceză se luptă pe două fronturi, orice încercare de părăsire a vreunuia dintre ele ducându-ne la eșec. Cele două fronturi sunt:

a) renunțarea treptată, dar hotărâtă și sinceră, la tot ceea ce alcătuiește fantasia exterioară;

b) dezlipirea de îndulcirea lăuntrică, produsă de amintirile și dorințele ce s-au imprimat, cu participarea conștientă sau inconștientă a voinței noastre, în fantasia interioară, prin exercitarea presiunii fantasiei exterioare. Urme ale fantasiei lumii pătimase le-am primit prin neglijența părinților și a celor care ne-au educat din cea mai fragedă copilărie și apoi în toate treptele educației ce ne-a format.

³³⁹ Literal: să meargă împreună cu ei la vânătoarea sufletelor. A se vedea și troparul Rusaliilor.

³⁴⁰ cei ce conduc

³⁴¹ Roadă este pe măsura osteneții proprii, nu a altora.

³⁴² Dacă ai voie liberă care să te îndrepte spre acest lucru, npoaipeau; este un termen cheie în antropologia părinților, folosit extrem de des de Sfântul Ioan Gură de Aur, și el desemnează exercitarea libertății omului, ca răspuns la harul dumnezeiesc. Acest jrpoaipeaiq este cel care stabilește cât ne vom împărtăși de bunătățile divine, dat fiind că Dumnezeu este milostiv la fel de mult față de toți oamenii. Etimologic, înseamnă mai înainte alegere, adică, în context creștin, cât de mult suntem noi dispuși *de mai înainte* să facem voia lui Dumnezeu și să renunțăm la a noastră.

³⁴³ împarte tot ceea ce ai, cât de puțin ar fi, nu ceea ce nu ai.

³⁴⁴ Toate faptele exterioare au sens dacă sunt pornite din dragostea lăuntrică sau dacă au ca scop să ne transforme lăuntru.

³⁴⁵ A ferici nu înseamnă pur și simplu a numi pe cineva „fericit”, ci aceasta ascunde dorința tainică și lăuntrică, adesea nemanifestată prin vorbă, de a fi asemenea cu cel fericit. Dacă la arătare spunem că suntem creștini, dar în ascuns râvnim după cele ale lumii, oricare ar fi ele, suntem în categoria deplânsă aici de Sfânt și ne ghidăm de fapt după criteriile lumii, în acest context, dacă suntem pe dinăuntru oameni lumești, ne și numim viața fericită sau tristă în funcție de conformitatea ei cu binele (de fapt plăcerile) lumii acesteia sau nu.

³⁴⁶ Fapta modelează firea și o înduhovnicește prin omorârea patimilor. Acesta este sensul făptuirii la părinții asceți.

³⁴⁷ Munca și progresul nu sunt scop în sine, ci sunt bune și își au rostul până când firea se curăță de patimi. Dumnezeu nu l-a făcut pe om să muncească, ci să rămână în comuniune cu El, iar munca îl ajută să treacă prin prima treaptă a urcușului duhovnicesc. Scopul muncii, atât de apreciat azi, nu este acela de a agonisi pentru a putea satisface plăcerile și egoismele omnirii și a ne lipsi mintea de lumea aceasta, ci tocmai pentru a o dezlipi de lume și de poftele ei. Munca are sens atâta timp cât mintea este împătimită. Pe măsura curățirii minții și a împușinării nevoilor biologice se împușinează și necesitatea ei.

³⁴⁸ un mijloc de a ne apropia de integritatea firii pe care am pierdut-o prin păcat, integritate, și care este ținta vizată atât de viața monahală, cât și de căsătorie.

³⁴⁹ Muncă dreaptă nu după criteriile noastre, ci după acelea ale lui Dumnezeu. Căci noi adesea zicem că tot ceea ce ne agonisim este din munca noastră; și așa și este uneori. Dar tulburarea, egoismul, fanatismul pentru a avea cine știe ce poziție socială sau a ne împlini diferite pofte, rezultate din această „muncă dreaptă” arată că ea nu este în acord cu voia lui Dumnezeu. Roadă muncii drepte, dat fiind că ea este de la Dumnezeu, nu poate fi decât pacea, bucuria, netulburarea, nelegarea de lucrurile acestei lumi, creșterea dorinței de fi din ce în ce mai mult cu Dumnezeu etc.

350 pe vremea sfântului ziua de muncă a creștinilor era intercalată între slujbele de dimineață și cele de seară în Biserică, unde Sfântul le ținea cuvinte de învățătură și îi sfătuia să folosească seara pentru discuții duhovnicești în familie ori pentru plinirea milosteniei, iar o parte din noapte pentru rugăciunea în familie, împreună cu soțiile și copiii, urmând ca a doua zi să fie prezenți iarăși la rugăciunile de dimineață. (A se vedea Sf. Ioan Gură de Aur -*Catehezele baptismale*, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 2003.)

³⁵¹ Faptul că acceptă hrănire din mesele destinate săracilor le întinează conștiința.

Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu Cuvântul 2

1. Oare v-ați lămurit că nimic din cele așezate în dumnezeiasca Scriptură nu se poate socoti a fi trecute cu vederea? Oare v-ați convins că trebuie să ostenim și asupra titlurilor, și a numelor, și a simplelor salutări scrise în dumnezeieștile cuvinte? Eu nu cred că există vreunul dintre cei iubitori de osteneală care să-și îngăduie să treacă cu vederea ceva din cuvintele puse în Scriptură, fie ele o înșiruire de nume, date și perioade de timp, simple salutări către oarecare etc. Prin urmare, ca mai sigură să fie această dreaptă adevărire, hai să ne apucăm azi de ceea ce a mai rămas din salutarea adresată Priscillei și lui Aquila. [Știți], de bună seamă, că nu puțin folos ne-a adus începutul ei. Căci ne-a învățat ce mare bine este lucrarea și ce mare rău este nelucrarea, ce suflet avea Pavel, cât de neadormit și grijuliu era nu numai față de orașe și gloate, și neamuri, ci avea multă purtare de grijă și față de fiecare dintre cei credincioși. Ne-a arătat cum sărăcia nu este deloc piedică pentru iubirea de străini și că nu este nevoie de bogății și bunuri [pentru a primi pe săraci], ci trebuință este în tot locul și vreme de virtute și de liberă voie, care să aleagă evlavia.

Ne-a arătat că cei ce au frica de Dumnezeu sunt mai străluciți decât toți, chiar dacă sunt cuprinși de cea mai neagră sărăcie. Pe Priscilla și pe Aquila, făcători de corturi și meșteșugari fiind, și viețuind în sărăcie, i-a fericit acum mai mult decât pe împărați. Cei aflați în vrednicii și la conducere în lumea aceasta au fost dați uitării, iar făcătorul de corturi, împreună cu soția lui, sunt lăudați pretutindeni în lume. Iar dacă aici se bucură de atâta slavă, ia gândește-te de câtă răsplată și cununi vor fi învredniciți în Ziua aceea [a Judecării]. Și chiar înainte de acea zi, nu mici le-au fost desfătarea și folosul, și slava în vremea de acum, căci au viețuit împreună cu Pavel atâta timp. Căci - și aceasta am spus-o înainte și o spun și acum, și nu voi înceta a o spune - nu numai învățătura și îndemnurile și împreună-sfățuirea, ci și înfățișarea sfinților aduce multă desfătare și folos. Ba și modul lor de a se îmbrăca și a se purta, ca și felul încălțărilor și umbletului. Căci și de aici poate să vină mult folos în felul nostru de viețuire: a învăța [de la sfinți] care este limita între ceea ce este necesar și ceea ce nu este necesar [traifului]. Căci nu numai că măsura [în cazul sfinților] nu întrece niciodată trebuința, dar adesea nici nu-și împlinesc toată nevoia ce o au. Ci și în foame, și în sete, și în golătate au petrecut. Ucenicilor, Pavel le poruncește, zicând: „Având hrană și îmbrăcăminte, ne vom îndestula cu acestea" (I Tim 6, 8). Iar despre sine arată că „până în ceasul de acum flămânzim și însetăm; și suntem goi și bătuți" (ICor 4, 11).

Dar cele pe care le-am spus între timp și cele pe care Pavel le-a adăugat [prin cuvintele epistolelor citate] au trebuință să fie supuse unei cercetări adânci. Ce înseamnă cuvintele pe care le-am zis: „Că și modul în care Apostolii își purtau hainele aduce mult folos"? Pe lângă cele ce le-am grăit eu despre aceasta, încă și legea lui Hristos, pe care El le-a dat-o [Apostolilor], zice la fel: „Să nu aveți aur, nici argint, nici aramă la cingătorile voastre, nici încălțăminte, nici toiag pe drum" (Mt 10, 9-10). Și totuși, Petru poartă sandale. Când îngerul l-a sculat din somn și l-a scos din închisoare, îi zice: „Încalță-ți sandalele și îmbracă-ți haina și urmează-mi!" (Fapte 12, 8). Iar Pavel, scriindu-i lui Timotei, zice: „Felonul pe care l-am lăsat în Troada, la Carp, adu-l când vii; și cărțile, mai ales pergamentele" (II Tim 4, 13). Ce spui? Hristos nici încălțări nu a poruncit a avea, iar tu ai felon, iar celălalt sandale? Și măcar de-ar fi fost vorba despre niște oarecare, care nu s-ar fi încrezut totdeauna în cuvintele învățătorului, n-ar fi fost ceva de cercetat în cele spuse. Dar fiindcă sunt în joc cei care și-au dat sufletele lor [pentru Domnul], căpeteniile și cei dintâi dintre ucenici, care au crezut în toate lui Hristos (ba Pavel a făcut nu numai cele poruncite, ci a călcat peste toate opreliștile,

căci, poruncind Acela să trăiască din Evanghelie, el trăia din munca lui, făcând mai mult decât cele poruncite), cu adevărat vrednic lucru este a cerceta pentru ce, deși întru toate au ascultat de El, aici par a încălca legea Lui. Însă nu o calcă. Nu doar spre a face cercetări asupra acelor sfinți ne este de folos prilejul acesta, ci și pentru a închide gurile elinilor³⁵³. Căci mulți dintre ei răpesc casele văduvelor, îi dezbracă pe orfani, își însușesc cele ce sunt ale tuturor, în comun, și nu sunt cu nimic mai buni decât lupii. Căci și aceștia - precum lupii - trăiesc din osteneala altora și, adesea, văzându-i pe unii dintre cei credincioși³⁵⁴, din pricina slăbiciunii, purtând haine mai multe, îndată ne aruncă în față legea lui Hristos și zic aceste cuvinte: *Oare nu a poruncit Hristos să nu aveți două haine, nici încălțăminte? Cum, dar, călcați legea pusă pentru aceste lucruri?* Apoi, râzând copios și ținându-se de burtă, își bat joc de fratele și răbufnesc asupra lui. Așadar, ca să nu se întâmple acestea, hai să răspundem nerușinării acelora. Tu întoarce-le doar următoarele vorbe: *Dacă îl socotești vrednic de crezare pe Hristos, aruncă-mi în față aceste cuvinte și ia-te la întrebări cu noi. Dar dacă tu nu crezi Lui, pentru ce mă mustri? Dacă vii să ne osândești, înseamnă că Hristos îți pare un legiuitor vrednic de crezare. Iar dacă I te închini și îl cinstești (având în vedere că ți se pare vrednic de crezare), n-ai nimic de zis contra Stăpânului lumii.*

2. Dar, ca ei să nu creadă că zicem aceasta din pricina neputinței de a ne apăra, să înfățișăm mai departe și dezlegarea celor cercetate. Așadar, cum vom face dezlegarea? Să privim cui, când și pentru ce a poruncit acestea Hristos.

Căci nu trebuie pur și simplu să cercetăm doar cele spuse, ci și persoana [căreia i-au fost adresate], și vremea [când i-au fost spuse], și pricina; și toate acestea trebuie scrutate în amănunțime. Căci dacă vom privi cu de-amănuntul, vom afla că nu tuturor le-a poruncit acestea, ci doar Apostolilor, dar și acelora nu pentru totdeauna, ci doar pentru o vreme rânduită. De unde rezultă aceasta? Din chiar cele spuse. Căci, chemându-i pe cei doisprezece ucenici, le-a zis: *în calea păgânilor să nu vă abateți și în oraș de samarineni să nu intrați. Ci mergeți mai ales către oile cele pierdute ale casei lui Israel Vindecați pe cei neputincioși, curățiți pe cei leproși, scoateți afară pe demoni, în dar ați luat, în dar să dați. Să nu aveți nici aur, nici argint, nici aramă la cingătorile voastre*" (Mt 10, 5-9). Ai văzut înțelepciunea învățătorului, cât de ușoară a făcut porunca? Căci, zicând mai întâi „vindecați pe cei neputincioși, curățiți pe cei leproși, scoateți afară pe demoni" și dându-le har din belșug, doar după aceea le-a poruncit acestea, prin mulțimea semnelor făcând ușoară și lesne de purtat acea sărăcie. Și nu numai de aici se arată lămurit că doar acelora le-a poruncit aceste lucruri, ci și din multe altele. Fiindcă și pe acele fecioare pentru aceea le-a pedepsit, că nu aveau ulei în candelarele lor (Mt 25, 1-13). Iar pe alții i-a învinovățit pentru că, văzându-L flămând, nu L-au hrănit, și fiind însetat, nu L-au dat să bea (Mt 25, 34-46). Cel care nu are bani, nici încălțăminte, ci numai o singură haină, cum poate să hrănească pe altul, cum să-l îmbrace pe cel gol, cum să-l aducă în casă pe cel fără acoperământ? Și, în afară de acestea, și din altă parte se face arătat acest fapt. Atunci când a venit cineva și I-a spus: „învățătorule, ce să fac ca să moștenesc viața veșnică?" (Mt 19, 16) - și, tocmai fiindcă împlinise toate ale legii, a și zis cu viclenie: „pe toate acestea le-am păzit din tinerețea mea. Ce îmi mai lipsește?" - El i-a zis: „Dacă vrei să fii desăvârșit, du-te, vinde-ți averile și dă-le săracilor, și vino de-Mi urmează". Dacă era lege și poruncă, trebuia ca mai întâi pe aceasta să o zică și să o legiuiască și s-o rânduiască între porunci, iar nu s-o dea ca sfat ori ca îndemn. Fiindcă atunci când zice: „Să nu aveți nici aur, nici argint", o zice ca poruncă. Dar când zice: „dacă vrei să fii desăvârșit", o zice ca sfat și îndemn. Și nu este același lucru a sfătui cu a legiui. Căci legiuitorul vrea, cu orice chip, să se plinească porunca, dar cel ce sfătuieste și îndeamnă îngăduie și voinței [yvoojiri] celui ce ascultă să aleagă cele propuse și îl face pe ascultător stăpân în a primi sau nu. De aceea nu a zis simplu „du-te, vinde-ți bunurile", ca să nu socotești că lege este acea vorbă. Dar cum? „Dacă vrei să fii desăvârșit, du-te, vinde-ți bunurile"; și

aceasta, ca să înveți că lucrul acesta stă în voința [] celor ce ascultă.

Și că doar Apostolilor le-a poruncit aceasta, lămurit este și din cele spuse acum. Dar încă nu am aflat defel dezlegarea. Căci și dacă numai lor le-a poruncit, pentru ce spunându-li-se să nu aibă nici încălțăminte, nici două haine, au fost aflați unul având sandale, celălalt felon? Ce vom zice, dar, de aceste lucruri? [Vom răspunde] că nici pentru ei nu au fost neapărat trebuitoare legiuirile acestea pentru totdeauna, ci, pe când Mântuitorul mergea spre moarte, i-a dezlegat de această lege. De unde știm aceasta? Din chiar cuvintele Mântuitorului. Căci, pe când urma să purceadă spre patimă, i-a chemat și le-a zis: „Când v-am trimis fără pungă și fără traistă ați avut lipsă de ceva?” Iar ei au răspuns: „De nimic.” Și El le-a zis: „Dar acum, cel ce are pungă să o ia, tot așa și traista. Iar cel ce nu are, să-și vândă haina și să-și cumpere sabie” (Le 22, 35-36). Însă, pe bună dreptate, mi-ar spune cineva: *Pe Apostoli i-ai scăpat de învinovățirile aduse, dar rămâne de cercetat pentru ce Hristos a legiuit cele potrivnice [față de cele poruncite mai înainte].* Căci cândva a zis: „să nu aveți traistă”, iar apoi: „cel ce are pungă să o ia, asemenea și traista”. Pentru ce a făcut acestea? Vrednic lucru este acesta de înțelepciunea Lui și de pronia Sa cea pentru ucenici. *Fiindcă la început a rânduit acestea ca aceia să priceapă, prin faptă și cercare, vădirea puterii Sale și, pricepându-o, să aibă îndrăzneala mai pe urmă să iasă [la propovăduire] în toată lumea. Și când au cunoscut cu îndestulare puterea Lui, a voit ca și ei [la rândul lor] să arate din parte-le virtutea și nu să-i susțină [numai El] până la sfârșit, ci adeseori le-a dat și iertare, dar au și răbdat ispite, ca nu cumva să rămână cu desăvârșire nelucrători. Și, după cum antrenorii de înot, la început, îi susțin pe învățăcei cu mâinile lor, cu multă grijă și tărie, iar după prima și a doua, și a treia zi, adeseori își trag mâna de sub ei și le poruncesc să se ajute singuri, ba și îngăduie uneori ca aceia să se scufunde puțin și să-și umple gura de apă, așa și Hristos a făcut cu ucenicii. La început - și încă nu puțină vreme - nu i-a lăsat să pătimizească lucruri grele, ci pururea era cu ei, întărindu-i, susținându-i, având grijă ca toate să le meargă din plin. Dar, fiindcă trebuia ca și ei să arate bărbăția lor, a micșorat puțin harul, poruncindu-le ca și ei multe să le ducă la capăt cu puterile lor. Pentru aceea atunci [la început], nu aveau încălțăminte, nici centură, nici toiag, nici bani și nu le lipsea nimic. Căci zice: „Ați avut lipsă de ceva?” Iar ei au răspuns: „De nimic”. Iar când le-a poruncit să aibă pungă și traistă și încălțări, îi aflăm flămânzi și însetați și goi. De unde este lămurit că, adeseori, îngăduia chiar să se primejduiască și să fie strămtorați, ca să aibă plata. Căci așa face și pasărea cu puii săi. Că și aceea, până au aripile firave, îi hrănește în cuib. Dar când vede că aripile prind vigoare și au puțința de a bate aerul, mai întâi îi pregătește să zboare în jurul cuibului, apoi îi duce mai departe. La început îi urmează și îi susține, dar după aceea îi lasă pe ei singuri să se ajute. Așa a făcut și Hristos. Ca într-un cuib și-a hrănit în Palestina ucenicii. Apoi i-a învățat să zboare, stând lângă ei și susținându-i, iar la sfârșit i-a lăsat să zboare în toată lumea, poruncindu-le ca adeseori să se ajute de unii singuri. Și că acesta este adevărul și ca ei să învețe puterea Lui, i-a golit de toate cele și i-a trimis având doar o singură haină și le-a poruncit să umble fără încălțăminte. Așadar, din chiar cuvintele [Scripturii], dacă le ascultăm [cu atenție], vom vedea cu limpezime că este așa. Căci nu le-a zis pur și simplu: „Luați punga și traista”, ci le-a amintit de cele de mai înainte, zicându-le astfel: „Când v-am trimis fără pungă și traistă v-a lipsit ceva?” Aceasta înseamnă: *Nu toate v-au mers de minune și v-ați bucurat de multă îmbelșugare [înainte]? Acum însă vreau ca voi să luptați și de unii singuri. Vreau să aveți și experiența strămtorării. Pentru aceea, de acum înainte, când sunteți la nevoie, nu vă mai dau legea cea dintâi, ci îngădui să aveți și pungă și traistă, ca nu cumva să socotesc că însumi³⁵⁵ lucrez cele ale voastre ca prin niște unelte neînsuflăite, ci și voi să dați dovadă de filosofia voastră.**

3. Dar ce - ar putea zice cineva -, nu mai degrabă s-ar fi manifestat harul dacă ei rămâneau totdeauna așa³⁵⁶? Însă atunci ei nu deveneau atât de încercați³⁵⁷. Căci, dacă nu aveau

experiența nici unui necaz, nici a sărăciei, nici a prigoanei, nici a strâmtorării, rămâneau nelucrători și molatici. Dar acum a vrut ca nu numai harul să strălucească prin ei, ci să fie arătată și probarea celor ce I s-au supus, ca să nu zică mai pe urmă unii că aceia n-au făcut nimic din partea lor, ci totul a fost numai din partea lui Dumnezeu. Căci putea Dumnezeu până la sfârșit să-i țină în multă îmbelșugare [de har], însă nu a vrut din multe și absolut necesare pricini, pe care adeseori le-am spus dragostei voastre. Una este tocmai [cea pe care am zis-o] acum³⁵⁸. O alta, nu mai mică decât cea dintâi, ca să-și cunoască măsurile. O a treia, ca să nu primească oșlavg. mai mare decât cea convenită stării lor de oameni. Dmaceste pricini, ba chiar din altele mult mai multe, lăsându-i să cadă în mulțime [de necazuri] pe care nu le așteptau, [de fapt] nu a voit să-i slobozească de strictetea celei dintâi legiuiri, ci a slăbit doar frâul prea întins al acelei filosofii, ca nu cumva viața în trup să le devină oarecum grea și de nesuportat dacă, adeseori fiind în lipsuri, ar fi trebuit să păzească cu strictetețe acea lege.

Căci zicând: „cel ce are pungă să o ia, asemenea și traista”, a adăugat: „și cel ce n-are, să-și vândă haina și să-și cumpere sabie”. Ce poate însemna aceasta, să-i înarmeze pe ucenici tocmai Cel Ce a zis: „Dacă cineva te lovește peste obrazul drept, întoarce-l și pe celălalt”? Cel Ce a poruncit să binecuvântăm pe cei ce ne blestemă, să răbdăm pe cei ce se scoală asupra-ne, să ne rugăm pentru cei ce ne prigonesc, cum, mai pe urmă, a înarmat [pe ucenici], însă doar cu sabie? Ce poate fi acest cuvânt? Căci, dacă într-adevăr era nevoie să-i înarmeze, nu trebuia să le dea numai sabie, ci și scut, și jambiere, și coif. Dar de bună seamă, dacă în chip omenesc se preocupa de unele ca acestea, cu atât mai mult era de-a dreptul de batjocură o astfel de poruncă. Căci și dacă ar fi avut mii de asemenea arme, cum puteau să facă față cei unsprezece la atâta amar de atacuri și împotriviri din partea gloatelor și tiranilor și orașelor și neamurilor? Căci numai dacă ar fi auzit un nechezat de cal și le era de ajuns să fie bătuți de alții înarmați, fiindcă ei crescuseră pe lângă limanuri și râuri și în micuțe bărci de pescari. Pentru aceea le zice acest lucru, vrând să le arate atacul iudeilor și că urmau să-L prindă. Iar acest fapt nu a voit să-l spună pe față, ci oarecum acoperit, ca nu cumva să-i turbure iarăși. Prin urmare, când îl auzi zicând ceea ce auziți la ureche vestiți pe acoperișuri și ceea ce auziți la întuneric spuneți la lumină (Mt 10, 27), să nu socoti că poruncește ca cei sprinteni la picioare să lase piața și să propovăduiască de pe acoperișuri. Căci ucenicii, propovăduind [niciodată] nu au făcut [astfel], însă „pe acoperișuri” și „la lumină”, înseamnă, în chip acoperit, „cu îndrăzneală”. Iar „la ureche” și „la întuneric” aceasta arată: că după cum ați auzit într-un mic colț de lume, adică în ținutul Palestinei, așa să răspândiți, cu sunet mare, pretutindeni pe pământ. Căci nu la întuneric, nici la ureche le-a vorbit, ci pe înălțimile munților și adeseori în sinagogi. Așa și aici³⁵⁹ trebuie înțeles în chip acoperit. Căci după cum acolo, auzind de acoperișuri, am înțeles de fapt altceva, așa și aici, auzind de sabie, să nu o luăm literal, că le-a rânduit să ia sabie, ci că *prin sabie a zis în chip acoperit despre atacul ce urma să se întâmple și că urma să pătimească de la iudei cele pe care le-a și pățimit. Iar aceasta se lămurește din cele ce urmează. Căci zicând „să-și cumpere sabie”, a adăugat: „că trebuie să se împlinescă cu Mine cele scrise, căci am fost socotit cu cei fără de lege” (Le 22, 37). Și zicând aceia că „sunt aici două săbii”, fiindcă nu pricepuseră ceea ce El a zis, le-a spus: „sunt de-ajuns”, deși nu erau de-ajuns. Căci dacă voia ca ei să se folosească de ajutor omenesc, nu doar două ori trei nu erau de-ajuns, ci nici o sută [de-ar fi fost]. Iar dacă nu a vrut ca ei să se folosească de ajutor omenesc, de bună seamă că și cele două erau de prisos. Dar nici cu asta nu am rezolvat problema. Căci adeseori a făcut acest lucru. Când ei nu pricepeau ce le spunea, trecea peste aceasta și îi lăsa și abia după ce se petreceau întâmplările îngăduia să priceapă cele spuse. Ceea ce a făcut și altă dată, atunci când, vorbind despre învierea Lui, le-a grăit: „Dărâmați templul acesta și în trei zile îl voi ridica” (In 2, 19). Și, la fel, nu au știut ucenicii despre ce vorbea. Iar că nu știau a notat și evanghelistul, când a zis: „După ce a înviat Iisus, atunci au crezut în cuvântul Lui și în Scriptură” (In 2, 22). Iar în altă parte scrie că ei nu știau că El trebuie să învie din morți (Le 24, 20-26).*

4. Dar nedumerirea [aceasta] are o dezlegare [pe deplin] satisfăcătoare³⁶⁰, însă noi să vorbim despre ceea ce a mai rămas din salutarea [lui Pavel]. Să recapitulăm ceea ce am zis despre acest [subiect] și [să vedem] cum am deviat, încât am vorbit despre cele de mai înainte. Am fericit pe Priscilla și Aquila că au locuit împreună cu Pavel, că au învățat de la Pavel cu amănunțime și [atenție] și modul de a se îmbrăca, și felul încălțărilor, și toate celelalte. De aici a și venit nedumerirea aceasta. Căci am căutat să aflăm pentru ce, de vreme ce Hristos a oprit cu totul a avea vreun lucru al său în afară de haină, ei totuși au avut și felon și încălțări. Cuvântarea noastră a arătat tocmai că nu au călcat legea, ci au păzit-o cu mare strictete, chiar folosindu-se de acestea. Iar acestea le-am grăit nu ca să vă atragem la a avea mai multe bunuri materiale, nici să vă îndemnăm să aveți mai mult decât este trebuința, ci ca să aveți ce să răspundeți împotriva necredincioșilor care iau în râs cele ale credinței noastre³⁶¹. Căci și Hristos, dezlegând cea dintâi legiuire, nici case, nici sclavi, nici paturi, nici argintărie, nici altceva de acest fel nu a poruncit să avem, ci numai din pricina neapăratei trebuințe a îndepărtat cele spuse de prima dată. Dar și Pavel așa îndeamnă, când zice: „A-vând hrană și îmbrăcăminte, ne vom îndestula cu acestea" (I Tim 6, 8).rpâd *ceea ce prisosește față de ceea ce e de trebuință trebuie dat la cei ce au nevoie.*^)

Așa au făcut și Priscilla și Aquila. Pentru aceea îi și înalță și îi admiră, și le alcătuieste [în epistolă] cea mai mare laudă. Fiindcă zicând: „îmbrățișați pe Priscilla și Aquila, cei împreună-lucrători cu mine în Domnul", spune și pricina unei asemenea iubiri față de ei. Care este această pricină? „Care și-au supus gâtul lor pentru sufletul meu" (Rom 16, 4). Așadar, pentru aceasta îi iubești pe ei, cum se zice, în mod special. Și chiar dacă era numai acest motiv, de ajunsă era lauda. Căci cel care a scăpat pe comandant [din primejdie], prin el a scăpat și pe ostași. Cel ce a scăpat pe doctor, a adus și pe cei ce bolesc la sănătate. Cel ce a salvat pe cârmaci din furtună, a izbăvit și întreaga corabie de valuri. Tot așa și ei, scăpând pe învățătorul lumii și vărsându-și sângele pentru mântuirea aceluia, s-au făcut binefăcătorii întregii lumi. Și grijindu-se de învățător, au mântuit prin el pe toți ucenicii săi. Și ca să afli că unii ca ei nu purtau de grijă doar de învățător, ci și față de frați, ascultă și cele ce urmează. Căci, zicând: „care și-au supus gâtul pentru sufletul meu", a adăugat: „Căroră nu numai eu singur le mulțumesc, ci și toate Bisericile neamurilor". Cum zici despre niște făcători de corturi, despre niște bieți meșteșugari, care nu au nimic mai mult decât hrana strict trebuitoare, că le mulțumesc toate Bisericile neamurilor? Ce au făcut atât de mult aceștia doi să fie de folos la atâtea Biserici? Ce fel de bogăție prisositoare aveau? Ce stăpânire mare aveau, încât erau mai de vază [în ochii Apostolului] decât mai-marii și bogații? De bună seamă că nu aveau mai multă bogăție și putere decât puternicii lumii. Dar ceea ce aveau mai mult decât toți aceștia era nobilul imbold lăuntric [] și un suflet pregătit să-se avânte cu multă dăruire în primejdii. Pentru aceea s-au făcut binefăcători și mântuitori [ai altora]. ***Căci cei bogați și fricoși nu pot să fie de folos Bisericilor pe cât sunt cei ce viețuiesc în sărăcie și sunt cu inimă mare.***

Și nimeni să nu socoată că ceea ce spun este ciudat; căci este adevărat. Și aceasta se vedește din experiența de zi cu zi. Fiindcă bogatul are multe prilejuri de a fi vătămat: se teme pentru case, pentru slugi, pentru pământuri, pentru bani, ca nu cumva cineva să-l păgubească de ceva din acestea. Iar cel ce este stăpân peste multe se face rob la acele multe. Pe când cel sărac, fiind sprinten întru totul și lepădând toate aceste pricini, leu este și foc arzător, și are un suflet nobil: și, ridicându-se deasupra acestora, cu ușurință lucrează cu toate puterile sale ca să fie de folos Bisericilor, chiar dacă, trebuind să mustre și să certe, întâmpină mii de greutăți pentru Hristos. Și fiindcă o dată pentru totdeauna a trecut cu vederea viața de aici, pe toate cu inimă voioasă și cu multă ușurință le face. Spune-mi, de ce anume s-ar putea teme? Nu cumva că se păgubește în avuția lui? Nu poți spune așa ceva. Nu cumva că este izgonit din țara lui? Dar orice oraș de sub cer este al lui³⁶². Nu cumva că cineva i-ar putea strica viața de huzur și

1-ar despărți de garda de corp³⁶³? Dar el se bucură de toate acestea, căci își zice: V, viețuirea mea este în cer și eu mă avânt către viața ce va să fie! Și chiar de este nevoit să-și dea sufletul și sângele, nu se dă înapoi. De aici urmează că unul ca acesta este mai puternic și mai avut decât toți stăpânitorii și împărații și gloatele.

Și ca să vezi că nu e doar măgulire ceea ce am spus, ci acesta e adevărul³⁶⁴, cei care nu au nimic, tocmai aceștia, mai cu seamă, pot să grăiască liberi de toate cele. Câți bogați nu erau în vremea lui Irod, câți puternici ai zilei? Dar cine a avut [curajul] să iasă în față și să-l certe pe tiran? Cine a apărat legile nedreptățite ale lui Dumnezeu? Nici unul dintre cei avuți. Ci săracul și sărmanul; cel care nu avea nici măcar pat, nici masă, nici acoperiș: țeanul pustiului. Numai el singur, și cel dintâi, l-a muștrat pe tiran, cu toată îndrăzneala, și a dat pe față nunta lui adulteră. Și, fiind toți de față, a osândit-o pe cea care îl nedreptățea pe Irod. Iar înaintea acestuia a fost marele Ilie, cel care nu avea nimic mai mult decât un cojoc, singurul care l-a muștrat cu multă bărbăție pe nelegiuitul și necredinciosul Ahab. Căci nimic nu ne pregătește așa de mult să grăim slobod și nu ne înduplecă atâta să îndrăznim când sunt asupra-ne toate înfricoșările și nu ne face așa de nebiruiți și tari, precum a nu avea nimic al nostru și a nu ne înconjura de vreun lucru³⁶⁵.

Așadar, dacă cineva vrea să aibă multă putere, să-și atragă de partea lui sărăcia, să disprețuiască viața de aici și să socotească moartea un nimic. Acesta poate să fie de folos Bisericilor nu numai mai mult decât bogății și demnitarii, ci chiar decât împărații. Căci împărații și bogății toate câte le fac, le fac cu ajutorul banilor. Dar unul ca acesta, adeseori, împlinește isprăvi multe și mari, primejduindu-se și dându-se la moarte. Și pe cât sângele este mai de preț decât orice aur, pe atât este mai bună jertfa acestuia decât a banilor.

5. La fel erau și acești găzduitori ai lui Pavel, Priscilla și Aquila. Nu aveau mai mult avut decât [necesarul] pentru a trăi, dar aveau o voință [] mai bogată decât orice avuție, căci așteptau în fiecare zi să se dea spre moarte și trăiau în mijlocul măcelurilor, mărturisind în toată vremea [pe Hristos]³⁶⁶. **Pentru aceea înflorea credința noastră în acele vremi, pentru că ucenicii și dascălii erau împreună legați unii de alții [printr-un același duh de viețuire].** Și nu numai despre acestea vorbește Pavel, ci și despre multe altele. Căci, scriindu-le și evreilor, și tesalonicenilor, și galatenilor, dă mărturie tuturor de multele ispite ce au venit asupra-le³⁶⁷, pe care le și arată în epistole: că au fost alungați din patrie și și-au pierdut averile, ba s-au primejduit pe ei înșiși până la sânge. Și întreaga lor viață pentru ei era o luptă, încât și mădularele lor nu au pregetat să și le taie pentru dascălii lor. Galatenilor, de pildă, le scrie: „mărturisesc vouă că, dacă era cu puțință, ochii i-ați fi scos și i-ați fi dat pentru mine” (Gal 4, 15). Iar când l-a primit pe Epafras, care a fost printre coloseni³⁶⁸, zice: „A slăbit încât era să moară, dar l-a miluit Dumnezeu nu numai pe el, ci și pe mine, ca să nu am întristare peste întristare” (Filip 2, 27). Și prin aceste cuvinte arată că cu adevărat l-ar fi îndurerat moartea ucenicului. Iar virtutea ucenicului iarăși o dezvăluie tuturor, zicând astfel: „S-a apropiat de moarte, punându-și în primejdie³⁶⁹ viața, ca să plinească lipsa voastră în slujirea mea” (Flp 2, 30).

Cine este mai fericit decât aceia și cine mai de plâns decât noi, de vreme ce ei și-au pus și sângele și viața pentru dascălii lor, iar noi, adeseori, nici măcar o simplă vorbă nu îndrăznim să punem pentru părinții noștri comuni³⁷⁰, ci, auzind că sunt batjocoriți și grăiți de rău - fie de ai noștri, fie de străini - nu le răspundem celor ce-i grăiesc astfel, nu-i oprim, nici nu-i muștram. Ba, mai mult, chiar noi înșine începem să-i vorbim de rău. Iar acum nu vede cineva atâtea zeflemele și batjocoriri la adresa mai-marilor noștri din partea celor necredincioși, câte vede din partea celor ce par a fi credincioși și care sunt împreună cu noi [la slujbe]³⁷¹. Și ne mai întrebăm de unde este atâta ușurătate și lipsă de evlavie, când ne purtăm cu atâta vrăjmășie față de părinții noștri.

Că nu este, nu este nimic care să poată prăpădi și strica Biserica - ba, mai mult, nu se

poate face acest lucru cu ușurință din afara [Bisericii] - decât a nu fi legați întreolaltă, cu multă strășnicie și profunzime, ucenicii și dascălii, părinții și fiii [duhovnicești], mai-marii și cei conduși de ei³⁷². Și e destul ca cineva să-1 grăiască de rău pe un [simplu] frate, ca să nu mai fie lăsat să citească dumnezeieștile Scripturi. „Pentru ce iei în gura ta legământul Meu?” (Ps 49, 16), zice Dumnezeu. Iar după aceea, spunând și pricina, adaugă: „Șezând, grăiești împotriva fratelui tău” (Ps 49, 20). Iar tu, osândindu-1 pe părintele tău duhovnicesc, te socotești vrednic să te sui pe amvonul³⁷³ dinaintea ușilor sfinte? Cum va fi judecat [unul ca acesta]? ***Căci dacă cei care grăiesc de rău pe tată sau mamă se prăpădesc cu moarte, de ce pedeapsă nu va fi vrednic cel ce îndrăznește să-1 vorbească de rău pe cel care cu mult mai mult și mai puternic decât acei născători trupești [fi este părinte]?***

Și nu te temi că se va căsca pământul și vei pieri cu totul în el? Nici că fulger din cer vei atrage, care să-ți ardă limba cea care osândește? Nu ai auzit ce a pățimit sora lui Moise când s-a împotrivit în cuvânt conducătorului, cum a devenit necurată și a cuprins-o lepra și a răbdat astfel cea mai de pe urmă necinste? Și chiar rugându-se fratele ei pentru ea și căzând el la picioarele lui Dumnezeu, nu a avut nici o iertare, ci a fost scoasă din locul acela sfânt. [Și gândește-te] că doar ea a conlucrat la creșterea lui și [a adus-o] pe mama lui să-i fie doică și că a făcut toate ca să nu fie crescut dintru început, copilul Moise, de mână barbară; iar după acestea, și mai mare peste femeile [evreilor] a fost, după cum Moise peste bărbați. Și ca una ce a fost alături de el în toate acele lucruri înfricoșate, ba fiindu-i pe deasupra și soră, ***nimic din toate acestea nu i-a folosit să scape de mânia lui Dumnezeu, pentru grăirea de rău [ce a făcut-o]. Și nici chiar Moise, care a izbăvit prin rugăciune atâta popor de vina acelei negrăite nelegiuiri, nici măcar acesta nu a putut să mijlocească și să ceară iertare pentru sora sa și nu a fost în stare să facă milostiv pe Dumnezeu pentru ea. Ba a fost certat aspru.***

Prin urmare, să învățăm și noi cât de mare năpastă este a grăi de rău pe cei ce conduc și a judeca viețuirea celorlalți. Căci în acea Zi a Judecății, Dumnezeu ne va judeca cu amănunțime nu numai pentru cele pe care le-am păcătuit noi înșine, ci și pentru judecățile pe care le-am făcut față de alții. Și adeseori, dacă un păcat este ușor de felul lui, îl face mai greu și de neiertat tocmai faptul că cel ce l-a comis îl judecă pe altul.

Sunt neclare cele spuse³⁷⁴ Să încerc să le fac mai pe înțeles. Să zicem că cineva a păcătuit. Iar apoi îl osândește foarte pe un altul, care a păcătuit în același fel. în Ziua Judecății nu-și va atrage pedeapsa pe măsura păcatului săvârșit, ci dublă va fi aceasta sau triplă. Căci Dumnezeu îl va pedepsi nu numai că a păcătuit el, ci și pentru că a osândit greu pe cel care a păcătuit la fel ca dânsul. Iar că acest lucru este adevărat, vă arăt din fapte întâmplare în trecut, ba, mai mult, ceea ce v-am spus va rezulta mai limpede din cele ce urmează. Fariseul, deși nu a păcătuit cu nimic, ba trăia chiar în dreptate și avea multe virtuți, fiindcă l-a osândit pe vameș că era răpitor și lacom și prea-nelegiuit, și l-a judecat așa de tare, a primit o osândă mai mare decât a aceluia. Iar dacă acela, nepăcătuiind defel, fiindcă a osândit cu un simplu cuvânt pe altul care a păcătuit și i-a dat în vileag toate fărădelegile, și-a atras atâta pedeapsă, noi, care păcătuim mult în fiecare zi, dacă vom judeca viețuirea altora, neflind aceia [vinovați] la arătare cu ceva, nici făcând ceva în văzul nostru³⁷⁵, ia gândește-te câtă osândire ne vom atrage? Cum nu vom pierde orice iertare? „Căci cu judecata cu care veți judeca, cu aceea veți fi judecați” (Mt 7, 2).

6. Pentru aceea, vă pun înainte și vă îndemn și vă rog să ne depărtăm de acest rău obicei. Căci pe de-o parte nu vătămăm cu nimic pe preoții care aud [că-i vorbim] de rău, nu numai dacă sunt minciuni, ci chiar de ar fi adevărate (fiindcă și fariseul nu l-a rănit cu nimic pe vameș, ba i-a fost și de folos, deși adevărate erau cele spuse despre acela); iar pe de altă parte ne aruncăm pe noi înșine în cele mai cumplite rele. Căci și fariseul, împotriva lui a folosit sabia și, făcându-și o rană de moarte, [singur] s-a îndepărtat³⁷⁶. Prin urmare, ca să nu pătimim și noi aceleași necazuri, să ne ținern cu tărie înfrânarea limbii. Căci dacă grăindu-1 de rău pe un

vameș oarecare, nu a scăpat [fariseul] de pedeapsă, noi, vorbindu-i de rău pe părinții noștri [duhovnicești], ce apărare vom mai avea. Dacă Maria numai o dată l-a vorbit de rău pe fratele ei [Moise] și a luat atâta pedeapsă, ce nădejde de mântuire mai avem când împrășcăm cu mii de batjocoriri, în fiecare zi, pe mai-marii noștri?

Să nu-mi spuna cineva că acela era Moise. Căci voi putea să-i spun și eu că aceea era Maria. Iar ca să afli cu limpezime *ca chiar dacă preoții sunt vinovați, nici așa nu-ți este îngăduit să le judeci viețuirea, asculta*, ce spune Hristos despre căpeteniile iudeilor: „Pe scaunul lui Moise au șezut cărturarii și fariseii. Așadar., toate câte vă spun vouă să le faceți, faceți-le. Dar după faptele lor să nu faceți” (Mt 23, 2-3). Și ce poate fi mai rău pentru aceia, că invidia lor i-a stricat pe ucenicii lor? Dar nici chiar așa nu i-a coborât din vrednicia lor, nici nu i-a făcut disprețuiți în ochii celor cârmuiți de ei. Ba, din contră. Căci dacă cei cârmuiți ar fi primit această putere, pe toți i-ar fi dat afară din preoție și i-ar fi coborât de la altar. Pentru aceea și Pavel, ocărând pe arhiereul iudeilor și zicându-i: „Te va bate Dumnezeu pe tine, perete vărui; tu șezi și mă judeci” (Fapte 23, 3), când a auzit pe aceia că îi sar împotriva, spunându-i „pe arhiereul lui Dumnezeu îl faci tu de ocară?”, voind să arate câtă cinste și respect se cuvine a se da conducătorilor, a răspuns: „Nu am știut că era arhiereul lui Dumnezeu”.

Pentru aceea și David, prinzându-l pe călcătorul de lege, Saul, care răsuflea în juiu-i moartea și era vrednic [pentru aceasta] de mii de pedepse, nu numai că i-a cruțat viața, dar nici măcar cuvânt împovăraător nu a suferit să spună către acela. Și a zis și pricina: („Pentru că era unsul Domnului” Regi 24, 11). Și nu numai din acestea, ci și din altele se poate vedea cu prisosință ca cel carmuit trebuie să stea cu respect față de cele ale preoților. Căci, fiind adus odinioară chivotul Legii, unii dintre cei cârmuiți, văzând că este gata să cadă, au sărit să-l sprijine și pe loc li s-a dat pedeapsa, căci au fost loviți de Domnul și au murit (II Regi 6, 6-7). Și doară nu au făcut nimic care să nu fie la locul lui. Căci chivotul, urmând să se răstoarne, ei l-au sprijinit să nu cadă.

Dar ca să afli hotărât vrednicia preoților și că nu le este îngăduit ca cel aflat într-o stare mai mică și care se afla în tagma laicilor să îndrepteze cele preoțești, i-a ucis pe ei în mijlocul mulțimii. Și așa i-a înfricoșat mult de tot pe toți ceilalți și i-a convins ca niciodată să nu se mai apropie de lucrurile afierosite preoției. Ca dacă fiecare, pentru orice pricină, și-ar băga nasul în cele ale preoției, ca să îndrepte relele ce se întâmplă, nici pricina nu ar primi îndreptare cândva și nu am deosebi cu lirnnejmie, nici cine cârmuieste, nici cine este carmuit, fiindcă toți ar fi amestecați unii cu alții. Și să nu socoată cineva despre mine că zic acestea ca să-i condemn³⁷⁷ pe preoți (căci din pricina harului dumnezeiesc arată - și voi știți asta - multă îngăduință în toate și nu dau niciodată nimănui vreo pricină de sminteală), ci le spun ca voi să aflați, că și dacă ați fi avut părinți [duhovnicești] perverși și dascăli cumpliți, nici așa nu v-ar fi fost fără de primejdie și fără urmări să-i vorbiți de rău și să-i batjocoriți. Dacă despre părinții trupești un înțelept zice: „Chiar dacă îi lipsește priceperea are iertare. Căci ce le-ai dat tu asemenea cu ce ți-au dat ei?”, cu atât mai mult trebuie să păzim această lege față de cei duhovnicești și fiecare să se îngrijească de propria viețuire, ca nu cumva să auzim în acea Zi a Judecării: „Fățarnicule, pentru ce vezi paiul în ochiul fratelui tău, iar bârna din ochiul tău nu o iei în seamă?” (Mt 7, 3).

Căci faptă de fățarnici este ca în public, când toți ne văd, să sărutăm mâinile preoților și să ne atingem de genunchii lor,³⁷⁸ și să-i rugăm să se roage pentru noi, și când voim să ne botezăm să alergăm pe la ușile lor, iar acasă sau în piață, pe cei care ne-au pricinuit atâtea bunătăți și ne sunt slujitori, să-i împrășcăm cu mii de ocări orisă îngăduim ca alții să-i batjocorească. Căci dacă, într-adevăr, părintele tău duhovnicesc este rău, cum socoti că este vrednic de încredere și slujitor al Tainelor acelor înfricoșate³⁷⁹? Iar dacă ți se pare că este vrednic slujitor al acelor Taine, pentru ce rabzi când alții îl grăiesc de rău și nu le stai împotriva cu cuvântul, nici nu te doare, nici nu te macină înlăuntru blasfemiile lor?³⁸⁰ [Căci

dacă le-ai răspunde la acuzații], ai lua multă răsplată de la Dumnezeu, și chiar din partea celor ce osândesc ai primi laudă.

Și chiar dacă ar fi răi de mii de ori, te vor lăuda întru totul și vor accepta [ca un lucru bun] grija ta pentru părinții [duhovnicești]. [Iar dacă stăm] și suferim ocările [împotriva preoților], toți ne vor osândi, până și cei care îi grăiesc de rău. Căci nimic nu distruge așa de mult Biserica, decât această boală. Și după cum un trup, dacă nu este susținut cu multă vigoare de legăturile dintre mădule, face viața de ne trăit, tot așa și Biserica, dacă nu este susținută prin legătura foarte puternică și de nedesfăcut a dragostei, naște mii de războaie într-însa și sporește [asupra ei] mânia lui Dumnezeu și devine pricină de multe ispite³⁸¹. Și ca să nu se întâmple una ca aceasta, nici să nu-L mâniem pe Dumnezeu, și ca nu cumva să crească și răutățile noastre și să ne agonisim pedeapsă fără iertare și [astfel] să ne umplem viața de multe necazuri, să ne întoarcem limba către vorba bună și să *ne îngrijim în fiecare zi de viața noastră și să nu ne mai îngăduim a judeca viața altora, ca și cum am ști cu exactitate tainele lor, ci să ne judecăm păcatele noastre*. Fiindcă așa vom putea scăpa și de focul gheenei. Căci după cum cei ce iscodesc relele altora nu și le judecă pe ale lor, așa și cei care se tem să tragă cu ochiul la viețuirea altora vor avea multă grijă de greșelile lor. Iar *cei care vor cugeta mereu la răutățile lor și le vor osândi în fiecare zi, neîndreptățindu-se pe ei înșiși, îl vor avea blând, în Ziua Judecării pe Judecător*. Și acest lucru l-a spus lămurit Pavel: „Dacă ne-am judeca pe noi înșine, nu am mai fi judecați de Domnul” (I Cor 11, 31). Așadar, ca să scăpăm de judecata aceea, să lăsăm toate ale celorlalți și să ne îngrijim de viața³⁸² noastră; să *pedepsim gândurile ce ne conving să păcătuim, să nel străpungem conștiința și să ne cerem socoteală pentru cel înfăptuite de noi*. Căci astfel vom putea și să facem ușoară povara păcatelor noastre, și să ne bucurăm de multă iertare, și să petrecem viața aceasta cu bucurie, și să avem parte de bunătățile ce au să fie, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui și Duhului Sfânt slavă, în vecii vecilor. Amin.

³⁵³ Cercetarea Scripturii nu are sens pentru ea însăși, ci doar dacă există un folos duhovnicesc și ajută la mântuirea sufletului.

³⁵⁴ Creștinii în opoziție cu necreștinii.

³⁵⁵ Dumnezeu vrea cu adevărat să devenim unelte ale voii Sale, dar unelte deplin conștiente, responsabile și angajate din toată inima în relația cu El. Greutățile în care suntem lăsați sunt tot din dragostea lui Dumnezeu, pentru a deveni subiecte reale și capabile de o relație liberă și matură cu Ziditorul

³⁵⁶ în starea de a fi permanent susținuți în chip vădit de har.

³⁵⁷ Scopul lui Dumnezeu nu este de a Se lăuda în fața oamenilor cu (harul Său, ci de a-i ajuta să devină persoane, după asemănarea Persoanelor treimice. Tradiția ascetică a Bisericii pune mult mai mult preț pe experiența duhovnicească a nevoitorului, decât pe experiențele lui extatice, care sunt un dar gratuit al lui Dumnezeu, fără a contesta semnificațiile adânci ale celor din urmă, atât pentru viața acelei persoane, cât și pentru experiența Bisericii. (A se vedea Bătrânul Iosif Sihastrul -*Viața și învățăturile și Scrisori din viața monahală*.)

³⁵⁸ Să aibă experiență duhovnicească și să nu fie nelucrători și molatici.

³⁵⁹ În noaptea dinaintea Patimilor.

³⁶⁰ Probabil Sfântul vorbise altădată despre ea.

³⁶¹ Sfântul pregătea poporul nu doar în chestiunile elementare ale credinței, ci le dădea chiar elemente de apologetică și încă, precum se poate vedea din această predică, argumente ce nu sunt la îndemâna oricui. Cam așa ceva ar trebui să se facă în Biserică și azi, în fața tendințelor new-age-iste, politice ori de altă natură, ce încearcă să tulbure învățătura curată - de sorginte scripturistică și patristică - a Bisericii.

³⁶² Cu adevărat, creștinismul nu este naționalist. Patria și poporul, ' atunci când se fac pricini de călcare a poruncilor lui Hristos, sunt idoli ce ne abat de la Hristos.

³⁶³ Teama că își pierde viața de plăceri și confort sau că va putea fi vătămat fără efemera siguranță, dată de tot felul de propte omenești (azi sisteme de alarmă, pază computerizată, mijloace de comunicare precum telefon mobil, comunicare prin satelit; grija permanentă și obsesivă de condiții igienice - de fapt antinaturale -, de facilități motorii, superautocare și trenuri sofisticate, mașini confortabile etc. și casnice, zeci de aparate de bucătărie și menaj etc.).

³⁶⁴ Sfântul Ioan insistă asupra realității faptului că omul e chemat

să ducă o viață după exigențele lui Hristos, chiar căsătorit fiind.

³⁶⁵ Ideea este să nu ne lăsăm legați de nici un lucru, indiferent din ce parte ne-ar ataca momeala. Dar pentru aceasta trebuie un cuget pururea veghetor și a nu fi împovărați din altă parte de vreun alt lucru. Este asemenea libertății depline a maestrului de arte marțiale, care nu are nevoie de nimic pentru a se putea apăra.

³⁶⁶ Esența muceniciei propriu-zise este pregătirea zilnică pentru ea, prin modelarea lăuntrului prin nevoiță sinceră și prin pregătirea lăuntrică pentru moarte. Nevoiță sinceră nu o poate face cineva dacă nu se dă pe sine morții lăuntrice, căci pentru a renunța treptat la lumea aceasta trebuie să murim treptat față de ea. Iar acest mod de viețuire nu e specific călugărilor, ci creștinilor, fie căsătoriți sau necăsătoriți, prunci, copii, adulți sau bătrâni. Această nevoiță constă în a dobândi statornicia voinței și a minții (aceste două aspecte - minte și voință - sunt conținute în termenul grecesc utilizat), prin transformarea lor treptată, de către harul Duhului Sfânt. Ceea ce se cere din partea noastră este exercițiul de fiecare clipă al minții și al voinței, supunându-le pe acestea lui Hristos. Așa ar trebui să viețuim în societatea actuală - desigur, fiecare pornind de la situația sa concretă - fiecare familie de creștini, pentru a nu fi înghițiți de duhul lumii acesteia.

³⁶⁷ Este vorba despre creștinii din prima generație.

³⁶⁸ Este vorba despre Epafrodit și filipeni, nu despre Epafras și coloseni (deși, într-adevăr, cel din urmă era trimisul colosenilor, după cum și Epafrodit al filipenilor).

³⁶⁹ A luat hotărârea de a se primejdui, în urma unui sfat cu sine însuși, de dragul lui Hristos.

³⁷⁰ Preoții, episcopii și părinții duhovnicești.

³⁷¹ În general, bine este să nu defăimăm ierarhia Bisericii, și mai ales în public; dar acest lucru presupune multă luare aminte din partea clericilor și nu lozinci de genul că ierarhiei nu i se poate cere socoteală.

³⁷² După cum se vede, problema Bisericii nu este dezbinarea -despre care nici n-ar trebui să se pomenească -, ci faptul că nu este îndeajuns de strâns unită în interior, nu unită doar formal. Asemenea și în căsnicie, problema cea mai importantă nu este de a viețui în comun, cu înțelegere, după regula bunului simț și după principiul „fiecare face ce vrea, rară să-l deranjeze pe celălalt”, ci întrebarea ce ar trebui să se ridice din străfundurile inimii este: „Cum putem reuși - soț și soție, împreună - să fim în mod real un singur trup și un singur cuget în Hristos și numai în El?” Or, așa ceva nu se poate dacă nu-L trăim pe Hristos cu smerită înfocare și luptă crâncenă împotriva egoismului nostru - al fiecăruia în parte - și apoi, chiar și împotriva egoismului cuplului. Aquila și Priscilla erau cu adevărat în același cuget duhovnicesc și de aceea, dăruți fiind unul altuia în și prin Hristos, își puneau împreună sufletul și pentru Biserică. de nevoiță, după chipul celui studiat de Sfântul Ioan în cazul Priscillei și lui Aquila, este absolut necesar pentru un cuplu creștin. (Pentru câteva repere și detalii despre ce înseamnă program duhovnicesc, trimitem la cartea părintelui Marc Antoine Costa de Beauregard - „Rugați-vă neîncetat”, apărută la Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, deoarece este scrisă într-un limbaj accesibil omului de azi. Ea poate va incita pe unii creștini și la contactul direct cu scrierile patristice, pentru a aprofunda elementele ce țin de programul duhovnicesc.)

³⁷³ Locul de unde se citea atunci Evanghelia în biserică.

³⁷⁴ Probabil, Sfântul Ioan observase nedumerire pe chipurile ascultătorilor săi.

³⁷⁵ De multe ori, greșelile aproapelui, care, chipurile, au fost văzute cu ochii noștri, nu sunt decât închipuirile noastre bazate pe presupuneri, neavând noi toate datele de a le judeca. Iar ceea ce lipsește datelor obiective (căci doar acestea pot fi observabile pentru omul pătimas - și aceasta în cazul fericit, când nu le percepem deformat) este împlinit de patimile noastre ce lucrează prin închipuire. Căci intențiile și motivațiile lăuntrice, precum și împrejurările reale, scapă omului neduhovnicesc; ba, ades-ea, nici celui duhovnicesc nu-i descoperă Dumnezeu adâncul judecăților Sale.

³⁷⁶ Singur s-a scos din întrecere, din lupta pentru mântuire.

³⁷⁷ Ca și cum i-ar condamna că d «ce se află și între ei răutățile de care vorbea în fraza anterioară. Căci este o realitate că și în cele ale preoției se pot afla nereguli; iar Sfântul Ioan - chiar el victimă a uneltirilor ierarhilor - nu neagă acest lucru, dar propune un alt mod de raportare decât a-i condamna.

³⁷⁸ Anticii, când implorau mila ori favorurile cuiva (ale zeului sau ale altei persoane), îi atingeau aceuia (sau imaginii ori statuii aceuia) genunchii; această atingere o făceau fie cu mâna, fie cu buzele. Genunchiul este simbolul forței (nu în sensul că simbolizează prin convenție forța, ci chiar ascunde în sine, în mod real, o referință la forță. Pentru ce multele metanii, făcute cu atenție, duceau pe nevoitor la sporirea smereniei, care înseamnă a ne vedea neputința în fața atotputerniciei Creatorului?). Când ating genunchii cuiva, îl rog să mă facă părtaş puterii lui. De asemenea, jplecarea genunchilor arată că ne plecămjnițerea nnastrăpuțeni celui în fața căruia stăm.

³⁷⁹ Formula desemna întregul ciclu de taine ale inițierii: Botez, Mirungere și Euharistie.

³⁸⁰ Ideea generală este că acei creștini nu simt nici un imbold lăuntric de a-i apăra pe preoți, ci, mai degrabă, manifestă lejeritate și indiferență lăuntrică.

³⁸¹ Ispite, în interior, față de membrii săi, facându-i pe mulți să o părăsească sau să-și răcească evlavia, și în exterior, pentru cei nebotezați, care, văzând dezbinările din ea, nu mai doresc să se unească cu dânsa.

Cuprins:

La cuvintele apostolești: „Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui”

„Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa”

Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm

Omilia aceluiași, rostită în Biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică și despre ușurătatea celor care lipsesc și despre cântare; și că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții

Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni

I. Nunta din Cana Galileii

II. „Ce este Mie și ție, femeie? Nu a venit încă ceasul Meu.”

III. „Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii”

„Imbrățișați pe Priscilla și Aquila” și cele următoare. Cuvântul 1

Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2

Mai multe cărți puteți descărca gratuit de pe site-ul

www.rom-art.com

Articole Românești de Misiune Ortodoxă

© Iunie 2005